

גליון מיוחד

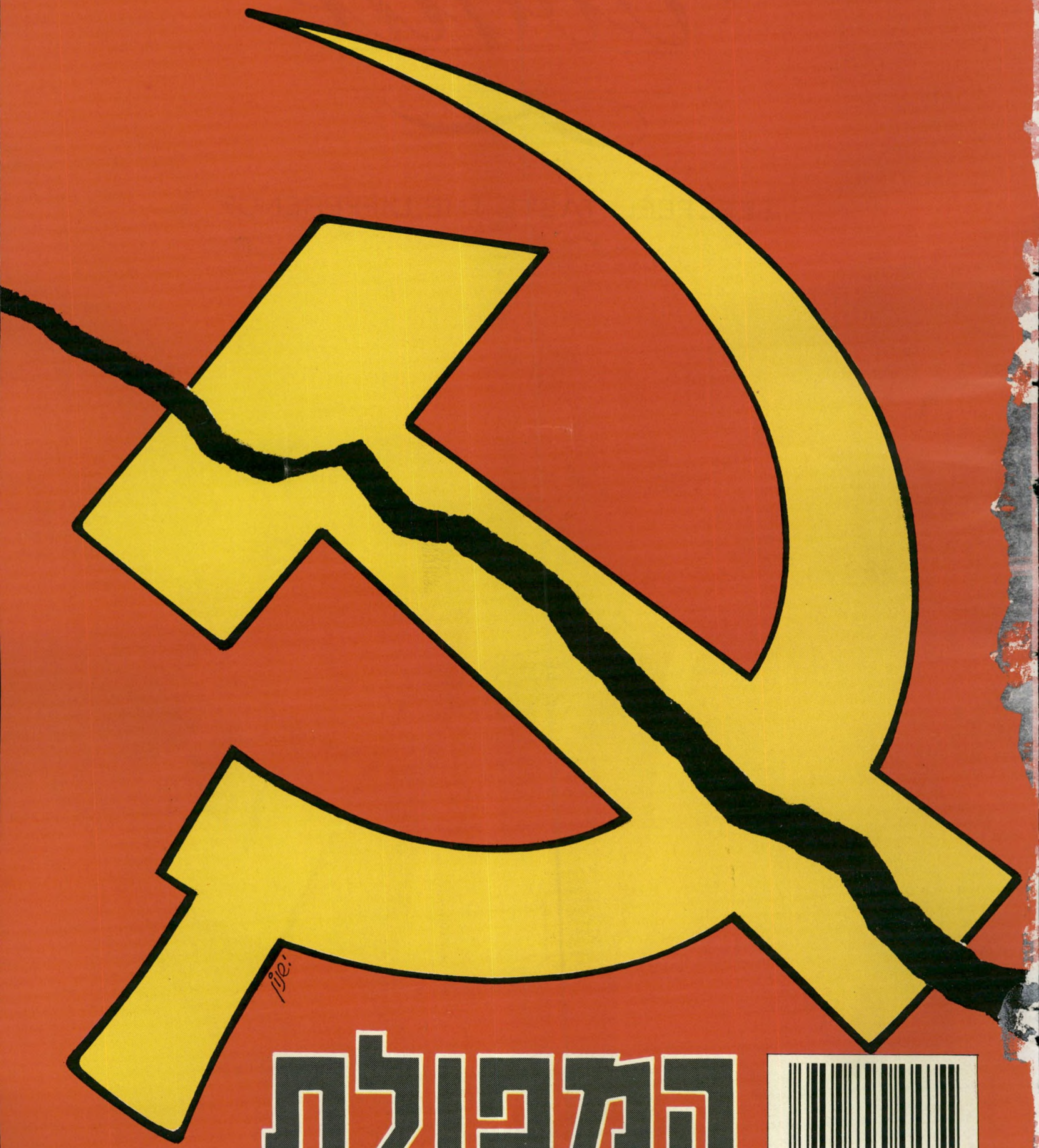
שנה 54

המחיר: 7.00 שקלים (כולל מע"מ), באילת: 6.10 שקלים

מספר 2719

ט' בתשרי תש"ן, 8.10.1989

העולם הזה

המפולת

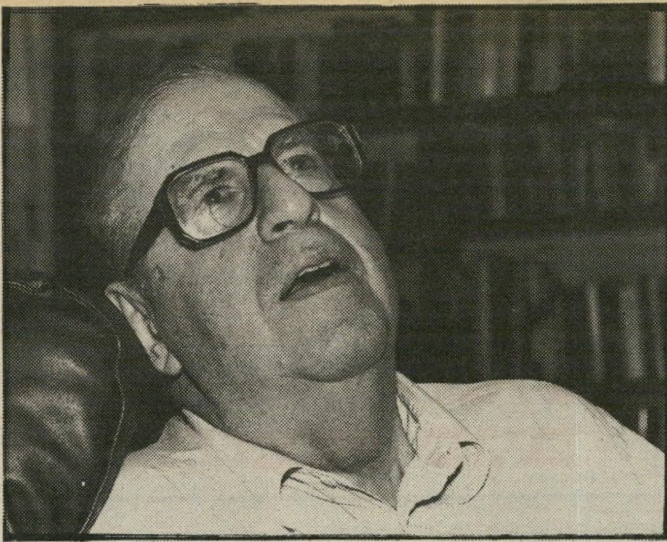
Vogue

SUPERSLIMS 100'S

SEE... FEEL... TASTE THE DIFFERENCE

מי בגליון

רחל אבנר, העולם הזה

מה שהיה לא יחזור.
מתחיל עידן חדש.

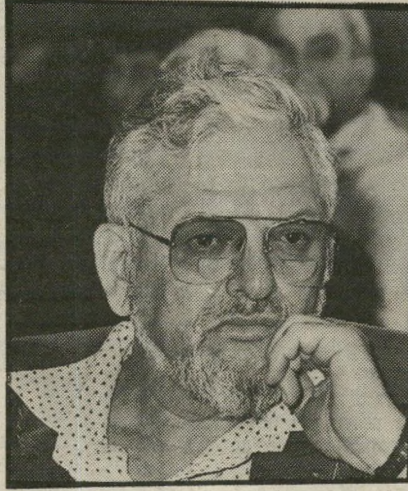
שואלים. כמה זמן
ושאר לו?

חיסל את האמנות.
חיסל את המדע

הוא עדיין תלוי על
הקירות. כמה זמן?

ציון צמיר, העולם הזה

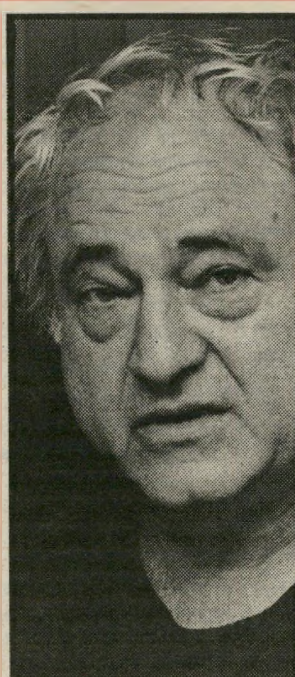
היה צריך להחליט: מיזרח או
מערב. החלטנו מיזרח

רק עכשיו מתחיל
הקומוניזם האמיתי

וגם:

- 4 קורא יקר — חתולה בנידורק
4 מיכתבים — השתלה פסיכיאטרית
6 תשקיף — קיסר מבקש עזרה מנאון
8 במדינה — סופו של בלוף
26 לילות ישראל — דיסקו מיזרחי
28 יומן אישי — להתקש בחיי הנשיא
32 הורוסקופ — בין האצבעות
33 קולנוע — מעורב יסתייג
34 אנשים — שימון וסוניה אוכלים לבד
36 מיכתבים לרותי — גם בדוגמנות
36 תשבץ ענק
38 זה וגם זה — מילה טובה
39 חוג הסילון — מרלון ברנדו אוהב גם גברים
40 רחל המרחלת — קופידון בעפחיהים
דעה אחרת — אורי דן • אליקים העצני • רעון לוריא • מרדכי הורוביץ
• דני כהן • יוסף ברנע • שמאל שטרן • צבי גרנות • דניאלה
42 אשכנזי • עיתונות ערבית • ליפשיץ והחברים של אופירה
46 דרור לוי — מוזיקה הנפס
מה הם אומרים — אדם קלר, יהודה טוקטלי, אמנון דרור,
48 אריה צוקר, שושנה בהט, חני כהן
50 הפילהרמונית — מצביעים ברנליים
- הנדרון — הכישלון
המהפכה — למה הם נכשלו
רק"ח — לעולם נשארת
יאיר צבן — קומוניסט לשעבר
14 אבא אבן — הקומוניזם נכשל
19 מוסקווה — שבוע בנדערן
22 דף חדש — ספרות רוסית 1989
29 יגאל תומרקין — האמנים האמינו להם
30 גירעון פרדיננטל — הריצפה עקומה

טובי האמנים רצו
בהצלחת המהפכה.

ציון צמיר, העולם הזה

הוא יישאר תמיד.
גם אחרי גורבצ'וב

מיכתבים

אור על אורי

על אמנית תשמ"ט ("אנשי השנה", העולם הזה 27.9.89).

בחירתה של אביבה אורי המנוחה לאמנית השנה, ולסמל מצבה של האמנות בישראל תשמ"ט, היא בחירה נכונה. אבל למה בחר העולם הזה לאייר את הד קטע אודותיה בתצלום המראה את אביבה אורי דווקא בימייה האחרונים והשחורים. הלא היו לה לאורי גם שנות-אור, עם מור רהיבעלה, דויד הנדרל, שצייר את אשתו

קורבנות האיוולת

על הרוגי תשמ"ט ("הם לא הגיעו לתש"ן", העולם הזה 27.9.89).

מן הדין היה להזכיר ברשימת אלה שלא הגיעו לתש"ן גם את מאות הישראלים ואת מאות הפלסטינים שהלכו בשנת תשמ"ט ל- עולמם בעיקר בגלל איוולתם. אני מתכוון למאות הרוגי תאונות-הדרך כים, שרכיסי-רכבים מהם יכלו להגיע לשנת תש"ן, שלמים וכריאים, אלמלא נהגו בכבישי הארץ באיוולת כה רבה.

ציירת אורי (ציור של דויד הנדרל)
כולה אור, כולה אשה

אהובת-תלמידתו הצעירה, בימי היכרותם הראשונים, כשהיא כולה אור (ראה ציור). שרה מלר, חלוצית

לשון המשורר

על השימוש בלשון זרה במדור לתרבות עברית ("דך חדש", העולם הזה 20.9.89).

נתן זך איננו זקוק להיתלות באילנות גדול לים. הוא מספיק גדול בזכות עצמו. אבל השימוש הבלתי-נלאה כמעט בלשון האנגלית בכתבה החושפת את מניעי "ההתיי- עלות" של הוצאת-הספרים כחר, מזכיר לי משורר גדול אחר, תומס אליוט האנגלי, שי היה דוחף, לעיתים מזומנות מאוד, מילים לטיניות לשיריו. רפי וייס, רמחמן

וכן מאות הרוגי האינתיפאדה, שרבים רבים מהם היו יכולים להגיע לשנת תש"ן, שלמים וכריאים, לוא אך בחרו בדרך אחרת למימוש מאווייהם הלאומיים.

יוסף לוטקר, קריית-חיים

וולטייר של הסמים

על השימוש בסמים וחופש הפרט ("הנדון", העולם הזה 30.8.89).

אני מסכים לדריעות השליליות של עורך העולם הזה על שכירי-החרב הישראלים, שי עלו לכותרות עקב מלחמות-הסמים בקולומביה וכמה שזה מביש שהתורה היחידה היר זאת מציון היא תורת-ההריגה, אבל אני מבקש להתייחס לדעת אנברי כי הסחר בסמים וסחר-הסמים הם אסון לאנושות. אם כי אני אישית אף פעם לא טעמתי סם (ואפילו לא אלכוהול) ואיני מעשן, הייתי, למרות זאת, משכתב את אימרתו של וול- טייר, לומר: "אני חושב שהשימוש בכל סם הוא דבר גרוע, אבל אני מוכן להילחם על זכותו של כל אדם להשתמש בסם". אני מופתע שהעולם הזה, הליברלי והרר גל בחופש-הפרט, לא רואה שהנזקים האדיר רים הנגרמים לאנושות על-ידי הסמים למיני- הם, נגרמים על-ידי חולשתו של האדם מצד עיקר בארצות-הברית, מצד שני. אגב, את עבודת-הגמר לתואר שלי עשיתי על הנושא "החוק בימינו נגד סמים בעולם". רוני שוררין, לונדון

● הקורא שוררין רומז להוגה-הדעות הצרפתי פרנסוא-מארי ארואה, איש המאה ה-18, שהתפרסם תחת השם וול- טייר, שאחת מאמרותיו המצוטטות ביר טר היא: "אינני מסכים למה שאתה אר מר, אבל אלחם עד טיפת-דמי האחרונה על זכותך לומר זאת".

קליא יני.

נראה כי העולם הזה הוא עיתון כיני לאומי. כי בשעה שקיבלנו את דרישת-השלום מן הקורא בבירה הסובייטית, הביאו לנו גם ד"ש מניו-יורק.

עורך-דין ישראלי ידוע, מירידה של ה פרקליטה עדנה קפלן, ביקר בארצות-הברית ונפגש עם צעירה ישראלית, המלמדת שם בבית-ספר יהודי. בפיה היה הסיפור הבא: לפני שמונה חודשים פירסם העולם הזה (22.2.89) סיפור של אילנה אלון על "חתולתן של שתי גברות".

לפני כמה ימים קיבלנו מיכתב ממוסד קורה. הוא היה ממוען לרניאלה שמי. נושא: ראיין-זוטא שערכה רניאלה כמדור "מה הם אומרים".

וזו לשון המיכתב: 10.8.59 (הכוונה, כמובן, ל-10.8.89). למרת רניאלה שמי, שלום רב. משום הראיון שלך עם מר ויקטור שמיטוב בעניין הגירת התורכים מבולגריה לתורכיה. לפי העמדתך את השאלות נראה שאת מצרה על מה שקורה שם. כמו כן על רצונך לדעת את האמת. הרי לפניך גירסת אחרת.

המעטפה ממוסקבה כשביבשה אחת קופצת.

הסיפור עשה רושם עז על אחד מתלמידי של המורה, והוא בחר בנושא "החתול של עורכת-הדין קפלן" בשעה שהוטל על הכיתה לכתוב חיבור על נושא חופשי. בחיבור סיפר הילד על החתולה תותי-ימשיטה, שכחרה לעצמה שתי גברות: עורכת-הדין עדנה קפלן וחברתה-למקצוע, גירה לידסקי. החתולה החכמה לא גילתה לנשים כי היא מתארכת אצל שתיהן, ומחלקת להן מחסריה. השותפות בחתולה התגלתה לעורכות-הדין כאשר הופיעו בתיק מישפטי משותף. גירה לידסקי נכנסה לדירת שכנתה כדי לקבל ממנה צילום של הראיות בתיק. היא נדהמה לגלות את חתולתה בנורעות עדנה קפלן. הילד בניו-יורק התלהב כל-כך מהסיפור שקרא בהעולם הזה, עד שבחר בו כנושא. המורה חשבה שזה נושא משעשע והטילה על כל הכיתה לכתוב חיבור נוסף, שבו יסבירו את רגשותיה של החתולה, החצויה בין שתי גברותיה.

לימים היה אצלנו שידור טלוויזיוני באותו עניין. הופיע איש השלטונות הבולגריי וסיפר על האמצעים שעשו השלטונות לשדל את האזרחים התורכיים שלא יעשו את הצעד הפי-זי. הראו בתים עירוניים וכפריים, משקים אשר התורכים עזבו אחריהם. אנחנו שומרים עליהם, הוא הדגיש. אפילו יותר משמירה שיגרתית, למיקרה אם ירצו לחזור. גם איש מהתורכים עצמם סיפר שהוא ורבים כמוהו ניסו למנוע את הגירת בני-עמם, אשר חיו וחיים בשלום עם הבולגרים זה דורות. היתה גם קבוצת תורכים חוזרים מגדעון התורכי. כששאלו אותם למה נסעו, ענה אחד מהם תשובה מעניינת: כשביבשה אחת קופצת לים, כל העדר קופץ אחריה. הדבר היחיד שעשו השלטונות הבולגריים שנתנו דרכון לכל דורש ואיפשרו לו להגר, בהתאם לרוח הפרסטרוריקה הנושבת בכל מירוח אירופה. בכבוד רב, ירושלמי.

עוד באן המיכתב, הכתוב בכתב-יד עברי. על המעטפה שלו כתובת מלאה של השולח, וגם שם הוא קורא לעצמו ירושלמי.

העולם הזה

השבועון של ישראל

העורך הראשי: אורי אבנרי
מנהל: אברהם פיטון
מנהלת מחלקת-מדעיות:
רינה מיטרני

המערכת והמנהלה:
תל-אביב, רחוב גורדון 3
(ת.ד. 136, מיקוד 61001)
טלפונים: 232262/3/4 (03),
5230662 (03)

פקס: (03) 245130 FAX
המו"ל: העולם הזה בע"מ
הדפסה: הדפוס החדש

הפצה: גר
תל-אביב, יד חרצנים 7
טלפון: (03) 377056

המנהל הכללי: דויד גרשנבוין

הנדון:

לנין לא חלם על זה. גם לא סטאלין

הכינועון

יתכן שהציונות מלמדת את אותו הלקח. היא באה לשנות לחלוטין את אופי העם היהודי, להפוך פריאמדות חברתיות, ליצור עם של פועלים ועובדי אדמה.

מה נשאר מכל זה? הירידה מהארץ, שקיעת ארץ ישראל העובדת, נטישת העבודה הגופנית, ובמיוחד עבודת האדמה, משבר הקיבוצים והמור שבים, החזרה לבורסה ולבנקאות — האם אין כאן דה-ציוניזציה, הרומה מאוד לדה-קומוניזציה באי-רץ הסובייטים?

■ ■ ■

ה דימוין הזה בין הקומוניזם והציונות אינו כליכך מיקרי כפי שהוא נראה.

התיאוריה הציונית המדינית נולדה אמנם במרכז אירופה, אך החזון החברתי הציוני נולד ברוסיה. אבות המהפכה הקומוניסטית ואבות המהפכה הציונית היו בני אותו העולם הרוחני והמעשי. רק המיקרה קבע אם פלוני הצטרף למחתרת הקומוניסטית או לאירגון ציוני.

טרוצקי וזינובייב יכול להיות ציונים. וייצמן וברוכוב יכול להיות קומוניסטים.

יצירת הפאר של החזון הציוני — הקיבוץ — יונקת מאור תם מאוויים חברתיים ואנושיים כמו הקומוניזם. הקיבוץ התפתח ככיוון שונה — דמוקרטי, וולונטרי — בגלל הנסיבות בארץ, ואולי גם בגלל אופי המייסדים.

אך יש קווים דומים למשבר התנועה הקיבוצית ולמשבר החברה הסובייטית. זהו משבר הדור השלישי של המהפכה — הדור הקריטי בכל מדינה חברתית.

■ ■ ■

אם לא חל שינוי דרמטי באופי האדם ובאופי העמים, כוונתו שלא חל שינוי במציאות הגיאופוליטית.

בסוף הרבע הראשון של המאה כתב גרמני בשם אוסוולד שפנגלר ספר שעשה רושם עצום על בנידורו. שמו היה שקי-נח המעורב.

התיאוריה שלו היתה "תרבויות" חיות ומתות כמו בני אדם. אחרי תקופה של נעורים ובגרות באים הזיקנה, השקיעה והמוות. זהו מחזור קבוע של כאלף שנה.

תרבות המערב שוקעת. בשלב האחרון משתלט בה עם אחד, המקיס אימפריה עולמית (כמו האימפריה הרומאית, בסוף הדורות העתיקה; או האימפריה המוסלמית, בסוף התרבות הדמיונית-יכוננית).

שפנגלר ניבא כי הגרמנים יקימו את האימפריה העולמית המערבית, ואחר-כך תירש אותה תרבות חדשה — הרוסית.

היטלר ניסה להגשים אימפריה עולמית ונכשל. האמריקאים הם שהקימו את האימפריה העולמית המערבית. רוסיה נראתה כענק המתעורר, ששום דבר לא יעמוד בפניו.

והנה — לא דוברים רוסים ולא יער. וגם לא אמריקה.

נראה כאילו אנחנו נמצאים בדרך לאיחודה מחדש של גרמניה, ולהשתלטות גרמניה על המעצמה האירופית המאוחדת — בלי כוח צבאי ובלי מילחמות.

והגוש הקומוניסטי כולו נושא עתה את עינוי אל גרמניה, כמעצמה הכלכלית שתעזור לו לצאת מן הבוץ.

■ ■ ■

ררר שהקומוניזם לא יעלם בן-לילה, וברור שמעצמה ענקית כמו ברית-המועצות לא תיעלם.

אבל יעברו עליהם שינויים אדירים. שינויים אלה יטביעו את חותמם על 10 השנים שנתרו למאה ה-20.

השינויים יוכלו ללבוש צורה של התפוכות דרמטיות. הם יכולים גם להיעשות באופן הדרגתי, בהנהגת הנכונה של אנשים כמו מיכאיל גורבאצ'וב. בסופם תהיה מדינה סובייטית אחרת, אולי גם קומוניזם מסוג שונה לגמרי.

אם יהיה המערב חכם, הוא יעזור להם בכל כוחו. וגם אנחנו, כך או כך — בסוף המאה יהיה העולם שונה מאוד מכפי שהיה במחצית.

לנין לא חלם על-כך.

רחת. הוא הצליח שם יותר מאשר בברית-המועצות, אך גם שם נכשל. הנה בורחים ממנה אורחיה בהמוניהם. אם תיפול החור מה, תתרוקן גרמניה המיוזחת מתושביה.

המארכסזם נכשל בתחום שהיה כליכולו שלו: התחום הכלכלי. מארכס היה בראשוראשונה כלכלן. הוא טען שהכלכלה היא שורש הבעיות, ושבה טמון גם פיתרון הבעיות. הוא המציא שיטה מרעית לאירגון הכלכלה המורדנית.

שיטה זו נחלה כישלון חרוץ. גם השליטים הקומוניסטיים הארוקים ביותר בורחים ממנה.

אך ביסוד הכישלון הזה אינה מונחת בעייה כלכלית, אלא בעייה אנושית. הקומוניזם לא הצליח לשנות את טבע האדם, את תשוקתו לרכוש פרטי, את חמדנותו, את נטייתו לפעול ולהתאמץ לטובת האינטרס האישי שלו.

לכן מנצח הקאפיטליזם. לא הקאפיטליזם ה"טהור", שאינו

קיים עוד בשום מקום, אלא קאפיטליזם מסוייג, שקיבל על עצמו חישוקים רבים שאפשר לכוונתם סוציאליסטיים, ויסות כלכלי וחברתי-דווחה.

הקומוניזם נכשל. בכל מקום.

■ ■ ■

אשר התמוטט הרייך השלישי, הוא לא השאיר אחריו דבר. אחרי 12 שנים של שילטון נאצי טוטאלי, שהשתמש בכל אמצעי התעמולה המודרנית, לא נותר ממנו שריד וזכר.

כאילו לא היה קיים כלל.

נראה שמהפכתו אינו משנות לאורד-זמן את טבע האדם, וגם לא את טבע העמים.

בעיקבות הגלאסנוסט' נחשפות מחדש תכונות העם הרוסי ושאר העמים הסובייטיים — והנה מסתבר כי כמעט ולא חל בהם שינוי. 70 שנים של שילטון קומוניסטי טוטאלי, שבהן גדל כבר דור שלישי, לא הצליחו לנתק את העמים מתכונותיהם האופייניות, שהן פרי ההיסטוריה והתרבות שלהם.

אילו היה המייסד הקומוניסטי כולו תמוטט ונעלם, יתכן מאוד שהעם הרוסי היה ממשיך בהיסטוריה שלו בדיוק באותה הנקודה, ב-1917, שבה החל הפרק הקומוניסטי.

אין ספק שבניאדם משתנים, וגם עמים משתנים. אבל זהו שינוי איטי, שאינו כפוף להתחלפות אידיאולוגיות ולרצונות של מהפכות.

אני בן המאה ה-20. נולדתי קרוב לגמר הרבע הראשון שלה, והנה אנחנו באמצע הרבע האחרון.

במשך כל תקופת חיי נאלצתי, יחד עם כל בני דורי, להתמודד עם המציאות של ברית-המועצות ועם האידיאה של הקומוניזם.

מעולם לא הייתי קומוניסט. מעולם אף לא התקרבת לרעיון הזה. אולם יחסי לקומוניזם ולברית-המועצות עבר הרבה טיטולים.

בנועריי היתה לי אהדה לקומוניסטים, שלחמו בנאצים בגרמניה. אחר-כך התקוממתי נגד הטיהורים של סטאלין, שרצח את כל עמיתיו. אבל ליכתי היה עם חיילי הבריגאדה הבינל-אומית במלחמת-האזרחים הספרדית, כשגם סטאלין תמך בה. הודועתי כאשר חתם סטאלין על ברית-הנבלה שלו עם היטלר. אך ליכתי היה עם הצבא האדום ההירואי, כאשר בלם את הגייסות הנאציים ורדף אחריהם עד לחורבות ברלין.

הופתעתי כאשר הכרזו אנדריי גרומיקו על תמיכתו בחלוקת הארץ ובכוחות היהודים למדינה. במלחמת-העצמאות היו כל כליהשק שלי מתוצרת הגוש הקומוניסטי. אחרי המלחמה נחרתי מן האנטי-שמיות המטורפת של סטאלין, עלי-לתהרופאים-היהודיים ופרשות "המרגלים הציוניים".

וכן הלאה, עד מיכאיל גורבאצ'וב, הפרסטרואי קה והגלאסנוסט', רעשיהאדמה העובר על ברית-המועצות ושקיעת הקומוניזם באיריאה.

הנה כמה מחשבות, העולות על דעתי למראה השינוי הכי ביר הזה בנוף המדיני והרעיוני של האנושות.

■ ■ ■

הקומוניזם היה פרי האופטימיות. ביסודו עומדת האמונה שניתן לשנות את טבע האדם מיסודו, באמצעות סרי רים חברתיים וכלכליים.

מבחינה זו היה הקומוניזם תוצר אופייני של המאה שעברה, מאה שהאמינה בהתקדמות הבל-תינמנעת של ישר האנושות, בניצחון הרציונליזם הי-אנושי על יצרים ודחפים, באפשרות לשנות את הכל לטובה — את אופי האדם ואת אופי החברה.

הרבע הראשון של המאה הנוכחית עמד בסיומ האמונה הזאת. אחרי מלחמת-העולם הראשונה, ששברה סיררי-עולם, הציפו את האנושות געגועים עמוקים לעולם יותר טוב, לחבי רה יותר טובה.

הקומוניזם רכב על הגל הזה. רבים וטובים ברי-חביהעולם אכן ראו בו את הגשמת המאוויים האלה.

הרבע השני של המאה הרס את כל התיקוות האלה. הוא ראה את עליית הפאשיזם, את השתלטות המיליצת הנאצית על אומה תרבותית גדולה ומפוארת, את רצח המיליונים בירי היטלר וסטאלין. כל זה בשם אידיאולוגיות שהבטיחו את פיתרון כל הבעיות ושחבטו נאמנות בלתי-מוגבלת.

המחצית השנייה של המאה רואה את הריאקציה של הא-נושות על המחצית הראשונה, על תיקוניה וזוועותיה. שורת בה אווירה ספקנית, אי-אמון במנהיגים גדולים ובאידיאולוגיות מושלמות.

שקיעת הקומוניזם היא חלק מהמציאות הזאת, ואולי הביטוי המובהק ביותר שלה.

■ ■ ■

אמרים שקארל מארכס לא טעה, אלא שחסידיו סילפו את תורתו.

מארכס היה גרמני, והוא יצר תיאוריה מהפכנית גרמנית לשם הגשמתה בגרמניה (או בארץ מערבית מפותחת אחרת). הוא לא חלם על ניצחון תורתו ברוסיה דווקא. להיפך, הוא קבע בפירושו כי רוסיה אינה מתאימה. רוסיה היתה נחשלת. כמעט ולא היתה בה תעשייה. כמעט ולא היה בה פרולטריון. היה בה רק ים של מו"קים.

לנין, הרפתקן מהפכני, הפקיע את התורה של מארכס והי-סב אותה לצרכיו. אם העסק לא הצליח, הרי — לפי טענה זו — לא כמארכס האשם.

איננו מקבד אותה.

מזה קרוב ל-45 שנה שולט הקומוניזם גם בגרמניה המיד-

מאת אורי אבנרי

למה

במלונות שבהם ביקרתי עמד בפרוורורים ריח של שתן ועובש. הבתים — למרות שכוּר לם, בלי יוצא מהכלל, שייכים לאנשים מהמ עמד המבוסס, בעלי מישרות טובות ומש כורות גבוהות — היו מונחם, הקירות סרוקים, הצבע מתקלף וכניסות הבתים חשוכות. במרכז־מוסקווה נשמר אותו הניקיון

18 שנים עברו מאז עזבתי את ברית־ המועצות, ועד שחזרתי החורש לביי קורבזק של 10 ימים במוסקווה. לא כיליתי בחנויות, לא ביקרתי בכתי־ספר ובאוניברסי טות. פגשתי חברים רבים וידידים בשני בתי חולים שבהם עבדתי טרם עזיבתי. סעודתי בכמה מיסעדות. כמעט ולא עשיתי שימוש בתחבורה הציבורית. פעם או פעמיים ירדתי לרכבת התחתית. רוב הזמן נסעתי ברכב פרטי עם נהג צמוד, תענוג שעלה לי בסך־הכל 75 דולר!

קשה היה לי להתרשם מה הם בדיוק השי נויים שחלו ברמת־החיים של אזרחי ברית־ המועצות. השולחנות אצל חברים היו עמוסים במיטב המאכלים הרוסיים — קוויאר אדום ושחור, בורשט ורגל קרושה עם שום. גם במיסעדות שבהן סעודתי הוגשו מאכ־

אביזר דובנב, קומסוטסקיטר טראבדה

ד"ר נורדלמן, עם קצין־מישטרה סובייטי
עדן לא השתחררו מפרד השיטון

שזכרתי, אך בפרווריה של העיר מורגשת ההונחה. האנשים מקפידים בלבושם — הרבה נשים יפות וגבוהות, במיוחד ליד המרכז ה־ מיסחרי הבינלאומי, שנבנה עליידי קבוצת המר האמריקאית. באיזור המלונות מסתובבות יפהפיות ה־ מוכרות את גופן במחיר של עד 200 דולר ללילה. הסדרנים בכניסה למלונות אף מציי גים למעוניינים אלבום של מלוות, שהודפס עליידי חברה יפאנית: תמונותיהן, גילן, הת־

* סרני קירושב, שהיה אחראי על ביט חון הביתן הישראלי ביריד הספרים.

לים טעימים, כמו קוויאר, דג מעושן ובשרים שונים. היה חסר רק לימון כתיכול לדגים. המלצרים לא הצליחו להשיגו, גם כאשר הב־ טחתי להם תשלום הולם. בכל מקום צריך הייתי לשלם כיפליים ממחיר המחירון כדי לקבל שרות טוב. הפער העצום בין הדולר למחיר הרובל האמיתי הקל על התשלום.

הנשים

כמה דברים הפתיעו אותי במוסקווה — היו אלה דברים ששכחתי אותם, או דברים שלא היו קיימים כאשר עזבתי.

תשקיד

אורית זרובבל

מלווים את אייבי

אייבי

פעילי מחנה־השלום מתכוונים ללוות את אייבי נתן ביום השלישי הקרוב לכלא „אילי“, שבו הוא ירצה את עונשו. הם מתכננים לערוך במקום הפגנת־הדוהות.

מישלחת בארץ

מישלחת של אנשי־עסקים וסיומה ביקור השאי בארץ, שבמהלכה נפגשו משתתפיה עם גורמים עסקיים שונים בארץ וברקו את האפשרות לרכוש מוצרים ישראליים.

ליפשיץ בדרך הביתה?

במיסדרנות האוצר גוברות השמועות שלפיהן יפרוש מנכ"ל־המישר, יעקב ליפשיץ.

בין השאר, כגלל העובדה שצמרת המישרד מאוכזבת מטיפקורו על רקע התערערות מערכת־היחסים במישרד. גם הממונה על התקציבים, רויד בועז, כבר איים לפרוש מתפקידו.

קיסר מבקש עזרה

מוזכר ההסתדרות, ישראל קיסר, פנה למנכ"ל „כורי“, בני גאון, בבקשה שישתלב באופן מידי במערכת־הבחירות להסתדרות ויסייע במערכת. קיסר טוען שיתכן שגאון יוכל לעזור, אולם גאון עסוק כרגע בהמשך תהליך ההבראה של קונצרן כור. ולא ברור אם יוכל לקבל זאת על עצמו. הנהלת־המיפלגה דורשת שינוי בהסברה לקראת הבחירות.

חרדים נגד „ציצים“

מלון „דינסנורמח“ בחיפה קיבל בשבוע שעבר אימים טלפוניים אנונימיים. המטלפנים איימו כי המלון יישרף, אם תועלה בו הצגת הקאברס הסאטירי ציצים. המתוכננת לחוליה־מועד סוכות. כרגע שוקלים הגברת השמירה, ואין בדעת המלון להיכנע לאיומים.

„שלום עכשיו“ נגד

ידידה מוצהרת של שלום עכשיו יצאה חוצץ נגד יוזמה של אוניברסיטת ויסקונסין בארצות־הברית לכרות ברית־אוניברסיטות־אומות עם אוניברסיטת אלנג'אח בשכם. על הברית חתמה נאדיה רחמן, מנהלת־העניינים־הבינלאומיים של האוניברסיטה האמריקאית. ההחלטה הותקפה עליידי ג'ואן הוביס, המזוהה בחברת „הוועד הציוני המתקדם“ וחברת „ידידי שלום עכשיו“.

„רזידנטס“ לארץ

התרגשות רבה בקרב חובבי הרק־אוואנגארד בארץ, לקראת בואה הקרוב של אחת מלהקות האוואנגארד הית־ריאכיות בארצות־הברית: „רזידנטס“.

חבריה־להקה כבר הגיעו לגילו 50, והם מעולם לא גילו את פניהם בפומבי. בהופעות שלהם הם מופיעים במסכות. זוהי הופעת מולטי־מדיה, שהיא שילוב של מישחק, שירה וריקוד.

מר שרפה דגל

ארנה מר, פעילה ותיקה במחנה־השלום ובמיסלגה הקומוניסטית, נעצרה ביום הרביעי בלילה בחשד לשריפת דגליה־מדינה. גם כנה, ג'וליאנו, עלה לכותרות בתקופה האחרונה, כאשר עורר סערה בחיפה בעיקבות מחלוקת עם תיאטרון חיפה.

מר

ולר ללילה. כשאתה מתקרב אתה מריח סבון רע ושמיפו זול!"

הם נכשלו?

של דקארנס. כולם מבקרים את כולם, כולם מתווכחים עם כולם, כולם נגד כולם. עמים קטנים נגד עמים קטנים אחרים וביחד נגד העם הרוסי. העם הרוסי נגד העמים הקטנים וגם נגד האחים הסלאביים, כמו הרוסים הלבנים והאוקראינים.

עשרות עיתונים מלאים בכיקורת על הע" בר ועל ההווה. כך, למשל, פורסם במקומון האיזורי של טומסק, קראסניה זאמיה. מאמר נגד יאגור ליגאצ'וב — האדם השני בה"ארכיה של ברית המועצות. מתי זה יכול היה להיות? ודאי שלא בזמני מקומון מרים את החרב על ראשו של האיש הכל-יכול?

וכמו בדקארנס, אמנות הרחוב פורחת. די לבקר ביום ראשון בפארק איזמאילוב, לטייל קילומטרים לאורך הפארק ולראות את אלפי

אחרות, הצורה היתה קצת שונה, אך התוכן היה אותו התוכן.

השליטים

כך ברחוב, אך בשיחות עם אינטלקטואלים ובכעלי תפקידים רישמיים, מופגנת הרגשה הרווחת, שהיהודים שולטים בעולם כולו ושמדינת-ישראל שולטת על היהודים בכל העולם. נדמה לי כי שורשה של הרגשה זו בא מאותו ספר של סוף המאה ה-19 — הפרוטוקולים של ויקינצ'יון, שבסיכומו מא-

שונים שבהם ביקרתי לצורך קשירת קשרים כלכליים. במשך שעות הסתובבתי ברחוב אר-באט, שהפך היום למין היידי-פארק של מוסקוה. כל 10-15 מ' עמדו כמה אנשים, שהת-ווכחו, כעסו, נאמו והקשיבו לנאומים.

אחר נואם נגד ההשתלטות של העמים הקטנים, כמו הגרונים, האסטונים, הלאטבים והליטאים, על רוסיה ומאשים את העמים הקטנים בכך שהמיטו על רוסיה כישלון כלכלי. לידו דורש אחר החזרת זכויות לכנסיה היוונית. במרחק מה רבים בצורך להנהיג דיקטטורה חזקה, כדי להשליט סדר בברית-המר-

מצאותן בשפות — הכל קיים באלבומים אלה.

אצל הרבה נשים יפות שפגשתי ניתן לר-אות, כאשר הן מחייכות, שיניים תותבות מז-הב. מקרוב אפשר להבחין שהשעיר לא נחפף בשמפו טוב והגוף לא זכה למגע של סכוז בעל ריח נעים.

שיחות עם חברים סביב השולחן התנהלו על דברים גדולים ועקרוניים — על אידיאולוגיה, על התפתחות העולם, על השינויים בברית-המועצות, בישראל ובעולם כולו. כמו אז, דיברו חברים ומכרים על ספרים שקראו, על רשמים שראו ועל הצגות שביקרו. כמו אז, ראיתי תורים ארוכים ליד קופות התיאטרות ובמקביל, תור ארוך עוד יותר מול חנות שבה מכרו נעליים תוצרת-חוץ.

הופתעתי לטובה כאשר התברר לי שבכל פינה של מוסקוה עובדים הטלפונים הציבור-

אחרי 18 שנה חזר יולי

נודלמן לברית-המועצות.

איך נראית המהפכה

בעניים של "יורד"

ואוכוז'צ'יונר? נודלמן,

שנותן שבע סיבות טובות

לכישלון הקומוניזם, מאמין

שאולי באמת נירקמת

כאן התחלה חדשה

ד"ר יולי נודלמן

ריים בצורה תקינה. הופתעתי שכמו אז מגי-עות רכבות התחתית לתחנה כל דקה וי-45 שניות — כמו שעון. לעומת שנים קודמות, נוסעות עכשיו בכבישי מוסקוה אלפי מכר-ניות. התנועה כלי-כך אינטנסיבית, שלמרות היותי נהג מוסקוואי ותיק, קשה היה לי לנהוג. הצמיחה המהירה כלי-כך במספר המכוניות היא אולי הסיבה שבגללה חסר דלק בתחנות וחיבים לקנותו בצורה לא-חוקית אצל "חאפ-רים" למיניהם.

הפרחים

נסעתי לעיר קאסירה לבקר חברים ולר-אות את בית-החולים שבו עברתי לפני 25 שנה. את 100 הקילומטרים עשיתי בכביש משופר, אך בכל-זאת ארכה הנסיעה שלוש שעות, בעיקר בגלל פקקים ותיקונים בכביש. משני צידי הכביש עמדו נשים כפריות זקנות ומכרו תפוחי-עץ, תפוחי-אדמה והרבה-הרבה פרחים — זה לא היה לפני 20 שנה.

השרים

עשרת ימי הביקור היו גדושים בפגי-שות ובשיחות עם אנשים במשרדים ה-

צמד שר שיר אנטי-שמי ברחוב ארבאט החייל הישראלי הלך להילחם בערבי ועשה במכנסים!

הציורים משני צידי הטיילת של הפארק, את הבובות היפות, את התכשיטים העממיים.

הדיקטטור

ברית-המועצות נסערת, רותחת וללא ספק עוברת עכשיו תקופה של מהפכה אמיתית. הוויכוח, המתנהל בין הפלגים הש"ר נים במפלגה, בשילטון ובציבור כולו, איננו מתייחס לנחיצותם של שינויים ראדיקליים בכלכלה, בחברה ובמיבנה של האימפריה ה"סובייטית. לגבי הצורך בשינויים אלה קיים קונסנזוס לאומי.

הוויכוח מתנהל סביב השאלה באיזו דרך לערוך את השינויים. בדרך אבולוציונית או בדרך מהפכנית: עלידי הנהגה חזקה מלמע" (המשך בעמוד 12)

מינים גם הרוסים המשכילים.

הרגשתי שרובם רוצים בקשרים עם ישר-אל. אולי בגלל האמונה שהיהודים הם, במידה מסוימת, שליטי העולם. משיחות שקיימתי הרגשתי שהיחס כלפי היהודים שעזבו את ברית-המועצות בשנים 1970-1971 השתנה. אמרו לי במישרין או בעקיפין: "אתם הרא-שונים שהבנתם עד כמה רקוב השילטון של ברז'נייב, ואנו יכולים להודות לכם על שלמ" עשה התחלתם את השינויים בשילטון." בהז-רמנות אחרת אף שמעתי ש"אתם היהודים הלאומניים הייתם ההתחלה של הפרסטרוי-קה".

הדקאדנס החדש

נדמה לי כי ברית-המועצות כיום דומה לרוסיה של השנים 1912-1914 — שנים

עצות. מתווכחים על חוקיותן וחיוניותן של השביתות.

על יהודים ברחוב ארבאט מדברים מעט, למרות ששומעים בציבור יותר ויותר קולות על השתלטות היהודים על הקואופרטיבים. טוענים שהקואופרטיבים האלה נותנים, למי עשה, לגיטימציה וכיסוי לספקולנטים יהודים להלבנת כסף שחור.

מי שמכיר את ברית-המועצות יכול להסי-כים שבתואנות האלה יש לא מעט מן האמת. בפנית רחוב ארבאט עומדים אמנים עמ' מיים עם גיטרה ואקורדיון ומתחרים שירים הרומים לשירי מחתרת ותנועות-מחאה. שמעתי שם שיר אנטי-שמי השם ללעג את החייל הישראלי שהלך להילחם נגד החייל הערבי בסיני, קיבל בתחת ועשה במכנסים. את אותם השירים על יהודים שמעתי עוד בשנות מילחמת-העולם השנייה. המילים היו

החשבון של סטאליו היה פשוט: פלשתינה (א"י) הבריטית יכלה לשמש בסיס לטיילים גרעיניים נגד ברית המועצות בטווח שהיה קיים אז. מדינה יהודית היתה עדיפה בעיניו על מושבה בריטית.

בכל הפרשות העכורות האלה תמכה מק"י, בלי סטייה קלה שבקלות, בסטאלין, כפי שתמכה בטיהורים של שנות ה־30, שבהם רצח סטאלין את כל אבות המהפכה הקומוניסטית בכרית־המועצות, ובקולקטיביזציה הכפויה של החקלאות, שבה ניספו כחמישה מיליון בני־אדם. מק"י תמכה בעלילת־הרופ"א, כהרשעת אורן ובשאר הוועות של סטאלין.

אותם המנהיגים עצמם — וילנר, טובי, חביבי — שולטים עדיין במפלגה הקומוניסטית כיום, מלבד חביבי שהורחז זה עתה. מפלגה שנקטה קו כזה לא יכלה, כמוכן, לזכות באהדתם של יהודים רבים. אבל מק"י זכתה בתיגבורת חשובה. בראשית שנות ה־50 הצטרף אליה משה סנה, מי שהיה ראש המפקדה (הפוליטית) של אירגון־ההגנה, ומראשי מפ"ם. סנה היה בטוח כי הצבא הסובייטי עומד לכבוש את המזרח התיכון, והיה מוכן לקבל על עצמו את הנהגת המדינה כבתי־חסות סובייטית.

סנה הצליח להביא עימו למק"י רק יהודים מעטים. ביניהם: יאיר צבן, תלמידו האיש. אך כוכבו של סנה ררך בשמי הקומוניזם. נוצר מצב מוזר: המפלגה עוררה שינאה עמוקה ברחוב היהודי, ומיספר בוחריה היה דיים היה זעום. אך היהודים שלטו במפלגה. מוסקווה לא היתה מעוניינת במפלגה ערבית במדינה היהודית. היא רצתה בציונות יהודי. אך אם היתה שנאה אצל היהודים, רכשה המפלגה במהרה פופולאריות רבה בקרב הערבים. היו לכך סיבות טובות: מק"י היתה המפלגה החוקית היחידה ברחוב הערבי. השב"כ אמנם רדף גם אותה לא־מעט, אך השלים עימה בגלל היחסים בין ישראל ובכרית־המועצות, ואולי גם מפני ששימשה ככלי־אברק להתמרמרות הערבים. כל שאר ההתאגדויות הערביות הוחנקו באיבן עליידי הממשל הצבאי, ששלט ברחוב הערבי בישראל באגרוף־ברזל.

הציבור הערבי בישראל נשאר אחרי 1948 בלי הנהגה. העלית האנטלקטואלית והחברתית ברחוב או גורשה ב־1948. כל יוזמה פוליטית והתבטאות חופשית רוכאו. מק"י היתה יחידה בשוק, ביטאונה א־א־ת־ח־א־ד (הא־ח־ד) היה ונשאר יחידה בשטח. בשעה שהופ"קעו רוב הארמות של היישוב הערבי הקטן שנותו, ובשעה שמפלגת־העבודה (או מפ"א) מינתה את סוכניה השכירים כשליטים ברחוב הערבי, היה מק"י הגוף המפלגתי היחיד שלחם למען המיעוט הערבי. המישקע של הימים ההם יצר את הנאמנות לקומוניזם טים ברחוב הערבי, ששרידה קיימים עד היום.

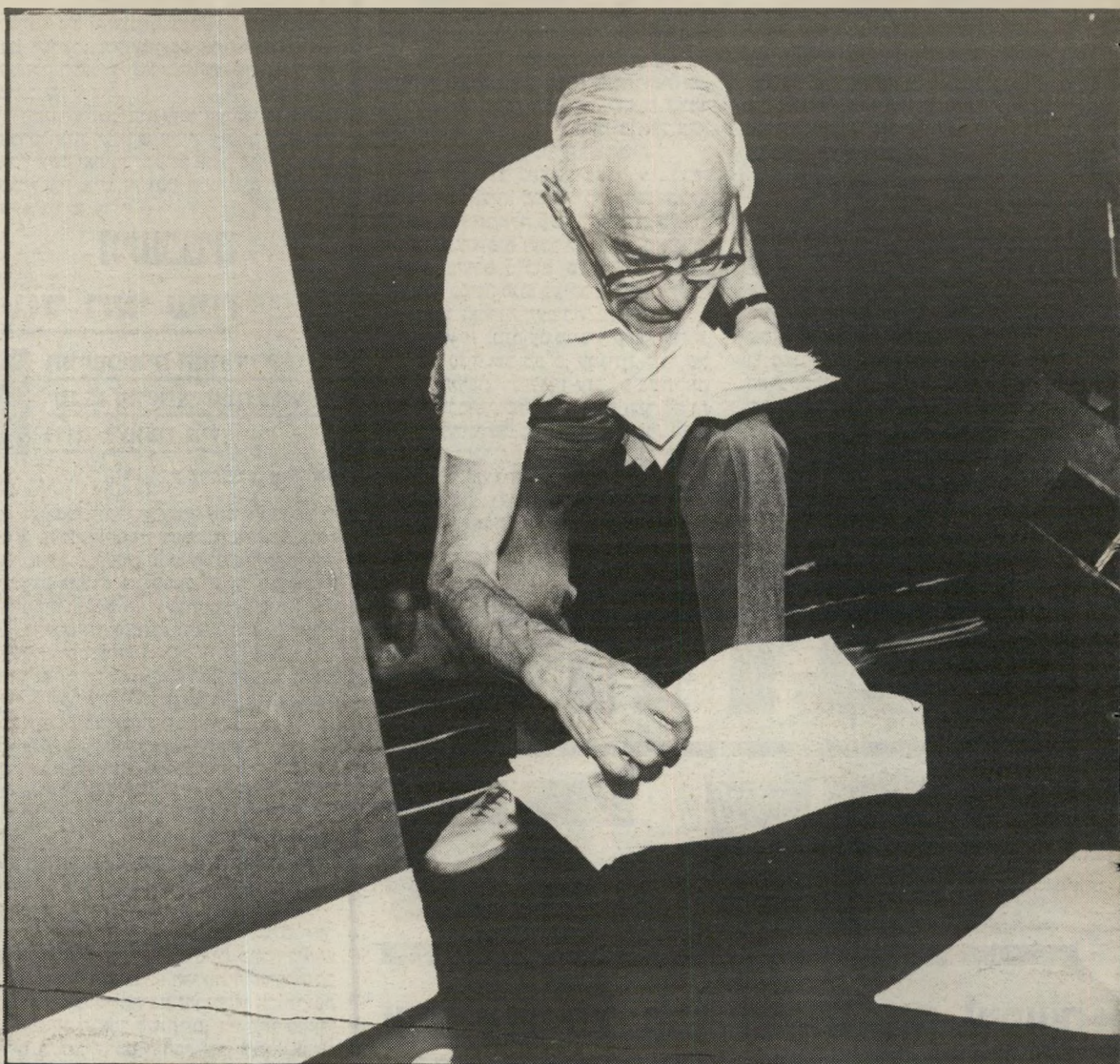
● בית לאומי

לכל זה היה מעט מאוד קשר לאידיאולוגיה הקומוניסטית. אמנם, הגרעין היהודי הקטן במפלגה היה קומוניסטי. אך בשביל הערבים היה הקומוניזם ניום לכל היותר כיווי שיטח, ולפעמים גם הסוואה. מבחינתם היתה מק"י בעיקר בית לאומי לערבים.

הדבר בלט עוד יותר עם עלייתו של המנציג המצרי, גמאל עבד־אל־נאצר. האיש היה כאריזמטי הפך גיבורם הלאומי של הערבים הפלסטיניים, אף יותר מכפי שהיה גיבורם של המצרים עצמם. הם העריצו אותו כאלוהים. כל עוד תמכה בו ברית־המועצות, היה קיים במק"י שילוב מוחלט בין המאויזים הלאומיים והאמונה הקומוניסטית.

רק פעם אחת הועמד שילוב זה במבחן. בסוף שנות ה־50 פרץ ריב בין עבד־אל־נאצר ובין השליט העיראקי החדש, עבד־אל־קאסם. ברית־המועצות תמכה בכגדאר נגד קאדרי.

(המשך בעמוד 13)

נשתנה?

שום דבר. פשוט שום דבר. עשרות שנים, וכלום לא משתנה. למה לא הכניסו את המפלגה הקומוניסטית הישראלית לספר השיאים של גינס? יש להם כמה הישגים היסטוריים. ברוסיה מתחולל המהפכן, אבל ברק"ח לא יוצאים מעורם להריע לאורבציב. טוב, יש להם כבר ניסיון, ולמה להם למהר.

איים, וכי "הציונים" חברו עם מרגלים אמריקאים ו"טרזקוסיטים" כדי להשמיד את ברית־המועצות. רבים מן המנהיגים הקומוניסטיים היהודיים במדינות מזרח־אירופה הואשמו בריגול ובציונות, והוצאו להורג. בי מיסגרת פעולה זו נעצר בצ'כוסלובקיה שליח של מפ"ם, מרדכי אורן, עד אז תומך נלהב בכרית־המועצות, ונאשם בריגול, כדי להרשיע בעזרתו את המנהיג הקומוניסטי היהודי רודולף סלאנסקי.

● סטאלין הרע

רהיה רבש הזה הסתים כאשר שינה סטאלין לפתע את טעמו. הורדן הוקן נתקף בפאראנויה אנטי־שמית, טען כי רופאיו היהודיים ניסו להרעיל אותו (עלילת הרופ"א — שנכבשו בידי ישראל, ניתן לקומוניסטים — וביניהם כמה מראשי מק"י — לחזור, יחד עם כל מי שהם המליצו עליהם).

הערבי. כל היהודים נשארו במפלגה שקראה לעצמה, עם הקמת המדינה, מק"י. היו אלה ימי־זהר נדירים למפלגה. סטאלין היה בעל־ברית למדינה החדשה, והושיט לה עזרה מדינית וצבאית חיונית. מאיר וילנר חתם על מגילת־העצמאות. הקומוניסטים פעלו בשליחות ממשלת־ישראל במזרח־אירופה, והפכו למעשה נציגי־המדינה. כאשר גירש דויד בן־גוריון כ־700 אלף ערבים מן השטחים

(המשך מעמוד 8)

כלבר, ושיאו אלא ראשיהעיר של ירושלים המערבית, שצה"ל כופה את שילטונו בכוח על תושבי ירושלים המזרחית. כמשיכירשולם מטייל קולק זה שנים בעיר לם ואוסף פרסים ותואריכבוד, מין אנדרטה מהלכת לבלוק. הבלוף הזה נשבר עתה. לא רק עליידי תושבי ירושלים המזרחית, העומדים בראש האינתיפאדה, אלא עליידי אלוף פיקודיה מרכז, שעשה מה שעשה מבלי לטרוח להודיע לראשיהעיריה ששטח מעירו מוכרז כשטח כבוש.

הממשלה

עוד ביזיון

איש אינו מסוגל לבזות את

מיפילגת העבודה כמו

ראשיה. עובדה.

למיפילגת העבודה יש כישרון בלתימוגי כל לבזות את עצמה. אף אחד מאויביה ומירייה ביה אינו מסוגל להתחרות עימה במלאכה זו. האם היא תעשה זאת שוב?

רגע האמת. במשך כמה שבועות הסעיר רה המיפילגה את הארץ והעולם. בא רגע האי מת, היא הכריזה. יש סיכוי לשלום. נוצרה הורמונתיפו. אם הליכוד ימשיך לעצור את התהליך, תפוצץ המיפילגה את ממשלתהאחד דות ותלך אל העם.

כמו בכל הפעמים הקודמות, כאשר המיפילגה ניפחה בלונים כאלה, עשוי גם בלון זה להתפוצץ.

מאחורי הפינה. כל ילד מבין כי מגוי וגמור עם יצחק שמיר למנוע אף את התזווה הקלה ביותר לקראת שלום, העלול להכריח אותו לוותר איפעם על שטחים.

אין הוא רוצה בכך, וגם אילו רצה בכך, אין הוא יכול. שריהחישוקים מתחים לו מאחורי הפינה.

מה עומד על הפרק? לא שלום, חלילה. לא משאומתן לשלום. לא הידברות עם אש"ף, שכל הפלסטינים ריר אים בו את נציגותם המוסמכת.

על הפרק עומדת בסךהכל הרכבת מישלחת של פלסטינים, שתיכנס לשיחות עם ממשלת ישראל, כדי לקבוע סדיריבחירות במשטחים הכבושים, לשם בחירת נציגות אשר תנהל משאומתן על הסדיריחביניים, אשר בעיקבותיהם, כעבור שנים, אולי יתחיל איזה משאומתן לשלום.

גם את אין מיפילגת העבודה מסוגלת להעביר בממשלה.

זב"שכם. יתכן כי מנהיגי המיפילגה סמ' כו על האמריקאים, שיעשו את העבודה בש' בלים יוכפו על שמיר את הרב שממיר אינו רוצה בו.

אולם מיפילגת העבודה אינה מסוגלת כיום להבטיח לבית הלבן אף את הסכמת יהודי ארצות הברית למהלך כזה. הבית הלבן אינו מוכן לעשות את מלאכתם של שימעון פרס ויצחק רבין. הוא אמר להם, באריבות: זב"ש' כם.

בינתיים פירסמו הפלסטינים את רשימת חבריהמישלחת, המוצעת עליידי הנשיא חוסני מובארכ.

וזהי רשימה צפויה לגמרי. היא מורכבת מאותם האישים, שרבין ושמיר נפגשו עימם בזמן האחרון. כולם אוהדי הרב המרכזי בי אש"ף, תומכי הקו של יאסר ערפאת.

נוספו אליהם שני מגורשים. מוחמד מיל-חם גורש בשעתו עליידי שריהביתחון עזר וייצמן בלי שום סיבה נראית לעין. אחרי הרי גת המתנחלים ליד ביתהדסה תבעו המתנחלים את גירושם של מילחם ופאהר קווסמה, ראשיהעיריות של חלחול וחברון. וייצמן נכ' נע למתנחלים, למען השקט. איש לא טען ברצינות שהיה לקווסמה ולמילחם יד כלש' הי במעשה. ולראייה: קווסמה נרצח כעבור

ומןמה בירי קיצוניים, בגלל תמיכתו בשלום עם ישראל. מילחם תפס את מקומו כראש המחלקה לענייניהאדמההכבושה בוועדה פועל של אש"ף.

המגורש השני הוא עורך העיתון אל-עשב, אכרם הגיה, שגורש עליידי יצחק רבין. גם רבין עשה זאת כדי לפייס את הימין. אין שום הברל בין איש זה ובין המנהיגים האחרים, שלא גורשו עדיין.

מישפטים

עוד חצי שנה

המישפטים המתחילים

יעברו עוד חצי שנה בחצי

חיום. לטובת מי?

גידעון סער-רצ'נסקי

הנושא העיקרי המעסיק עתה את הסטורני טים בפקולטות למישפטים בארץ, ובעיקר את תלמידי השנים הגבוהות (השלישית והרביעית) היא הארכה הצפויה של תקופת ההתמחות שלהם — משנהדחצי לשנתיים.

ההחלטה התקבלה לפני חודש כמועצת לישכת עורכייהרין. המטרה המוצהרת: שיפור רמתם של המתמחים הניגשים למבחנים של לישכת עורכייהרין, לצורך קבלת ההסמכה לעסוק בעריכהדין.

לטענת הסטורניטים, מסתתרים מאחורי ההחלטה מניעים נוספים.

מירון מוכשולים. הסטאורים משתכרים כיום סכומים נמוכים מאוד עבור עבודתם (בין 800 ל-1000 ש"ח בחודש). עורכידין רבים מנצלים את כוחהעבודה הוול והמומון יחסית, ומעבירים אותם הרבה מעבר לשעות העבודה המקובלות.

אך עורכייהרין מעוניינים לשלם עוד פחות מכפי שהם משלמים כיום. כיום הביקוש לסטאורים הוא גבוה. החלטתההארכה מבר ססת על כללי ההיצע והביקוש: אם תקופת ההתמחות תוארך לשנתיים, יהיו יותר סטאורים בשוק. ערכם היחסי ירד, ואולי אפשר יהיה לשלם להם פחות.

אינטרס נוסף מאחורי ההחלטה הוא זה של השופטים. כיום מחלקים מתמחים רבים את תקופתההתמחות שלהם כך: שנה ראשונה אצל עורכידין, וחצי שנה אצל שופט. כתוצאה מכך מתקשים השופטים למצוא מתמחים, שיעברו איתם לאורך שנה שלמה.

ההחלטה עורמת קושי נוסף בדרכם של המעוניינים בקאריירה מישפטית: הקושי בי קבלה ללימודיהמישפטים ידוע. הלימודים עצמם אורכים שלוש וחצי שנים. כעת, עם הארכת תקופת ההתמחות, יהיה על התלמיד לעבור מסלול של חמש וחצי שנים לפחות, עד שיוכל לצאת לשוקהעבודה. שילוב כזה של קשיים עלול להרתיע מעוניינים פוטנציאליים מלגשת למסלול ה' מישפט, לרווחתם של עורכייהרין והלישכה המייצגת אותם, אם כי לא נראה שדבר כזה עומד להתרחש במדינת היהודים.

זמן הוא כסף. עם קבלת ההחלטה התי עוררה תסיסה בין הסטורניטים למישפטים. מישלחת של נציגי התאחדות הסטורניטים, בראשות היושביראש עדי הרר וסגנו חיים (איקי") כהן, נפגשה לפני החג עם שריה מישפטים דן מרדור, בתיקווה לשנות — או לפחות למתן — את רוע הגזירה.

הסטורניטים מצאו בלישכת השר תומך נל' הב ברעיון הארכת הסטא. כשעמדו הסטורניטים על עמדתו של מרדור, עורכידין במיק צועו, ביקשו ממנו לפחות לתמוך במסירת מרדור הבטיח להם שבההליךהתחיקה יוב' טח שזכויותיהם של המתמחים לא ייפגעו. שכרם לא ייפגע כתוצאה מהארכת הסטא. בינתיים מהדירים מסיימי הפקולטות ל- מישפטים להתחיל את תקופתההתמחות. זמן, כידוע, הוא כסף.

קארל מארכס מסתכל אליך מהקיר כשאתה נכנס לתדרו של יאיר צבן, מנהיג מפ"ם. תמונה גדולה שמזכירה במשהו את כרזות הרחוב שמריצה מפ"ם בהסדרות. צבן לא מתבייש. אתה לא צריך לראות עצמך כחסיד שוטה שלו, כדי לראות בו את אחת מרמויות הענק בהיסטוריה האנושית.

יאיר צבן נולד בירושלים ב-1930, בבית עם אוריינטאציה מפא"יניקית. את הצעד הראשון שלו שמאלה עשה בשביעית, כשעזב את תנועת הצופים ועבר לתנועה המאוחדת. ב-1948, בקורס מ"כים של הפלמ"ח, פגש בראשונה במשה סנה. בעיקבות המיפגש הצטרף לפלג "אחדות העבודה" במפ"ם.

בסוף 1948 נמנה עם מייסדי קיבוץ צרעה, שם ייסד סניף של מפ"ם, למגינת ליבו של המיסד הקיבוצי. ב-1952 עזב עם אשתו את הקיבוץ, ובסופה של אותה שנה הפך להיות מזכירו המדיני של משה סנה. בראשית 1953 פרשו סנה וחבריו ממפ"ם, והקימו את מפלגת השמאל הסוציאליסטי בישראל.

באוקטובר 1954 הצטרפה מיפילגת השמאל למק"י, שהיתה קיימת מהקמת המדינה.

מהמישטר הסובייטי עצמו, נשאר במק"י. ב-1969 התייצבה מק"י לבחירות בראשות סנה, וסנה נבחר לכנסת. בין 1965 ל-1969 ייצג את מק"י בכנסת מיקונים. ב-1972 נפטר סנה וב-1973, ביוזמתו של צבן, הוקמה מוקד שמיוגה את מק"י עם ש"ח (בראשות רח כהן) עם מאיר פעיל ואחרים.

לכאורה לא הייתי צריך להגיע לש"מאל, אומר עכשיו צבן. לפי כל תנאי איי הגידול שלי, הייתי צריך להישאר במרכז הגורמים שהשפיעו על האוריינטאציות השמאליות שלי היו אולי שניים: מישפחה קרר בה מאוד בקיבוץ עירשמר, המשתייך לקיבוץ הארצי, ושכילר ביילתי אצלם את כל חופי שותיהקץ שלי. אז זה היה קיבוץ עם להט אידיאולוגי עצום. שנית, בצופים בירושלים היתה לי מריכה מאוד מוכשרת וכריזמטית, ששמה היה מיקי, לימים אשתו של ח"כ אלי עזר פרמינגר מתנועת הקומוניסטים העבריים. גם היא השפיעה, ללא ספק. אני זוכר

ארהבנו ככל כר!

יאיר צבן לא הלך לרק"ח, וזה איפשר למאיר וילנר לשמור על ההנהגה עד היום הזה. צבן נפרד סופית מאמא רוסיה לטובת סוציאליזמוקרטית מתקדמת, ומוחר לו עכשיו להסתכל אחורה בקצת כחות בוש. קומוניסט לשעבר מסביד איך אנשים מסתכלים ומצליחים לא לראות

א"ל ארליך

שבאותה תקופה התחלתי להתעניין בבעיות חברתיות. היה מישפט גדול בצופים על הניצול המעמדי, ואני הייתי דווקא הסניגור של הקאפיטליסט. אז קראתי בראשונה את מארכס.

"עוד נקודה, שללא ספק השפיעה, היתה שבגיל 17 וחצי הייתי ביחידת ההגנה שפיני תה את אצל ולח"י מריר יאסין וקברה את הקורבנות הערבים. זו טראומה שליוותה אותי לאורך כל הדרך. באופן כללי, היה באותה תקופה הלך-רוח של אהרה רבה לברית-המועצות, אהדה שצמחה על רקע מילחמת-העולם השנייה, ועל רקע הצהרת גרומיקו. צריך לדי כור, למשל, שרבים משירי תנועות-הנוער היו שירים רוסיים. בשנים הראשונות להקמת המ

(לפני קום המדינה נקראה המפלגה פ"קפ — ראשיהתיות באידיש של 'פלשתינישע קומוניסטישה פרטי'). בראש מק"י עמדו אז שמואל מיקונים, מאיר וילנר, תופיק טובי, אסתר וילוסקה ואמיל חביבי. סנה ואנשיו נק' לטו במיפילגה כצורה איטית והדרגתית. צבן היה פעיל בבונק"י (ברית נוער קומוניסטי ישראלי). תנועת הנוער של מק"י, וב-1960 נבחר לעמוד בראשה.

באוקטובר 1965 התפלגה מק"י, על רקע מחלוקות אידיאולוגיות: וילנר וטובי, שבאור פז כללי תמכו ללא סייג בכרית-המועצות, הקימו את ר"ח"ס. סנה ומיקונים, שבאופן כללי מתחו ביקורת על עמדת ברית-המועצות כל-פי ישראל, ולאחר מכאן אף גילו הסתייגויות

בלתי-מוסרית. אבל כליך רציו שהמהפכה הזאת תצליח!

ברורים לגבי תפיסת העבר והכירה באופן חד-משמעי בשגיאות שנכללו באותו עבר. זה אולי דורש הרבה כוח מאנשים להגיד טעית', אבל זה נותן הרבה כוח ואמינות למי שמסוגל לומר שהוא טעה. אני מסתכל על הפוליטיקאים סביבי, וחושב איזה טעויות כל אחד מהם נושא על גבו. אבל רבים מהם מתהלכים כמו טווס נפוח, כאילו צדקו לאורך כל הדרך.

● **אולי תחת לדבר על עיוותים,**

היה נסיון לאנוס את ההיסטוריה, ואו מתחיל לים עיוותים נוראים. ברור כשמש שכבי מארכס עיצב את התיאוריה שלו, הוא התכוון לארצות הקאפיטליסטיות המפותחות, כמו אנגליה, גרמניה וצרפת. הוא לא התכוון ליי שם אותה במדינה נחשלת, שהתפקיד המיידי שלה הוא ראשית כל לחולל תהליך של מורדר ניוציה. בהתפתחות ההיסטורית של העולם, המעבר בין הנחשלות למורניוציה, הוא הש לב הקאפיטליסטי. ואם מנסים לדלג על הש לב הזה, או אתה שובר את הרגליים. זו כפי צתירך גדולה מירי ואו אתה גם מתחיל לפתח תיאוריות שיצדיקו את העניין.

„הסכנה היא, כמובן, שהארס היחיד, הפרט, יהיה קורבן של הכלל. זו סכנה של כל מהפכה, הן חברתית הן לאומית. אנחנו יודעים, למשל, שהמהפכה הצרפתית היתה מלווה

להגנה עצמית ולחיוק הביטחון העצמי. אמרנו לעצמנו בערך כך: יכול להיות שפה ושם נעשות שגיאות בברית-המועצות, שאנחנו לא יודעים עליהן, אבל האם כגלל השגיאות, שהן חלקיות, לא נגן על המהפכה? היתה אז מלחמה קרה בעולם בין שני הגושים, שנראתה לנו כמלחמה לחיים ולמוות בין שני מחנות.

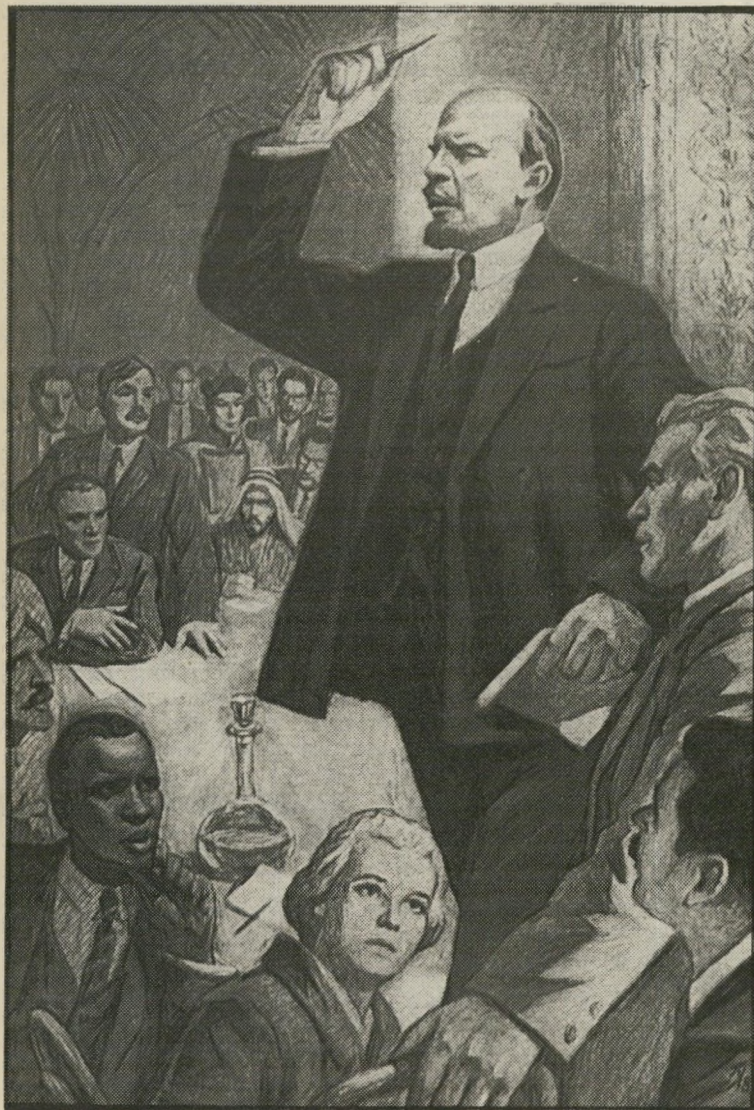
„צריך להבין את המנגנונים הפסיכולוגיים שהביאו אנשים ליחס של סימפטיה לברית-המועצות. מהפכת אוקטובר פרצה בארץ שהיתה סמל הריכוז, העריצות והנחשלות, והיא ייצגה את מיטב השאיפות הנאצלות ביותר של האנושות. החזון הזה הקסים והפי עים רבים מאוד, גם אנשים, שלא היה להם רקע מארכסיסטי או קומוניסטי. גם רויד בך גוריון, שביקר ב-1925 בתערוכה חקלאית

דינה הכוח של מפלגות השמאל היה ב-עלייה.

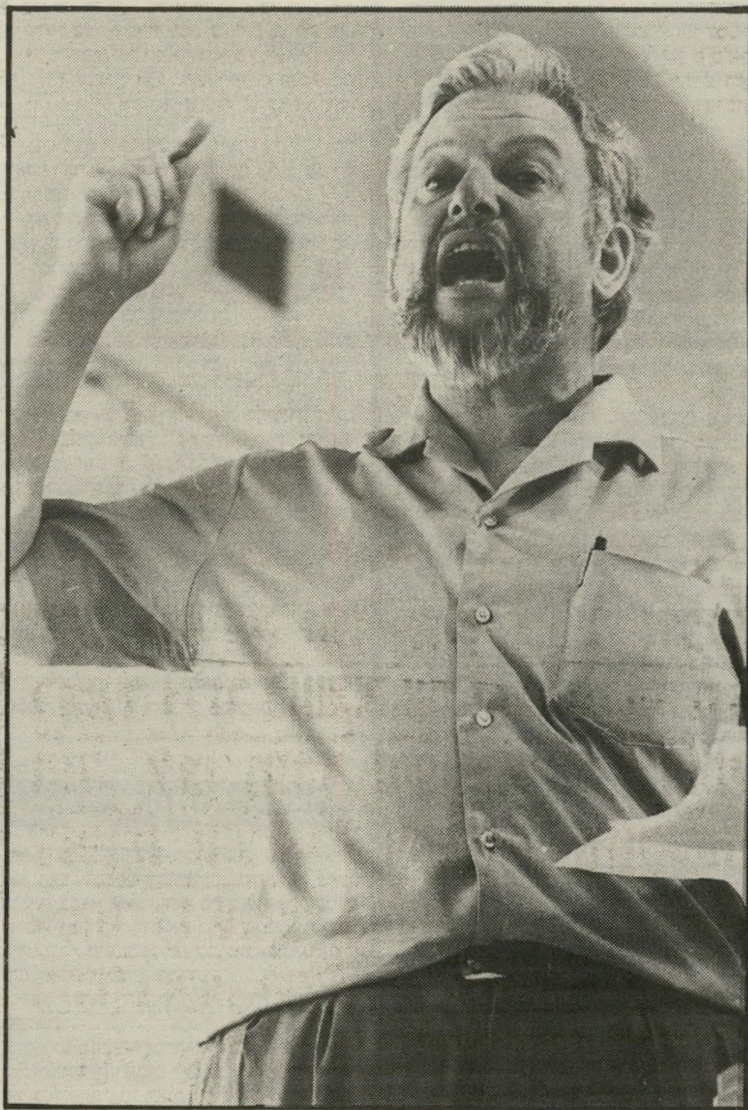
● **אתה רואה את אי-המוסריות שלך ושל סנה בתקופת החיפוש של סטאלין?**

„אני מרגיש שאתה מעלה נשכחות באוב. עברו יותר מ-30 שנה מאז ההתנערות הראשוני מהסטאליניזם, שהיתה בפברואר 1956, כי שכתוב חשף את פשעי סטאלין. ו-25 שנה מההתנערות הסופית, בעת הפילוג בין מקי לרק. לפני 1956 אף גורם קומוניסטי לא הסכים לאשר, ולוא משהו, מפשעיו של סטאלין. לפני כן — ולמרות שהוא מת עוד במאוס 1953 — הוא היה כליל השלמות.

„במישפט הרופאים, שהיו ב-1952, היתה הזדהות טוטאלית שלנו עם ברית-המועצות, שסטאלין סימל אותה. כל אנשי המחנה הפרי

לנין
מהפכה ישוה

צבן
הסתדרות חדשה

פשוט צריך להודות עתה שהקומוניזם היה אידיאולוגיה מוטעית?

„גם הלניניזם וגם הסטאליניזם באו להתאיים את התפיסה המארכסיסטית הכללית לנסיבות המיוחדות של רוסיה. יש הברל מהותי בין האידיאולוגיה הקומוניסטית, כפי שפותחה עליידי לנין, ובין זו שפותחה אחר כך עליידי סטאלין. יש הברל מהותי, אבל יש גם זיקה, כי הסטאליניזם צמח מתוך הלניניזם. הוא לא בן חוקי, אבל גם בן ממוזר הוא בן.

„התפיסה ההתחלתית היתה שהמהפכה תצליח רק אם היא תהיה עולמית. לא היתה היערכות אמיתית בתיאוריה לקראת מצב (המשך בעמוד 12)

בחבלי-לירה עקובים מרס. ומילת-המפתח היא — האם הסכנות והעיוותים מגיעים עד כדי סיאובה של המהפכה. הפוטנציאל לסיי אוב קיים בכל מצב. היום אני יכול לומר שלא היינו עירניים להסתאבות. ואני מסביר גם למה: רצינו כל כך ...

„תזכור גם שהצטרפנו למחנה הקומוניסטי בתקופת המלחמה הקרה. התחושה היתה ש'אנו הולכים למלחמת-עולם שלישית. האנר שות נחצתה לשניים. באותה תקופה לא היתה ררך שלישית, בתוך. איראו. או שהודיה עם ברית-המועצות, או עם ארצות-הברית.

„למרות שבזמנו לא היינו ערים להסתאבות, בות, מקי, בהנהגת סנה, היתה אחד הגורמים הראשונים בשמאל העולמי שאמרה דברים

ברוסיה, חזר נפעם. כך גם אורי צבי גרינברג. לתומאס אקווינאס, הפילוסוף של ימי הביניים, יש אימרה: הרצון הוא אבי הטעות. כל כך רצינו שהמהפכה הזו תצליח, שדימינו לעצמנו שכך נראים הדברים. פירשנו את המציאות לא לפי מה שהיה עלינו לראות, אלא לפי מה שרצינו לראות.

● **מה היתה הטעות? ממה נבע הכישלון? האם מדובר בעיוות התיאוריה או בכישלונה?**

„הרבר הבסיסי ביותר, שזמו מתחיל הכל, הוא שהיה ניסיון להגשים מיסטר סוציאליסטי במדינה שלא היתה כלל בשלה לכך. זה

סובייטי חשו, מה שנקרא או 'חובת סולידריות'. בוודאי שבריעבר הסתבר שהעמדה שלנו היתה בלתי-מוסרית.

„הגנו על מיסטר שעשה מעשי-זוועה. אבל אם אתה שואל אותי, אם אני עצמי או מישהו שאני מכיר ידע שהוא מגן על מעשי זוועה ועריצות — או התשובה היא חד וחלק: בשום אופן לא! כולנו האמנו שהמהפכה הזו גואלת את העולם ומשחררת את האנושות, והזוועות ומה שמייחסים לברית-המועצות ול-סטאלין הן עלילת-שווא.

● **צריך היה הרבה תמימות בשביל לא לראות כלום?**

„בקרב מי שהודו עם ברית-המועצות בעולם וגם בישראל התפתח מנגנון מעניין

לה למטה, או בדרך השלמת השילטון הפי לורליסטי עם עצמאות מכסימאלית לכל חלי קיה של ברית המועצות.

יוס'ים מתפרסמים בעיתונים מאמרים של אנשי אקדמיה ופוליטיקאים, פסיכולוגים ופילוסופים, המנסים לנתח האם דיקטטורה נאורה מתאימה לברית המועצות והאם גורר בצ'וז מתאים לתפקיד הדיקטטור הנאור. נז כרים שמותיהם של דה'גול, פטר הגרול, איוואן האים ואף נפוליון בונאפארטה. מבי אים אותם כדוגמה לאנשים שקידמו את מדי נותיהם ביד חזקה.

המיסטיקנים

מז בתקופת הדקאדנס לפני המהפכה ב-1917, מלאה ברית המועצות במיסטי קנים המקבלים גושפנקה של השילטון. ה מיסטיקן והמפנט מיכאיל קאשפרובסקי — הדומה במראהו החיצוני ליהודי או לצועני — מופיע בטלוויזיה הממלכתית בעיר קייב. בהדרגה נבהשפעתו במצעות הטלוויזיה, פותחים כירוגים גרוזים בטביליסי את ביט נה של אשה השוכנת על שולחן הניתוחים ללא שום הרדמה.

האשה מחייכת ומספרת שאינה מרגישה שום כאב. הרופאים עומדים מופתעים ומלאי התפעלות. בהופעתו במעורבות של מוס קווה לפני אלפי אנשים מפגין קאשפרובסקי יחס גס ומשפיל כלפי הסובבים אותו והושב בים על הבימה, בדיוק באותה הצורה שבה התנהג גריגורי ראספוטין בתקופת הצאר. מיסטיקן אחר, אלכסיי שטומק, מופיע בכל בוקר בשעה 7.00 בבית ירושלים של הולט וויזיה הממלכתית במוסקווה ומשפיע על כר סות'מים שאנשים מחזיקים בידיהם. בהש פעתו של הקוסם הופכים מיהרבו לתרופת פלא נגד מחלות שונות. במעתי מפיהם של אנשים בעליהשכלה אקדמית ותארים בני דר: "תשמע, זה עוזר בצורה בלתי רגילה". כמו פיטריות אחרי הגשם הראשון צומחות ידעוניות, החוות את גורלם של מאות האנ שים הפונים אליהן.

אלפי אנשים מקרים בכנסיות, מתפללים ותורמים כסף לשיפוצן. בכל כפר ובכל עיר עשויות הקאפלות מה — בדרך לקאשריה לאורך 100 ק"מ — ספרתי לפחות 10 קא פלות מזהבות.

חשבון פשוט

אינני יכול להצטרף לקולותיהם של מי שמדברים על התפרקותה של האימפריה הסובייטית. לפי דעתי, העם הסובייטי עושה כיום חשבון נפש, סוקר את העבר ומנסה לב נות את העתיד. הבדיחות והסיפורים שלהם כולם יהיו מוכנים לעזוב את ברית המועצות אם יפתחו הגבולות אינם במקום, לדעתי. האינטלקטואלים, מנהיג של ברית המועצות והציבור הרחב מנסים היום להבין מהו הסי בות לכישלונה של השיטה הסובייטית. לפני יותר מ-50 שנה הכריז ברית המור עצות חגיגית כי היא המדינה הראשונה בעור לס שבה ניצח הסוציאליזם.

בימים אלה, באולם ארמון הקרמלין במוס קווה, מעל כימת הפרלמנט הסובייטי החדש — מועצת העם, אמרו חברי המועצה כי הגיע הזמן להפסיק לדבר על "ניצחון הסוציאליזם" ולהתחיל שוב לדון כיצד לבנות את הסוציא ליזם.

37 שנים חייית במדינה סוציאליסטית לא סוציאליסטית זו. עברתי את מילחמת העולם השנייה כאסיה התיכונה ובסביר. עברתי את תקופתו הטורף הסטאליניסטי והאביב הכ רושצ'ובי.

למרות בבית הספר ובאוניברסיטה את ה תורה המארכסיסטית-הלניסטית. התחננתי להתייחס למתרחש בחברה בצורה ריאלק טית, כאל דבר התלוש בחוקי התפתחות החב רה.

לאור ניסיוןי חיי בברית המועצות ולאור השנים שחייתי מחוץ לגבולותיה ועל הרקע של הביקור האחרון, אנסה, בידר עם האיני טלקטואלים של ברית המועצות שעמם שר חותי, להצביע על כמה מהסיבות העיקריות, שכפי שנראה לי, גרמו לכישלונה של המה פכה הסוציאליסטית.

הסיבות

רוסיה אינה בשלה למהפכה: בהתאם לתיאוריות של מארכס ולנין, היתה צריכה המהפכה הסוציאליסטית לפרוץ במדינה מפותחת, בעלת תעשייה מתקדמת ומעמד פרולטריון מגוש, שחונך במשך זמן רב לרעיון המהפכה הסוציאליסטית כפיתרון היחיד לבעיות כלכליות וחברתיות בחברה ה בורגנית.

בהתאם לתיאוריה זו, היתה צריכה המה פכה לפרוץ בגרמניה, באנגליה או בארצות הברית. הבולשביקים תפסו את השילטון לאי פרץ המהפכה בפברואר 1917, עלידי פוטש כמעט צבאי-טרוריסטי. לא היה ברוסיה דאז בסיס כלכלי-חברתי, כדי לבצע את העק רונות התיאוריים של הסוציאליזם.

הריסת מעמד האיכרים: התיאורטיקנים של הבולשביקים הבינו מהר מאוד שרוסיה אינה מוכנה לכינון ה סוציאליזם והחלו לבנות את התעשייה בכל מחיר, כדי להתאים את תפישת השילטון בכל קום הלאיכונו ובזמן הלא-מתאים לתיאוריות מארכסיסטיות-לניניסטיות. תקופה זו נקראת בהיסטוריה "תקופת האינדוסטריאליזציה" (פיתוח התעשייה). האינדוסטריאליזציה הר סה את מעמד האיכרים.

בהתאם לתיאוריות של לנין, האיכרים הם כוח גרסיני, המנוגד לקידמה והמהווה סכנה למהפכת הפרולטריון. לפי תיאוריות אלה, מעצם טיבעו של מעמד האיכרים הוא להתי נגד למהפכה הסוציאליסטית, לכן, אחר מודי כרים הראשונים שעשתה הממשלה הבולש ביקית, שכראש עמד לנין, היה חנק של מיליון וחצי איכרים באיזור נהר הוולגה על ידי מצור ואי-אספקת מזון.

התיאוריה של לנין גרסה את מחיקת הפער הכלכלי והתרבותי בין הערים והכפרים. במ ציאות, נמחקו מעל פני האדמה כפרים של מים ונשברה המסורת של קהילת האיכרים.

המשך הכיבוש האימפריאליסטי

מי: הפוטש הבולשביקי תפס את השילטון ואת האימפריה הרוסית, שלמעשה החלה הפרי קותה עוד לפני מילחמת העולם הראשונה. המדינות-הפריפריות של המעצמה הרוסית חיו בתקופות שונות של התפתחות. ברוסיה של שילטון-הצאר היו עוד עמים שעדיין לא יצאו מתקופת הפיאודליזם וכאלה שרק החלו את המעבר להתחלת תקופת הקאפיטליזם.

מוסלמים ונוצרים, יהודים וקתולים ואף עובר-אלילים, עמים כה שונים התאגרו בבוכה-הזרוע של האימפריה הרוסית, בגבולות תיה של מדינה אחת תחת שליטתו של נשר הצאר.

גם הבולשביקים המשיכו להחזיק את העי מים השונים בכוח הזרוע. כדי להחזיק את העמים האלה, היה צריך השילטון החדש כוח רב. כדי ליצור את הכוח הרב הזה, השתמשו השילטונות בכל האמצעים האפשריים, על חשבון צרכים אחרים של העם.

המעמד החדש — הביורוקרטיה ההרסנית

במהפכה הבולשביקית נהרס "מלח הארץ": האריסטוקרטיה הרוסית, המדענים, הפילוסופים, האמנים, הסופרים. ניתן לומר שלמעשה עברה על העם הרוסי שואה. דורות לאחר שואת-המהפכה לא התאושש העם הרוסי ויש הטוענים שכ-30 מיליון רוסים נהרגו לפני מילחמת-העולם השנייה ועוד כ-20 מיליון נהרגו בזמן המילחמה עצמה.

יחד עם זאת, נולד בברית המועצות מעמד שליט חדש — ביורוקרטיה-נומנקלטורה.

המעמד הזה היה חסר בסיס כלכלי. הוא היה כעלוקה על צווארם של העמים בברית-המור עצות. בראשונה בהיסטוריה העולמית, היה המעמד השליט חסר בסיס כלכלי בעצמו. ה ביורוקרטיה הסובייטית לא הביאה לשילטון שום בסיס כלכלי ולכן ניצול הפועלים היה כה הרסני וחד-סטרי.

הכנונה היתה לבנות חברה שיוויונית ול- הפסיק את השילטון המרכז של הצאר הרוסי. התוצאה היתה השמדת האצולה והענקת זכויות-יתר למעמד חדש, חסר-תרבות, חסר שורשים מוסריים וחסר כל מעצורים. המר נפול על האדמה ועל התעשייה הועבר מידיה החלשות והעדינות של האצולה הרר סית לידיו הגסות וההרסניות של המעמד החד דש. המונופול נשמר כעיקרון ומטיבעו הוא מנוגד ליוזמה אישית וגורם לעצירת הקידמה ולנזק בלתי-הפיך לרוסיה כולה.

ניתוק מהחברה העולמית: המעמד החדש סגר את גבולות המדינה, כדי לשלוט על העם. הבידוד הזה ניתק את המדינה מהחברה העולמית. התפתחה תלות כמעט-טוטאלית של אד רחיה-המדינה במדינה עצמה.

התלות הורגשה בכל שיטח-החיים האד רחיים והתבטאה בכל דבר — מחסרי-היכולת לעבוד בצורה חופשית ממקום-מגורים אחד לאחר ועד חסרי-היכולת לעזוב מקום-עבודה ולחפש אחר מקום-עבודה חדש.

התלות הזאת גרמה לאובדן היוזמה האי שית והורידה את תפוקת העבודה לרמה נמו כה ובלתי-נסבלת.

הגורם האנושי — אובדן היוזמה וגירול דור עבדים

ב-50 השנים הראשונות נורקו עשרות מיליונים מאזרחי ברית-המועצות למחנות עבודה ונכלאו בבתי-סוהר. חלקם לא יצא לחופשי. מי שיצא, היו כאלה שהשנים במח נות-העבודה השאירו צלקות קשות בנפשם, שינו את אופיים, פגעו בזיכרונם וחייבו חלק גדול מהם לגישה צינית. אנשים אלה השפיעו רבות על אופיה של החברה הסובייטית ועל אובדן ערכיה האידיאליסטיים-מוסריים.

שילטון כובש מוכש עמים: השילטון הסובייטי נקט כאמצעי-דכוי נגד עמים שלמים ונגד מדינות ריבוניות שכ נות: כיבוש מונגוליה, חלק מפילנד, הארצות הבאלטיות. הטנקים הסובייטים נכנסו לבר לין, לוורשה, לפראג ולאפגניסטאן. כל זה השפיע קשות על החברה הסובייטית.

העתיד

ב יומי האחרון במוסקווה, טילפן אלי חבר לספסל-הלימודים, שמשמש כיום כגנרל בצבא הרוסי. הוא סירב להיפדר ממני כאשר מצאתי לעזוב את ברית המועצות ובי קש: "יולי, חזור מהגלות למולדת, אנחנו זקק קים לאנשים כמך במדינה".

את השיחה הזו קיבלתי כאות לשינויים שכובר. חזרתי מהביקור בהרגשה שכיום נבנה בכי רית-המועצות הבסיס לשינויים ראדיקאליים. חזרתי מעורר, כי ראיתי שוב עם חושב, הרן בעתידו והמנסה לתקן צערים היסטוריים מוטעים.

לפי דעתי, תנסה מנהיגות ברית-המועצות בעשור הקרוב להנהיג מיטער כלכלי חופשי, אבל תופעל על חזקה נגד מפרייטור, בבני תות, הפגנות ודרישות עצמאות לאומיות ופר ליטיות.

ברית-המועצות חוזרת למקורות. המיסטי קה חוצגת. הדקאדנס סוגר חשבונות עם ה תרבות הסובייטית הרישמית של 70 שנות קיומה של ברית-המועצות.

ברית-המועצות עומדת בפני שינויים גור-ליים ודראמטיים. האם הפעם תעצור בשלב המהפכה הבורגנית של פברואר 1917, במי הרורה החדשה של שנות ה-80, או תמשיך כמו ב-1917 הלאה, וקבוצת בולשביקים חד שיה שוב תשתלט על המדינה ותתפוס את השילטון עלידי פוטש?

ימים יגידו.

שבו הסוציאליזם יכה שורש בארץ אחת בלי בר, שהעולם יהיה נגדה. כך התפתחה התחור שה של מהפכה במצור. ואז מתפתחת נוקשות וחשדנות, לעיתים גם אכזריות, עד שהכל מסתכם בתופעה הכוללת של הסטאליניזם. זה לא היה סתם טירוף של אדם אחד. הנסיבות הקלו על יצירת הטיורף הזה.

מהו הלחץ מהבישילון של ברית המועצות?

"הלחץ של הניסיון הסובייטי ושל מדינות-הלוויין, הוא חרמ-שמעי: לא יתכן סוציאליזם ללא דמוקרטיה, ולא יתכן מיטער סוציאליסטי בלי הבטחת חרותו האמיתית של האדם. הסוציאליזם, ראוי לו שיתחיל באלה, ולא שייסיים באלה.

"הסוציאליזם בשבילי, הוא קודם כל מעמדם של העובדים בעיצוב החיים שלהם, חיי העבודה וחיי הקהילה. אחר הלחצים שצריך להסיק מההיסטוריה של הקומוניזם, הוא שאסור לשום תורה חברתית להיות בנויה על משונות סגורות, דוגמאיות, סופיות. רק תורות דתיות הן משונות סגורות. החיים האנושיים פותחים ללא הרף את כל התורות הסגורות."

אתה מארכסיסט?

"תלוי באיזה מובן. אני לא מקבל את כל התורה המארכסיסטית על קריבה, אבל אם יש בה דברים שנוכחים בעיניי, אותם אני מאמץ. "מבחינה היסטורית מילאנו מהפכת-אוקי טובר תפקיד כפול וסותר. מצד אחד היא זיר זה את המהפכות לשיחורור לאומי בעולם ה שלישי, את התפוררות השילטון הקולוניאלי. מצד שני היא כלמה דרוקא את התחזקות ה תנועות הסוציאליסטיות מעבר התעשיית. המורל הסובייטי הרתיע את פועלי המערב בארצות המפותחות.

"למרות תוהוים של הקומוניזם שהיו במיזורה, אני לא מלא התפעלות גם מהמערב. המיטער הקפיטליסטי הוליד את הקולוניא ליזם ואת הפאשיזם. אלה אי צמחו בחלל ריק. הבעיה היא הסוציאליזם לא שעד היום לא הוגשמה לא במיזרח ולא במערב תורה סוציא ליסטית דמוקרטית והומאנית, מה שדובצ'ק, מנהיג האביב הפראגאי, כינה: "סוציאליזם עם פני אנוש". אני חושב שיש סיכוי לכך שזה יתגשם. לדעתי, האידיאליזם האנושיים שהועלו במהפכה הצרפתית, החופש, השיוור יון והאחווה, הם אלו שאליהם האדם נושא את נפשו ללא הרף, והוא יחתור תמיד לממשם."

מה בקשר לנקודה היהודית?

"יכול להיות שאנחנו, כיהודים, ניצלנו כי חשבון ההיסטורי בגלל המסלול השגוי הזה של הקומוניזם. אף אחד לא יכול לשער לעצ מו מה היתה המלחמה של מילחמת-העולם השנייה אלהל העוצמה הרוסית. התפקיד של ברית-המועצות בשבירת המכונה הנאצית, אינו מוטל בספק. נניח שלא היתה מהפכת אוקטובר, ושילטון ציאה היה נמשך ברוסיה, או לחלופין הייתה נשארת ממשלת קירנסקי והממשלה שקמה בעיקבות המהפכה הבורג נית-דמוקרטית שביצעה מפילת הקאדטים בפברואר 1917, שמונה חורשים לפני מהפכת אוקטובר.

אלמלא המהפכה, רוסיה היתה נשארת מדינה חלשה. אינני יודע מה היה קורה אל מלא המהפכה הבולשביקית. זה נורא להגיד את זה, כי זה עלה בגורל של מיליוני בני אדם, אבל נבנה כך כוח שהיה מסוגל לשבור את המכונה הנאצית.

ומה היה קורה עם הקמת מדינת ישראל אלמלא התמיכה של ברית המועצות?

"אלה הם סימני-שאלה גדולים, שמהם יר צא שאלמלא מהפכת אוקטובר ייתכן מאוד שהעם היהודי היה נפגע קשות. אבל זה החש בון שבין היהודים לבין ההיסטוריה, ולא החש בון הכולל של העולם עם ההיסטוריה.

"כפי שאתה רואה, החשבון שלנו כיהודים, כציונים, כישראלים, עם ברית-המועצות הוא מסוכסך מאוד. מצד אחד יש לנו כלפיה טע נות קשות ובצדק — על היחס ליהודים, על היחס לישראל. אך יש גם צד שני, גם אותו צריך לזכור.

בבחירות של 1959 ירד כוחה של מק"י במכה אחת לחצי — משישה לשלושה מנדטים. חוץ מזה נשאר כוחה של המפלגה יציב: ארבעה מנדטים (1949), חמישה (1951), שישה (1955), שלושה (1959), חמישה (1961).

ב-1965 זה נמאס למשה סנה. הוא ראה שנכנס לבמבי סתום. הוותיקים ומוסקוויים גם לא הניחו לו לעמוד בראש המפלגה. הוא גרם לפילוג. רוב היהודים הלכו עימו. אף לא אחד מן הערבים הצטרף אליו.

הפלג היהודי של סנה המשיך להחזיק בשם מק"י. הפלג השני, ובו כל הערבים, נקרא מאז רק"ח (הרשימה הקומוניסטית החדשה). בבחירות של 1965 זכתה רק"ח בשלושה מנדטים, מק"י זכתה רק במנדט אחד. זה חזר על עצמו ב-1969, כאשר רק"ח קיבלה שוב שלוש, ומק"י שוב אחד. סנה מת באמצע הקדנציה. שרידי מק"י נעלמו בתוך מוקד, ואחר כך בשל"י. צבן פרש והצטרף למפ"ם, שם ררך כוכבו.

נותרה רק"ח.

● רק"ח תורם

מאז 1965 מהווה רק"ח למעשה מפלגה ערבית, אף שבראשה עומד תמיד יהודי — אותו היהודי, מאיר וילנר. זאת היתה דריי שט מוסקווה.

מפלגה זו ינקה כמעט את כל בוחריה מן הרחוב הערבי. מעולם לא השיגה אף חצי אחוז מן הקולות היהודיים. גם לא כאשר לבשה אדרת חרשה בשם חד"ש, "חיות" שבה שותפו כמה רסיסים ועיריים. לשם קישוט הוכנס לרשימה צ'רלי ביטון, שהיה ממנהיגי קבוצת הפנתרים שבלטה בכותרות כמשך כמה חודשים והתפרקה. ביטון לא הביא עימו קולות. מבחינה אלקטורלית היתה רק"ח-חד"ש קפואה: ארבעה מנדטים בבחירות של 1973, חמישה ב-1977, ארבעה ב-1981, ארבעה ב-1984.

קיפאון זה לא התבטא רק בבחירות. הוא שרר בכל מערכות המפלגה.

כי בינתיים הפכה רק"ח למנגנון מאובן. מבחינה פוליטית, חורה באריקות על כל גיי' הוק ושיהוק שבא ממוסקווה, גם כשזה היה דבר והיפוכו. מבחינה אידוגית היא הפכה למפלגת-השילטון ברחוב הערבי. היא שלטה בעיריית נצרת, בירת הערבים בישראל, ובי שורה ארוכה של מועצות מקומיות. גם כרוב שאר המקומות היה השילטון המקומי תלוי בה.

היא השתמשה בשילטון באופן ברוטלי. מי שלא ציית לפקודותיה, הוגדר פומבית כבוגר וכפושע. מי שציית קיבל פרס, בניו נשלחו ללמוד באחת האוניברסיטות באירופה. מיורחתי, אחרי שחילקו במשך שנים את עיי-תוני המפלגה בכפרים ובערים.

באמצעות העיתון היומי הערבי שלה, של-טה רק"ח שילטון מוחלט בתיקשורת הערבית. לרשותו עמדו כספים בשפע. למפלגה הי קומוניסטית יש מאז קום המדינה מכשיר

וילנר יורד מהבימה בכנס בחיסה החדש
נס אחרי גורביצ'וב

השפעת ברית-המועצות באש"ף נוצלה כדי למנוע כמעט כל תמיכה פומבית של אש"ף ברשימה המתקדמת. בביטאון הרישמי של אש"ף, פלסטין אלתורה (פלסטין של המהפכה) המופיע בקפריסין, שולטים אוהי דיריק"ח. אף שאשר ערפאת עצמו העתר, ציווה לשנות קו זה, הוא נשאר עד היום כפי שהיה.

אולם המילחמה הרצחנית בין רק"ח והרי שימה המתקדמת — שתי מפלגות חילוניות ושמאליות — השיגה תוצאה בלתי-צפויה. הציבור הערבי בישראל מאס בשתייה. קמה תנועה חדשה, צעירה ודינאמית, התנועה האיסלאמית. היא פעלה בשטח, מבצעת רפורמות, דואגת לציבור ולפרט. היא עשויה לשנות לחלוטין את המציאות הפוליטית בקרב ציבור זה.

אחרי הכשלון החרוץ בבחירות 1988, עי-ליית התנועה האיסלאמית בבחירות המוניציפליות והתחזית הקודרת לקראת הבחירות בהסדרות, החל גם ברק"ח לזוז משוו. בחרי-קתי-שיניים הסכימו מנהיגיה להקמת רשימה ערבית משותפת (חד"ש, הרשימה המתקדמת ומיפלגתו של עבדאל-זאהב דראושה) בבחירות להסדרות. הנימוק האחד, שגבר על הכל: קיימת סכנה שרק"ח לא תעבור את אחידות-החסימה בהסדרות (2.5%). כישלונו כזה עלול לסתום עליה את הגולל.

● מיכאיל ומאיר

כיום נמצאת רק"ח — הקוראת לעצמה שוב מק"י — במצב של פשיטת-רגל. הסטאליניסטים הוותיקים, העומדים בראש, שה, לוחמים על חייהם. הם מתקוטטים בינם לבין עצמם: טובי התפטר וחזר בו, תביכי הור דח והקים ביטאון משלו. וילנר נשאר השליט. עסקנים צעירים רוצים להדיח את הקשישים ולבוא במקומם. כמה מאנשי הדרג השני פרשו, ומשמיעים בפומבי את ביקורתם המרה על המפלגה — דבר שלא היה כדוגמתו ברק"ח.

הערבים מתייחסים אל העסקנים היהודיים כחוסר-סובלנות גובר והולך. אין הם מכינים עוד מדוע תופסים היהודים את מחצית המקומות של המפלגה בכנסת, אף שתורמי תם האלקטורלית שואפת לאפס. הערבים פויר לים לעבר האפשרות להקים מפלגה כל-ערבית, שתוכל להשיג 12 מנדטים בכנסת ולהוות את לשון-המאזניים במדינה. אין שום דרך אחרת שבה יכולה רק"ח-מק"י לפרוץ מן המבוי הסתום שבו היא נמצאת זה עשרות שנים.

האחיה של המפלגה בנוער הולכת ומתי-ערערת. אש"ף פוזל עתה בגלוי לעבר ארצות-הברית. הכוחות המוסלמיים גוברים ברחוב.

המשבר האדיר העובר עתה על ברית-המור עצות והגוש המזרחי בכלל, ומשבר האידיא-לוגיה הקומוניסטית בכל העולם, מחמירים את המשברים האלה.

אם יש צרות למיכאיל גורביצ'וב, הן כאין וכאפס לעומת הצרות של מאיר וילנר.

ומפ"ם, רק"ח משעממת. נאומי וילנר-טובי בכנסת נשמעים כתקליטים מקולקלים, והיוו מות של רק"ח מעטות, צפיות וחסרות-השרי-אה.

מצב זה לא יכול היה להימשך לנצח. בארץ קם דור ערבי חדש. בוגרי האוניברסיטות — עורכידיו, רופאים וסוחרים — החלו מואסים במפלגה המאוכנת השחצנית, שררכייה-קדום כה סתומות לגמרי, בעלת הסיגנון האי-לים, השיטות הברוטליות והמישמעת העיוור-רת.

● אדום וירוק

המר הראשון הוליד ב-1984 את הרי שימה המתקדמת לשלום, ששברה את המונופול של רק"ח בעולם הערבי. רק"ח לחמה בה ככל-האמצעים. ראשיה הוגדרו כבוגרים, כסוכני השב"כ והסייאיאי. במשך שנים הושמצו מדי יום ביטאון-המיפי-לגה, שבה שלט אמיל תביכי.

כלכלי חשוב, אפוף-מיסטריון, החולש על כל המיסחר בין ישראל והגוש המזרחי. יש למי-פלגה מאות רבות של פעילים בשכר, אולי יותר מאשר לכל מפלגה יהודית בארץ.

רק ערבי בלתי-יהודי מאור העז להתגרות ברק"ח. הנקמה היתה תמיד מהירה ומוחצת.

אחת ההנאות הגדולות בצמרת היא קדחת הטיולים. לכל אחת מ-150 המפלגות הקומר-ניסטיות בעולם יש ועידה שנתי. לכל ועידה שנתיית מוזמנים נציגי כל שאר המפלגות. רק"ח נוסעת לכל מקום. בכל מישלחת יש תמיד יהודי. כל עסקני רק"ח נוסעים בעולם, והיהודים שכיניהם נוסעים כמעט ללא-הפסק. רק לעיתים רחוקות ניתן לראות בכנסת את סיעת רק"ח בשלמותה. ברחוב נפוץ השם ההיתולי רק"ח-תורס.

בגלל סיבה זו, ובגלל העייפות הכללית, סיעת רק"ח בכנסת אינה מצטיינת. לעומת הסיעות החדשות של השמאל, כמו ר"ץ

פצ"מ - פיקדון צמוד מט"ח

ריבית שנתית גבוהה + הצמדה מלאה לדולר

- תקופת הפיקדון קצרה - שנה בלבד
- תשואה גבוהה
- הגנה מלאה בפני פיתוחים
- פטור מלא מעמלות קניה ומכירה
- שער אחיד (היציג) בכניסה וביציאה

הריבית קבועה לכל תקופת הפיקדון

- סכומי ההפקדה בתוכנית - 2,000 ש"ח עד 100,000 ש"ח • הריבית מתחייבת בניכוי 25% ממס במקור • הפרשי הצמדה פטורים ממס
- הנגד רשאי להפסיק את התוכנית בכל עת

תכל'ס בנק המזרחי

פוגל לוי

100

THIS NOTE IS LEGAL TENDER FOR ALL DEBTS, PUBLIC AND PRIVATE

A 10455053 A

WASHINGTON, D.C.

100

ONE HUNDRED

בפעם הראשונה-פיקדון לשנה

פיקדון צמוד מט"ח

אורי אבנרי

שווח עם

אבא אבן

טיפסטי, שתקום דיקטטורה צבאית ותהיה חזרה לקו הנוקשה ביותר?

אולי צריך לגרום מה שקוראים Worst case assumption (ההנחה שיקרה הגרוע ביותר). אני חושב שהיהודים, בגלל טבע היסטוריה שלהם, מודעים יותר לסיכונים מאשר לסיכויים. כשהיהודי רואה מצב, הוא לא שואל מהם הסיכויים, אלא מהן הסכנות. זוהי השאלה היהודית הטיפסית.

מרטין בובר אמר: Anxiety is the essence of the Jewish Condition*. צריך להתבסס בזה, כי זו תוצאת ההיסטוריה. זו אפשרות, אם כי אני חושב שהשתוללות מילחמתית מחייבת איזה שהוא גיבוש, איזו שהיא אחרות. במדינה מתפוררת...

נמלין פעל על יסוד של צרפת חזקה ומאוחדת, כעלת עליונות, בלי שום סיכוי שמישהו יכול לעמוד בדרכה. אבל מדינאי סובייטי...

קראתי עתה מה שאמר ארכטוב, המומחה שלהם ליחסים עם ארצות-הברית: מדוע לא מאמינים לנו כשאנחנו אומרים שאנחנו לא רוצים להישאר בכיבושניאש אטומיים? תמיד מצטטים שיש אנשים ויש ספרות סובייטית המדברת על אפשרות של ניצחון גרעיני. תשובת ארכטוב היא שכל הרברים הללו באים מפיהם של גנרלים, שמלאכתם בכך. הם חייבים בהחלט לחשוב את המחשבה הקודרת ביותר. לידל הארט, ההיסטוריון הצבאי, אמר: A general has a professional commitment to anxiety**.

● גנרלים ויהודים.

כן. אני חושב יותר על מדינאי ויקטוריאני, סולסברי, שאמר: תחשוב עם מי אתה מת' יעץ. בעיני רופאים — שום דבר איננו בריא. בעיני כמרים — שום דבר איננו טהור. בעיני פקידים — שום דבר איננו אפשרי. ובעיני גנרלים שום דבר איננו בטוח. היתה לו ויזיה לגבי העניין הגרעיני.

המסקנה היא שאפילו מנהיגים סובייטיים, אפילו באופן אנושי פרטי, אינם כמו היטלר... הם די אוהבים את החיים.

● הם לא רוצים להתאבד בסוף. כן. אולי מפני שהם אינם יהודים. מרד בר-

רחל אבנרי, העולם הזה

● יתכן שדעיכת האימפריה הדוביטית היא המאורע העיקרי של המחצית השנייה של המאה ה-20. זה כאילו נפער חור אדיר על פני כדור הארץ. אחת משתי המעצמות הערי למיות שוקעת. מה תהייה התוצאה של תופעה זאת?

אני חושב שההנחה שלך, שזהו האירוע המרכזי והמדהים ביותר, היא הערכה נכונה. אילו אמר משהו לאחר מאיתנו לפני שנתיים שהפולנים רשאים להתיר את הרצועה ולקיים בחירות: שמונת במדינה קומוניסטית להחליף את הממשל הקומוניסטי; שמונת להנהיג גריה לאמץ בעצם את כלכלת-השוק, ולא רק שלא תהיה דוקטרינת-ברז'נייב של הטנקים הסובייטים הנכנסים, אלא שהמנהיג הסובייטי ייחיד ויעודד את המהלך — כל אחד היה אומר שזה לא בא בחשבון. לכן אני בהחלט חושב שגורכצ'וב הוא אחד מהמהפכנים הגדולים. הוא שובר מוסכמות ומציאות שכל אחד מאיתנו חשב שהיא מגובשת ושלא נחיה לראות מציאות אחרת פרט למנוולית הסובייטית הזו.

אני חושב שהתוצאה תהיה חיובית. קודם כל בתחום הבינלאומי. כל הדמוניזציה של ברית-המועצות, כאילו היא מסוגלת ליוזם מילחמה גרעינית, שאין לה היגיון של אינ' טרסים, שלמנהיגיה לא איכפת שגם הם יעלו באש, ובלבד שהקומוניזם ישתלט — אני רואה שהם בני-אדם. נוצר איזה מין מצב, איזו תדמית של שיוויון בין האדם הסובייטי והאדם המערבי, ששניהם רוצים לחיות ברוח למות, ששניהם מסוגלים גם להסתגל למצב אחר חדש, ולחיות איתו.

הדוקטרינה של המילחמה הקרה היתה מבוססת על ההנחה שהאדם הסובייטי הוא משהו נפרד, ואיננו מודרך עלידי אותם היצ-

הקומוניזם נכשל.

אבא אבן אופטימי. „אם משהו היה אומר לי לפני שנתיים שכך תידאה מיזרח-אירופה, לא הייתי מאמין.“ עכשיו הוא חוזר עידן של שיתוף-פעולה בין המעצמות לחיסול סיכסוכים איזוריים. בליכוד אולי לא יאהבו את התחזית הזו. בשיחה עם אורי אבנרי מנסה אבא אבן להעריך את התקוות והסכנות שבהתמוטטות הקומוניזם

כוכבא ומצדה — יש לנו פולחן של התאבדות, ונטיה לפרש פטריסיות כהתאבדות. זה משונה.

אני חושב שברוך-לל יש במערב, לא רק באירופה, גם באמריקה עכשיו, יש הנחה שבעידן של 10—20 השנים הבאות יש פחות סיכון, ויותר תיקווה, מאשר ב-20 השנים האחרונות.

● יכולה להיות סכנה הפוכה: שי-שיוויהממשל בין ארצות-הברית וברית-המועצות יופר — ונראה שהוא יופר יותר ויותר לטובת ארצות-הברית. האם לא ייווצר אצל האמריקאים פיתוי לנצל את המצב, כדי ללחוץ ולהשיג דברים? גם זה טיבעי.

זה תלוי. מדיניות-החוץ של כל מדינה נגזרת לפי מערכת-הערכים במצבים הפנימיים. כלומר, המציאות החברתית של ארצות-הברית רית היא המכתיבה לה אם תלך לאיזו מיל' תמה מיותרת. גם נגיסיון אומר משהו. כאשר היה לנו פה אורח סובייטי, הפרופסור בוגר-

*. החרדה היא תפיסת-העולם ההווייה היהודית.
**. לנרל יש מחויבות מיקצועית לדאגה.

● כאשר המדינה הסובייטית נמ' צאת בסכנה של התפרקות בגלל הבעייה הלאומית או הבעייה הכלכלית או שתיון גם יחד, האם לא קיימת הסכנה שיכבא שלב בונאפאר-

היכולה ליזום מילחמה גרעינית בלי היגיון: אני רואה שהם בני-אדם

על טהרת הרוסים. מעטים מאוד הדיפלומטים שאינם רוסים שנפגשתי איתם. לפעמים הם מציגים משהו לראווה, כמו שהאמריקאים שולחים לליבריה איזה שגריר שחור. אז היה פעם אלטיניאן, היה מיקואן, אבל תמיד בתפקידי ייצוג ולא בתפקידי ביצוע. מה שאני כן חושב על החזרה לסטלינים, אני חושב שבכלל לא חוזרים בהיסטוריה. הרבה תלוי — ופה אני קצת פסימי — אילו היתה מדינאות אמריקאית יותר בעלת-דימיון, היוזמת כמה הידרבריות בכמה נושאים... יש תמיד הנחה שלחיות Soft on communism* זה לא טוב, וכך הלאה, איזה מי... אני חושב שאדם כמו רוזוולט או כמו צ'רצ'יל היו יוזמים תוכניות על סמך מה שמרחש בכרית המועצות.

● **משהו כמו תוכנית מארשל?**
משהו כזה. צ'רצ'יל רצה ללכת מיד לדבר עם מלנקוב, והאמריקאים עצרו בערו. הוא רצה ללכת להיפגש, אחרי מות סטלין, בהנחה שהסטלינים מת, שהעידן שלאחר-מכן הוא יותר נוח. אני חושב שהוא צדק. אבל המדיניות הפנימית האמריקאית היתה כלי-כך רתור קה לנושא של "הסכנה הקומוניסטית". אז אמרו שצ'רצ'יל הוא זקן, לכן הוא דוחק את הקץ, והוא רוצה דברים ראוותניים. אבל מה שקורה עכשיו הוא שהמנהיגות המערבית מסתכלת, משתאה, אבל לא מגיבה כפי...

● **טוב, זו הפתעה, זה שיתוי בלי כך אדיר בזמן בלי-כך קצר. אולי למי כפי שטח שנחשב כהכי חזק אצלנו?**
לזה. אני יכול להעיד על עצמי, ש-אני מגלה בכל יום היבטים חדשים, שלא חשבתי עליהם יום קודם לכן. מה יקרה כאשר הקומוניזם ייעלם בתורה קוסמת, הרי ייווצר חלל ריק אדיר ברחבי העולם כולו. אני מתאר לעצמי, למשל, מהפכן מארברסיטי

רובל אנבר, שגריר ברית המועצות

שאלה: אז הסובייטים לא רוצים להתאבד במילחמה גרעינית?
תשובה: המסקנה שלי היא שאפילו המנהיגים הסובייטיים אוהבים את החיים, אולי מפני שאינם יהודים. לנו יש נטייה לפרש פטריסיות כהתאבדות.

נוב, הוא אמר בעצם שכל מדינה צריכה להרצות מקורבה איזו מילחמה כושלת. באמריקה ויאטנאם, לאנגלים יש סואץ, לצרפתים יש אלג'יריה, לישראל יש לבנון, לנו יש אפגניסטאן. זה מין וריקה, מין הרכבה כזאת. אני רואה את התבדה האמריקאית עכשיו, אז כל האוריינטציה שלה היא על שפע. במידה שהיא מתבלטת בבקיעות אז היא חולה ודווייה מבחינה חברתית, הסמים, והתנוונות ריכוזי הערים. הרבה זמן לא שמעתי מדינאי רציני, בעל סיכוי להיבחר, המדבר כמו כמה סנטור רים שהייתי מקשיב להם בשנות ה-50. למי של, פעם כינסתי בביתי בשגרירות הישראלי לית כמה אנשים מגרוליה-מדינה, ואני זוכר ששניים מהם — אחד האמריקאי רטפורד, יו"ר המטה, השני הסנטור סיימינגטון — אמרו שיש להרביץ בנשק אטומי על סין. לימים היה סיימינגטון לאחת היוזמים הצחורות ביותר.

● **הוא היה מועמד לנשיאות.**
אבל אפשר היה בסלון כזה לדבר ברצינות על מדוע יש לנו נשק כזה, אפשר לפחות לנפנף בו, ואפילו להנחית אותו. יש לי הרבה שם שגם ארצות-הברית רואה עכשיו את עיקר משימותיה כמשימות פנימיות.

בכלל, אנחנו חיים בעידן של חוסר אינטר-בנציוניזם. זה גם מה שקורה באיזור שלנו. מעצמות-העל המשיקות לראות מה שמתרחש. אין מי שיש לו שליחות בעיני עצמו להשליט סדר בעולם. שום נשיא היום לא היה מכריז כפי שקנדי הכריז *foe, we will take any risk***. We will fight any risk. כל מקום שיש בו משהו אנחנו ניכנס להיות השוטר של העולם. אנחנו, הליברלים מחאו כף על הנפיר ליוניזם הזה.

לא, כאמור, זה מעניין שאתה שואל. מכיר וזן שאנחנו יהודים, אנחנו שואלים את השאלות האלה, האם אין סכנה. אני חושב שיש סיכוי. יש דווקא כאלה הסוטים מהקונסנזוס האמריקאי, כמו ידידנו קסינג'ר. לקחתי את מאמריו, הסתכלתי רק בכותבות: The dangers of the summit, the dangers of detente... כל דבר מסוכן.

● **הוא חי מזה.**

סטאלין לא יחזור

בדרום-אמריקה. אם פתאום רואים שהמארכסיו נכשל כישלון טוטאלי בשטח שנחשב כהכי חזק אצלנו? הרי זו תורה הבנויה על מדעיות כלכלית, ודווקא בתחום הזה היא התמוטטה לגמרי.

בעצם, ברית-המועצות הצליחה כמדינה ונכשלה כתנועה.

כלומר, המדינה הסובייטית נחלה הישגים עצומים. היא משתרעת על כל השטח ממזרח-הגרמניה ועד בכלל, כל מה שהיה לצארים פלוס מה שלא היה לצארים. בעצם, כל מה שהיה, פרט לפינלנד. היא המעצמה לפחות השנייה בעולם. אבל כתנועה שהתבססה את הדימיון, המצע המיפלגתי, המיפלגה הקומורניסטית היא כישלון. המדינה הסובייטית היא הצלחה.

● **גם אם היא לא יכולה לפתור את בעיית הלאומים שלה?**

אני לא חושב שיושבים במוסקבה וחושבים כיצד להבטיח את ניצחון המיפלגה הקומוניסטית. אני לא חושב שהמאויזם הללו קיימים עכשיו.

* פייסנים כלפי הקומוניזם

לא יוכלו לעשות ברית אנטי-סובייטית באיזה מקום. כפי שבקהילה האירופית, תיאורטית הולנר יכולה להשתקע ב...

אבל למעשה זה בלתי-אפשרי, כי הברירה של גורבצ'וב להתנהג כמו ברז'נייב — אני לא רואה שיש מין טמפרמנט כזה. הרי מבחינה צבאית הוא יכול להיכנס לוורשה עם כמה טנקים ולהגיד: אנחנו רוצים שהמיפלגה שלנו תשלוט, אנחנו לא רוצים את לך ולנסה הזה. הוא מנע מזה לא מחוסר-כוח, אלא מההנחה שיש דרך יותר טובה.

● **השאלה היא אם הצבא הסובייטי, שגם הוא מורכב מבני לאומים בלי-כך רבים, הוא עדיין מבשר מתאי להתערבות כזאת.**

במערב-אירופה מדברים כל הזמן על רוסיה, רוסיה, רוסיה. זה נותן רושם של משהו מאוד מגובש, מאוד אחדותי. באמריקה תמיד אומרים "הסובייטים". זה דבר אחר, זה מין מכלול, או הרכב כזה.

● **בשדיר בוגדנוב הזה, שהוא ברת אות, שמתי לב לכך שלא פעם אמר "רוסייה" כאשר התכוון לברית-המועצות.**

נכון, כן. עובדה היא שהצמרת היתה תמיד

כדי להפגין את הגאווה והתרבות והלשון, ובכל שאר הדברים יש אינטגרציה ומחוייבות. מה שאירופה המערבית היתה ב-92' זה היה החלום של מה שקוראים הדור הראשון של מונה, שנבלם קודם כל עליידי-ההגל, ועכשיו עליידי-תאצ'ר. אבל יש מין דינמיקה שאירופה היתה מין קונפדרציה, וגם אני חושב שאנחנו צריכים ללמוד את המיכנה הזה כאן, במיוחד התיכון. המיוזג הזה, האיוון בין ריבונות למען צרכים מסויימים אבל אינטגרציה, זוהי הנוסחה.

לגבי המדינות הבלטיות, אני לא בטוח שברית-המועצות תסכול מזה אם יש כמה דגים באים, כמו שיש לביילורוסיה, בתנאי שהם לא יפרשו מהמיסגרת הכוללת של סולידריות ושל מדיניות כוללת.

● **אתה רואה מין פדרציה בתוך קונפדרציה, בתוך קהילה...**

אני חושב שהם יכולים לסכול שיהיו גיגני נים לאומיים, נגיד באסטוניה, בתנאי שהם

* עם ייסוד האום, ינתנו בו לברית-המועצות צוה ושלווה מושבים. מלבד ברית-המועצות כולה חברות באים גם שתיים מחלקיה: אוקראינה וביילורוסיה.

כן, הוא כאילו יודע להתחסן מסכנות, אינו יודע איך לחיות חלילה עם סיכויים.

● **אך אתה רואה את ברית-המועצות בעוד 10 שנים, אם התהליכים האלה יימשכו. מה יהיה המיכנה הסנימי? אתה רואה פדרציה, קוניפדרציה? איך אתה רואה את פיתרון הבעיה הלאומית הזאת, בשיש כל כך הרבה עממים הדורשים חרות לאומית?**

יש מיכנה פדרטיבי. זו התיאוריה. יתכן שהיא תהפוך את התיאוריה למציאות, ותעבור כמה שלבים, קודם כל להעניק למחוזות יותר סמכות איזורית, כמו למדינות אמריקה. אולי אפילו להגיע למיכנה שהוא לדעתי המיכנה המעניין ביותר, המיכנה הקהילתי של אירופה, שיש בו גם ריבונות אבל גם מעצורים עם סייגים לריבונות. יש ריבונות

* **השאיפה להתערבות.**
** **יחלם בכל אויב, וקבל על עצמו כל סיכון.**
*** **סכנות הפיטנה, סכנות ההפשרה.**

כשיש תהלוכה של ה'ו במאי, וחבר' במפלגה הולכים שם, יש משהו

(המשך מעמוד 15)

● **אבל תאר לך קומוניסט בסיני גפיר או בפיאן. שתאום החזון הקרי קומוניסטי נעלם. לאן זה יוביל?**

הקומוניזם, כחזון חברתי שכובש את העיר, נכשל. כל המושג של תיאוריית הדומיננטיות, למשל. למח ארצות הברית השתוללה בעניין קובה? כאשר נאמר להם: אפשר לסבול שיש 52 מדינות אמריקאיות, אז אולי שתיים מהן תהיינה שמאלניות. לא, הם אמרו, אם זה יהיה בקובה, זה יתפשט הלאה. ובכן, זה לא התפשט. טוב, יש קצת משהו בניקראגואה. אבל אני חושב שמבחינת הדמוקרטיה הפרלמנטרית, שהיתה פעם ניהוית לקרן ויווית, היא חוגגת כמה הישגים. היו מעברים מרודנות לדמוקרטיה. היה דבר כזה בספרד, היה דבר כזה בפורטוגל, ביוון, מתחולל משהו כזה גם בתורכיה. המדינות הלטיניות האמריקאיות עברו לזה, הפיליפינים. יש פה בכל זאת איוו נטייה כזאת.

אם סופרים את מיספר הדמוקרטיות היום, הוא גדול ממה שהיה לפני 10 שנים. פקיסטאן אפילו. אני חושב, שהג' בוט זה משהו שונה מהנוקשות האיסלאמית הקודמת.

● **כשאתה היית צעיר, נגיד בשינות ה-40 או ה-30, הידיעה היתה שהמדינות הטוטאליטאריות-האיראניות, דיאלוגיות הן לא נעימות, אבל יעילות, ואילו המדינות הליברליות-הדמוקרטיות הן נחמדות אך לא יעילות. היום, לקראת סוף המאה, זה נראה הפוך: שהדמוקרטיה היא יעילה, שהליברליזם הוא יעיל, שהקפיטליזם הוא יעיל, בעוד שדוקא המישטרים האומותניים נראים לא יעילים. האם נוצר גם לדעתך מצב שבו לא יהיה אתגר אידיאולוגי בכלל, שהעולם כולו יסכים שהחבר'ה הצרכנית הקפיטליסטית היא הדבר היחיד שנשאר?**

אין ספק שהתמורה הזאת התחוללה בפרק הזמן של החיים שלי. למשל, אני זוכר שבשנות ה-30 אני ואחרים התפרנסנו מהספרונים הצהובים של גולאנץ, והם בישרו לנו שהקפיטליזם דועך. דטרמיניזם כזה. אין מנוס מזה. הסוציאליזם, שהיה בפירוש די קומוניסטי, עולה. שהתפוררות בנוייה בתוך עצם הדמיטרי הקפיטליסטי. והנה הקפיטליזם משגשג והולך, ולא רק הקומוניזם אלא גם הסוציאליזם לא כלכך מגלה הצלחה. הסוציאליזם הראדיקלי מפנה את הדרך לסוציאליזם קצת של קיינסי.

הייתי בבלגראד, וכולם מרברים שם על הצורך ביוזמה חופשית. צריך לשחרר את האנשים מכבלי הריגוריות, תאצ'רים כזה, ואני נזכרת בדברים שאמר צ'רצ'ל, שנחשבו כקיצוניים. הוא אמר שהקפיטליזם זה חלוקה בלתי-שווה של עושר, והסוציאליזם זה חלוקה שווה של עוני. יש רבים שחושבים כך עכשיו. גם מה שמתחולל בארץ עכשיו. רואים מה שקורה לתנועה הקיבוצית. בעצם כל התנועות השמאלניות הן כיום סוציאלי-דמוקרטיות, לא סוציאליסטיות.

מיטראן מגיע לשלטון, אז כל הרטוריקה משתנה. הפרגמטיזם חוגג. גם בספרד — פליפה גונזלס מדבר בצורה אחרת ממה ששמעתי מפיו באינטרציונל הסוציאליסטי לפני שבע שנים.

● **הבה נעבור לארץ. למהפכה המתחוללת בברית המועצות יש**

* תיאוריה שהיתה נפוצה בארצות הברית, שאמרה שאם מדינה אחת תיפול ליד הקומוניזם, היא תפיל את המדינה שליידה, וכן הלאה, עד שכל המדינות יפלו.
** ג'ון מיינארד קיינס, כלכלן בריטי אחר מילחמת העולם הראשונה, דגל בהחערבות המדינה בתחילי המשק הקפיטליסטי.

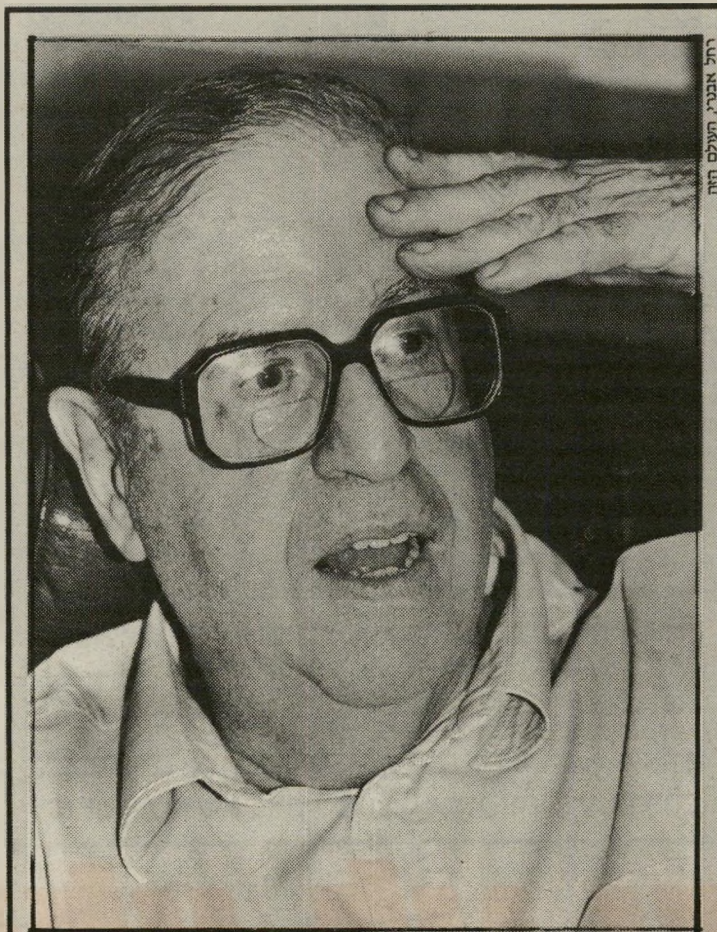
היבטיים מיידיים, למשל, ישראל הציגה את עצמה במשך דור שלם כמיבצר נגד הקומוניזם ונגד ברית המועצות. אם נעלם עכשיו הפחד מפני ברית המועצות אולי נעלמת גם החשיבות של ישראל כנכס אסטרטגי.

אני חושב שזה מתרחש עכשיו. אנכי, יססמה אשר אולי כוחה היה יפה פעם, אבל

לא במעמדם ולא כסיכויים, בלי יכולת להיבחר או לבחור וכל הדברים הללו, אפילו לא לפי המושגים הסוציאליים. אז צריך להיזהר.

ישראל היתה דמוקרטית, ואני מקווה שתהיה. אבל יהיה קשה מאוד למי שיצטרך לבוא להתייצב כיום מול מועדון כזה, ולכך קש ממנו תעודת האמנה.

אם הכללים ינוסחו ולאו גם ניסוח מיני-

שאלה: תיראה את המפלגות הקומוניסטיות בעולם. החזון הלך להן. תשובה: הקומוניזם, כחזון חברתי שכובש את העולם, נכשל. אני חושב שהמדינה הסובייטית הצליחה אבל, האידיאולוגיה נכשלה.

מלי, אני לא רואה כיצד נעמוד בזה. או דבר אחר: אנחנו לא Bastion of Democracy וגם לגבי האתוס הקולקטיבי הסוציאליסטי יש איזה מין אתגר. אני חושב שמילחמת ששת הימים היא נקודת-מוצא לתמורה מהפכנית בארץ הזאת, בכל תחומי המוסר. היא מדינה אחרת מכפי שהיתה קודם לכן. זה לא רק ניצחון צבאי, זה שינוי ערכים.

פה יש פולחן של השוק החופשי, והישגיות, וכל מה שיש לך למכור, מה שאתה יכול למכור בקולומביה אתה מוכר בקולומביה ביה.

הרחף המכריע, דחף הקולקטיבי ביישוב שהיה לפני הקמת המדינה היה שהפרט מוצא את סיפוקו בהצלחתו של הכלל, אני לא חושב שאפשר להגיד את זה על המדינה עכשיו. הצעירים שיוצאים מהצבא, וגם הבוחרים בקלפי, הם אינם שואלים לפי המושג של קנדי "מה טוב למדינה". הם שואלים: "מה טוב בשבילי? מה זה יעשה בשבילי?"

● **אתה יכול לומר שזה חלק מההפכה העולמית שדיברנו עליה. אידיאל הקולקטיבי התחלף בחומרנות פרטית.**

נסכם שהקולקטיביזם שוקע גם פה. אולי מבחינת הליברליזם זה הישג. מבחינת הסוציאליזם זה דבר אחר.

● **השאלה היא מה זה בכלל סוציאליזם אחרי המהפכה הזאת? זה רדאי טעון נפוח מחדש אחרי שקרית המארכסיזם. מה זה סוציאליזם?** כשיש תהלוכה ה'ו במאי וחבר'ה צועדים שם, יש משהו לא משכנע בזה. מכיוון שזה לא היה משכנע, אני לא הולך. אני לא חושב שמישהו מאמין בזה. אילו חסן הלך, אולי היו מאמינים לו.

● **זה אנכרוניזם, זה משהו השייך לעבר.**

אם יש חלל ריק, השאלה היא אם יש כוח לדמוקרטיה למלא את החלל הזה עלי-די הפיכת הדמוקרטיה לאידיאולוגיה. כי מה שקרה הוא שאין שום מיסמך מהפכני דמוקרטי שיכול להשתנות למאניפסט הקומוניסטי מבחינת התעמולה. אם כי יש כמה פרקים דוקומנטאריים. יש הכרות וזכירות האדם כי צרפת, והרטוריקה של ג'פרסון. אבל הדמוקרטיה היתה קצת מבווישת שיש לה אידיאולוגיה או משהו למכור לאחרים.

● **אם נחזק את מה שאמרת עכשיו: אם באמת ייוותר עולם הסוגר כולו לרווחת הפרט, לאינטרס האישי החומרי והצרכני — האם אינך חושש שיווצר איזה שהוא חלל ריק מוסרי? לאדם צעיר לא יהיה מה שיהיה לך בשאתה היית צעיר — אתגרים אידיאולוגיים שיכולת לבי חור בנייהם. הכל יהיה רדוד וטטוח.** היה האתגר האנטי-פאשיסטי. היתה הרורה נות הנוראה הזאת, צריך היה ללכת ולצעוק ולמחות ולגייס אחרים. אם האינטרס הפרטי ישתלט... הכל תלוי, בעצם, בעניין המידה. לא להפריז בשום דבר. כל דבר, אפילו אם זה דבר טוב, אם הוא נתפס כקיצוניות, מפסיק להיות דבר טוב.

יהיה אתגר בשני מיסגרות: הבינלאומית והחברתית. אנחנו מרברים על הישגיות, אבל אנחנו יושבים איפה שאנחנו יושבים, ואילו בגאבון או בכוטסאונה ובהרוד יש השאלה איך להעביר את הדברים הללו. ובתוך המדינה, דווקא ההישגיות וההצלחה יוצרים איים גדולים והולכים של מצוקה.

● **אולי באמת במקום המילחמה הזאת שהיתה בדורנו, בין מזרח ומערב, בין קומוניזם וקפיטליזם, תבוא המילחמה שדיברנו עליה לא מעט — בין צפון לדרום, בין מי שאין להם לבין מי שיש להם?** הצפון והדרום מתקיימים בשני מישורים: במישור היחסים בין עצמים ובמישור היחסים בתוך כל מדינה.

בתוך כל מדינה יש מדינה מפותחת ומדינה מפגרת. קח את בראזיל. אתה מגיע לריו, וזו ארץ אחרת מאשר שאר בראזיל. אפילו באוסטרליה, אפילו באנגליה הצפונית — יש דרום וצפון בתוך כל המדינה, ולא רק בתוך כדור-הארץ כולו.

● **אם יהיה פחות מתח בין הגויים, אם תהיה התקרבות והתפייסות ואולי אפילו שיתוף-פעולה ביניהם — איך אתה רואה את התפתחות הסיכסוך שלנו, הישראלי-פלסטיני, והישראלי-ערבי בכלל?** ההתפתחות הטיבעית היא שיש שיתוף-פעולה בין אמריקה וברית המועצות בתחום הזה. אנכי, היו כמה מעמדי-הירבות די מעניינים בשלוש השנים האחרונות. משום מה הם פסחו על האיוור שלנו. למשל, אם אמריקה וברית המועצות יכלו

"א משכנע בזה. אני לא הולך. אני לא חושב שמישהו מאמין בזה"

שהלכו לנושא של ועידה עם חמש מעצמות, כאשר היה אפשר לגרוס המשכיות. היתה ועידה ב'73 עם שני יושבי ראש, היא מעולם לא התפזרה, והיא קיימת עוד. הסורים הסכימו להיות שם, ולחתום, והירדן נים היו שם. הסורים לא היו, אבל הם חתמו על הסכם הפרדה שם. הם לא היו, מכיוון שהם סירבו להחזיר שבויים, היו כל מיני תנאים כאלה. אבל חתמו על הסכם הפרדה בנוכחותו של קצין סובייטי, והם קראו לזה ביצוע ז'נבה.

זה יכול להיות, אם כי עד הוזה האחרון הנחתי היתה שמה שהיה אפשרי בין ישראל ומצרים, עקב האנטיסובייטיות הקיצונית של סאדאת, אינו אפשרי עכשיו — שנגיע לשלום שייכלול גם את סוריה, אפילו גם את ירדן. אני לא רואה שיש נטייה ערבית ללכת בעיקבות האנטיסובייטיות של סאדאת. אגב, נקודה מעניינת: גם קיסנינג'ר וגם אני היינו מוכנים שהסכם הפרדה יכוחות עם מצרים יחתם בז'נבה, בנוכחות סובייטית.

לשתף פעולה כדי להשיג פינוי של הקובאים מאנגולה, אם יכלו לעבד ביחד במיסגרת האו"ם פיתרון לנאמביה, אם יכלו גם בעניין של פירוק הנשק כדי לבלום את הדהירה המטורפת הזאת לקראת צבירה יותר ויותר משוגעת, וגם באפגניסטן היתה בכל אופן איזו שהיא הידברות, אפילו הפעילו את הר גורמים הבינלאומיים... אגב, כל הנושא של הגופים הבינלאומיים של האו"ם יפסיק להיות כל-כך אבסורדי אם המהלך הזה יימשך.

יותר חופשי, וברמה יותר גבוהה. אבל לומר שיהיה ריאלוג ולקבל את המכות, ואז לומר שהוא יהיה רק בתוניסיה, ורק בדרג של שגריר — אני לא תופס את ההגיון הזה.

חיילים סובייטיים יוצאים מאפגניסטן: כל מדינה צריכה להוציא מקירבה איזו מדינה כושלת..."

● **מוחרים מהיהודים באמריקה.** החשש הוא אולי פנימי. אם כי ראו מה קורה כשכמועצת הביטחון הצביעו כפי שהצביעו. אבל כאשר בייקר חזר ממוסקווא הוא הור פיע באיזה ראיון בטלוויזיה ואמר שכנושא הזה, הישראלי-פלסטיני, הרוסים נקטו עמדה של שיתוף פעולה. כלומר, זהו אחד התחומים שבהם תיתכן הידברות.

● **בין אמריקה ורוסיה?** כן. אגב, ההבדל ביניהן לא היה כל-כך גדול. מבחינה טריטוריאלית, הסובייטים ראו צים שניסוג מכל השטחים, והאמריקאים ראו הסובייטים, כדי להתקרב לאמריקאים, היו קצת פורשים מהקיצוניות הזאת, שמוכרחים להחזיר כל חצי מילימטר, זה היה מסתדר. כי בעיני הסובייטים, השותפות עם אמריקה יור תר חשובה מאשר לספק את אש"ף או סוריה.

לאש"ף — זה דבר מעניין — יש עכשיו אוריינטציה מאוד נלהבת על אמריקה. האמריקאים מאמינים שהריאלוג שלהם עם אש"ף בסופו של דבר הביא להם תועלת. זה הפך את ארצות הברית בעצם למוקד הנושא הפלסטיני-ישראלי, והחזיר אותם לזירה, ויצר באש"ף רגישות עצומה לתגובות אמריקאיות. כמה מהרגישויות הללו בעצם כבר מומשו בכנק. הם הפסיקו, על כל פנים הורם המרכזי הפסיק את ההסתגנויות. וכולם שואלים כל בוקר: אמריקה, אמריקה, מה קורה שם? מה לא קורה שם? כי ברית המועצות לא קיימת עכשיו.

לכן אחד הרכבים המועטים המוצלחים שי עשו האמריקאים הוא אותו הרבר שהימסר בארץ לוחם בו. מבחינה אמריקאית הם נחלו רק הישגים מזה. אבל אני לא חושב שהם מממשים אותם טוב.

אם בכלל יש ריאלוג, יש הגיון בריאלוג

אבל סאדאת לא רצה בזה, והיה הרבה יותר קיצוני באנטיסובייטיות גם מאיתנו ואפילו מקיסנינג'ר.

לכן אני רואה את הדגם הזה של פקס אמריקאנה: כמנוף לשלום עם מצרים כדבר קצת חריג. אני לא חושב שמוכארכ היה מוכן להיערך לוועידה בינלאומית כיום בלי ברית המועצות. גם מוכארכ איננו סאדאת.

דבר מפתיע: אני לא חושב שחוסין רואה את עצמו כגורור של המערב. הוא די כועס, זועף. הוא היה במוסקווא ויכול לקבל נשק מכם.

לא טוב למישטר כלשהו, אפילו למוכארכ ולחוסין, להופיע לפני העם שלו כמוהה. אני חושב שהמושג של אייזוהרות הוא יותר פופולרי אפילו במקומות האלו. סוריה בהחלט לא. על כן אני מצרר בסיסמה של ועידה בינלאומית או תיווך, שייכלול את ברית המועצות — לא איכפת אם זה רק השניים, אני חושב שעשו מישגה, גם חברים שלי,

אנחנו נוטים לשכוח שלאו"ם היתה חשיבות רבת-מישקל במשך חמש שנותיו הראשונות.

● **כשהיה שיתוף פעולה בין המעצמות.** באינרונזיה, בהפסקת המלחמה באיראן, בהצהרת זכויות האדם, גם הנושא של חלוקת הארץ.

יותר ויותר גם יתרגלו לחשוש לגורל ההיי שגים שלהם, שהיחסים ביניהם יכולים להחריף, אם לא יפתרו כמה בעיות. אני חושב שזה לא טיבעי שהמהלך הזה לא חל על הסיכסוך שלנו.

אני חושב שאחד הנימוקים הוא שהמדינות הישראלית-פלסטינית כל-כך משולבת בפוליטיקה הפנימית בארצות הברית. כאשר הם שואלים שאלה האם לעשות משהו, במקום לומר האם ישראל או הערבים יקבלו, הם שר אלים הם הגורמים הפנימיים יקבלו. אני חושב שכמה מהמעצורים הללו קיימים.

● **ציניקאי אמריקאי יכול לומר:** למה לנו ברית המועצות? אנחנו יכולים לעשות לבדנו שלום בין ישראלי ואש"ף, בין ישראל והערבים.

* שלום אמריקאי.

המשך השיחה עם אבא אבן, על הסיכסוך הישראלי-ערבי, ממשתל-האחדות ומיפלת-העבודה — בשבוע הבא.

בהזדמנות חגיגית זו ק ח ס ו נ ס ט ה

החגים כבר בפתח, והם כידוע עוברים מהר.
כדאי מאוד לנצל אותם כמה שיותר
וכמה שיותר זה סונסטה.
יש שלושה לבחירתך ויש עדיין מקומות פנויים לחגים.

סונסטה ירושלים
80 ש"ח + מע"מ*
מינימום 2 לילות בסוכות

סונסטה ים המלח
130 ש"ח + מע"מ*
מינימום 4 לילות בסוכות

מלון שרה, טבריה
2 כוכבים 47 ש"ח + מע"מ*
מינימום 2 לילות בראש השנה או בסוכות

ילד עד גיל 18 בחדר הורים משלם רק עבור ארוחות.
המחיר לאדם בחדר זוגי על בסיס לינה וארוחת בוקר, תוספת ליחיד בחדר.
המחיר חושב לפי 2 ש"ח = \$1, צמוד לשער הדולר ביום התשלום.

רשת מלונות סונסטה

להזמנות: סונסטה ים המלח, טל. 057-84614/626 סונסטה ירושלים, טל. 02-528221
מלון שרה, טל. 06-720826 ואצל סוכן הנסיעות שלך.

גיל נוסע

אי־דאות. מאות מיליונים של אזרחים סובייטים בהמתוה לבאות

72 שנה אחרי המהפכה, אפשר לאכול במוסקווה חומוס

ישראלי. לא חומוס מקורי, רק קופסה של "תלמה", אבל בכל זאת חומוס. איך

חי פועל במולדת הסוציאליזם? ענת סרגוסטי לא פגשה פועלים מאושרים

שבוע בגן-עדן

אנשי משרדה־תרבות להתנער מהבטחה זו וניסו לשכנע אותנו להישאר בגרוזיה עד למועד טיסתנו בחזרה ארצה.

הם סיפרו לנו שיש בעייה עם בתי־המלון במוסקווה. אלה שייכים כולם למישרדה־תיירות הסובייטי. תייר אינו יכול להזמין על דעת עצמו חדר במלון, אלא באמצעות מישרדה־תיירות, ואז הוא נאלץ לשלם סכום של 100-140 רובל ללילה לאדם בחדר במלון.

סכום גבוה לכל הדיעות, בעיקר שאין אלה מלונות־פאר כמו־בניס המ־קובלים במערב. הם אמרו שממשלת גרוזיה תיאלץ לשלם סכומים אלה במטבע זר, שאינו מצוי בקופתה.

וזהו תופעה בולטת נוספת בכרייה־מועצות: הרעב למטבע זר. ואחת הדרכים להוציא מטבע זר מתיירים היא בתי־המלון.

לא נכנענו לקשיים ולהפצרות והחלטנו לנסוע למוסקווה גם ללא סידורי־לינה.

מנמלי־התעופה נסענו לבניין המישלחת הישראלית בעיר. ושם, בעזרת הטלפון, קצת קשרים וחברים, הצלחנו למצוא מקום־לינה לכל הקבוצה.

נמו בדרום תל־אביב

בחלקי נפלה מישפחה רוסית הגרה במרכז מוסקווה. בעיר שבה יש תישעה מיליון תושבים, ושהמרחק בה מקצה לקצה הוא 60 קילומטר, מרכז העיר הוא בהחלט דבר גדול. למישפחה, כך נאמר לי, יש חדר וחצי נוספים, ליד הדירה שבה הם מתגוררים.

ביקור הטוף במכולת שמתחת לבניין היה מביך. לא היה שם דבר ראוי לקנייה, או מעורר תיאבון.

חריה־מדרגות מוזנח וחשוך, מזכיר חריה־מדרגות אפלים בדרום

אין בדירה מיקלחת.

צריך לצאת למיסדרון

הארון ולהשתמש

במיקלחת המשותפת

דבר הראשון שעשיתי מייד אחרי שנחתתי בקופנהאגן ברכי חזרה לארץ מברית־המועצות, היה ללכת לאכול מקדונלד (המבורגר אמריקאי) עם צ'פצ'ס וקוקה־קולה. ולמחרת, בשעות שלפני ההמראה לא־רץ, הלכתי לשבוע מחנויות ברחוב־ההליכה של קופנהאגן.

אני לא זוכרת נסיעה שבה הייתי כל־כך רעבה לחנויות, כמו אחרי הטיול הזה בכרייה־מועצות. אני לא זוכרת נסיעה שבה אחד הדברים שהכי התגעגעתי אליהם היה ג'אנק־פוד. אני לא זוכרת נסיעה שבה כל־כך התגעגעתי לאור־החשמל, כמו בנסיעה הזאת.

הגענו למוסקווה אחרי ביקור בן שבועיים ברפובליקה של גרוזיה. אין ספק שמוסקווה, לעין מערבית, היא בכחינת שוק. שוק תרבותי, שוק אופנתי, שוק מנטלי, שוק של הבנה וראייה — בגלל העובדה הפשוטה שהכל שם שונה ואחר ממה שאנחנו רגילים.

להגיע למוסקווה מטביליסי, בירת גרוזיה, הוא שוק מסוג אחר לגמרי, מורכב יותר. מהרבה בחינות הרגשתי שעברתי מארץ מיורחית לארץ אירופית. מוסקווה, מבחינות רבות, היא עיר אירופית גדולה.

נחתנו במנמלי־התעופה לטיסות פנימיות. מקום הומה אדם, מיוזרות וטיסות. אל המקום הזה מגיעים מכל רחבי ברית־המועצות הענקית. מיד וודותיהם של התיירים מגיעות למקום מיוחד, השייך למישרדה־תיירות הסובייטי. שם, בקצה הטרמינל, יש חנות־מזכרות, המוכרת את מרכולתה בדולארים (והמחירים יקרים), שם יש כורסות־ישיבה, שם יש טלפון ציבורי, שבו השיחות בתוך העיר הן בחינם, בחוץ עומדת שורת מוניות, שבהן אפשר להשתמש ללא עמידה ארוכה בתור, כל זה בניגוד לטרמינל הרגיל.

מישרדה־תרבות הגרוזי, שהזמין ומימן את שהייתנו בגרוזיה, היה אמור לממן ולארגן גם שהייה של ימים אחדים במוסקווה. ברגע האחרון ניסו

(המשך מעמוד 19)

תל-אביב. הקירות מתקלפים וישנים, תיבות-הרואר פרוצות, מעלית אחת מקולקלת, השנייה נראית יותר כמעלית-שרות חורקת.

עלינו לקומה הרביעית, אל הדירה שבה מתגוררת המישפחה. האב, סגן-עורך כתבת, האם ושני ילדיהם — בת 6 וכן שנתיים — מתגוררים בדירה בת שני חדרים קטנים. בחדר-המגורים יש מדפיספרים לרוב, טלוויזיה קטנה (ציבעונית), שולחן-אכיל, ריהוט דל, ישן ומתפורר. במטבח הקטן עמדה, נוסף על המקרר הקטן, גם מכונת-כביסה, שגורלה חצי ממכונות-הכביסה המוכרות לנו.

הם קיבלו אותנו במאור-פנים. נחמדים באופן בולט. אבל קשה לומר שהשיחה בינינו קלחה. איש מהם לא דיבר שפה אחרת, חוץ מרוסית. השיחה התנהלה, לכן, כיריים, כצוירים על נייר ובאיי-הבנות בולטות. אחרי שהראו לי, ולבחרה נוספת מהמישפחה, את החדר שבו נלון, גילינו להפתעתנו שכמקום אין מיקלחת. גם לא ברירת המישפחה. מיקלחת יש במיסדרון הארוך, והיא משמשת את כל דיירי הקומה. זה, מסתבר, אינו דבר נדיר כמוסקוה, בעיקר בשכונות הוותיקות שבתוך העיר. כאותו ערב הם הכינו לנו ארוחת-ערב ביתית, טעימה ופשוטה. היא כללה תפוחי-אדמה מבושלים, בשר מבושל ולחם. את היין הבאנו אנחנו, מגרוויה.

כשעזבנו אותם למחרת, השארנו אצלם את כל שאריות השוקולד המ' ערכי, את הסוכריות, המסטיקים וכמה סבונים ריחניים. היה זה משום שמי

עיתונות

ב בריית המועצות שני יומונים מרכזיים — פראבדה (אמת) ואיזווסטיה (ידיעות). בדיחה סובייטית מספרת שבאיזווסטיה יש פראבדה (אמת) ואילו בפראבדה יש איזווסטיה (ידיעות).

ביום הראשון, ה־10 בספטמבר, היתה הכותרת הראשית באיזווסטיה: **פנייה להבראת האווירה בבריית המועצות.**

מתחת לכותרת הראשית היה תצלום של מטוס אילושין חדש 300-96, שבונה התעשייה האווירית הסובייטית.

כותרת, ביום אחר, מספרת על החלטת מרכז המפלגה, המתייחסת למצב במדינות הבולטות — ליטא, לטביה ואסטוניה. הידיעה מספרת שהמשך התרופפות היחסים בין הדיר מובליקות אינו חיובי. בהמשך הידיעה מסופר כי החיות העממיות של מדינות אלה טוענות שיש ניסיון לזרוע במדינה חשדות ויחס עויין לשלוש הרמובליקות האלה.

בעמוד האחרון, כותרת: בעיר גורייב בקזחסטן נפתח מישפטם של הנאשמים באירגון המהומות שם ביוני השנה.

בעמוד פנימי כתבה על עיתונאי שנמצא מת. משערים שהמאפייה הרגה אותו, משום שהתכוון לערוך כתבה על המאפייה.

ססירד לנו את מקום-הלינה, ביקש בכל לשון של בקשה שלא נשאר שם כסף.

20 מ"ר לאדם

ד דירות הן, ברובן, ממשלתיות, או עירוניות. שכר-הדירה נע בין חמישה ל־20 רובל לחודש. לפי החוק מוקצבים 12 מטר מרובע לדור לאדם (לא כולל מיטבת, שרותים ומיסדרון). זה מעמיד את הדיירים לפני בעיות שונות.

לדייר, שדירתו גדולה משטח מוקצב זה, יכולים לקרות כמה דברים. העירייה יכולה להכניס לדירתו מישפחה נוספת, כדי לאזן את מיכסת הדיוור או שהוא נתבע לשלם קנס חודשי, המסתכם בשלושה רובל לחודש, או שהוא יכול להחליף את הדירה הגדולה בשתי דירות קטנות.

זה מה שעושים וזוגות צעירים המתחתנים. הם לא מקבלים באופן ארטימאטי דירה משלהם, אלא נאלצים לגור עם הורי אחד מבני-הזוג. אם הדיוור צפוף מן ההקצבה, הם יכולים להגיש בקשה לשיפור הדיוור וא להיכנס לתור שיכול לארוך כמה שנים. במקרה אחר הם יכולים להחליף את הדירה של ההורים בשתי דירות קטנות, באופן פרטי. ואז מתחיל מקח וממכר, שבו כל תחום הוא שוה-עדר לכסף. למשל, מיקום הדירה, גובה הקומה, דירה עם מיקלחת, או בלי וכו'.

שכר-הדירה כולל חימום בחורף, מים (כולל מים חמים). עבור חשמל משלמים שני רובל לחודש. עבור אחזקת טלפון ושימוש בו בתוך העיר משלמים שניים וחצי רובלים לחודש.

השכר הממוצע בבריית המועצות הוא 200 רובל לחודש. במונחים מע' רביים, לפי השער השחור הריאלי, 200 רובל הם 20 דולר במיקרה הטוב. לפי השער הרישימי (1 דולר ל־0.65 רובל) מדובר בערך ב־300 דולר.

אבל במבט שיטחי נראה שכוח הקנייה של הרובל רב, ולוא רק בגלל העובדה שאין הרבה מה לקנות איתו. לחם, למשל, עולה 25 קופיקות, בשר עולה שלושה רובל, אבל קשה להשיג אותו.

ער למדיניות החדשה של גורכיצוב היו רובם המכריע של התושבים

„אחרי המתנה ארוכה

במיסעדה. אתה מגלה

שהבשר אול ושתפוחי

האדמה בקיצוב

(מאפייה בבריית המועצות הם מי שגובים דמי-חסות מהקואופרטיבים).

בעמודו הראשון של העיתון איזווסטיה

הופיעה רשימת כל המוצרים האסורים לייצוא

על-ידי תיירים מתוך תחומי בריית המועצות:

אבנים יקרות, כסף, זהב, מוצרי-אלקטרוני-

קה, מכשירי-חשמל, חומרי-בנייה, כלי-עבו-

דה, חלקי-חילוף למכוניות, מכונות-סריגה,

שואבי-אבק, בדים, בגדי-ילדים, נעליים,

דברי-ערך, שטיחים, ספרים שהודפסו לפני

שנת 1945, צלחות, כוסות, קאנויאר, קפה,

קקאו, תה, דגים. כל אלה מותרים לייצוא, רק

אם נקנו בדולארים, או במטבעיז אחר.

העיתון פראבדה סיפר בידיעה, בעמוד

פנימי, על פיצוץ שני תאי-טלון בעיירה ליד

מוסקוה. התושבים נכנסו לפאניקה. אחרי

יום וחצי נרגעו, כי אנשי הקז'ב והמישפחה

מצאו את המבצעים. היו אלה צעירים, ש"

אחד מהם מכונה „הפרופסור". אביו הוא סגן

מנהל ראשי של בית-חרושת גדול. הבן עוד

לא בן 18. בני-טובים. אינם שותים, אינם

מעשנים.

הם סיפרו שרצו לפוצץ חבית של קוואס

(מיץ הנמכר ברחובות מתוך חבית גדולה),

אבל התחרטו, כי הם אוהבים קוואס. אחר-

כך רצו לפוצץ קיוסק, אבל לא ידעו מאיזה צד,

אז החליטו לפוצץ תאי-טלפון. הם עשו זאת,

לדיבריהם, בשביל הכיף.

„התנויות אפלות. התאורה

מועטת והמדפים ריקים.

למרות זאת עומדים

בתור

עוברי-מדינה. החל מהגיהמונית, דרך הובנית בכליבו, עבור למלצרים במיסעדה, עד למנהלי-מיפעלים, עיתונאים, אמנים — כולם.

● ללא התלהבות יתרה

ד יום, עם התפשטות שיטת הקואופרטיבים, אפשר לראות יותר ויותר עסקים פרטיים. אבל עדיין רובם המכריע של התושבים מקבליים את שכרם מן המדינה.

זו הסיבה שאדם יכול לעמוד שעה ארוכה ברחוב, כשירו מושטת קדימה, כדי לעצור מונית, ושום מונית אינה עוצרת. הנהג יקבל את משכורתו גם אם לא יסייע אף נוסע אחר. אין לו מוטיבציה לעצור.

לכן הקואופרטיבים הם תופעה וגם מילת-קוד. בשלושת ימי ביקורנו במוסקוה אכלנו כמה וכמה ארוחות. יש בעיר מיסעדות טובות, יש מיסעדות מפורסמות, יש מיסעדות גדולות ויש קטנות. יש גם דוכנים למכירת אוכל, מעין קוסקים קטנים. הבעיה היא להשיג מקום בכל אחת מה מיסעדות האלה, ובעיקר להשיג אוכל.

אדם יכול לעמוד זמן רב בתור למיסעדה ידועה, להמתין בסבלנות, וכאשר מגיע הרגע המיוחל והוא מתיישב על הכיסא ונותן מנוח לרגליו העייפות, מתברר לו, לתדהמתו, שהבשר נגמר כבר לפני שעתיים, שת-פוחי-האדמה בדיוק חסרים ושמה שנותר לו לאכול הוא מרק בורשט — יקרות מעורבים בתוך מרק אדום וטעים.

תיירים, ורק תיירים, יכולים לאכול גם במיסעדות של בתי-המלון הגדולים. וגדולים זו לשון המעטה. בכל אחד מבתי-המלון האלה במרכז מוסקוה יש כמה אלפי חדרים ויותר. הכניסה אליהם היא רק בעזרת כרטיס מיוחד, למי ששוחים במלון, או לפי טכנית-עינו של השומר בפתח, לתיירים זרים, שאינם אורחים סובייטיים.

בחלק מן המיסעדות האלה התשלום הוא בדולארים, וכאשר זה כך, ארוחה יכולה להיות דבר יקר מאוד. במיסעדות אחרות התשלום הוא ברובלים, ואז המחיר נוח ושווה לכל כיס בשוק השחור.

נכנסנו למיסעדה במלון ראטיה, אחד המלונות היותר-גדולים שליד הכיכר האדומה. למרבה הפלא לא היה תור במיסעדה. התיישבנו לשולחן וקיבלנו תפריט ברוסית ובצרפתית. המלצרית, עובדת-מדינה כמונו, קיבלה את ההזמנה שלנו בפנים וזעפות וללא התלהבות יתרה.

מכיוון שהורענו שאנחנו ממחרים, הגיעו המשקאות אחרי חצי שעה, והאוכל אחרי חצי שעה נוספת. יודע-דבר אמרו לנו שהפעם ממש התחשבו בכך שזמננו קצר.

ערב אחר הלכנו למיסעדה עם ואלרי סילבר. ואלרי סילבר דובר עברית רהוטה ומושפּת. הוא בקיא בחי ישראל והישראלים אולי יותר מהיש-ראלים עצמם. הסבא שלו, יליר מאה-שערים בירושלים, היגר עם מישפחתו לבריית המועצות לפני שנים רבות. ואלרי נולד שם. כיום הוא מתגורר עם סבו באחת השכונות שליד העיר מוסקוה.

הוא עובר בתחנת-דריי קטנה במוסקוה, המשרדת שידורי-חוץ בעשר שפות. ואלרי עובר במחלקה העברית ומשרד לישראל. התחנה הוקמה ביוזמת אירגונים שונים, שהבולט ביניהם הוא ועד השלום הסובייטי. במחלקה העברית עובד גם דימיטרי פרקובייב, שקיבל את פנינו בתחנה בסוודר חום, שעליו הכתובת בעברית: אני מאמין בשלום. הסוודר הוא מעשה ידיה של נטאשה, אשתו, והוא אחד מסידרה של סוודרים בעלי-כתובות בעברית.

אמו של ואלרי סילבר היתה גם היא כתבת בעברית בתחנה, שהוקמה ב־1964, ובנה ממשיך מאז את דרכה.

ביתם של הסילברים — הסבא והנכד — משופע בתוצרת ישראלית. שם אכלנו חומוס מקופסה של תלמה לארוחת-ערב, שם שתיתי, אחרי שבועיים, קפה של ענ'ית. שם, על הקיר, תלויה מפה גדולה של ארץ-ישראל, יש שם מדפים עמוסים בספרים בעברית, כולל הספרים החדשים ביותר, כולל גם ספרי-בישול בעברית.

השניים נושמים את ישראל כמעט בכל צעד שלהם. הם קוראים באופן קבוע את העולם הזה מכריכה לכריכה, הם קוראים גם עיתונים יומיים המגיעים אליהם מהארץ והם אורחים סובייטיים נאמנים. הם קיבלו את פנינו בשימחה מופגנת ואמיתית.

ואלרי, בגלל ידיעת השפה העברית, משמש לעיתים קרובות כמלווה למישלחות שונות מישראל. כך, ביום שעזבנו, קיבל מישלחת של אנשי פסטיבל ישראל, שבאו לבדוק תיאטרונים במוסקוה. הוא עושה תפקיד זה בשימחה ובביעילות.

הוא מדבר על ישראל בשימחה ובקיא בכל הניואנסים הפוליטיים והחב-רתיים. והוא, כמונו, משתגע לבקר כאן.

ואלרי הציע שנלך לאכול ארוחת-ערב במיסעדה בערב האחרון שלנו במוסקוה. ואלרי היה צריך להזמין מראש מקום בטלפון, משום שאחרת לא היה סיכוי למצוא שולחן פנוי. הגענו למיסעדה בשעת ערב מוקדמת. הכל נעשה בשעת ערב מוקדמת, משום שכל העסקים במוסקוה נסגרים מוקדם. המיסעדה היתה נעולה מבפנים, רק מי שהזמינו מקום מראש הורשו להיכנס. ואלרי הודיע: „זה קואופרטיב".

מיסעדה קטנה, תאורה אינטימית ורכה, מקושטת באביזרים רוסיים. שולחנות קטנים מעץ. על השולחן כבר חיכו המנות הראשונות: צלחות עמוסות במיני נקניקים שונים, ירקות חתוכים בתשומת-לב, מיץ בכוסות גבוהות, עקריט קטנות מלאות בבוטנים מלוחים, הכל טעים להפליא. גם המנות העיקריות — סטייק ופיטריות מוקדמות — היו מצוינות. השרות היה מצויין, בעיקר בהשוואה לשרות במיסעדות הממשלתיות. ברקע התינגנה מוסיקה רוסית, שירים המוכרים לנו מהגירסה העברית שלהם מזמן תנועות-הנוער. לדידנו ישבו וזוגות ורביעיות של מוסקוואים. הארוחה התינה באווירה נעימה, כמעט ללא קשר לעיר שבה היינו.

דולר במיקרה הטוב. למרות זאת כוחהקנייה של הרובל רב יחסית

חשון ואפל

ב כל המקומות האחרים, הנמצאים בבעלות המדינה, היחס הוא אחר לגמרי. כל אורח מקבל הקצבת מזון. כך, למשל, יש לכל אחד הקצבה של שני קילוגרם סוכר לחודש, 400 גרם גבינה, ועוד.

עניין המחסור בולט, כמובן, בחנויות. וזה היה השוק השני שקיבלתי כאשר באתי מטביליסי, בירת גרוזיה, למוסקווה הגדולה. בטביליסי היו החנויות בעלות מיתון תוצרת קטן, יחסית לחנויות אצלנו ובמערב, אך מרובות תוצרת, יחסית למוסקווה.

החנויות במוסקווה אפלות. זה הדבר הראשון שבלט לעיני כאשר נכנסתי לכמה מהן. התאורה בהן מועטת באופן מיוחד. מרפס רבים ריקים מתוצרת, ועל האחרים המיתון מועט ביותר, אם בכלל. כך, כאשר נכנסתי לסופרמרקט גדול, רחביידיים, בעל כמה מיפלסים, נדהמתי לגלות שה מיבחר כה מועט. בשר קשה מאוד להשיג, כדי לקנות עוף יש לעמוד שעה ארוכה בתור. על מדף אחד היו מונחות בערימה עשרות קופסות סרדינים, כולן מאותו הסוג.

אריזות המוצרים ברובן חומות וההבדל בין סוכר, קמח, אורז, או מוצרים אחרים הוא רק בכתובת שעליהן ולא בצורה או בצבע האריזה.

רחובות מוסקווה משופעים בתורים. בירור מגלה שתור אחד משתרך ליד חנות מכולת, שבאותו הבוקר קיבלה חלב באופן מיקרי. תור אחר, לאורך עשרות מטרים, היה ליד חנות תכשיטים, המציעה טבעת מסויימת למכירה. אורח יכול לעמוד כך שעות רבות בתור, וכשמגיע זמנו לעמוד מול פניה הנועפים של הזנבית, הוא מגלה שהמוצר אול.

תייר סובייטי ממוסקווה שביקר לא מזמן בארץ, הביט ברחמים על הסופרמרקטים שמרפסיהם מתפוצצים ממזון בארץ. "אתם בטח נורא מיס' כנים, משום שלאנשים כאן אין כסף לקנות". הוא היה בטוח שאם יש מוצרים על המרפס, זה סימן מובהק שאנשים אינם קונים, משום שהמצב הנורמלי במוסקווה הוא שהמרפס ריקים מתוצרת.

תופעה נוספת בולטת לעין היא חוסר האיפיון של החנויות. רחוב קליי נינה במוסקווה הוא אחד הרחובות הראשיים בעיר. הוא משופע בחנויות כלילוב ענקיות ובסופרמרקטים. אך כמבט מבחוץ על חזית הבניין, קשה מאוד למתבונן לדעת אם חלון הראווה הוא של חנות בגדים, מכולת דלה, סופרמרקט גדול, מישור ממשלתי, או סתם בניין מגורים. מעטות הח ניות המציגות לראווה את מרכולתן בחלונות. וגם באותן חנויות יוצאות רופן, שבהם מוצגים בגדים כחלון, הם מסודרים בצורה שאינה מושכת את העין.

נכנסתי לחנות בגדים גדולה. ליד בגדי הגברים היה תור ארוך שזחל מדלת הכניסה אל הקומה השנייה של החנות. הבגדים על הקולבים נראו משומשים למדי. המעילים נראו כאילו כבר נלכשו במשך שנים רבות. הקווים פשוטים וחסיסיגונן, התפירה גסה ובסיסית. כך גם במחלקת הנשים.

דבר בולט נוסף הוא השימוש הרב שנעשה שם בפלסטיק לסוגיו. רוב הבגדים הם סינטטיים, צעצועי הילדים עשויים פלסטיק מסוג זול או מפה דק. נעליים מפלסטיק, תיקים מפלסטיק ואפילו כובעים מפלסטיק. האופנה הרוסית, אם ניתן לכנות אותה כך, היא פשוטה, בעלת צבעים חיוורים — כעיקר אפורים וצבעים כהים.

אבל לא הכל כך. צעירים רבים ברחובות מוסקווה לבושים בג'ינס ובחולצות טריקו. להיט הוא חולצות שעליהן כתובות באנגלית. הג'ינס הוא ג'ינס משופשף מתוצרת מקומית.

לעומת זאת, כאשר הלכנו לראות אופרה בתיאטרון הבולשוי המפורסם, ראיתי גברים ונשים הלבושים בבגדים "מערביים". שם כחללית ניתן היה לראות תלבושות אופנתיות.

הכניסה לבולשוי, אגב, שווה לכל נפש. כרטיס עולה המישה רובלים — זול לכל הדעות. כך כל מופעי התיאטרון, כך גם בחנויות הספרים והתקליטים. המחירים זולים ביותר. ספר בעל כריכה קשה עולה פחות מרובל. וחנויות הספרים ענקיות והומות אדם, אבל גם הן, כמו חנויות ובתי עסק אחרים, חשוכות ואפלות.

לנין בכל צורה

ת ייר המסתובב ברחובות מוסקווה מזוהה מייד. אם עליי בגדי, אם עליי האביזרים שאותם הוא נושא, אם עליי השפה שבה הוא מדבר. כך או כך, בכל כמה דקות עצר אותי מישור ושאל אם אני רוצה להחליף דולארים ברובלים (לפי השער של השוק השחור), אם אני רוצה לקנות שעון של הצבא הסובייטי. שעון כזה הוא עכשיו להיט בניירורק.

ילדים קטנים עושים גם הם עסקים עם תיירים. הם מציעים למכירה סיכות שונות. רוב הסיכות נושאות את דיוקנו של לנין. באדם, במתכת, בצורת מדליה, עם כובע, ללא כובע, בפרופיל, דיוקן פנים, גוף מלא, כל מה שרק אפשר לדמיון. לנין בכל צורה.

לנין ממלא את הכל. גם במוסקווה, גם ברפובליקות. כיכר לנין, רחוב לנין, גיבעת לנין, מוסיאוול לנין, ספריית לנין ועוד ועוד.

את סטאלין, לעומתו, הם מלהזכיר. הפסל היחיד הגדול שלו ניצב בגור, עיר הולדתו בגרוזיה. פסל נוסף מוצב על קיבו שליר חומת הקרמלין, מאחורי המוזוליאום של לנין, בקצה השורה הארוכה, נפרד משכניו הק' בורים.

המוזוליאום הוא, אגב, מקום ביקור לא רק לתיירים מהמערב, אלא בעיקר לסובייטים עצמם, הבאים מכל קצות הארץ, כדי לחזות בגופתו החנוטה של המנהיג המת. הם עומדים שעה ארוכה בתור באורך מאות מטרים. לפני הכניסה למוזוליאום עומדים שני חיילים משני צידי התור. הם מבקשים מן הנכנסים להסתר בשורה עורפית, הם מבקשים לרכוש את כפתורי המעילים או המיקסטורנים. יש מי שמרחיקים לכת ואף מרכיבים סירוק חטוף לפני דלת הכניסה. בתוך המוזוליאום אסור להוציא הגה מהפה, אסור להיעצר, אסור להביט אחורנית, אסור, כמובן, לצלם. הכל

נעשה בשקט ובכל הכבוד הראוי למת החשוב. וכך הם באים, אורחים סובייטיים פשוטים, פועלים, זנבים, נהגים, מנ' הלים, כולם.

הפועלים הם עריין השיכבה החשובה, אם כי גם מיתוס זה הולך ומת' פורר עם התעצמות שיטת הקואופרטיבים.

במהלך שהותנו בגרוזיה ביקרנו בבית-חרושת לתה בעיירה במערב הרפובליקה. באותו הבוקר עבדו במשמרת שני פועלים גברים ופועלת אחת.

הפועלת, נסטנה קוגוקידוה, בת 22, רווקה המתגוררת עם הוריה בדירה, עובדת במפעל כבר שנה. היא עובדת במשמרת מ'8 בבוקר ועד 4 אחר' הצהריים. כששאלנו כמה היא מרוויחה לחודש, ענתה 93 רובלים ועוד פרמיות של 20 רובלים לחודש. אחר' כך תיקנה את עצמה ואמרה שהיא מרוויחה 150 רובל לחודש. מנהל-המפעל אמר שהיא מרוויחה 220 והוא מרוויח 200 רובל. לא הצלחתי לברר מה מכל הסכומים האלה הוא האמת. אחרי הסיור במפעל, אחרי שסיימנו לחזות במכונות בפעולתן, נלקחנו אחר כבוד לחדר-הארוחה. חדר רחביידיים, בעל שטיחים מקיר לקיר. במרכזו בנוייה מיורקה משיש ואחד הקירות עשוי מים וזרמים מן התיקרה אל הרצפה. הקירות האחרים מצופים שטיחים בצבע ארגמן.

בצד האולם יש תצוגה של סוגי תה שונים ושל דרך קטיפת ועיבוד עלייהת. האולם מלא בעציצים ירוקים רעננים. מנהל-המפעל הסביר לנו שזהו חדר-מנוחה של העובדים, ושם עורכים להם גם אירועים מדי פעם. כששאלנו את העובדות, שהגישו לנו את התה, למה משמש החדר, אמרו

פועלות-בניין במוסקווה

שהוא משמש רק אורחים הבאים למפעל, וכי הכניסה לעובדים אסורה. גם כאן לא הצלחנו לדעת לחקר האמת.

בכל מיקרה, ברור לעין שמעמרו של הפועל הולך ומתערער. הדבר בולט יותר, כמובן, בפרובינציות, ברפובליקות הרחוקות ממוסקווה ומ' רוסיה.

רוב האנשים, שאיתם דיברתי במהלך ביקורי הן בגרוזיה, הן במוסקווה, אמרו שהמצב מאוד עדין. שקשה עכשיו, יותר מאשר היה לפני 20 שנה, שיש פחות אוכל בחנויות ושהם כחללית מקשה על החיים. אנשים סיפרו שהם מסתדרים רק באמצעות השוק השחור. שם הם קונים בשר, למשל, שם יש מלאה, שם יש מיצרכים שהם נדירים ביותר בחנויות הרישמיות.

אמרו שגורבצ'וב מבין את הדברים, שהוא פועל בצורה נכונה, אך יש בינו לבין העם שיכבת-ביניים של פקידים ובעלי-מישרות שהצליחו לרפר את עצמם היטב בתפקידם ושהם, בעצם, המיכשול העיקרי בפני הצלחתה של המדיניות החדשה. אמרו גם שההתעוררות הלאומית ברפובליקות השונות נובעת גם ממזקה כלכלית: "לאנשים אין מה לאכול, החנויות ריקות, אז מתקוממים".

אנשים רבים חיים בפחד מפני המחר. לא יודעים מה ילד יום, למרות השנינו בגישה ובמדיניות. המצב היומיומי הוא קשה, בלא קשר לאי-דיאולוגיה, לתכנים, למגמות, המצב קשה, בלי קשר לכך שהחינוך בכל המוסדות הוא בחינם, שהבריאות בחינם, שהדיוור אינו עולה כמעט, שהתרבות והספרות מחירים שווה לכל פועל.

ועם זאת מוסקווה היא עיר יפהפה, משופעת במונומנטים, בפסלים, במוסיאונים, באתרים היסטוריים. התושבים שאותם פגשתי ושאתם די-ברתי היו אדיבים, חלקם נחמדים ומקבלים-פנים.

רובם מוכנים לדבר באופן חופשי על המצב בבית-המועצות. זה אחד השניונים של מדיניות גורבצ'וב: מותר לדבר על הכל באופן חופשי, מותר אפילו לכתוב בעיתונים דברים שאינם מקובלים על קו המפלגה.

למרות זאת, על בניינים רבים ברחובות הראשיים של מוסקווה ניצבות מצלמות-טלוויזיה. הרגשה לא כליכך נעימה שכל תנועה מתנועתית מתועדת ומבוקרת מלמעלה, הרגשה לא כליכך נעימה לתייר, שמחליט לעשות החלטות-כספיים ורזיה באמצע רחוב ראשי בעיר. מי שעושה זאת, שיצפה שאחרי ימן קצר יגשו אליו שוטרים וידרשו את הכסף בחזרה.

ספרות רוסית 1989

צה), כלומר, לביקורת אמנות זאת שבירו וויקתה לקוראיה. גם ההלקאה העצמית המור פיעה כיום בשירים ובמאמרים רבים כליכך הנרפסים בברית-המועצות, היא בעצם דיי דאקטית-פזיזיטית, ברוח: לא עת מילים היא, כי אם עת למעשים. וגם את זאת אומרים בגלוי: אל נגיה עוד לעולם למילים יפות ול- סיסמות ריקות מתוכן שיוליכו אותנו שולל ויסתירו מעינינו את פני המציאות הנוראה בכל כיעודה.

בכאן הזה שלה, מודעת הספרות הסוביי- טית לאבות-השראתה ולמורי דרכה, וכן למ- סורת שבעצם לא נפסקה כליל אפילו בזמנים החשוכים ביותר, מגוגול, גונצ'אוב (אובורד מוב), וצ'כוב, עכור דרך גורקי המר ("גורקי", שס'העט של אלכסיי מאכסימוביץ פשקוב, פירוש "מר" ברוסית) ועד פלאטונוב, סול- ז'ניצין, דוידניצב וריבאקוב, מתמשך בספרות הרוסית קו אופוזיציוני שמעולם לא נעלם כליל. והסופרים, נודעים ופחות נודעים, היו מודעים יפה להמשכיות זו, ל"אוניברסיטות" שבהן ביקרו כולם. מה הפלא שבוולגאקוב קר רא לאחד הרומאנים הביקורתיים ביותר שלו בשם הרפתקאות צ'צ'קוב — על שם גיבורו הראשי של סיפורו של גוגול, הופשוט המ- חוח, שעה שאנדריי ווזנסנסקי העומד לבקר בישראל מזכיר את "חוטמו" של גוגול בשיר המוריסטי.

בנקודה זו אין הבדל גדול כליכך בין ה- סופרים שנותנו בברית-המועצות לאחר המה- פכה לבין אלה שנמלטו למערב, והמשיכו שם בתיאור המתרחש בארצם תחת מגפו של הרוזן הגרוזיני ויורשיו. משותפת לכולם האי- מנות הריאליסטית-החברתית והאלגורית-ה- סאטירית: יתרונם וסגולתם — בהישמרות מפני מליציותה של התעמולה הרישמית ה- רווחת והפאתוס המפוברק; ואילו רחשי ליבם העמוקים ביותר נתונים לגורל עמם ולמצו- קתו.

דוגמה מובהקת להם הוא ויקטור נקראסוב, יליד 1911, שהרומאנים שלו העוסקים בהר- צאתה לאור של האמת על העידן הסטאליני, שימשו מופת לסופרים צעירים יותר, בהצטר- פם אל יצירות ביקורתיות אחרות של "צעירי 1956", כגון ייבגניי ייבטושנקו, בולאט אוקי- ג'אוו — ראשון השאנסוניירים-הטרובדורים הסובייטיים (הוא קדם ליוסופצ'י) — באנדרב- ובאקלאנוב. אוקוג'אוו, שביקר אף הוא לאי- מכבר בארץ, הוא גם מחברם של רומאנים שמיקצתם עוררו תשומת-לב רבה: מהם ה- עוסקים בכיכול בעבר — כך, רדיפת טולס- טוי בירי סוכ'ה-מישטרה סחיפוב — אבל כוונתם להווה. בייחוד הכעים את הביקורת- ההולכת-בתלם (ה'דאנוביסטי') בסיפורו בדוי- אוורומוב. שהטחוחיו לא הוטו כלל עליידי- מסוים היסטוריים. ורומאן זה הופיע ב-1970, כלומר חמש שנים אחרי מעצרים של סניאב- סקי ודניאל, ולא כעבור 15 שנה, בעידן גור- באצ'וב.

הנפש הרוסית

מבחינה זו שפר עליו הרבה חלקו של המ- ספר הפולקלוריסטי המוחזן ג'ינגיס איסימא- טוב, הכוכב העולה בברית-המועצות של ימי- נו, שספריו כבר זכו — במרוצת שנים מע- טות, יחסית — להיות מתורגמים לרבות מש- פות מערב-אירופה, ואשר עליו נודע שהוא חביבו של גורבאצ'וב בכבודו ובעצמו. ה- TIME האמריקאי, המדווח עליו בחוברת ה- מוקדשת רובה ל"ברית-המועצות החדשה", מעריך כי ניתן ב"עוצמה דוסטויבסקאית" וכי ביקורתו כנגד הבירוקרטיה מהווה "אס-

חור בו דוידניצב מהעזות, עבר את הריטואל הירדע של "ביקורת עצמית" והעריף שתיקה על פני סיכון עורו. ובכל זאת, יש הרואים ברומאן שכתב על מילחמת-העולם השנייה את פיסגת יצירתו. מה שלא ניתן לומר על רומאן המילחמה של עמיתו, קונסטנטין סי- מונוב, יס'ם ולי'לות (1944), הרצוף כולו מגי- מתיות תעמולתית-סטאליניסטית (ברומאנים שכתב על המילחמה אחרי עידן סטאלין "התהפך" גם סימונוב, אבל בכיוון הפוך מזה של דוידניצב...).

כיום עסוקה הספרות הסובייטית, רובה ככולה — התרשמות, כאמור, רק התרשמות, ומכלי שני — בביקורת המישטר הסטאליני, מתרליו וזוועותיו. מבחינה זו, היא בראש ורא- שונה ספרות רטרופקטיבית, מתעדת ומא- שימה.

למדרגה של ביקורת עצמית דומה שע-

לא פעם חש כי חייו תלויים לו מנגד בחוש- השערה. או כיצד הניח בחיים — גם אם אסר על פירסום כתביו — את אחד מגדולי אויבי מישטרו, אחד הסופרים הסובייטיים הגדולים ביותר של המאה, אנדריי פלאטונוב. כן, כאן המקום להזכיר את הקרובים המ- עונים: הסופרים והמשוררים היהודים קורב- נות סטאלין: איציק פפר ופרץ מארקיש, עמיי- תיו לחבורה של אצ"ג, ואוספי מנדלשטאם, יהודי אף הוא, וניקולאי גומילוב, התיאור- טיקן של האסכולה האקמאיסטית ובעלה של אחמאטובה. ובעבר השני — את ארנסט טולר- וקורט טוכולסקי וסטפאן צווייג וואלטר בני- מין וריבסירבים אחרים.

הלקאה עצמית

וקיימים, כמובן, גם אלה שאיש אינו יודע כלל כי שרדו וכי עוד בחיים חיותם. כמו

מתעמלים בצילו של לנין

דיין לא הגיעה. אחרי הכל, אפילו סיפורי האלגוריים של בולגאקוב — עוקצם וארסם מכוונים בראש וראשונה כלפי חוץ: כלפי אגודת-הסופרים-המלשינים של זמנו, כלפי הבירוקרטיה התרבותית הממוסדת, כלפי השחיתות.

ובמקום שבו רווחה — ועדיין קיימת — שחיתות ביזאנטית רבה ומסוכנת כליכך, אולי אין לדרוש מן הסופר שיתפנה לביקורת עצמו (אלא במובן הסטאליני הירועלשימי-

מאכס צווייג שלנו בירושלים, או ולדאירמי דוידניצב יליד 1918, מחברו של לא על הלחם לבדו, שתורגם אף הוא לעברית. אגב, רומאן זה שנכתב שנים לפני כן, אבל נתפרסם בראשונה רק בימי ההפשרה של 1956, והיק- נה למחברו מוניטין בינלאומיים, עוסק במי- ציא סובייטי הנרדף עליידי ביורוקראטים וקארייריסטים. ובכך הוא אחד מחלוציה של ספרות שלמה של "הערכה מחדש" הנכתבת בימים אלה בברית-המועצות. מאוחר יותר,

באמת דרושה מידה לא-מבוטלת של עזות-מצח מצד אדם שאינו קורא ספרות רר- סית אלא בתרגום, כדי לחוות ריעה בענייני ספרות רוסית, ולוא רק להעלות קווים לציור תמונת-מצב שלה כיום. אבל כיוון שקיבלתי על עצמי מה שקיבלתי, אנסה לעשות זאת כמיטב יכולתי, תוך שאני מסתמך על הפגי- שות הלא-מעטות שהיו לי באחרונה עם סופי- רים רוסיים, בהם מחסידי המישטר ובהם מאויביו, וכן בחומר הרב שקראתי בנושא זה בלשונות שבהן אני קורא.

בכל זאת אין הרברים הבאים אלא בחזקת מיתנה (סקיצה) הקורם לתמונה, קווים התר- חמים תחומים אבל אינם מתיימרים להגדיר הגררות של ממש.

עד כאן ההתנצלות. אוסיף רק ואומר: לפני כמה חודשים חזרתי מביקור לאקצר במסקווא. השבוע אני עומד לחזור למסקווא לסידרת-פגישות נוספת עם סופרים ואמנים רוסיים. באחרונה היה לי הכי- בוד לארח את אחד מחשובי משוררי ברית- המועצות בעת ביקורו בישראל, ובפסטיבל רוטרדם, שבו השתתפתי, נתוודעתי לשורה של משוררים ויוצרים רוסיים מן השורה הרא- שונה שעיימם קיימתי שיחות — לפעמים עד לשעות הקטנות של הבוקר. אין צריך לומר שקראתי את מרבית יצירי- תיהם שכתירגום ואף ניסיתי את כוחי — בעזרת ידידים רוברי רוסיים — לתרגם מש- הו, על קצה המזלג, לעברית.

○

ההתרשמות — אין מאחוריה שום סטא- טיסטיקה ואף לא שום יידע בדיוק, ובכן ההת- רשמות היא שהספרות הרוסית שרוייה היום כמקום שבו שרוייה היתה הספרות הגרמנית לאחר תבוסתה של גרמניה ב-1945. בלא כל רצון להשוות, חלילה, בין שתי המדינות או שני המצבים משום היבט אחר.

מאחר — ארמה חריבה, מידבר, נתק שלם כמעט עם מורשת העבר המפואר, נתק המ- תוגבר עליידי הקושי להשיג כסכסטים שהיו אסורים עד לפני זמן קצר.

וגם נתק מספרות העולם. התרגומים מועי- טים, יחסית, והם גם סלקטיביים מדי. (לאו דווקא עליפי אמת-מידה אסתטיות). כמעט שאין אפשרות לקנות דעת של רצפים ותה- ליכים בספרות כלשהי. ספר מה וסופר מה- והכל אקלקטי, חלקי, חובבני, לא-מקיף. נקודות בעיגול, מבלי היכרות עם המרכז. מצד אחד — גלות פנימית של סופרים. בברית-המועצות של עידן סטאלין-בר'נייב, כמו במישטרים טוטאליטריים רומים. שם — אירד קסטנר והאנס פאלאדה (ומה נכשו) — אדם קסן? וגוספריד בן, וכאן — בוריס פאסטורנאק וויקטור שקלובסקי ואנה אחמאטרי- בה וגאנרי אייגי (שם לא מוכר כמעט במע- רב).

וכאן ושם גלות וגולים ומשתפיי-פעולה ומלשינים ומשוררי-הצד ומתפרשים וכאלה שינסו תמיד להלך בין הטיפות (גם כשאין גשם). ובאמת תמיהה היא כיצד שרר אליהה אהרנבורג אחרי סיפורו חייו הסוערים נול לא- זיק רויטשוואוויץ (יצא לאור גם בעברית בהר- צאת עם עובד). השם ללעג, בין השאר, גם את המישטר הסובייטי. או מדוע הניח סטאלין לגנאד'ה מנדלשטאם ולאנה אחמאטובה אחי- רי שחילס את בעליה. או מדוע התערב אי- שית לטובתו (ולהצלחתו) של מיכאל פולגא- קוב הנרדף עליידי הביקורת-מטעם ועליידי- מלשיני אגודת הסופרים ראו. או מדוע חס על חייו של המלחין דמיטרי שוסטקוביץ הכותב בוירונוטיו, שיצאו זה-לא-כבר במערב. כי

סופיה של "שב ואל תעשה", רוסיה שלפני התיקון, רוסיה שלפני ההשכלה הכפיה. "רוסיה של איכרים אנלפביתיים שלא יצאו מעולם את גבולות הכפר", ואשר בניה, "מנר" תקים בכוח (עלידי הסובייטים) מן התרבות הרוסית המסורתית... הצליחו (בכל זאת) לש" מור על המסורת הרוחנית של הדורות הקודמים."

את מה שעולל הקומוניזם, בגירסתו הלני-ניסטית-סטאלינית, לרוסיה זו מתאר הקיצוני שבסופרים אלה, ויקטור פטרוביץ' אסטפב, בתמונה הבאה מתוך סיפורו "העלה הנושר":

"... הלכתי ביער רמוס ומושחת, שכל דרכיו ושביליו משובשים... שודדים וגנבים השתוללו פה, כאילו באמצע הלילה פרצו לתוך הבית ועשו בו מהומה... השתוללו פה אלי פי אלפים של ממזרים, רוצחים, פסיכופאטים ומעמידי פנים, החל מהאינקוויזיטור טורקומאדה... ועד לקונקוויסטאדורים (הספרדיים במכסיקו), מיסיונרים, משר-תי אלוהים וכל מיני אנשים שדאגו לחופש ולטוהר הנפש האנושית, כולל הפיהרר האפילפטי (היטלר) וההגאי הגדול (סטאלין). כולם טענו שהם רוצים לתקן את שגיאות האדם. אבות נדיבים אלה חזרו פעמים אחדות על אותו תוכן ואז תה רוח - רק בשינוי נוסח. אבל ריחם הסריח כריח צריפים ישנים."

כצפוי, כאן, בקרב שמרנים-ריאקציונרים אלה של אמארוסיה-הקדושה, תמצא לא רק את ראשוני המודעים להשחתה האקולוגית של התיקון המזורז ולתוצאותיו של טבח ה-איכרים והקולקטיביזציה הכפיה אשר הש-חיתו את הטבע ואת הנוף הרוסי והרגו ריי-כבות איכרים (ראו היער הרוסי (1953) של ליאונרד ליאונרד, חלוץ מחשבת ה"ירוקים" בברית-המועצות — "ההתקפה הראשונה בהיסטוריה הסובייטית על ההשמדה המת-מדת של הטבע הרוסי למען המודרניזציה", אגורסקי).

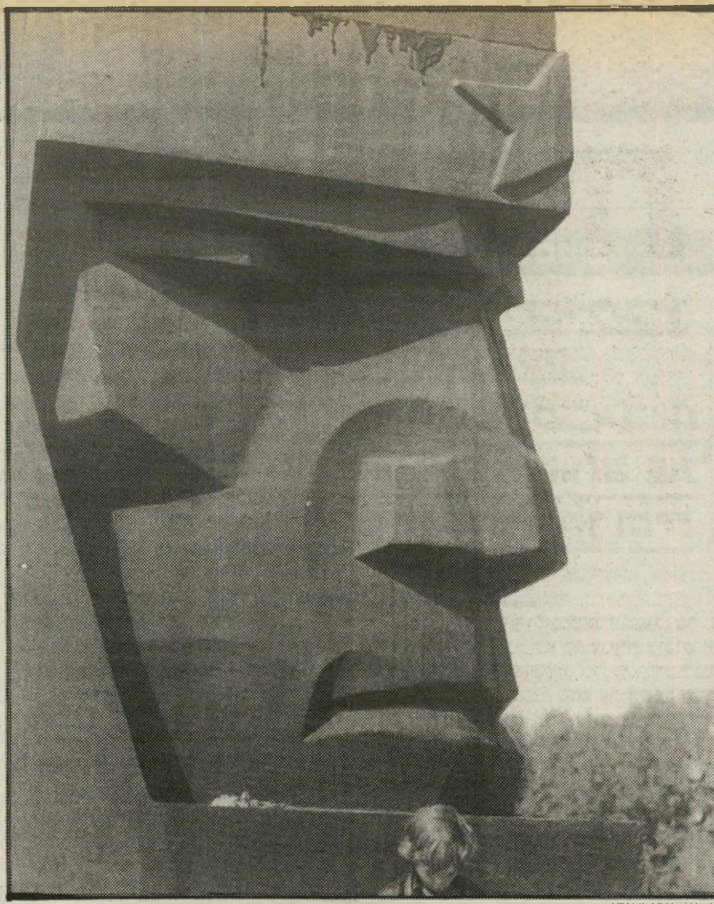
בהקשר זה יש לזכור שאפילו קונסטנטין פאוסטובסקי המעורר, אמן ציורי הנוף, כתב בימי סטאלין סיפורים ריאליסטיים-סוציאלי-סטיים בשבח התיקון.

ריאקציונרים ואנטישמים

כשורות הנוצרים החדשים-הישנים הללו, שאיברו לעד את התיקון להצח קולקטיבי — אם היתה להם תיקון כזאת אי-פעם — תמצא לא רק את אויבי העידן (אורבניזציה), המודאגים עלידי מה שהם מתארים כסיפרי-שבו אשמה כמובן "התרבות המערבית ההמו-נית". כאן תמצא גם כמה מגרועי האנטי-שמים שבין הסופרים הרוסיים בני-זמננו, אשר חדרתם לעתידה של ארצם העבירה אותם על דעתם.

אף הם ממשיכים מסורת הנמשכת מגוגול ודוסטויבסקי ועד לאסטפב בסירהו הנוכח בשנת 1986 למבקר ספרותי יהודי נודע, נתן אידלמן, על "רשעות ושחצנות יהודית אינט-לקטואלית מהוללה בלעגם הידוע" ומאשים (באותו מיכתב שפורסם) סופר יהודי אחר, יו-סף אהרונוביץ קריבלב, "אתאיסט אחר, לא פחות גרוע ובוהרני ממך", כי "גנב לעצמו אפילו שם-מישפחה רוסי מקורי!" (ראה אגורסקי, 122-124).

והמרוכב באסטפב, כלומר, בסופר ידוע,

ילד בצל אנדרטה לחללי מלחמת-העולם השנייה

יבנני ייבטושנקו

סובייטי לא הספיקו לעקרו מן השורש. כאן הבעיה אינה כרוכה בעריצותו של סטאלין, או בפאטולוגיה של מנהיג שהביאה אותו לידי כך שיחסל את מיטב האינטלקטואלים וה-מציבים של צבאו ערב הפלישה הנאצית לארצו. הבעיה כאן נעוצה, להיפך, בעובדה ששליט רפורמיסטי, מפוכח, מתון כגון גור' באצ'וב נתפס בעיני אותם סלאבופילים כ-"אנטי-כריסט" מסוכן הרבה יותר מקודמיו, אנשי הרמים או אגרוף הברזל (ברז'נייב).

ירוקים סובייטיים

בסיפורי רומא השלישית: ממחיכת אוק' טובר עד לפרספריקה, מקדיש הסובייטולוג מיכאל אגורסקי, הוא עצמו סוביניק-לשעבר החי בישראל, אבל נהנה ממוניטין בינלאומי מיים, פרק שלם ל-"מר השמרני" כנגד ה-הגמוניה המארכסיסטית-הלניסטית, תוך שהוא מבחיר את ההבדל העצום בין אנשים המייצגים את הליבראליזם הרוסי, כמו אני-דריי סאחרוב, לבין לאומנים חוזי חזיונות מיסטיים כסול'ניצין.

בהקשר זה מזכיר אגורסקי את ליאונרד ליאונרד, מאבות הספרות הסובייטית, אשר "ביקר כבר בתחילת שנות ה-50 את הרדי-קאלינס הכולשניק" — אלא שייחס אותו לטרזקיסטים בלבד. סיפורו של ליאונרד, הי-ער הרוסי, בדומה לסיפוריהם של ואלנטין ראפסופין על חורבנו של כפר רוסי בן 300 שנה בעיקבות בניית סכר לתחנת-חשמל עני-קית, וסיפורו של ויקטור אסטפב מלך הרגים, שבו "מתואר העם הרוסי, ובמיוחד האיכרים, כמטרה להשמדה מתמדת ושיטתית" — מכטאים נהיה עמוקה לרוסיה כפרית-אידי-אלית, רוסיה של אמונה (ואפילו היא "אי-פריה רוסית קדושה" נוסח הרומאנובים), רוסיה "אובולמוכית" (על שם גיבור הרומאן של גונצ'ארוב המתמכר לחיי רגש ולפילוי-*

המשורר נתן להעולם הזה היתר מיוחד להשתמש בתצלומיו.

דומה שחלק ניכר של הספרות הסובייטית בת זמננו, ובייחוד זו האופוזיציונית, שהיא עם זאת בעלת מודעות חברתית, מוסיף להיות מודאג עלידי בעייה זו של "הנפש הרוסית" וההיסטוריה הרוסית, כפלהפנים המסוכן כמו גם האופי ה-"בראטי" של התר-בות הרוסית. יבראטי, כלומר, "בראטי-אטי, או אירופי-אסיאתי."

שהרי סול'ניצין זה, אשר השמועה אומרת כי השילטונות הסובייטיים מתכוונים להחיר לו לחזור לארצו, אינו רק נציג מובהק של הזרם המרכזי הריאליסטי-הביקורתי בספרות הרוסית, כי אם גם אידיאלוג מובהק של זרם המעמקים הפאן-סלאבי הנושא עיניו למרכזי-ביה הסלאביים עם האסיאתיים של התרבות הרוסית; אדם חרוד מיסטיציזם דתי, אויב לאירופה המערבית ולרעיון החברה המת-עשת כשם שהוא אויב למארכסיזם החומרני בכל צורותיו וגווניו.

בנקודה זו אין הבדל רב בין דוסטויבסקי, המפרסם אינספור רשימות טרחניות ונטו-לות-השראה כנגד התקרבות לאירופה המע-רבית המודרנית ואויבת האמונה ה-"אמיתית", או כנגד הקמתה של מסילת-ברזל שתקשר את רוסיה עם מערב-אירופה (...), לבין סול'ניצין הבא לאירופה להחזיר אותה מפני כוונות ההשתלטות האימפריאליסטיות של שליטי הקרמלין.

כשם שאין שום חילוק, במובן זה, בין סול-ניצין לבין קנוט האמסון הנורכגי — אף הוא שונא גדול של הציוניזציה התעשיית-תית — הנכון לכרות ברית עם היטלר כנגד שונאי נפשו, חסידי המהפכה התעשייתית שהיא בעיניו אם כל טומאה.

בין אם נכנה תופעה זו בשם פאן-סלאביזם או ריאקציה, אנטי-מארכסיזם או מיסטיקה ביוזנינית, מישאלות אפלות לתקומת הבר-כיים הסקיתים (אלכסנדר בלוק) או ההוגים, שיבה אל איזו אליות-פאגאניזם פייטני (ראה הסימבוליות) או אל נצרות ברמותה הקדומה, הבלתי-מחוללת — הזרם השמרני עדיין חזק ופעיל בספרות הרוסית, ו-70 שנות שילטון

פקלריה ספרותית לרפורמות" של הוגה הנ-לאסווסט.

מלבד הכישורן, צריך כנראה גם לדעת להיוולד בזמן הנכון.

לעיתים קרובות היתה הביקורת האנטי-סטאליניסטית מתרחבת בעבר לכלל ביקורת כנגד העם הרוסי כולו או כנגד הנפש הרוי-סית' ונטיית המולדת, כביכול, להשתעבד לעריצות. כך מצטט אנאטולי ריבאקוב את מבקר-הספרות הרוסי בן המאה הקודמת, וי-סאריין בילינסקי (1811-1844), בעל ההשק-פות המתקדמות והדמוקרטיות, בשעה שהוא כותב:

"לנו דרוש פיוטר הגדול, עריץ גאוני חדש, שינהג בנו, בשם עקרונות ה-אנושות, באכזריות וללא רחמים. עלינו לעבור את שלב הטרור. בעבר נדרש לנו מקלו של פיוטר הגדול כדי לשוות לנו לפחות מראה אנו-שי. עכשיו עלינו לעבור את שלב הטרור כדי להיות בני-אדם במובן השלם והנאצל של המלה. לא במה-רה תעיר את תודעתו של אחינו הסלאבי. ידוע לכל, עד שלא ירעם הרעם, לא יטלב האיכר, ואין אלו-הים גם אם תסביר מה שתסביר, ואילו האם הגיליוטינה הקדושה עניין טוב היא."

דברים אלה מזכירים, כמובן, לבד מפרק ה-"אינקוויזיטור הגדול" של דוסטויבסקי, את כל תילי החיבורים שנכתבו בראשית המאה כמרכז ובמערב אירופה — גם זה בהשראת דוסטויבסקי ומיסטיקנים רוסים בני המאה הקודמת — בניסיון לאפיין את "הנפש הרוי-סית', השונה, בעיני מחבריהם, מכל נפש שהיא בעולם. שכן רק היא יודעת את הוויוג המשונה של חמלה ואכזריות, יומיומיות קת'חזושים ומטומטמת עם נהיה קרושה אל העבר, שטן וצלוב. בקיצור: משוה לא מוכר כביכול לאדם המערבי ה-"ראצינאל" מספי-רות, מנפשו, מסיבתו החברתית שלו.

גם אצלנו, בספרות העברית, עסקו לא-מעטים בניסיונות (סרק) מעין אלה לאפיין את מה שאינו סובל הכללות. כך מצייין יעקב רבינוביץ שנות ה-20 ובראשית שנות ה-30, כי הרוסים "הולכים ונעשים בעור לסימוריה (האופנה) ליורשיהם של הסקנדי-נבים, ואין באירופה עתה מילה יותר מושכת מרוסיות." כמי שחי גם ברוסיה וגם במערב יודע רבינוביץ גם זאת, שההפוכות הסי-לאביות נהיו... לנקודות-הרוח הכי חשובות במערב" ו-"רוסיה הולכת וכובשת את אירופה בשתי הדרכים: והאנשים המושכים ביותר עתה הם דוסטויבסקי ולנין."

החיה האלוהית

את "הרוסיות" עצמה מאפיין רבינוביץ כנשלטת עלידי האינסטינקטים וככפולת-פנים (להבדיל מדריפרצפיות). מצד אחד, קיימת "רוסיה הראשונה, הפראית, רוסית-חיה" (החיה הרעה), ולצידה קיימת גם "רוסיה הטובה, בעלת הסמור" (המכל שממנו מוזגים תה), רוסיה מכניסית-האורחים, רוסיה הקרוי בהינמישפחה לכל העולם והאדם. "ואחר-כך: "רוסיה האלוהית-האנושית" לעומת "רוסיה חיות הפרא הצמאה לדם", הנכונה, "להפקיר את כל הקולטורה" למען האידיאלים האפלים והאינסטינקטואליים שלה. רוסיה הברברית, זו שבלוק (אלכסנדר, המשורר) התגעגע כל-כך ל-"מוסיקה" המשחררת שלה. התגעגע ולא ירע במה יעלה "שיחרור" זה..."

את מהפכת אוקטובר עצמה מתאר רבי-נוביץ, שלא היה אויב לברית-המועצות, כי "חיויון של מהפכה קוזקית-מונגולית אי-כ-רית עם תערובת פוליטיקה יעקובינית וקומי-ניסמוס פאריסאי (בנוסח השנים) 1848-1870, שנות "מהפכת כפרוא", "אביב העמים" — עד לפרוץ מלחמת צרפת-גרמניה (של ביס-מרק).

(המשך מעמוד 23)

חבר נכבד באגודת הסופרים הסובייטית, ולא כקנאי שדור ומנוול חסיד "פאמיט".

כנגד אלה ושכאלה חייבים ה"רפורמיסטים", סופרים, משוררים ומבקרים תומכי ה"נלאסונס", ועל הכל מנהיגם גורבאצ'וב, לבידול את מילחמתם. בין לוחמים אנטייריאקי ציוניים אלה תמצא בעיקר את תלמידיו וחסידיו של מאיאקובסקי ורעיו הפוטוריסטיים: החל במשורריירחוב הניצים ברחוב ארבאט שבמוסקווה ומדקלמים בסיגנון פאטטי את שיריהם הקוראים לריענון הקאררים, למילחמה בבירוקרטיה, להעלאת רמת החיים של ההמונים, ועד לייבטושנקו חסיד "הרפובליקה העולמית" של השירה הנאורה, אנדרי וזונסקי, מנושאיריגלו של אינרודוראלים חדש והפקרי מעט בנוסח ייסנין, ועד למוכרי אגודת הסופרים הסובייטית, המבקר ייבגני סידורוב שכתב את הסיפון היחיד (!) שהופיע עד כה בברית המועצות על ייבטושנקו. ללמדך, שעדיין לא סלחו/שכחו לו את "באבי יאר"!

לכאן, למערכה זו למען צדק חברתי וניי קיוורפיים וכנגד עריצות ו/או הסתגרות לאומנית או הרפתקות "בינלאומיות", שייכים גם שמותיהם של אוקוג'אווה וויסוצקי המנוח, זמר גדול (הוא הושפע מ'זאק בקל הבלגי) שגם היום קשה מאוד להשיג את תקליטיו בברית המועצות (בין השאר, גם בשל הביקוש העצום).

ספרות מעורבת ממש, זו המכירה את הד עבודה שנעשתה בעשורים האחרונים בארצות חוץ, עדיין אינה קיימת בברית המועצות. גם קצב התרגומים שהוצג באחרונה — עדיין מפגר ב"שנות אור" אחרי זה שבארצות כמו צרפת, גרמניה, אמריקה ואפילו ישראל. וזאת, על אף העובדה שכתביהעצ בעל התפריצה הענקית (400 אלף עותקים) "ליטאטורה איסטראנייה" (ספרות זרה) או "ספרות חוץ" מפרסם גם רומאנים בהמשכים, מתורגמים מכל שפות העולם (בקרוב יתרגמו גם קובץ של ענגון: את חמור שלושם או את על כפות המנווול והשמועה אומרת כי גם אחד מסיפרי עמם עוז מעמד לזכות בקהלימוראים רוסים) — ולמרות העובדה שברית המועצות הצטרפה גם היא לאמנה הבינלאומית לתשלום תמלוגים ליצירות אמנות. כך ששם סופר או יוצר כלשהו, שיצירתו מופיעה בברית המועצות, צות, לא יוכל עוד לטעון שקופה כספית.

תחיית הפונדמנטאליזם

ועוד לא אמרנו דבר על הבעיות האתניות, כפי שהן מצטיירות בספרות הרוסית של ימינו — על תחיית הפונדמנטאליזם, האיסלמיזם אבל גם הפרובולאני (מומחים מעריכים כי בשנת 2000 יגיע מיספר המוסלמים בברית המועצות לכ-100 מיליון לעומת 200 מיליון סלאבים) על הישרדותן של השפעות הסימבוליזם הרוסי הגדול (בלוק, ביילי, בריסוב, סולוגוב, איזואנוב) והזיקה המיתולוגית (בעי קר ליוון אבל גם למיתולוגיות מקומיות) על קיומם של סופרים רוסיים יהודיים וזכים שאינם מופרים בישראל (במשלחת הסובייטית הרישמית לפסטיבל רוטרדם היו לפחות שלושה משוררים יהודים מוצהרים: ייבגני רייז ליד 1933, אלכסיי פארשצ'קוב יליד 1954, ואלכסנדר קושניר יליד 1936 — וזאת מלבד יוסף/יוסף ברורסקי, חתן פרס הנובל, המתגורר כיום בארצות הברית). ועל פריחתה הסרטייתתקדים של ספרות ההומור ובמיקר הסאטירה.

גם לזו — מסורת ארוכה. מימי גוגול והקאריקטורה העיתונאית הרוסית של המאה ה-19 וראשית המאה ה-20 ועד לזושצ'נקו, אילף (אליה) ופטרוב (ייבגני), סיניאבסקי הגולה ("אברם טרץ") וקרוקודיל, השבועון ה"סאטירי הנקרא על שם סיפורו הנפלא של דוסטויבסקי. אבל אל נשכח בררר גם את

ההומור הספרותי "הרציני" יותר, כגון זה של הפוטוריסט בורליוק, שכתב:

מוצא חן בעיני האישיבהריון.

כמה יפה-יתאר הוא כאן ליד אנדרטת פושקין,

לבוש מעיל אפר,

תוחב אצבעו בטיח

מבלי לדעת אם זרעו הרע

יצמיח בן או בת.

אפילו ימי סטאלין, התקופה הקשה ביותר, הוזנו את חושיההומור הרוסי שבימים אלה זוכה בתחייה מחודשת, חסרת-תקרים כמדור מה. וראה פיסקה אחת מתוך סיפורו של ריבאק קוב שתורגם באחרונה לעברית בידי צבי ארד:

"לא הפרעתי לאיש, והייתי דרוש לכולם, אלא שבדרכי התייצב פסיק, ונקודותיים עצרו בי. שים לב, בגירוש לא יאמר לך איש את האמת. תתקשה להאמין, אבל כך. במישרד שלנו היתה תלויה סיסמה: 'הטכניקה בתקופת השיקום קובעת הכול. סטאלין'. מכיר את הסיסמה! מכיר. יפה. קראתי את הסיסמה בנוכחות בחורה נפלאה. והיא הוקיעה אותי באי ידיעת סיי מני הפיסוק. הקשב יפה. נדמה היה לה, כי קראתי את הסיסמה כך: 'ה' טכניקה: בתקופת השיקום קובע הכל סטאלין'. נערה משכילה הייתה, נבצר ממנה לשאת את בורותי, וסיפרה את צערה למי שדרוש לס' פר'." (ריבאקוב, ילדי ארבת, 210). מכאן סלולה כמובן הדרך לשלוש שנות מאסר. והכל במיטב אמונת האנקדוטה, ההרי מור והסאטירה הרוסיים!

מי אמר שנעלמו מן העולם בשנים הרעות ההן?

טכסטים

פיודור מיכאילוביץ'

דוסטויבסקי:

על פאן-סלאביות

ועל שליחותה של

הקיסרות הרוסית

הקדושה

...כן, קרו השפע וקונסטאנטינופול, כל זה ייפול בחלקנו, אבל לא כאמצעות כיבוש או אונס, אני משיב. ראשית-לכל, זה יקרה לגמרי מאליו, פשוט מפני שהגיעה השעה לכך, ואם עוד לא הגיעה, הנה היא כבר ממשימת ובאה, וכל הסימנים מעידים על כך. זוהי התוצאה הטיבעית ביותר, כביכול, קולו של הטבע עצמו. ואם עדיין לא קרה הדבר מוקדם יותר, הרי זה רק מפני שהשעה לכך עוד לא היתה כשרה. באירופה מאמינים באיזו "מור" שה של פטר הגדול". אבל זו אינה אלא עוד פטרסבורג, לכבוש את קונסטאנטינופול, כי אז בדעתו של פטר הגדול, תחת לייסד את ברייה שברו הפולנים. אילו באמת היה עולה או בדעתו של פטר הגדול, תחת לייסד את פטרסבורג, לכבוש את קונסטאנטינופול, כי אז היה נוטש רעיון זה בהירותו שני, גם אילו עמדו לרשותו כוחות מספיקים להביס את השולטן. וזאת, משום שבימי עור לא הגיעה השעה לכך ואפשר אפילו שהתפתחות כזאת

היתה מביאה כלייה על ראש רוסיה. שהרי אם אפילו בפטרסבורג הפינית איננו מסוגלים להימלט מהשפעתם של שכנינו הגרמנים, אותם גרמנים שאכן היו לנו למור עיל אבל, לעומת זאת, שיתקו שיתוק בלתי רגיל את התפתחותה של רוסיה כטרם היה סיפק בידה למצוא ולממש את דרכה הנכונה, כיצד היינו מסוגלים או להימלט בקונסטאנטינופול הגדולה והמיוחדת במינה, עיר המשמרת את שרידיה של תרבות בכירה ועתיקת יומין, מהשפעות היוונים שהם, ככלות הכול, ערינים ומעורנים לאי-ערך יותר מן הגרמני נים הגסים: יונים אשר להם מיספר רב לאיך ספור של נקודות-מגע עימנו מן הגרמנים, השונים מאיתנו לחלוטין...

עכשיו היתה רוסיה כבר באירופה ואף קני תה לעצמה השכלה. אבל, מעל לכל, עכשיו הכירה במלוא עוצמתה ונתחוקה באמת: היא גם הכירה בזה אשר יקנה לה בעתיד את שיא כוחה. עכשיו היא מכינה שקונסטאנטינופול יכולה להיות שייכת לנו, גם מבלי להיות לבירת רוסיה. אבל אם קונסטאנטינופול יכול להיות שייכת לנו היום, גם מבלי להיות לבירת רוסיה, כי אז היא יכולה להשתייך לנו גם בלי להיות לבירת הפאן-סלאביות, כלל. הסלאבים, דבר שיש הרוצים בו...

שהיוונים לכדם יירשו את קונסטאנטינופול — דבר זה אינו בא בחשבון כלל: אסור להעניק להם נקודה חשובה כל-כך על פני כדור-הארץ: דבר זה היה הרבה יותר מרי בש"ב. אבל שהפאן-סלאביות, ורוסיה בראשה, תוכה בקונסטאנטינופול — הרי זה דבר אחר. ואשאל עתה, בשם מה, בשם איזו זכות מוסרית, ניתן היה לרוסיה לתבוע לעצמה את קונסטאנטינופול? בהסתמך על אלו מטרות נעלות יותר, ראשית היתה לתבוע דבר זה מאירופה?

תשובתי היא: דווקא כמנהיגת האמונה האמיתית, כמנהיגת וכמשמרת של האמונה האמיתית — תפקיד שנועד לרוסיה עוד בימי איי וואן השלישי (איוואן הגדול שהיה נשוי לבתו של אחרון הקיסרים הביזנטיים והיה הראש שזן שנטל לעצמו את תואר הצאר, 1440-1505), אשר כדי להמחישו קבע את הבשר הביזנטי הדרדאשי בראש שלטיהמלוכה הרוסי הישן; אותו תפקיד שנתבהר לחלוטין רק לאחר ימי פטר הגדול, כשרוסיה כבר הכירה בעצמה את הכוח למלא את שליחותה כמי גינה האמיתית היחידה של האורתודוקסיה (היוונית-הפראנסולאבית) ושל העמים המאמינים בה... ואף אם יגיע היום ובו תהיה רוסיה לשליטה על כל העמים הסלאביים, הרי זה רק בעיקבות פניית עמים אלה עצמם ותוך הגנה על כל מה שיאפשר להם לשמר את אייתלוי תם ואת ייחודם.

מטעם זה ניתן יהיה ביום מן הימים גם לעמים הסלאביים האירופיים, שאינם סרים למרותה של הכנסייה האורתודוקסית הרוסית, להצטרף לברית כזאת, שכן הם עצמם יכירו בכך שאיחודם תחת חסותה של רוסיה — אין פירושו אלא התחזקותה של כל אינדיבידואליות בלתי-תלויה שלהם כעמים, שעה שבאל הכוח המאחר הגדול הזה הם עתידים אולי לחזור שוב ולכבוש את כוחם העצמי בסיכסור כים ובמילחמות אחים, אפילו אם יבוא יום שבו יוכו בעצמאות פוליטית מידי המוסלמים והאירופים שלמרותם הם נתונים כיום.

(מתוך יומנו של סופר, 1876-1877)

נאדז'דה

מודלשטאם

ההתאבדות

מי חזה מראש את התוצאות הנוראות של נטישת ההומאניזם בשמה של איזו מטרה מקדשת-הכל? מי ידע איזה אסונות אנו מבי

סופרת רוסיה שתלתה על חבל-כביסה רומאן אסור, כתוב על פישתן

תפוח בדבש, חגיגה בלבן וריקוד באולם

700 חוגגים, לבושים בלבן, כי נדרש בהזמנה, חגגו בגדול את בוא השנה החדשה בדיסקוטק הכי פופרי לארי בתל-אביב. בכניסה הם כוּבְּרוּ בתפוחי-דבש. הלובי קושט בעלי-צמחים ובקישוטים שונים, אך ההפתעה הגדולה היתה כאולם הגדול. על מסך-ענק הוקרנו כזה אחר שיקופיות של אורחי הערב. קשה היה לרקוד כי החוגגים עמדו כמהופנטים והביטו בשיקור פיות שהראו אותם ואת חבריהם. לא לכולם החמיאו השיקופיות, כי בגורל של שלושה על שלושה מט-רים רואים את כל הפגמים בפנים, אך כולם קיבלו זאת בהכנה. בהמך שך הערב הופיעו רקדנים שונים על הבימה, אך הקהל העדיף לרקוד בעצמו מאשר להביט ברקדנים.

עור ומסמרות רקדנית-הבטן כוכב פרי בבגד-עור עטור מסמרות, עינטזה עם היחצנית יהודית הגר (משמאל). המנחה: שמוליק ספן, החבר של כוכב.

אווירה כפרית, שעדיין לא נס ליחה * דיסקו מיזרחי בדרכו לקונסוזוס * ומסיבה לבנה לראש השנה שני מילואימניקים וגשש אחד

אב, בן ואמא חורגת אמנון אבידן, היה עדה המיקצועית של מכבי תל-אביב בכדורסל, בא בחברת חבי רתו-לחיים עיריית ובנו רון. אשתו שלומית חיה עם מיקי שטראוס.

תתאלוף רויד שובל, שפרש משרות צבאי אחרי שנים רבות וגם התגרש אחרי 20 שנות נישואין. והיו תתאלוף צורי שגיא ו-תתאלוף אביגדור קהלני, שפי-רש מהצבא ועכשיו מתחשבים עם כולם. ועוזי צור, מפקד פו"ם שי-בא בליוויית בחורה צעירה וכמובן שהיו נציגים רבים של הבהמה, כיניהם בני מישפחת בנאי, כמו אהוד בנאי, הבן של וקניהאחים יעקב בנאי ואורי בנאי, בנו של גברי בנאי, והיה כמובן מנחם זילברמן, המופיע דרך-קבע במ-קום, שהוריד ממישקלו עשרות קי-לוגרמים ושנראה רזה כמעט כמו אשתו.

היה שם גם טוביה צפיר, שי-התגרד להופיע ושהוסיף באחרונה כמה קילוגרמים למישקלו. אולי הוא משחק בהחלפות עם מנחם זיל-ברמן. היה המוסיקאי רפי פסחון

10 שנים מלאו להביקתה, אחר ממוסדות-הבילוי הוותיקים ביותר בתל-אביב, מקום שיש בו אווירה כפרית, זכר לימים שעברו, אך עדיין לא נס ליחהם.

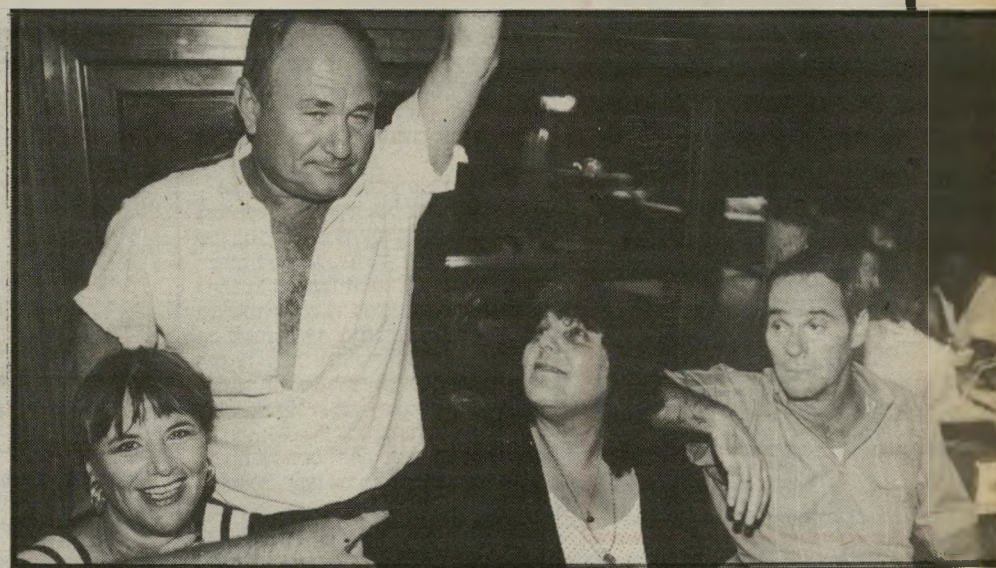
שלושה חברים מנהלים את המי-קום: אריה בהן, שהקים אותו לפי-ני 10 שנים, אלון-מישנה (מיל') נתן בן-ארי והגשש גברי בנאי. ביום-ההולדת מילאו את ה-ביקתה מאות אנשים, שלמולם חל המאורע ביום קייצ'י, והם יכלו ל-התפזר בחצר הגדולה.

בתוך-הקהל, שהתפרק על שירי ארץ ישראל וכוס כירה, נראו אנ-שי-צבא רבים, כמו האלוף עמוס ירון, שחזר מוויינגטון לאחר שי-שימש שם כניספח צבאי. שר-הבי-טחון אמנם לא היה, אך נראה שם שליט, שימנעון חפץ, זה שנוף בנלי-צה"ל על כך שהם לא צינורו שיחה של שר-הביטחון. היה גם

שבא עם אשתו, תמי, הבלגורית החמושה במישקפי-שמש כהים, והי-כתב אבי ולנטיין, שישב בחברת חברתו העובדת במקום. ומי לא היו? רמזי וריטה, שי-התחילו את הקאריירה המוסיקלית שלהם במקום הזה, אך נסעו לחופי-שה בספרד. את החלל המוסיקלי מילאה להקת הג'אז היי-רואי, המור-כבת מישראלים ואמריקאים, כיני-הם בחור בשם גידי, זה שהזמרת שרון ליפשיץ שרה עליו לפני שנתיים. וגם ידעו לגלות לנו שהי-מקום פועל על קהל קבוע, המגיע למקום, כדי לקחת חלק בפעילויות השונות שבו.

מארוקו פי שלוש שלוש מהחטובות של המסיבה הן יפה הרוש (מימין), תמי בן-עמי (במרכז), ואני בוטבול (משמאל). השלוש ממוצא מרוקאי, אך

חזר ארצה עם אשתו דליה (שניה מימין). חגגו איתם, איש-העסקים בהווה ואיש חיל-האוויר לשעבר יאלו שביט (שני משמאל) ואשתו חסיה.

שיבת האלופים האלוף עמוס ירון (מימין), הניספח הצבאי לשעבר של ישראל בוויינגטון,

עין בכוס טומן העיתונאי ירון לונדון שצפה בהנאה לא מוסתרת בהופעת הזמרת. היחצניות עטרה ישראל (למטה מימין) ומיכל רצבי (למטה משמאל) מייצגות אמנים רבים.

שק קמח משתעשעים כמו בילדות, מוטי ריף, המחבק בידיו את מעצבת השיער ונדה קרן (משמאל), ובמקביל

רוקדת להנאתה האחת והיחידה, פינצי מור. מלכת יופי לשעבר דנה וכסלר (למטה מימין) והברוקרית עדי בן-יוחנן, המתגוררת בניו-יורק.

למרכז הקונסרטים

היא עשתה זאת. מרגלית צנעני, זמרת הגשמה מספר 1 של ישראל, הצליחה להציב את עצמה במרכז הקונסרטים הלאומי ה' מוסיקלי. הזמרת, שהייתה נחלת ה' חלק המיומנות של העם, השכיחה ב' שנים האחרונות, בעזרת קסם אישי, חוש-הומור וכישרון מוסיקלי, ל' התחבב על שכנות שונות. כולם היו בדריעה שהיא טובה ומוכשרת, אך חוסר-הביטחון האישי שלה היה לה לרועץ. אם היא התגברה על כך או לא עדיין לא ברור, אך עצם ה' חירה כמוסיקאי מוכשר ורציני כ' **ירוסלב יעקובוביץ'** מעידה על התרחבות בתפיסתה המוסיקלית שהתוצאה היא תקליט משגע שיצא לאור באחרונה.

ביום השני נערכה למרגלית מסיבה גדולה במועדון זמן אמיתי. השילוב של מוסיקה מיומנית ישראליה ודיסקוטק מודרני, הממזה את המוטו של תרבות המערב ה' עכשווית, פעלו חוק על האורחים הרבים שגדשו את המקום, מרביתם

אנשים הקשורים לעולם המוסיקה והתיקשורת. מרגלית צנעני עמדה על הבימה המוגבהת כשתזמורת חיה מאחוריה ובכגרים יותר קלילים, כי מרגלית, בתיסרוקת העכשווית שלה, נראית כמי שמיצגת משהו שכבר היה.

לי סיגנון לבושה, שלא כל כך תור' אם את סיגנון שירתה. היו שאמרו שהם היו רוצים לראותה בתיסרוקת ובכגרים יותר קלילים, כי מרגלית, בתיסרוקת העכשווית שלה, נראית כמי שמיצגת משהו שכבר היה.

כתב: זוהר אוהליאב, צילם: אלי דסה

להתנקש בחיי הנשיא

יפו וחפה נפלו לירי, ואני חונה לפני עכו, שעליה אשתלט תוך כמה ימים..."

אבל בעקבותיה לו הפתעה, ברמותו של אחמד אל-ג'זאר, עבר מכוסניה שנולד כנוצרי ושהתאסלם. הוא היה מושל העיר והאיזור. אל-ג'זאר (הקצב), שם שניתן לו בשל אכזריותו האגדתית, ושהוא נהנה ממנו מאד) הגן על העיר (בעזרת חבריו וצבאו שכלל את היהודים חיים פרחים), והיה אחד האנשים המעטים שהצליחו אירפם להביס את נפוליון. מכיוון שהאירופים לא יכלו לסבול עובדה זו, ייחסו את הניצחון לאדמירל הבריטי סידני סמית, שעמד לצידו.

באותה שעה פנה נפוליון גם ליהודים, בקריאה מעורפלת להקמת ממלכה יהודית בארץ. גם בעניין זה הקדים את זמנו ביותר מ-100 שנים. הבריטים נתנו ליהודים את הצהרת בלפור מתוך אותו השיקול עצמו: להקים בארץ יישוב שיהיה נאמן לאינטרסים האימפריאליים שלהם.

(אחרי שמינה את עצמו כקיסר, כינס נפוליון "סנהדרין" של 71 יהודים נכבדים, ואירגן את חיי הקהילה בצרפת. המוסדות שהקים קיימים עד היום. לאחר מכן צמצם ומנית את זכויות היהודים, אך ההגבלות לא החזיקו מעמד. האגודות של נפר ליון, שכבשו את אירופה, הביאו איתן לכל מקום גם את רעיון שיוויהזכויות של היהודים.)

נפוליון עזב את הארץ אחרי שנכשל בעכו, ואחרי שפרצה מגיפה בצנאן. אחת התמונות המפורסמות ביותר שלו, שצויר בה ביד ציירי המיפקדה אנטואן ז'ו גרו על פי הזמנתו, מראה אותו כשהוא מסכן את חייו ומבקש את החיילים חוליהדבר. יש להניח כי המעמד הוא כולו פרי הדימיון. לעומת זאת, אין זה פרי הדימיון שנפוליון ציווה לרצוח בדם קר את כל השבויים שלקח בארץ, מפני שלא יכול היה להזין אותם, וגם לא רצה לשחררם. זהו אחד הכתמים השחורים ביותר הרובצים על האגדה הנפוליונית.

הסידרה עברה על הפרשה הזאת בשתיקה. אולי מפני שז'ז'רין לא היה שם.

גבול הרעות

נניח שהיה לי בצנאן מפקד נערץ, גיבור, שלא השאיר מעולם חייל פצוע בשדה. נניח שאותו המפקד נעצר עכשיו כחשד שרצח וקנה כדי לשרוד ממנה את כספה. נניח שאותו המפקד מודה שפרץ כדי לשרוד, אך מכחיש שרצח את הזקנה ככוונה תחילה.

אך עלי להתייחס לאיש הזה? להגיד לו: אתה החבר שלי, ולא חשוב מה עשית? לחבק אותו ככנס של ותיקייהחידה או להגיד לו: ארונך, כאן נגמית החברות. יתכן שהיית פעם גיבור, אבל אני לא רוצה בחברים כאלה.

אין זו שאלה היפותטית לגמרי. היא התעוררה בעיקבות מיכתב שקיבלתי מהבימאי יואל שרון.

לאימכר כתבתי כמה שורות על מיפגש-הרעים של טיירט חרוב. שצולם בסלווייה. לפי הכתבה, גיבור המיפגש היה יאיר קליין, מוויטיקי הסיירת ומאמן ה"חוזאים" בקולומביה. החברים הצטופפו סביבו בהערצה והרעיו עליו סימנעם של הזדהות ועידוד. מחיתי על כך.

על כך כתב לי שרון, מוויטיקי הסיירת: "כנס חרוב אינו בית-מישפט, ואנחנו, לוחמי הסיירת-אינם חברי-משפט."

אנחנו מישפחה אחת גדולה שהתלכדה, בימים שלאחר מלחמת-ששת-הימים, לאחת המשימות הביטחוניות החשובות למדינת-ישראל באותם ימים ועד היום. יאיר קליין לחם איתנו. יאיר קליין הוביל אותנו בשורת-הקטל של ארץ-המיר-דפים, וכן אל מעבר לקוים.

יאיר מעולם לא השאיר חברים מאחור ואנו, חברי-דלנשק, נהיה האחרונים להפנות לו עורף. ובל תשכח, יאיר טרם הוא שם בדיו, ונגד קליין טרם הוגש כתב-אשמה.

"צר לי על חוסר-רגישותך לנושא."

אינני מוכן לקבל גישה זו. הגישה האומרת שהרעות הצבאית עומדת מעל לכל דבר אחר, וצריכה להתעלם מכל מעשה-נבלה, היא אינפנטילית בעיניי. החברות הצבאיות מבוססת על ערכי היסוד של הגיונות וכבוד. היא נפסקת במקום שאין בו לא הגיונות ולא כבוד.

הגבורה של טיירט חרוב במקומה מונחת. הסיירת עסקה בציד-אדם בתקופת ההסתננויות. אך האם מחייל בטנק ליד התעלה כיום-הכיפורים נדרשה פחות גבורה?

נכון שיאיר קליין לא הורשע עדיין בשום בית-מישפט. מבחינה מישפטית, הוא מותק כחף-משפט. בוודאי. אבל די כמה שהוא עצמו הורה בו — שהיה שכיר-חרב מיקצועי בארץ זרה, ושלימד אנשים לרצוח למען מטרה זו או אחרת — כדי להוציא מחברת חיילים הגונים.

בעניין זה אינני מוכן לקבל פשרה. ושום דיבורים על אחוות-לוחמים וכו' וכו' אינם עושים עלי שום רושם בהקשר זה.

אורי אבנרי

יונה אישי

עוד באוניה, בדרך למצריים, שיגר נפוליון פקודת-יום לחיילים: "... העמים שעמם נחיה עתה הם מוסלמים. העיקרון הדתי הראשון שלהם אמר: אין אלוהים אלא אללה, ומוחמד הוא נביאו. אל תתווכחו איתם. נהגו בהם יפה, כפי שנהגנו ביהודים ובאיטלקים. התייחסו באדיבות למופתים ולאימאמים שלהם, כפי שהתייחסתם לרבנים ולגממונים. נהגו באותה הסובלנות בטכסים שקובע הקוראן ובמיסגרים, כפי שנהגתם במינוים, בבתי-הכנסת, בדתות של משה ושל ישוע הנוצרי..."

האדמירל הבריטי נלסון השמיד את הצי הצרפתי במפרץ אבריכי ליד אלכסנדריה. (לי זכור המקום הזה בעיקר מפני שאכלתי שם את החסילונים הגדולים ביותר שראיתי בחיי. מומלץ למי שמזדמן למצריים.) כשנוכח נפוליון לדעת שאינו יכול להחזיר את צנאו לצרפת, החליט לכבוש את ארץ ישראל.

תחילה כבש את אל-עריש. מכיוון שכלל לא ידע מראש על קיומו של המקום, התעכב שם במשך כמה ימים גורליים. אחר-כך כבש את עזה, וצר על יפו. כדי להגביה את תותחיו להפגזת העיר, הקים את הר-נפוליון, הנמצא עכשיו בתחום רמת-גן. לאחר מכן צר על עכו (וגם שם יש הר-נפוליון).

כדרכו של כל תוקפן, המציא סיפור כאילו הקורבן הוא שפתח בהתקפה. אחרי שפלש לארץ כתב מיכתב אל המוללה מוראד-ידרה ברמשק. בראש המיכתב מופיע התאריך: "במפקדה לפני עכו, 7 בחודש ז'רמנאל, בשנה 7". והמהפכה הצרפתית שינתה את שמות החודשים, והחלה בספירה חדשה של השנים. הכוונה היא לתאריך 27 במארס 1799.

וזה לשון המיכתב: "אני ממחר להוריע לכבודו שחציתי את גבול סוריה... מכיוון שג'זאר באשך פלש למצריים וכבש את מיכצר אל-עריש, ראיתי חובה לעצמי לעבור את המירב, כדי להתנגד לתוקפנותו. אלוהים, שהחליט לשים קץ לממלכת העריצים במצריים כמו בסוריה, העניק לי את הניצחון. עזה,

במאמר תחת הכותרת "מזימת הישועי" חזר עוזי בנוזמן בהארץ לפרשה משנת 1961.

זה היה לקראת סוף מלחמת-השיחרור האלג'ירית. שארל דה-גול, שהגיע לשלטון בצרפת שלוש שנים לפניכן, עמד לעשות שלום עם המורדים. כדבריו: "שלום בין אמיציה-לב". (בישראל היו אומרים: "שלום עם טרוריסטים").

הימין המטורף בצרפת, שכלל את צמרת הצנאן באלג'יריה ומחתרת המתנחלים, רצה למנוע את השלום ככל מחיר. הוא תיכנן הפיכה צבאית (שנכשלה) וניסיונות של התנקשות בחיי דה-גול. אחד מאלה מתואר בספר ובסרט יום החר.

במארס 1961 פנה כומר ישועי לנספח הצנאי בשגרירות ישראל בפאריס. בפיו היתה בקשה: ששרותי-הביטחון של ישראל יספיקו לו שכיר-חרב ערבי, שיכצע התנקשות בחיי דה-גול. הכוונה היתה שהמתנקש ציווה כערבי, וכי ניתן יהיה לייחס את הרצח לפל"ן, אירגון-השיחרור האלג'ירי.

בנוזמן מתעכב במאמרו רק על המאבק שהתנהל סביב עניין זה בצמרת ישראל. איסור הראל, או ראשיהמוסד, בעצה אחת עם שרת-החזק גולדה מאיר, הציע לבג-גוריון להוריע על המיומה מייד לדה-גול. סגן שר-הביטחון, שימעון פרס, והר מטכ"ל, צבי צור, התנגדו. כרגוריון החליט בו במקום למסור את המידע לנשיא הצרפתי. עוזי נרקיס קיבל את ההוראה ומסר את הודיעה לחתנו של דה-גול.

התככים בצמרת ישראל אינם מעניינים אותי. למרבה הצער יש כאן ניסוי לנטייה הגוברת בעיתונות הישראלית להוריד כל עניין גדול וחשוב לרמה של רכילות על התככים ההרדיים בצמרת ישראל.

מה שחשוב בעיניי הוא זה: ברור כי אנשי הימין הצרפתי האמינו כי עומדים לרשות ישראל שכירי-חרב ערביים. ברור שהם היו בטוחים שישראל מסוגלת ומוכנה להפעיל שכירי-חרב כאלה במשימות-רצה, כדי לייחס אותן לערבים. ואנשי הימין היו צריכים לדעת, מפני שהם כללו את ראשי שרותי-הביטחון ואגף-המודיעין של הצנאן הצרפתי.

מעניין שאת אותה הדיעה עצמה שמעתי לא פעם מפי ראשי אש"ף. הם מאמינים כי רבות מפעולות-הטרור של אירגון אברנידאל בוצעו על פי הזמנה ישראלית, כדי להכפיש את שמו של אש"ף. גם עיצאם אל-סרטאוו היה מוכנע על ההתנקשות בחיי שימשה שלמה ארגוב, ששימשה אמתלה למלחמת-הלבנון, בוצעה על-ידי אנשי אברנידאל על-פי הזמנה ישראלית.

מבין כל מי שהיו מעורבים בפרשת הכומר הישועי, ומבין כל מי שכתבו עליה, לא התרעם איש על ההנחה שישאל מסוגלת למעשה כזה. מעניין.

איזה דימיון

גרמניה המיורחית התייצבה לימין סין. שתי המדינות, בשני הקצוות של העולם הקומוניסטי, מתנגדות לפרסטריו קה. עיתון מיוחד-גרמני הכריז השבוע בגאווה כי לשני המיש-טרים יש השקפות זהות.

אם כך, אינני יכול להתאפק מלספר שוב את הבריה על ביקורו של ולטר אולברייט, מי שהיה מנהיג גרמניה המיורחית, על 17 מיליון תושבית, אצל מאו צה-דונג, מנהיג סין, שמיספר אוכלוסייה התקרב אז למיליארד.

שני המנהיגים החליפו ריעות על הקומוניזם ועל בעיותיהם. לבסוף שאל הגרמני את הסיני: "תגיד לי, החבר מאו, כמה אויב-ימיסטר יש בסין?"

"אין לנו רבה", הרגיע אותו מאו, "אולי איזה 17 מיליון". "מעניין", וזה אולברייט, בדיוק כמו אצלנו?

נפוליון בארץ ישראל

כשיעור בהיסטוריה פופולרית, היתה הסידרה על נפוליון וז'וזפין טובה מאד.

לא קל לשחק את תפקידו של הקורסיאקי הגדול, בעל הגוף הקטן, בייחוד בסצנות האישיות. נפוליון כונפא-אסיה, הרפתקן גאוני, ספק-צרפתי ספק-איטלקי, היה תערובת של תכונות רבות. הוא היה רודן ושוחר-תרבות. אדם שהעריך את כוחם של רעיונות אך שחי על החרב. תועמלן מחונן ומחוקק גדול. רומנטיק וציניק. פושע ומדינאי.

איך משחקים דמות כזאת? השחקן בסידרה, ארמנד אנסט, הדומה להפליא לכמה מפסליו של נפוליון, עשה זאת בהצלחה. הרמות עוררה אמון. מי יודע, אולי זה דומה לנפוליון האמיתי?

מבחינה היסטורית, המאורעות מתוארים בדיוק קפדני. למי רבה הצער, הושמטו פרקים שלמים, וביניהם דווקא הפרק הנוגע לנו.

היה בסידרה פרק על פלישת נפוליון למצריים ב-1798. אך ההמשך הושמט.

נפוליון (משמאל) בבית-החולים ביפו (קטע מצויר)

„הקומוניזם צדק. בתיאוריה הוא צודק עד היום הזה...“

ב עיקרון יכולים אנו לומר שכל שינוי במישור הביא גם שינוי באמנות.

כל עת שבישרה החברה חידוש, הוא השתקף בראי אמנותה — לטוב ולרע. גם ניוון תקופה השתקף בראי האמנות של מישור זה או אחר.

כך זה משחרר האנושות, מן הפירמידות הגדולות, אבן הפינה של החברה, שבישרו את כוחם הריכוזי של הפרעונים (השושלת הרביעית, ועד לאותו פרעה תימהוני, אחנאטון (השושלת ה-18) שרצה באל אחד, באל-השמש. משם ועד ליוון הקלאסית של המאה ה-5 שלפני-הספירה. משם לרומא, שחפצה לשמר

לא היתה דרך חזרה מרצון, אלא חזרה של כפייה פוליטית של רורן ומושל. ואמנם, שוב לא טייל לו האמן במחלצות בחצרות הנסיכים, ושוב לא היה יקרו של מלך זה או אחר. האמן היה האינדיווידואליסט, שניסה למכור את האמת שלו בלבד לחברה. אמת שהיתה מסובכת ומורכבת, ולא היתה קשורה לטעם ההמונים, ולא ביטאה מאוויי מושלים ודת. ההיפך היה הנכון: האמן, בדרכו המיוחדת, חייב היה לשכנע, בעזרת המשכילים והאינטליגנציה, שביקורתו וראייתו המיוחדת הן ראי של החברה, ולא חזרה על ואל דוגמות מפורסמות של ההיסטוריה, שאינה אלא חיקוי ורחוקה מן הביטוי האמנותי, כרחוק מיוזרח

הקידמה והשיוויון. חשיבת היחיד הקדימה כהרבה את חשיבת ההמון וטעם מושליו. איש-הרוח רק קרימה בביטוי ובאמירתו, ואיש-המרע בנה סביבו חומות של התמחות והתמצאות בזווית הצרה של תחומו הספציפי. איש-האשכולות, שידע את הכל על עול-מו, כפי שהיה בתקופת הרנסנס ועד למאה ה-20, הלך ונעלם. למושלי המאה ה-20, בני המעמד השלישי, לא היה רקע אניגמטי, וכי ריצתם קרימה, אל השילטון, לא היה להם הזמן להתעסק בעולמות המופלאים של האמנות והמרע. לגבי ירדס, הדוגמות הירועות של העבר, שהצליחו מאות בשנים, הן בשורה

אורטיקנים גדולים כקארל מארכס ותלמידיו, ראו עולם של עתיד בתנאי מעברה ובתיאור-יה. וכך כל אנשי הרוח, האמנות והחופש. משהתבשר העולם לקראת סוף 1917, בשיאה של מלחמת-עולם ובשיאו של אוונ-גארד באמנויות, בספרות, בשירה ובאדריכלות, על המהפכה הסובייטית, שהנה סוף-סוף קמה אותה חברה מודרנית הפתוחה לעשייה

האמנים האמינו להם

ממוסקוה יצאה הבשורה, וגדולי הרוח והתרבות בעולם התייצבו לדגל. כל החיסולים והעוולות לא הביאו להתפכחות. על דיקטטורה ואמנות

יגאל חומרקין

רבת-ידושם להמוני גם במאה ה-20, ספק אם טעו בדבר. אך בדבר אחד טעו: אמנות מוכתבת היא אמנות מתה, מנוונת ומכוננת.

★ ★ ★

דור המהפכנים שבא מן המאה ה-19, ותי

ממערב. האמן קשר את ההיסטוריה עם ואל השקפת עולמו האישית, המיוחדת.

★ ★ ★

המאה ה-20 באה לעולם עמוסה בתיקוות לחופש-ביטוי. היא רצה קרימה ושרה את שיר

את איכותה הקלאסית של אתונה באמנותה — אל הביזנט, העשיר בכיפות ובפסיפסי-הז'וב. אל הגותיקה, שחפצה לעלות בסטרוק-טורה של קשתות מאורכות ודמויות קדושים, שהתארכו להן באותן הפרופורציות אל הרני סנס, שחור בשאלה אל המקור / הקלאסיקה, כאמצעים חדשים ובביטוי החדש, ששנים שם לעצמו שוב את אידאלי-היופי כמשאת-נפש. משם הוסיף גלים ופרטים, קשתות ונפח, שהתגשם והתבשם בבארוק הרשן, אל תוך הרוקוקו החיצוני הקליל והעמוס כסל — פירות מלאכים ומניירות. ואל תחילת עידן חדש של כשורות המהפכה התעשייתית, שהתברכה בפלורליזם של חומרים וביטוי, ואל המאה ה-20 שבה הכריז גם האמן על היותו חופשי, וביטוי עולמו הפנימי חשוב לו לא-יערור יותר מלהיות מאסטר של מלאכות ומיומנות, להיות המבצע מטעם השררה. מהרגע שהוכרז חופש זה של האמן, שוב

חדשה ולביקורת, שבה ייצור האמן „את אותה אמנות יחידה שיש בה מכוחות העתיד“ (כפי שכתב קנרינסקי עוד ב-1912) אותה חברה שיויונית שבה יעבוד כל אחד כפי יכולתו וכל אחד יקבל כפי צורכו.

עידן חדש התחיל, — כך סברו כל האינטלקטואלים — ענקי האמנות והרוח. השירה שברה כבלים: מיאקובסקי, יסנין, מנדלשטאם ואלכסנדר בלוק, הסנוניות ששרו כזמיר. אמנים מופשטים כטטלין מלוויץ וליסיסצקי בירכו את העידן החדש בקונסטרוקטיביזם בצורה מופשטת, חדשה ומופלאה. איזנסטיין, פודובקין, ורטוב ואחרים יצרו סרטים נפלאים כפוטומוקין, אוקטובר, סערה מעל אסיה ואני מצלמה סרטים למען המהפכה והחברה, שדיברו בשפה אמנותית אישית ומתקדמת. כל אמני אירופה נשאו עיניהם ונפשם מיוזרה, אל שמה-העמים העולה, משאת-הנפש (המשך בעמוד 30)

הר"צפה ענקיה

אבל הוא מעולם לא הצליח לתמצת אותה בשורה אחת, ואפילו לא בספר אחד. הרעיון הכללי שלו, בסופו של דבר, היה שהחברה האנושית נעה בגלל מניעים כלכליים, בצורה של מוטטלת מתקדמת, וכל שלב בהתפתחות נוסף בחיבה את הגרעין שיהרוס אותו, ויצמיח את השלב הבא, הבנוי במתכונת דומה. במצב שאליו התייחס — החברה הקאפיטליסטית של אירופה במאה ה-19 — הוא הסיק שמיצבוריהן נמצאים אצל אלה המי נצלים את הערך העודף. הפער בין מחיר המוצר לצרכן ובין עלותו הממשית הוא הערך העודף, וברגע שהפועל יבין שהוא זה שמייצר אותו, את הערך הזה, הוא גם ידרוש אותו לעצמו, ואז ייפול הפרולטריון.

זה, לפי מארכס, אמור להיות השלב הסופי, שאיננו מכיל את האנטיתזיה.

■ ■ ■

„מארכס עצמו“, אומר הפרופסור פרוידנץ, „כתב בהקדמה לספרו הקפיטל, שמטרת החיבור שלו היא לגלות את חוק ההתפתחות של החברה הקאפיטליסטית.“

● **הוא נכשל לגמרי, לא?**

„לא. יש לי ביקורת מפה ועד להודעה חדשה על התיאוריה המארכסיסטית, ועל אי-פיה תוחה מאז מותו של מארכס. אבל הביקורת הזאת מניחה שהמארכסיזם — ובלי צל צילה של הסמקה — היא עדיין התיאוריה הטובה

תורתם של קארל מארכס ופרידריך אנגלס, ששינתה את דמותו של כדור-הארץ במאה האחרונה. מארכס עצמו, שנפטר בלונדון בשנת 1883, והוא בן 65, לא סיים מעולם את עבודתו המונומנטלית, הקאפיטל. רק כרך אחד יצא לאור בחייו, ואת הטיטות ה-1 פרסניות, האינסופיות שהשאיר, ערך אחרי-כך חברו העשיר והתומך (גם כספית), אנגלס. אולי זו הסיבה שגם מחוקרי מארכס, כמו הפרופסור פרוידנץ, קשה להוציא שני מישפטים שיסבירו, ולוא בצורה שיטתית, את הרעיון הכללי של התיאוריה.

אפשר להסביר כך את רדיון, שהוכיח את התפתחות המינים לפי עיקרון הביריה הטיבית, שבה רק המתאימים לסביבה הנתונה שורדים. אפשר אפילו לדבר על אינסטיין ברמה כמעט עיתונאית, ולהגיד שהוא האדם שהוכיח שהאנרגיה שווה למסה כפול מהירות האור (הקבוע והגבולי לנצח) בריבוע.

מארכס, תוצר אינטלקטואלי של המאה ה-19, ניסה לעשות להיסטוריה מה שעשו למדע בתקופתו. בגלל סידרה מדהימה של גילויים והצלחות, הבנת העולם נראתה על סף פיתוח. המוח האנושי, חשבו באותם ימים, עומד לדעת את הכל. ומארכס, כמו הפילוסוף הגרמני הגל, לפניו, ניסה למצוא את הנוסחה של ההיסטוריה. מציאת הנוסחה, האמין, תחסוך מאיתנו זמן מיותר, כי אם העולם מתקדם לכיוון מסוים, הכרחי, חבל על הדורות שיישחקו בתהליך.

מארכס גם חשב שהוא מצא את הנוסחה,

מפת העולם, לקראת סוף-המאה, לא יכולה להיות יפה יותר בעיני מרגרט תאצ'ר וג'ורג' בוש. לא רק שהקומוניזם נופח את נשמתו, אלא שקולות הגסיסה שלו מלווים בצהלות שימחה של הנפטרים. ילצין, הילר הנורא של הפוליטיקאים הסובייטי מספר לעיתונאים האמריקאים שהקאפיטליזם מורכב יותר מעצמו יותר ממה שאפשר להעלות על הדעת.

פולין סילקה את המפלגה הקומוניסטית מהשלטון. הרפובליקות של ברית-המועצות נמצאות צעד אחד לפני עצמאות מוחלטת. הסטודנטים בכיכר-השמיים בפקינג הובסו אמנם על-ידי הצבא, אבל התסיסה המחשבתית לא כובתה. הסתדרות העובדים של פריז על ישראל נערכת לקראת מכירת המיפץ לים שלה, והקיוצנים, שמרבית הבנים הנולדים הם עובדים למקום אחר, מתכוונים להניח פיק מניות בבורסה. הקומוניזם, 106 שנים אחרי מותו של קארל מארכס, מת, בעליל, פעם נוספת.

הפטיש שברגל האדום צנח על ראשם של נוסאי המוט, וגרם להתפחתותם. אין תפוחי אדמה, אין סולידריות, אין שיוויון. כל המישיטרים שנודרו על בסיס התיאוריות המארכסיסטיות, נכשלו ביישום. התופעה החברתית החשובה ביותר במאה ה-20, הקומוניזם, עזר, מרת, כך נראה, להישלח למחסן הקריונים של הציוויליזציה.

ולמרות כל זאת, יש אנשים לא-מעטים אשר אינם חושבים כי חייב להיות קשר ישיר בין התיאוריה ובין היישום. אם המטוס לא המריא, הם טוענים, זה עדיין לא מוכיח שחוק העילוי שגוי. כנראה, הם אומרים, שבנו את המטוס עקום.

„הרעיון“, אומר גדול הפרופסור גידען פרוידנץ, „שההיסטוריה מתנהלת בגלל איזו שהיא תיאוריה, הוא פשוט רעיון מטורף.“ הוא חוזר על האבחנה: „פשוט, רעיון מטורף. הכנסייה לא שלטה בגלל אידיאלוגיה, והמארכסיזם לא שלט בגלל התיאוריה. הם בסדרה כל ביטאו את התנועות ההיסטוריות החזקות של הזמן הנתון.“

● **לוא מארכס לא היה קיים, גם אז היינו פוגשים את המארכסיזם?**

„כן. היינו רואים את אותם הרעיונות, אבל אולי בצורה קצת פחות שיטתית, ופחות אינטלקטואלית.“

מעט מאוד אנשים מכירים למעשה את

הגרולה. להיקבוצה בנה את ביתו הקונסטרוקטיביסטי הגדול במוסקבה, והאדריכלות ה-19 מורנית קיוותה להגשים חלום השיכון לפריז. עלים ברוח חדשה ומודרנית. ומי שלא הגיע למסקנה שר בארצו-הוא את שיר הקומוניזם: ברקט, ארגון, מורכב, פיקאסו, אורן, ספנדר, סילונה, גוטו ולא עוד תנועות הדאדא, שהתאחדו עם הסוריאליסטים והחליטו להצטרף למפלגה הקומוניסטית באופן מאוחד.

שיריה-אביז במוסקבה היה קצר, ולא ארך אף עשור. סטאלין לא התלהב מן הקוביזם, הדאדאיות והחרוזי-החדש. לא מן העריכה של איזונוסטיין ולא מן הליווי המוסיקלי של פרוקופייב. הוא רצה בשדרות של רומא ושל

לא החינוך ישנה את האדם כפי שטען הקומוניזם, ולא גזע-עליון על-ידי הנאציזם.

במאה ה-20 הוא נשאר מורסה חברתית

פטר הגדול, בפועל הגיבור וננטאשה בעלת-החליציים.

העולם המשיך להתלהב מרעיון הקומוניזם, גם כשבמוסקבה חיסלו זה אחר זה את אבות-המפלגה ואת ענקיה-הרוח, והאמנות והקולות משם היו אחרים. שוב קמו הרמויות של „הריקטטורה מטעם“, גיבורי-עמך מנופחים, מצהירים — זה טעם ההמון וזה טעם מנהיגיו. האינטלקטואלים מסביב סירבו לר-אות את הטעם המוכתב על-ידי אגרון המני היגות. את מיכניציבור של השיש והשדרות הנפוחות, עטורות פסלים פסבדו-רומיים, פאסיסטים של מוסוליני. סירבו לראות את הדימויו למיכניזם-ההדר הבומבסטיים וגיבורי-המיתוס הגרמאני של היטלר. הם סירבו להא-מין שהם באים מאותו המקור.

אמנות, כלכלה ואורח-חיים מוכתבים למעשה על-ידי הפוליטיקאים. כאמנות-מטעם שאין בה ביקורת ואין בה אמירה אישית של אמן, אלא המנה שרירותית של מימסד-עם קנים רדוד. זו המביאה את רוח האדם אל פי פחת.

העולם הלך למילחמה, ובספרד ועקו האי-ריאליים והחלומות — כלומר הרוח, האמנות, הספרות והתרבות, „הצילו, תנו לקומוניזם צאנס, ביסודו הוא הצורך, ואכן צורך קור מוניזם בתיאוריה עד עצם היום הזה.“

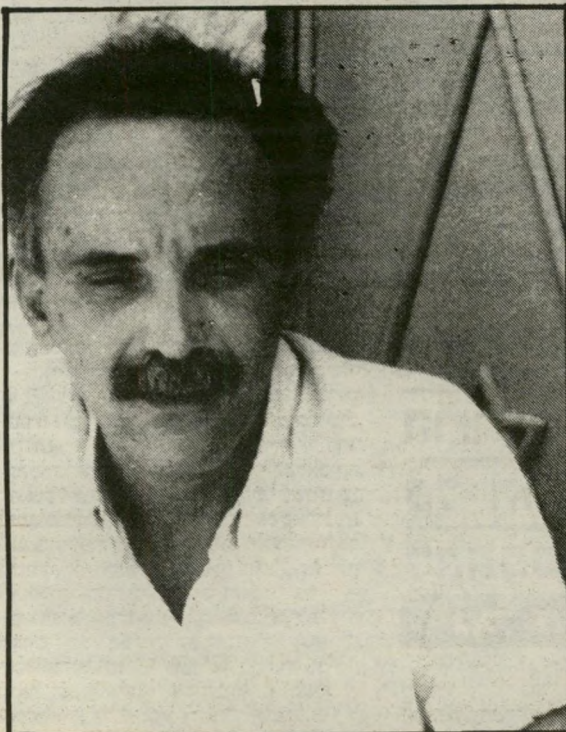
אלא שעדיין האלטרואיזם והשיוויון רחוקים כסולם ההתפתחות. כוח משחית, וחברה ללא תחרות הוגנת, וללא פלורליזם מפרה, רינם להתנוון ורחנות, מוסרית, כלכלית. מי ומשמאל, כל חברה שאינה פתוחה לביקורת, לדיעות, לכבוד לדעת היחיד, גם כשי היא שונה, סופה ניוון ומכשלה.

לא החינוך בלבד ישנה את האדם, כפי שטוען הקומוניזם, ולא אדם-עליון והגזע הנ-אור, כפי שטוען הנאציזם. הוכחנו שהאדם במאה ה-20 הוא עדיין מורסה חברתית בדרך האבולוציה, שאינו יודע לראוג לעצמו כי-אות, ובוודאי שלא לזולתו.

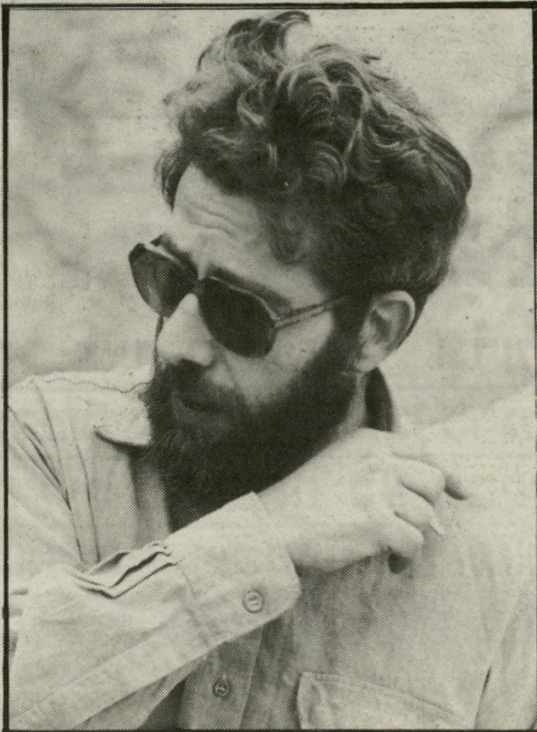
המקל והגור הם מניעיו הגדולים. לא האדיאה ולא האדיאל. איש המאה ה-20 חייב את מקומו החברתי, ונחיותיו וצורת-חיייו למתימט של אנשי מדע ורוח. הוא איננו האדם-המורד של קאמי, זה השואל שאלות וההולך קרימה. הוא עדיין האדם המאמין שפניו לאחור, אל המיטיקה והת-שובות בנות-אלפיה-השנים.

במעשה למדנו היטב שתרבות וכלכלה, היוזמים מלמעלה על-ידי הפוליטיקאים, גרר עים ומתנוונים במהירות גדולה יותר מתרבות ופוליטיקה היוזמים על-ידי הביזנס הג-רול, שהצליח להדביק את החברה בחיידק הצ-ריכה, השווק והבלאי הגרל.

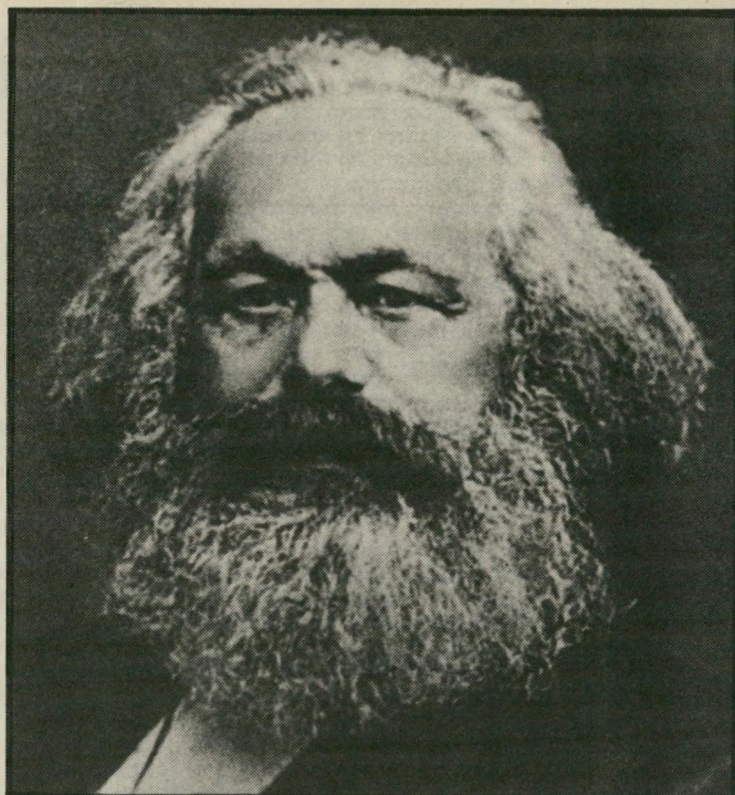
ה-LAISSEZ FAIRE והקפיטליזם הם מציאות אנטיפטי ומקוממת, שאפשר אי-כ-שהו להסתדר עימם. בעוד שהקומוניזם הא-מיתי הוא חלום רחוק, ולא רק באספמיה.

מיקוד
הוא רק מתחיל

פרופ' פרוידנץ
השיר לא חס

נו, אז מה לעשות אם העולם לא כליך התאים למה שמארכס הציע? התיאוריה מצוינת – כך לפחות טוענים פרופסור גידעון פרידנול מהאקדמיה ומיכאל (מיקדו) ורשבסקי ממצפן. התיאוריה מצוינת וצריך פשוט להתחיל לעבוד מההתחלה. שיחה על מארכס, אחרי מותו בפעם השנייה

מנהיג מצפן

המארכסיזם, אומר מיכאל (מיקדו) ורשבסקי, מנהיג מצפן. איננו מארכס. זה דבר שמתפתח על בסיס אותן הקטגוריות, מתעלם מדברים מסוימים שמארכס כתב, כי הוא כתב הרבה שטויות. היות מקבל את מארכס ל"מצי" פן?

ורשבסקי צוחק. "אנחנו מאוד ליברלים, במצפן". אולי. אבל אין ספק שמצפן, התנועה ה"מארכסיסטית" הישראלית, המאופיינת במיס

יונתן שם"אור

פר מצומצם מאוד של פעילים, אשר מקריי שים זמן ממושך ללימוד ולעיון, היא הגוף האותנטי ביותר הקשור בתיאוריות של מארכס ובתיאורגומן לעבודת שטח. הרבה יותר, למשל, מאנשי המפלגה הקומוניסטית (ו) הירדועה בשמה הקודם, ר"ח, הבנויה משני יסודות: הגוף הערבי, הגדול, שהשתמש במפלגה כסככה לאומית, והגוף היהודי המורכב, ברובו, מנאמני מוסקווא, יהיו אשר יהיו.

"השאלה", מרחיב ורשבסקי את שאלת קבלת מארכס למצפן. "היא אם הוא היה מוכן לפעול, או שהיה נשאר בסיפרייה. אם הוא היה נשאר בסיפרייה, לא היינו מקבלים אותו. זה הקריטריון. להיות פעיל".

אתה לא יכול לומר שהשיבה של מארכס בסיפרייה בלונדון לא היתה ההזדק של אחד המעשים הגדולים ביותר במאה האחרונה.

ביותר. אין בסביבה אפילו סימן קלוש שקיימת איזו שהיא תיאוריה שיכולה להתמודד, אפילו בסיבוב הראשון, עם התיאוריה המארכסיסטית. זו חרא של תיאוריה, אבל איט'ס דה כסט וי הנ". וכאן נכנס פרידנול להנמקה, שמובאת רק במישפטיהפתיחה שלה, כי הפיי רוט שלה, על דרך המארכסיסטים, זה עניין לסמינריון של:

מבחינה של כישלון החברות הסוציאליסטיות, אין ספק שהן נכשלו. וזו הטרגרדיה הגדולה של הסוציאליזם. הוא נקלט בארצות הבלתי-מפותחות, שהיו צריכות להתגונן באותו זמן גם כלכלית וגם צבאית מפני הארצות הקאפיטליסטיות. זה האסון. ואני לא שותף לצהלה הגדולה נוכח ההתמוטטות כי מירחאירופה, מכיוון שאין שום ביטחון שההתפתחות של המישטרים הקאפיטליסטים מובילה להפייאנר."

המדינות הקאפיטליסטיות יצרו גם מנגנוני תיקון. המצב משתפר כל הזמן.

זה לא רע, מודה פרידנול, "ואחת הטעויות של מארכס היתה שהוא התייחס לעולם של זמנו כאל מערכת סגורה. הוא לא התייחס למשמעות של האימפריאליזם והקולוניאליזם. הוא לא ראה שמעבר לדלת היה כר נרחב לפעולה".

המארכסיזם יחיה גם באלף ה' בא?

"הלוואי שהייתי כליך אופטימי לגבי דבר רים אחרים, כמו שאני בטוח לגבי עתיד ה"מארכסיזם. אלוהים יורע מה מזה יישאר מקר רי, אבל גם הפסיקה של ניוטון לא מצוייה כיום בסיפרייהלימוד. אבל, הוא הבסיס, וגם מארכס הוא הבסיס."

והאחוז הולך וקטן.

"יש מעמד פועלים, ויש מעמד שכירים. ישנה הגדרה מעמדית ברורה: מי שחייב למי כוח את כוח עבודתו על מנת להתקיים, הוא פועל. כמו שמדברים בצבא על כוח ההכרעה, ככה אפשר להתייחס למעמד הפועלים התעשייתיים."

עוד מעט הרבובטים יעשו את ההפכה שלך.

"אומרים את זה כבר 20 שנים. זה שולי לחלוטין. ואז אולי המארכסיזם יאבר את המשמעות שלו. אין לי שום בעיה עם זה. היחס שלי למארכסיזם איננו יחס דתי. יש משמעות לניתוח מדעי רק במישור האופרטיבי. אם זה נעלם, אז זה הופך להיות מעניין בשביל ההיסטוריה, ותו לא."

ועדיין, למרות מפלת הקומוניזם, אתה חושב שהתיאוריה אופרטיבית?

"בוודאי. העולם הקפיטליסטי נמצא על סף משבר."

איזה משבר? העולם הקפיטליסטי חזק חזק בשם שלא היה מעולם.

"המחיר החברתי, המוטל על חלקים מהאוכלוסיה כדי להשיג את זה, הוא גדול מאוד. זהו המארכסיזם. האבטלה עומדת על 10 אחוזים. פעם ראשונה שבאירופה אנשים מתים מקור. יש מושג חדש הנקרא נובורפור, העני החדש, כמו שהיה פעם העשיר החדש. ישנן תופעות של אנשים חסרי-כל בממדים אדירים."

כמה אנשים, לדעתך, מחזיקים בדיעות מארכסיסטיות, בישראל?

"אלפים ספורים. איפה הם?"

"חלק בשמאל הרדיקלי, חלק במצפן. חלק במפלגה הקומוניסטית."

זה לא קצת לאילעניין להיות היום, בשנת 1989, קומוניסט, באשר השיטה נבשלה בעליל, בכל מקום עליפני כדור-הארץ?

"אני שייך לאותם הבודדים שאלינו נא לא להפנות את השאלה. אנחנו אומרים זה 50 שנה שמה שקיים בעולם אין לו קשר עם הקומוניזם. אני שמח על מה שקורה בברית-המזרח. אומרים שזה סופו של הקומוניזם, אבל אני אומר שאולי, סוף-סוף, זו תחילתו. סוף-סוף גמרנו עם הקאריקטורה הזאת. זהו ה"צ'אנס להתחדשות הקומוניזם עבור העולם הקאפיטליסטי המפותח. אני זוכר את השיחות במצפן, כאן, שהיו אומרים לי שעם כל החרא, ברית-המועצות עדיפה על אמריקה. הייתי שואל אותם: מה, אתה היית חי שם, כברית-המועצות? וכולם היו שותקים."

חברי מצפן. מוזקנים ושתקנים, שמחכים בשקט במיטתם של הבית הירושלמי של ורשבסקי, מתעסקים באיטיות ובמיומנות בעישיית קפה ובריקון המאפרות מבידלי הסיגריות הממלאות אותן בקצב מהיר. מנהיג מצפן, משרטט לפניו את מפת החברה החדשה, המחייבת, כמובן, גם "יצירת אדם חדש", שיפעל בשונה ממה שאנחנו אוהבים לכנות "הטבע האנושי".

הישראלים הוא חלק בלתי-נפרד מהתיאוריה, ובסופו של דבר, למרות שהקומוניזם באמת מת, ואולי רק שרידים קרויונים ילחשו פה ושם, הרי גם באלף השלישי, המתדפק על הדלת, כאשר יישכחו הדלות והעריצות הבריוקרטית, שאיפיינו את כל המישטרים הקומוניסטיים, והמצב החברתי או הכלכלי יגיע במקום כלשהו למשבר, תמיד תימצא איזו קבוצה שתשלף את כתבי מארכס, ותנסה לארגן מחדש את העולם על בסיס שיויוני. כמו הכנסייה הקאטולית, שידעה תקופות קמילה ופריחה, גם המארכסיזם, ככל הנראה, לא ייעלם לנצח.

"כן, אבל מה זו תיאוריה? זה ניסיון מצטבר. סך-הכל הניסיון המצטבר של המארכסיסטים זה מילת-המעמדות. וכאן באה הפעילות."

למה המארכסיזם לא הצליח?

במדינות הקאפיטליסטיות יש לזה שתי סיבות ראשיות, מפני שהן הצליחו להבטיח רמה מתקבלת על הדעת של שיגשוג וחירות במשך מרבית הזמן, וברגעים של משבר, חורסרייכולת של מעמדהפועלים לתפוס את ההזדמנות. במקביל, המיפלצת שקמה בכרית-המועצות, והניזון שלה, ההשפעה של הדבר הזה על מעמדהפועלים הבינלאומי, היתה אפילו יותר חזקה מאשר ההשפעה של מהפכת אוקטובר. יותר ממה שמהפכת אוקטובר הזניקה את העולם קדימה, הניזון של ברית-המועצות עצר אותו."

תמיד חשבת ככה?

"לא בצורה כליך קיצונית, אבל תוך כדי מחקר היסטורי של תנועות-הפועלים באירופה, הגעתי למסקנה הזאת. ראיתי איך השתנו הסמלים של מעמדהפועלים במערב-אירופה. ההתנוונות של ברית-המועצות גרמה למהפך בתודעה של מיליוני פועלים בכל אירופה, והיוזמה, מבחינה תעמולתית וערכית, עברה למחנה של הבורגנות."

אולי מה שקרה במערב זה ש"מעמדהפועלים פשוט נמוג? כולם הפכו לבורגנות, ולעויר-בורגנות."

"זה אומרים כל שלוש שנים. מעמדהפועלים קיים."

במה הוא נמדד?

"במקומו ביצור."

רק 20 אחוזים מהאוכלוסיה, במדינות המתועשות, עוסק בייצור,

מרים
בנימיני

זול החודש

מאזניים זרת

הזרת והגיבועה שמתחתיה קשורות לתחום התיקשורת. מי שיש לו כישרון ויכולת לבטא את עצמו, יתברך באצבע טובה וגיבועה בולטת (לא יותר מדי) מתחתיה. הזרת מסמלת את היכולת לתיקשורת, אך יש לזכור שתיקשורת אינה רק דיבורים וכתבים, אלא למעשה, כל קשר שאנחנו יוצרים עם הזולת, אם על-ידי אמונת, אם על-ידי שיכנוע, אם על-ידי מיסחר או אף לימודים. כל מידע וחוויה שהיינו רוצים להעביר ולשתף בהם את הזולת שייכים לתחום זה, שאותו מסמלת האצבע הקטנה, המכונה אצבע מרקורי (הזרת). זהו רת מסמלת כישורונות מילוליים, כיש-רון-מישחק, יכולת לנאום, מוסיקליות, כתיבת שירה, כתיבה בכלל, דיבור ואף יכולת לספר בדיחות. כישרון לשפות, ללשון, לדיקדוק, יכולת להתייחס לצור, רה, ציור, פיסול – כל אלה כלולים בתחום הנקרא תיקשורת. תחום נוסף הוא המין. הקשר שנוצר

בין שני אנשים, אפילו אם מטרתו היא קשר מיני בלבד, לא יוכל להיבנות רק על משיכה מינית ללא תיקשורת טובה. כלומר, אם אין שפה משותפת, אם רק הגוף מדבר, ההרגשה של שני הצדדים, לאחר שיפרקו את המתח המיני שנוצר ביניהם, תהיה רעה. מי שאינו מסוגל לבטא את רגשותיו, נהנה פחות מהמין, ממי שיועד להתבטא ולהתאר את מה שהוא חש באמת. לטיי פוס כזה יש סיכוי טוב להצליח אצל המין השני ללא כל בעיה. היכולת להרוויח כסף קשורה מאוד לאצבע הקטנה. פיקחות, תפיסה מהירה ויכולת להערים על הזולת – כל אלה ייצאו באצבע הקטנה. מאד חשוב להתייחס לגיבועה שמתחת לאצבע הקטנה. לפעמים האצבע מראה על תכונות נפלאות, אך לא קיימת כל גיבועה מתחתיה, ואז יתכן שכל הפוטנציאל לא ינוצל בגלל חוסר-יכולת להוציא החוצה את כל הכישורונות הגלומים בזרת. הגיבועה, שנקראת גיבעת מרקורי, מראה אם אדם יגון, ישיר, יכתוב, אם יש לו סיגנון, חוש לצורה ויכולת לנאום או להצליח במשאומות. הגודל הנורמלי של הזרת צריך לה-יות כגודל האגודל. רצוי מאוד שאורכה של האצבע יגיע לפרק העליון או מעט מעל האצבע השכנה. קמפיה (אצבע אפולו). אם היא נמוכה ואינה מגיעה לפרק העליון או לקו השלישי של האצבע השכנה, זה מראה על חוסר-ביטחון, ילדותיות וקשיים בהבעת הרגשות. אצבע ארוכה היא זו המבטאת היטב את הרגשות, את הכישורונות ומלמדת על כושר-ביטוי מצויין. אם היא ארוכה

מאד, זה אמנם מבליט ומדגיש את יכולת-הביטוי, אך לא פעם זהו דמגוג או אדם שמדבר ומשכנע, אי-אפשר לסמוך על דבריו ואפילו מסוכן להאמין לו. עוביה של האצבע חשוב גם הוא, מכיוון שרוקק על האצבע הזו להיות עבה. אם היא דקה יחסית לשאר האצבעות, זה סימן לא-טוב ויכול לפגוע בתחומים שונים. לעיתים זה מצביע על בעיות בשטח השפות. לעיתים על חוסר-ישר, במיוחד כאשר היא מתעקמת לכיוון אפולו. לפעמים אצבע דקה מראה על קשיים בביטוי רגשות ועל בילבול כלמי העולם, כעין חוסר-מודעות למה שקורה בעולם הפנימי. אצבע שהקצה שלה הוא חרוטי (קו-נוס) מראה על מוסיקליות, שמיעה טובה, כישרון לשפות. זה מלמד גם על אדם ממופלל ושנון. קצה חרוטי מאפשר תכונות של דיפלומט, מי שמצליח לצאת מכל בעייה בעזרת תשובה מבריקה ומחירה למרות שהוא לא מתכנן מה לומר, תמיד התגובות שלו חריפות, לעני-ין ומתאימות לשעה ולמקום. אצבע שהסימיות שלה מרובעת מד-גישה את החוש לצורה, לדיקדוק ולמי-בנה. אם האצבע ארוכה, היא מלמדת על איזון, הרמוניה פנימית וביטחון. אפשר לסמוך על אדם כזה. מחשבתו מאורגנת ומסודרת. הוא מתכנן דברים מראש. הוא יכול להיות איש-מדע, ארכיטקט או בעל כל מיקצוע הדורש דיוק, סדר, מי-שמעת וריאליזם. כשהזרת מאוד קרובה לקמפיה וממש נשענת עליה, בעליה מחפש אהבה וחש צורך להישען על מישהו. כך הוא הורגל מילדותו. ללא בן-זוג הוא אינו חש טעם

לחיים, עד כדי מחשבות על ויתור עליהם. זרת, הרחוקה מכל האצבעות ובורחת החוצה, מצביעה על פחד מתלות, אי-דיוודאליזם, בעיות ביחסים קרובים, אדם שלא רוצה להתחייב ואינו מעו-ניין במיסגרת. העצמאות חשובה לו ממיסגרת נישואים. חיי-נישואין לא ייטיבו עימו והוא ינסה למצוא פירצות, שדרכן יוכל לברוח מדי-פעם. כשהזרת רחוקה מדי, משהו בצד המיני לא נמצא בהרמוניה עם האישיות. המין הוא עולם בפני עצמו, לא שייך ולא קשור לתחומים אחרים. היחסים עם בן-הזוג הקבוע אינם תקינים בדרך כלל. כשהזרת מונה כלפי פנים-היד וקרובה לשלישית, זהו אדם הססן, אוהב לשמור על פרטיות וסודיות ומעדיף קשרים כפולים, כלומר, שתי מערכות-יחסים. כשהזרת שקועה עמוק בכף היד, דמות אחת מבין הזרות השתלטה על האדם. הוא מצפה שבן-הזוג ישמש כתחליף לאותה דמות, מה שמביא לקשיים ולחוסר-הנאה מהקשר. נדרש טיפול פסיכולוגי כדי להתגבר על הב-עיה. מיפרק אמצעי בולט מראה על מיניות חזקה, בייחוד אם האצבע חרוטית, אבל יש לו, לאדם, בקורת חזקה על עצמו. שני מיפרקים בולטים מגבירים את המיניות, אך גם את המעצורים. למרות שהמין חשוב לו, הוא מציג את עצמו לעולם – ולפעמים אפילו כלפי בן-הזוג – כאדם קר, שאף סובל מקרירות מינית. אולם ההיפך הוא הנכון: המין מעסיק אותו 24 שעות ביממה.

ה-11 וה-12 מעייפים. קשה לומר מהי הסיבה, אבל לפעמים קורה שאין מצב רוח והכל הולך בקצב איטי. זה יעבור ביום שני. בחג עצמו ה- ירח מלא וההתלהבות ושמחת החיים – או-תן תכונות המאמיי-נות אתכם – חוזרות לשלוט. בשורות טר-בות בתחום הרומנטי-צמויים קשרים חד-שים או מחדשים. קשר עם ארצות אחרות. ה-15 וה-16 מראים על הפריה בהוצאות הכספיות.

בבית המתחרב. טוב שיש סוכה. מי שצד לו המקום יוכל ליהנות מהמותרות של שבוע אחד בשנה שבו אפשר לבנות חוספס לבית מ-לי להידבק לרישיון מ-העירייה. מכיוון שכל אחד במשפחה מתנהג בחוסר-סבלנות ובתובע-נות, כדאי לפזר את כר-ול. זה ונוג את השטע, אך מתאים לתקופה. ה-17 וה-18 אינם מתאימים לביטויים ולפיונים. תקלות (שאר דברים ישבשו את התוכנית).

ל-11 ול-12 בחודש צריך פשוט לתת לע-בור. הם לא הימים שלכם. יותר משה-מעוות כל מה שקורה ב-13 וב-14. לא שה-למחות יש תנועה ו-אפשר גם להזיז ולש-נות דברים. בעבודה-דס, אבל לא בלי עי-כובים ומיכשולים. לא להתייאש. זה שונה ממה שהיה קודם לכן. אלא שבינתיים אי-אפשר ליהנות משום דבר בלי שיתלווה לכך משהו פחות טוב.

הקריירה עומדת עכשיו במרכז העניינים. דור-שים מכם עבודה טובה יותר. זה אתם ש-חובטים מעצמכם אך ה-תוצאה זהה בין כה וכה. קישרי אהבה עשויים ל-החדש, אך חשוב לז-מור על סודיות. יתכן ש-זה יתחיל משיחת-טלפון-תמימה או אולי אפילו-נלויה או מיכתב, אבל-משהו יתחיל לזוז. מתח-בבית בחג. אולי כדאי-לבלות במקום אחר. ה-15 וה-16 מראים על אפשרות לזכות בהר-לות וסו אח מזלכם והשקיעו, אך בזהירות.

עכשיו מומלץ לצאת לנסיעות, להרבות בהיכרות חדשות ובפגישות מכל סוג. אתם מאוד משכ-נים. אתם נשחפים אחרי הרגשות וסוב-לים מהרגשת חולשה. לא מאד לא מתאים לכם. מצפים מכם לק-חת את הרסן ולכוון את העניינים. עכשיו שוב תוכלו להשתמש בשיכלכם. אל תתנו לאנשים להשפיע עלי-כם. נצלו את האפשרות להתקדם, אבל השתמשו בטקטי רב ובדיפלומטיות.

אינכם מרגישים טוב. שוב פעם חוזרות הבט-יות הקשורות לקוצר-רוח או לאלגריה. כי-נראה שזה קשור לחיל-פהענה ולעיונים ב-סוגיהאוויר. ה-13, ה-14 וה-15 בחודש יהיו ק-שים. ה-15 וה-16 מפרי-שים אתכם עם מי ש-הכרתם לא מזמן. זה יע-ח אתכם. בייחוד משום-שהנעי דיעה מסקום רחוק ומשיהו שהיה קרוב. ההודעה מתייד-סת לביקור קרוב. עבודה – זהו תחום ש-אינו משתנה השבוע. השנייה שולטת בכל.

אינכם יכולים לבלות בבית, אפילו אם תכננתם. תצטרכו להרבות בנסיעות, אולי בגלל עבודה, שרות-מילואים ואולי-סיבות אישיות שאינן ברורות לסביבה. ה-11 וה-12 לא מתאי-מים לביצוע עסקים, למכירות, לקניות ול-הוצאות גדולות. זה יביא להפסד. אם ה-שבתם לרכוש רהיט יקר, מכונת, לחתום על חוזה-שכירות או לקנות דירה – כל זה סובל דיחוי של שבוע. אל תמהרו.

ה-11 וה-12 מעייפים. קשה לומר מהי הסיבה, אבל לפעמים קורה שאין מצב רוח והכל הולך בקצב איטי. זה יעבור ביום שני. בחג עצמו ה- ירח מלא וההתלהבות ושמחת החיים – או-תן תכונות המאמיי-נות אתכם – חוזרות לשלוט. בשורות טר-בות בתחום הרומנטי-צמויים קשרים חד-שים או מחדשים. קשר עם ארצות אחרות. ה-15 וה-16 מראים על הפריה בהוצאות הכספיות.

ענייני עבודה עומדים ב-11 וב-12 במר-ז העניינים. יש אפשרות למצוא דרך להתקדם, אבל ה-בוס או כל סמכות שמעליכם אינם מ-הירים את כוונותיהם. זה עלול לגרום לכם להתנהגות מזוהה ולא מובנת. יותר טוב לנ-שת ישירות ולשוחח חברים, שהזמנתם ב-13 בחודש, עלולים לא לבוא. קחו זאת בחשבון והכינו תוכנית חלופית. מצב-הרוח ישתפר.

מי שרוצה להימנע מעימותים בבית ש-ייצא לחופשה או לביקור ב-11 וב-12 בחודש. כדאי להר-חיק ולחפש חברה שונה. עכשיו יש לכם הזדמנות להתחיל ב-קשרים חדשים, או לחדש קשרים, ש-דין תופסים מקום חשוב. נראה שכדאי לכם לנצל את התקו-פה. כסף – מבחינה זו מתחיל להשתפר, אך-לזמן קצר. בכל זאת לא כדאי לחתום, להתחייב או לסיים עסקאות השבוע.

ה-11 וה-12 טובים יחסית. התקופה אינה נוחה בעיקר בגלל בעיות כספיות. כספי-משפחה ירוחושו ובלבל בראות-שילכם יאו של קרובים. במקום העבודה תוכלו להכיר מישהו חדש פרושה רומנטי מיוחדת במיה עשויה להתחיל או להתחדש. ירדים מבלבלים אתכם. כדאי-שלא תנהגו לפי עצותיהם ולא על סמך האי-פורמלי המניעה מהם. עמדו על זכוכם בכל הקשור לכספים. לא ייה-מי שיעזור לכם כאשר לכם לא יהיה.

תדריך

חובה לראות

תליאביב: עת לחיות ועת למות, הבהלה לזהב, אורות הכרך, סכס, שקרים ווידאריטיפ, מיכתב מאשה אלמונית, בגלל המילחמה ההיא, פאדרה פאדרונה, ואז, נערת קריאה, הלואפופין, חיסה: סכס, שקרים ווידארי

שחקן רובינס

אריק הוויקינג: סליחה שנאוסתי טיפ, פאדרה פאדרונה, נערת קריאה.

ירושלים: בגלל המילחמה היא, סכס, שקרים ווידאריטיפ, קפה בגדר, חלף עם הרוח, הלואי פופין, ואז, נערת קריאה.

תליאביב:

עת לחיות ועת

רגם שגם הבימאי הייס פוטר לא חזר עליו מעולם.

אורות הכרך (נורדון, ארצות-הברית) — כולם יגידו שזה סיפור תורכי, אבל אהבת הנוער הגיחצי למוכרת-הפרחים היעונית היא אחד השיאים ביצירה של צ'ארלי צ'פלין. נוגע לב ומציח עד דמעות.

סכס, שקרים ווידאריטיפ (צפון, ארצות-הברית) מוצג גם בחיפה ובירושל (ליס) — תרגיל מבריק בשיחות מלוכלכות בין פרקליט מיוחס, אשתו הצוננת, גיטו המתיירנת וידידו האימפוטנט, המראיין נשים על חוויותיהן המיניות. הבימאי סטיבן סודרברג הצעיר מצייר תמונה נהמלפת של מוסר שנות ה-90.

זה קרה בהצות (מקסיס, ארצות-הברית) — בילי ווילדר וצ'ארלס בראקט כתבו סאטירה על רודפת-צעד בעלת מצ' פו, הנקצת בין הסיכוי להינשא לחתן עשיר לבין אהבה להנהיג ניה עני. מיציל לייזן ביים להפליא את קלודס קולבר, רון אמיצ' וג'ון בארימור שגנב את ההצגה מכולם.

סינמה סרדיזו (רב, איטליה) — בימאי קולנוע נזכר בילדותו, בידירות האמיצה שקשה אותו למקריין בקולנוע של כפר סיציליאני קטן ובאהבתו הראשונה. סרט נוסטלגאי כן ואמיתי, למרות כל השמאלץ שבו. פיליפ נוארה גונב את ההצגה בתפקיד המקריין.

ספלינדר (אביבים, איטליה) — תפילת אשכבה לקול נוע, אטורה סקולה עוקב אחרי בית-קולנוע בעיר-שרה, המירדרר מהיכל-הלומות מבוקש למוסר מור

סירטי קולנוע בטלוויזיה

כוכב הבדיל (יום רביעי, 11 באוקטובר, בשעה 22:05) — מערבון של אנתוני מאן, מאשפי הז'אנר, המפגיש את דמותו האגדית של גיבור ותיק בשטח, הנרי פונדה, עם זו של שריף צעיר וחסר-ישע (אנתוני פרקינס) שנאבק בגלל גדול מן החיים (נוויל בראדלי). כתוב, מבויים ומשוחק היטב.

רוקי (יום שני, 13 באוקטובר, בשעה 22:30) — מן הסרטים הקופתיים הגדולים בכל הזמנים, ואולי הסרט היחיד שבו סילווסטר סטאלונה אינו נראה מצחיק. הוא מגלם את רוקי בלבואה, המתאגרף הדפוק, שזוכה להתמודד על כתר האליפות, ולמרות כל ההימורים זוכה בעזרת כוח הרצון. אגדה אמריקאית למופת.

הסייח השחור (יום רביעי, 18 באוקטובר, בשעה 22:05) — חגיגה לכל אוהבי החיות. סיפור הידידות האמיצה, הקושרת ילד לסוס-פרא אצילי, נועדה אולי לבני-נוער בלבד, אבל הצליחה לרגש בבתי-הקולנוע גם את המבוגרים.

נח ונשכת. מארצ'לו מאסטרויאני הוא בעל המקום, מאסימו טראווי מקריין את הסרטים ומארינה ולארי מחלקת את חיבתה בין שניהם.

נערת קריאה (צפון, צרפת) — סרט בתוך סרט על ספר בתוך ספר. הרפתקאותיה של אשה צעירה, שמקצועה בחיים הוא לקרוא בקול רם לפני לקוחותיה. תרגיל משעשע ומבריק לאינטלקטור אלים ושיר-הלל למילה הכתובה. מיאו מיאו מבריקה בתפקיד הראשי. בימאי: מישל דרויל.

תיקיות גדולות (רב, אנגליה) מוצג גם בירושלים — אסתייה כואבת על עירן התאצי-ריזם ופולחן הרכושנות באנגליה, המצליפה כלי רחמים בעשירים הישרים והישנים וצופה בייאושם של מי שמנסים לשמור על מידה של אידיאליזם. בימאי: מייק לי.

עדנה פיינר

המצפון הכואב

אחד משלנו (לב, תל-אביב, ישראל) — אחרי ה'אכזבה של החולמים, אורי ברבש חוזר לכור מחצבתו. לא שסירטו החדש חסר פגמים, אבל הוא תפור היטב ומ'דבר בשפה שהכל מבינים.

בני ברבש עיבד את המחזה שלו על איש מצ' הנשלח לבדוק פרשת מותו של חשוד ערבי, אשר, כך נטען, ניסה להימלט מידי חוק' ריו שניסו לפענח רצח חברים הקקיון. למחזה עצמו, שזכה אשתקד להצלחה ניכרת, הוסיף התסריטאי פלשבק ארוך מדי.

ברבש עוסק בחומר שהוא מכיר היטב, חיי' לים ביחידה נבחרת (הוא שירת באחת כזאת) ובדילמה אקטואלית בווערת: האם אפשר לדבר עוד על צדק ומישפט, במצב שבו אנחנו לוחמים בהם והם לוחמים בנו, וחוקי-המישחק שונים לחלוטין. הבימוי נמרץ והמישחק שהוא משיג מן המשתתפים הולם את התפקידים: שרון אלכסנדר משלב את העקשנות של קצין מצ'ח

הלהיט הלוהט

בטמן (רב'רון, תל-אביב, ארצות-הברית) — רק אי' דיוט מתוכנן עם הצלחה, והצלחה גדולה מזו לא היתה בעולם הקולנוע מאז איטי. ומי יודע אם גם השיא ההוא לא יישבר בקרוב. הפעם מדובר בגיבור של סידרה מצויירת, איש המתחפש לעטלף, כדי להעניש מטשעים ולהחזיר את הצדק על כנו. שלא כי סופרמן, בטמן הוא בן-תמותה רגיל, הנעזר בה' רבה מאוד אביזרים מתוחכמים ובתושיה אי' שית, ולא בכוחות-על כלשהם.

למדקדקים במיתולוגיה של הסדרות המצו' יירות, צריך להסביר שמדובר בהרפתקה מוק' דמת מאוד של הגיבור הנערץ, עוד לפני שנדבק לו עוזרו הנאמן, רובין, וללא אוסף הנבלים ה' ציוריים, כמו "אשת החצול" או "הפינגווין", ש' מופיעים מאוחר יותר. הפעם הוא נאבק עם ה'ג'וקר, הנבל בעל החיוך השטני, המטיל אימה על העולם התחתון והעליון גם יחד. ג'ק ניקו' לסון, שאינו חדל מחיכוכים כאלה, מאז קר הקו'

מעורב יס-תיכוני

אבא גנוב 2 (פאר, תל-אביב, ישראל) — מי אומר שאין כאן תעשיית קול' נוע? הנה, עושים סרט אחד, הוא מצליח, מייד עושים שני שידמה לו, ואם הוא יצליח, יעשו את השלישי. זה קרה עם אסקימו לימון, זה קורה עם אבא גנוב.

צ'יקו (ויהודה ברקן) יורד דרומה, מטבירה לתל-אביב, כדי להיות קרוב למרקליטה (אלונה קמחי), שעזרה לו לשמור את בנו מפני תוכניו' תיה הזדוניות של אשתו-בנפרד. בגמל יפו ממ' תינה לו ספינה שבה יוכל לקחת תיירים לסי' בוב'חופים קטן, כפי שעשה גם בטבירה.

הכל היה מסתדר על הצד הטוב ביותר, אילו לא מזימותיו האפלות של קוגלר, עורך-הדין המושחת מן הפרק הקודם, ששוב מנסה להוציא את הבן מידיו. הוא שם את הבן בספינה, ויוצא ליוון. אבל הבן לא יתן לו להסתבך, ובקצת עזרה מן התסריט, הוא חוזר לחופי הארץ, ומסדר שוב את קוגלר הנבזה.

אלכסנדר ושימקו: עובדים על הרגש

בחולשה של איש מתלבט, אלון אבוטבול הוא תערובת של ביריונות חביבה ותמימות שלא התבגרה, דן תורן הוא סמל לצבר האידיאלי שהלך לעולמו ודליה שימקו מנווטת את המצ' פון.

המפגש בפרטי העלילה, יתקל בחריקות, ורמזים דקים אינם הצד החזק של ברבש. אולם מאחר שהפנייה אינה לעוסקים בדקויות, אולי הצדק איתו. מבחינה רגשית זה נוגע וזה עובד.

קיטון: הגיבור גנב את ההצגה

קיה והניצוץ, נולד כמובן לתפקיד הזה. המאבק כרוך בשימוש בכל אוצר האפקטים המיוחדים של הוליווד, מקושט בזוהר של קים באסינג'ר, בהומור הבריטי היבש של מייקל האו, כמשרתו של בטמן, ובנוכחותו הבלתי-מרשימה של מיי' קל קיטון בתפקיד הראשי.

יהיה מוגזם לומר שכל זה יחד מהמם, אבל קשה להעלות על הדעת סרט שיכול היה לעמוד בצפיפות הרבות כליכך אשר עורר סביבו בטמן.

קימחי וברקן: מלודרמה סוחטת דמעות

בעצם, אי-אפשר לבוא בטענות לסרט הזה. הוא מצליח להיות בדיוק מה שהוא רוצה, מלו' דרמה יס-תיכונית, המשתלבת להפליא בין הסרטים המצריים שמוציגים מדי יום ו' בטלווי' זיה. ברקן מעורר אהדה, הילד בן ציון צובט בלב, הבימאי אבי כהן עושה את המוטל עליו. העובדה שהקריין לעידוד סרטי איכות מצאה לנכון לתמוך בסרט הזה, מצביעה על טעם הוועדה יותר משהיא מתייחסת לאיכות הסרט.

סוניה ושימעון אוכלים לבד • קיסר לא רוצה פירסומת • והמילה האחרונה של מר

אנשים

■ ברשות-השידור יש תסיסה רבה על מינויו של איזי מן, שעבר ברדיו לפני כמה שנים, ושפוטרו על-ידי מנהל-הרדיו גירעון לבי-ארי. למרות שנקבע שלא יהיו תקנים חדשים, יצי"ר תקן עברו. כמה עובדים טורענים שיש כאן פרטקציה, שהופיעה על גורמים רמי-מעלה. אמו של איזי היא מזכירתו האישית של דב שילנסקי, וישיב-ראש הכנסת, ואחיו רפי מן הוא עיי-תונאי במעריב.

■ בוועד-הפועל של ההסתדרות התחילו למרק את הרצ"פ פות לקראת הכינוס הראשון של האירעון הבינלאומי לסדע-בש-רות-העובד, שהוקם על-ידי הר"פא התעסוקתי ישראל קורן. התקשורת קיבלה דפיה-הסבר רבים למהות הכנס ומטרותיו, אך אף באחד מהקומיקסים שנשלחו לא צויין ששני האירעון הזה הוא מוכ"ל-ההסתדרות, ישראל קיסר. כשנשאלו על-ידי מקור-ביו, הם השיבו שקיסר אינו רוצה שהכינוס ייחשב לו כתעמולת-בחירות.

פסוקי השבוע

● גבי ניצן ב"חד-שות": "אפילו כשיצחק רבין משתכר, הוא נראה פחות מאיים מאריק שרון כשהוא פתח!"
● מפקד-הטלויזיה מוטי קירשנבאום: "את הציבור לא מעניינות עשר הנקודות של מובא-רכ. אולי עשר הנקודות של מכבי-חיפה!"
● אמנון אברמוביץ, על אחד ה"כנים הימניים, בצטטו הגדרה של משה דיין: "הוא בחור טוב ב"מובן הרע של המילה!"

שייקה, בעלה המנוח של יפה. הוא לקח אותה לסיור בבית-החדר-רשת שלו לשטחים, והזמרת היתה המומה מן הגדול — לר-בריה זה משתו כמו מהבית שלה, לא רחוק מכיכר דיזנגוף, עד גיב-עתיים. באותו המלון (חמישה כר-כבים, השיד לאחד מבני-מיש-פתחו של שפיגל), שבו התארחתה יפה, ובאותו הזמן, התארחתה גם לאה רבין, שהגיעה להרצאות-מסעם אירגון נשים ציו-ניות. הנהלת המלון שאלה את ירקוני אם היא רוצה ללכת לש-מוע את רבין, והיא ענתה: "כמו-שלאה רבין לא תבוא לשמוע או-ת" באוסטרליה, אני לא אלך לש-מוע אותה כאן."

■ המשתתפים בתוכנית-ה-אחרונה של פניש-סחזור בטל-וויזיה, בוגרי הפנימיה הצבאית, וכיניהם האלופים אמנון שחק ומתן וילנאי, הוכירו בהקלטת-התוכנית שישה מחבריהם למח-זור, שנפלו במלחמות, והקדישו דקות אחדות לכל אחד מהם. הו-רי הנפלים ידעו על-ידי, צפו בתוכנית, אבל התאכזבו כאשר הוזכרו רק שמות הבחורים, ותמו-נותיהם נראו לשנייה או שתיים. משום-מה החליטו מפיקי-התוכ-נית לקצץ בעריכת דווקא את ה-דקות האלה.

■ איש-הרדיו הוותיק וואל-ריקם, העוסק בהפקת תוכניות-ה-עוסקות בפולקלור, עושה מאמ-צים אדירים כדי לקבל את תפי-קיד מנהל חטיבת-התוכניות-ה-קלות ברדיו, מינוי יוקרתי ורבי-חשיבות. אך למינויו של ריקם יש מתנגדים רבים המתייצבים, אם-כי לא בגלוי, נגד שרי-החינוך יצחק נבון, התומך ברקם הירד-שלמי. מי שניצב בין השניים הוא ישיב-ראש הוועד-הפועל של רשות-השידור, חבר-הכנסת לש-עבר אהרון הראל, שהוא ראש-ועדת-המינויים.

רונן (פקר), הגיעה עם החבר-הנשוי שלה, שהוא רופא בכיר. יגאל ספיר, האח של נעמי-שמו, ניגן על סקסופון ואקור-דיון. חסר שם החצוצרן הקבוע,

פות, קינוח מתוק. מחיר התענוג: 37 דולר פלוס מע"מ לזוג. באחד-השולחנות הסמוכים ישבו תמר-וטרן קולק, בתברת ידידים. ■ זוהי כבר מסורת — מסי-

■ בערב ראש-השנה, ב-7.30 נכנסו סוניה ושימעון סרס לחדר-האוכל של מלון דן-אכדיה, שם היה שמור להם שול-חז טעם לשניים. דווקא לא בפניה,

דויד לוי (מימין) שרה-שיכון, ושלמה להט (משמאל), ראש עיריית תל-אביב, נפגשו בכנס-מפלגתי. להט אחז בשתי ידי בידו השר. זה נראה כאילו הם משחקים במשיחק-ילדים, שבו האחד מכה על כף ידו של היריב, המנסה להזיז את כפות-ידיו כדי להימנע מהמכה.

בכיר ששמו חסוי, שגם הוא לא הגיע הפעם.
■ יפה ירקוני חזרה השבוע משמנה הופעות באוסטרליה. ה-אולמות היו מלאים. אחרי אחת-ההופעות במלבורן ערך לכבודה-מיליונר מקומי, הישראלי-לשע-בר איציק שפיגל, מסיבה בכי-תו. שפיגל היה ידיד ותיק של

בה בראש-השנה, אצל משה-בן-צור, איש-יבנאל, שהיה נהגו של מוטה גור, כשהוא היה רמט"כ-ל. בין החוגגים: אלון (מיל) אורי שימחוני, חבר-הכנסת מיכה גולדמן, עורך-הרדיו אר-רי סלונים. רפאל (רפול) איתן, אורח קבוע, לא התייצב-השנה. חרותה, גרושתו של רן

די במרכז. כל הסוערים האחרים נעצו מדי פעם מבטים, אבל אף אחד לא ניגש. שומר-ראש ישיב ליד שולחן קטן, בצד, ואכל. הוא היה בחולצה, ללא עניבה, היא כשימלה רגילה, לא חגיגית במי-יחד. הם אכלו עד שעה 10: כבד קצוץ, ארטישוק ממולא, מרק עם-קרעפלאך, עגל צלוי עם תוס-

להיראות צעיר בתוך 5 דקות

50% מהישראלים מוכנים לנסות

מסתבר שהגבר הישראלי אינו מפגר בהרבה אחרי האמריקאי. בסקר טלפוני נמצא ש-50% מבעלי השיער האפור הביעו נכונות לנסות את JUST FOR MEN על שיערם. זה לא מפתיע, בעולם השייך יותר ויותר לצעירים, חש גם הישראלי שאין ברירה, ומה שלא עושה הטבע יעשה הצבע.

סקר טלפוני שנערך ע"י מכון ברנדמן במאי 89

להשיג בבתי המרקחת, במשביר לזכרון ובחנויות מובחרות להיגיינה וקוסמטיקה. יבוא ושיוק: מדליין בע"מ. ת.ד. 2096 הרצליה.

JUST FOR MEN

חופף וצובע בתוך 5 דקות

JUST FOR MEN הינו צבע שיער חדשני שכבש את הגבר האמריקאי הודות ל-2 יתרונות בולטים:

1. המראה הטבעי

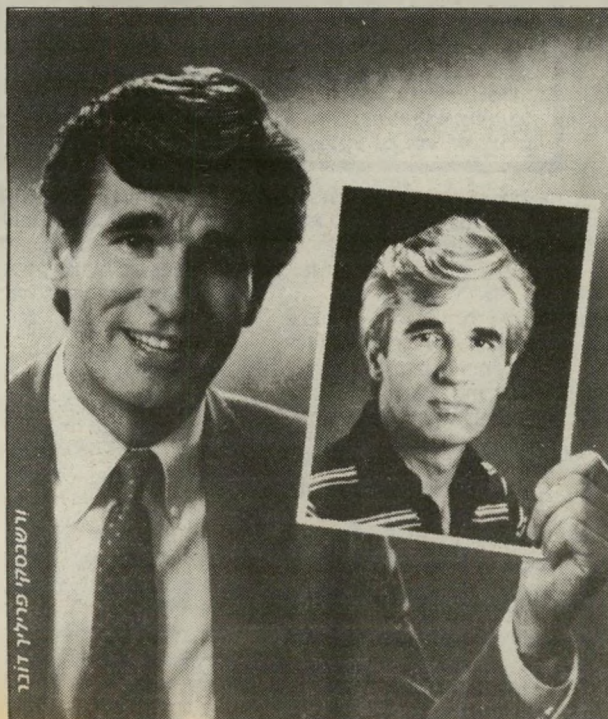
בניגוד לחומרי צבע אחרים, JUST FOR MEN פועל בעיקר על השיער האפור ואינו משנה את הגוון המקורי של השיער. המראה שמתקבל הינו טבעי

2. נוחות השימוש

במינימום מאמץ, בחפיפה פשוטה, בתוך 5 דקות נעלם האפור מהשיער ללא זכר. הטיפול מוסיף נפח לשיער ומעניק לו מגע משייך. ניתן לבחור בין 3 גוונים - חום כהה, חום בינוני וחום בהיר

האמריקאים כבר יודעים להיראות טוב

הגבר האמריקאי גילה כבר מזמן שהטיפול אינו שייך לנשים בלבד. הגבר האמריקאי מודע היטב ליתרונות המראה הצעיר והמטופח התורם לתדמיתו ולבטחונו העצמי בעסקים, בבית ובבילויים. ולראיה, מיליוני אמריקאים משתמשים במוצרי קוסמטיקה ובצבעי שיער.

ציון צמיר, העולם הזה

■ בשבועיים האחרונים הופיעו פירסומים בעיתונות הארצית שלפיהם אישה עסקים הבינלאומי **מי ניר גואז** מבקש עלידי אינטרפול בקשר לניסיונות הפיגוע השונים ביהלומנים בלגיים וישראלים העובדים בבלגיה. גור ארבע מאחר העיתונים התנצלות על הנכתב, ולדבריו הוא אמור לקבלה בימים הקרובים. גואז מזהיר את כל השמועות על היעלמותו, ולראיה הוא נפגש השבוע עם **שלי חושי** והעביר לידה תרומה גדולה לאירגון יד ביד הקרן להצלת חי' אדם. שהיא עומדת בראשה. הפגישה נעשתה בגלוי, ולא בחשאי. גואז גם סיפר בפגישה שהוא אמור להגיע לנשף השנתי של האגודה, בחברת שני שרים ממדינה אפריקאית, שאינה מקיימת קשרים עם ישראל.

■ ההצגה האחרונה של המחזה הנימולו מקוננו, שנכתב על ידי המחזאי **חנני לוי**, נקטעה במשך ארבע דקות רצופות, כשישחקנים **תיקי דיין**, **גדי גוב** ו**יוסי פולק** פרצו בצחוק פרוץ, ולא הצליחו להירגע.

■ לפני שמונה שנים נפטר השחקן **ארי קוטאי**, מוותיקי הבימה. בנו, **אלכס קוטאי**, החליט להנציח את זכר אביו במיפגש שנתי קבוע של אנשי תיאטרון ירושלים. השנה החליט על ערב מקורי, שאותו הוא מכנה "ועד

אותם הצלם כשלשונותיהם משתרבות להם בין השפתיים. בעוד ששמיר לגם לאיטו מכוס-תה, שיחק השר מודעי במיקטרתו. או, אולי, הוא חשב, כביטוי האנגלי: "הוא לא כוס התה שלי!"

יצחק שמיר (מימין) ו**יצחק מודעי**, שני ניצים ממור-סמים (תרגום משמע), שהיריבות ביניהם כבר עשתה כותרות. השניים ישבו ושוחחו. בשלב מסוים תפס

ג. ברטל, סוויץ

סידני פינטו רודריגז קונסול בראזיל לענייני תרבות, הודח לפני שבוע מתפקידו עקב תקרית דיפלומטית. הקונסול ניסה למנוע את הריסת ביתה של מישפחה פלסטינית ממוצא בראזילי, המתגוררת בשטחים הכבושים. בעקבות התערבותו היתה מנייה של משרד החוץ הישראלי לממונים עליו, והוא הודח מתפקידו. לפני שבוע הוא עוד הספיק לארח בביתו את הזמר והמלחין הבראזילי גילברטו ג'יל, אשר היה בארצנו לרגל סידרת הופעות.

הערכים הוא נכנס לפאב אחוזה הקפונה שבשכונת אחוזה בחיפה, כשהוא לובש חלוקתה בלבד, שאותו הסיר כעבור כמה דקות. לאחר ששהה במקום יצא לכביש הראשי, ועמד עירום באמצע הכביש. הוא גרס לעצירת התנועה ולהוצאות פקקים. תוך דקות הגיעו למקום כמה שוטרים, שלקחו אותו לביתו.

■ לחבריה הכנסת **צחי הנגבי** בי שסבלנות איך קצ. כשצורפו השבוע 460 חברי הליברלים למרכז הליכוד, החל הנגבי יום פגישות אישיות עם כל אחד מהחברים. ידידיו מספרים שהוא זר כר את שמות מרבית חברי הכנסת, לרבות כתובתם ומיספרי הטלפון שלהם בבית. בהתחשב בעובדה שמרכז הליכוד מונה כמעט אלפי חברים, זה הישג מכובד.

■ הזמר **דורון מזר** ישב בחברת ידידים במסעדת ידנים וסעד להנאתו. מאחר והיתה זאת שעת לילה מאוחרת, החלו עובדי הדינאקיון של המסעדה לערום את הכיסאות. תוך דקות מעטות נוצרה ערימה של כיסאות ושולחנות, שהוצבה מאחורי שולחנו של הזמר. אך נראה שמרוב חיי פזון לא שמו הפועלים לב שהערימה מתגודדת, וכעבור כמה דקות התמוטטה הערימה וקברה את דורון וחבריו. אך למזלם הם יצאו ללא פגע.

■ **יואב שרל**, אחד מהמני כ"לים הכבירים בחנו"ש, פתח לפני כמה ימים תערוכה של יצירותיו, פיסלינגים, תחת השם אשה. אחת הנשים, שהתלהבה ממראה יצירותיו, ניגשה אליו והציעה עזמה כמודל לפסלים הבאים שלו. שרל היה קצת נבוך, אך הגיב בהתברחות.

■ **נעמי רון וזוהר אדהל**

אילי גודליצקי השחקן, מראשי אמ"י, בא למסיבה בחברת אשתו הנוכחית, הרקדנית **רותי לרמן**. במסיבה הוא פגש בשחקנית **גילה אלמגור** (משמאל), שהיתה אשתו הראשונה. השניים היו יוזמי הקמת אמ"י.

דתיסגה של קומיקאים", וכדי שלא יחשבו שיש לו רוח כלשהו מהעניין, הוא הודיע שהכניסה לקהל הרחב היא חופשית, ללא תשלום.

■ מעטים זיהו אותו כשנכנס לדיסקוטק אופנת, כשעשרות צמות וחרוזים בנוסח "אפריקה מקשטים את ראשו. **אורי שור** מן, בנו בן ה-23 של המנתח הפלסטי **יהושפט שולמן**, סיים את המסיבה באוניברסיטת תל אביב, ולפני תחילת לימודי ההרפואה נסע לחופשה ארוכה באפריקה. אורי, הלבוש תמיד בקפידה, הפתיע את חבריו בתיסרוקת אפריקאית יוצאת דופן.

■ שני מיסעדרים נפגשו בבית החולים איכילוב בנסיבות עצובות. **אריק לביא**, הקעלים של קפה דן, ו**אבי סוויץ**, הכי

■ השחקן **גיליאנו מר** ממי שיק להכות הדים בחיפה. באחר

נעמי
רון

איש העולם

הוא בן 34, הופעה נאה מאוד, 1.75 מטר, אינטליגנטי, חברותי, אישי-שיחה, מבוסס, איש-העולם, מעוניין בקשר רציני ומיטפחה, ילד-דום עם יפה וחטובה, בת 25 פלוס מינוס, בשלה, כמוהו, לקשר ולחיים משותפים. שאל אותי על (1/2719)

★ ★ ★

שאל נמרי, צייר: "אני וורקוהוליק. כי מה נשאר אחרי גיל 40 הסכס נישאר אחרי חמש דקות. את האוכל הכי טוב גומרים בשעתיים. אז מה נישאר? רק עבודה."

★ ★ ★

רצוי ירושלמי

היא רווקה בת 38, ירושלמית, נאה, 1.55 מטר, הופעה ספורטית, בית, נבונה, רגישה, מעוניינת להכיר גבר סימפטי, רציני, לא מעשן, רצוי ירושלמי, לקשר רציני. תחביר: ביה: מוסיקה קלאסית, טיולים, קריאה, סרטים. כתוב לה ל"ד 99 ירושלים 26329, או שאל אותי על (2/2719)

★ ★ ★

ז'אן גאבור, שחקנית קולנוע, שהורשה בתקיפת שוטר ובנהיגה ללא רישיון, וה' עונש המירבי שלו היא צמיה הוא 18 חודשי מאסר, אמרה באחד הדיונים: אני לא יכולה ללכת לבית-סוהר כי יש שם הרבה לסביות, וחופץ מזה אני סובלת מקלסטרופוביה. משער: רים שהסיפור שלה ייגמר בכמות מסוימת של שעות עבודה לטובת הציבור וקנס כספי.

★ ★ ★

יפה ורומנטית (2)

לפני שבועיים כתבתי עליה, אבל פרט חשוב נשמת ממכתבה: הגיל. אז יפה ורומנטית, זו שהצירה שהיא רזה, אבל לא רחליל,

כרטיס ביקור

יפעת אלופי, בת 20 וחצי, סטודנטית למדעי-הטבע בפקולטה להקלאות ברחובות.

המיקצוע: בסוף הדרד: תזונה קדינה, דיאטיקה. (כל חי התעניינותי בכל הקשור לרפואה, רוצה לעבוד בבית-חולים ולעזור לאנשים).

במקום שרות צבאי: שרות לאומי בבית-חולים רמב"ם מוגרבים: תל-אביב עד גיל 15, צפת וכיום רחובות.

טוב ושימחת-חיים, רצוי בהירת-שיער. שאל אותי על (4/2719)

★ ★ ★

ציטוט מהסרט החדש סכס, שקרים ווידאורטייפ: אני חושב שכל הדיבורים על זה שנים רוצות את זה בדיוק כמו גברים, זה ממש קישקוש. אני לא אומרת שנים לא רוצות, אני רק לא חושבת שהן רוצות את זה מהסיבה שגברים חושבים שהן רוצות את זה.

★ ★ ★

מצליחן מלוס-אנג'לס

הוא רווק בן 35, תימני גיועי, מצליחן ובעל עסק בלוס-אנג'לס, נאה, 1.77 מטר, רזה, חברותי, אופי שקט, עומד להגיע להופעה בארץ בסוף חודש זה. הוא ישמח להכיר, לקשר רציני, מישהי נאה, מפרגנת, בעלת ראש

הוא רווק בן 30, אקדמאי, נאה מאוד, 1.75 מטר, רגיש, מעניין, מחפש קשר עם בחורה נאה, נבונה ועצמאית. מיספרו אצלי הוא (5/2717)

יפעת אלופי

כל חי התעניינותי ברפואה

נתונים: עיניים ירוקות, שיער ארוך חום-דבש עם פסים בלונדיים טיבעים, 1.73 מטר, גוף חטוב (מירה: 136). תחביבים: לנגן על גיטרה ועל מערכת-התופים שלה (בעיר הע' תיקה בצפת אין שכנים מסביב, אפשר לעשות רעש). ביוזג: אידיאלי: משכיל, יפה, חכם, חושי-המור. לא תתנגד: לקבל הצעות עבודה כדוגמנית.

תשובה

עונק 2719

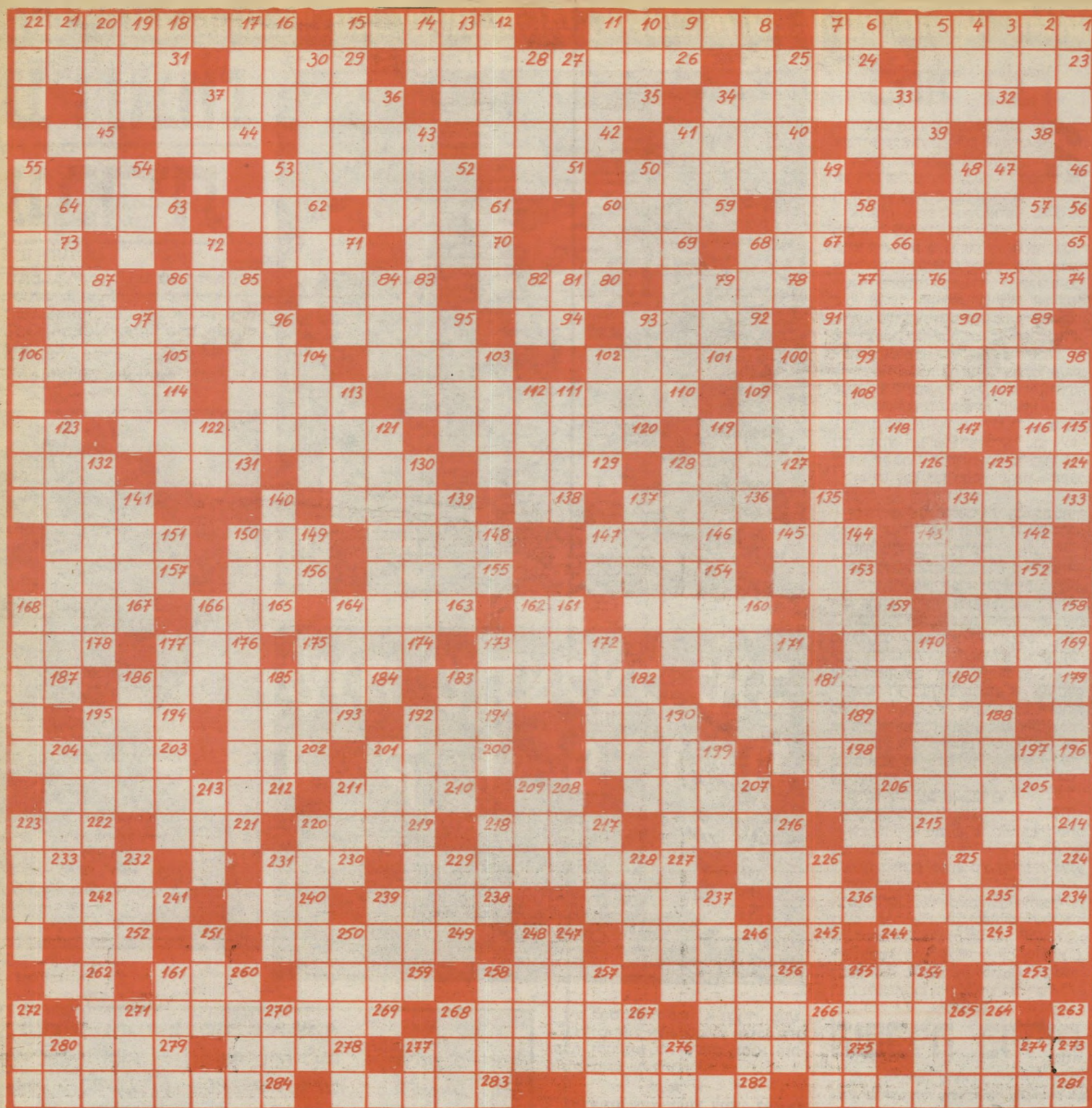
מאת אביגיל יא' מאונד:

מאונד:

1) ממלכתי (ח: 8) מולדת: (12) חצוף בגבורתו (3,2); (16) מזון טעים לחך — כמעט אמברוסיה (4,4); (23) שרירי ישוב כנגב (כורנוב: 24) שיח ממישפחת הצלפיים: (26) ואנכי בסוף מערב" משל יהודה הלוי: (29) לא במישרין: (31) רוקר: (32) מצבר: (35) סבר, כך אמר (אר) מיתא: (36) מונמן (4,5); (38) קיבוץ בצפון: (39) צופן: (40) יש לי שח קנית אמריקאית (ש"מ: 42) נסלח לעוונות: (43) קיבוץ בשפלת-החוף: (44) שיר: (45) מיכללה אמריקאית: (47) בהשאלה — מליץ, מדבר עבור אחר: (49) פיוט בארמית הנ' אמר לפני קריאת התורה בחג הש' בועות: (51) קח לך: (52) קיבוץ רא' שון של הנח"ל: (54) סופר ומחזאי יהודי אמריקני: (56) לימריק: (58) יהירות: (59) צעידה: (61) מגלה, מפרסם: (62) חיקוי — תבנית מדרי ייקת: (63) רמאות: (65) קידומת לשמות סקוטיים: (67) בעברית אסון — בערבית חג: (69) סולס-התווים במוסיקה: (70) מרפה: (71) טנטורה: (73) חלק, מנה: (74) זור, יפעה: (76) אנשי מעלה (ר"ת): (78) דברים בטלים: (80) עיר בפולין: (83) תיש: (85) קוגלגרי: (87) בגלגל המולות: (89) דור שאין לו מנהיגים טובים (4,3): (92) עליון: (94) שניים: (95) מרכז יהודי דתי קדום בדרום: (96) מכשיר לקביעת שיעור זמן (3,4): (98) פשר דבר: (99) גחלת אש: (101) חרר לאט: (103) שנינה: (104) מבעלי בריתו של אברהם אבינו (בראשית י"ד י"ג): (105) מעלת דבר: (107) שיח בושם, מארבעת המינים: (108) איכר: (110) כפרים על הגבול (3,5): (113) נהר באיטל-יה, בירת קרבות במלחמת-העולם השנייה: (114) אריג דק: (115) רע: (117) שמו של היישוב נווה-מנוסון: (120) בהשאלה — מסירת מידע חסוי: (121) בהשאלה — בגד מן המוכח — למובחר (4,4): (123) נצח: (124) חוט ברזל: (126) אחד מסימני הטעמים במקרא: (127) חנוכת כלי-שייט: (129) צעיר נשים: (130) אי באי הודו המזרחית: (131) פילוסוף גרמני: (132) צבע אדום: (133) האלקטרויד החיובי של סוללה חשמלית: (136) ריגשי קירבה ורעות: (138) אליל מצרי: (139) פתח הלידה בגוף האשה: (141) שמו הראשון של היישוב שדה-עקיבא: (142) יחידה צבאית: (144) תשורה: (146) מלחין איטלקי — "אאידה": (148) שחקן מעשות דבר: (149) שם המדינה והעם בערב עין עליפי המקרא: (151) חשוף: (152) יבכה בקול מר: (153) לורד יהודי אנגלי מבעלי מרקס אנו ספנסר: (154) סמובר: (155) דוהר: (156) חומר נוזל לכתבה: (157) בהשאלה — מושיב עם על אימתו: (158) כלתה של רות: (159) סופרת אמריקאית — עיוורת חרשת ואילמת (ש"מ: 160) מיטחק בקוביה על לוח: (161) רקב: (163) כיסור: (165) עול: (167) תפק

מאונד:

1) מידת אורר: (2) מעיינות מים חמים: (3) מגמה, רצון עז: (4) מיכ' שול, נקיעה: (5) קשור למקום: (6) מחובר (מטות עץ: 7) סרט תורכי: (8) מי שהמיר את דתו: (9) נהר דרום אפריקאי: (10) מהגדולים באמוראי ככל: (11) מחכמי ארץ הקדם (מל' כים א' ה' י"א): (12) חצר המיקדש: (13) המעורר גועל נפש: (14) בונה התיבה: (15) בילוי זמן בעונות: (16) מטוס קרב רוסי: (17) שכונה בס' ביבות תל-אביב: (18) משורר עברי ("מסדה") (ש"מ: 19) חוטר שמש: תמשים בו להרכבה בעץ אחר (ח: 20) כוכב הכסיל: (21) בול שאין לו ראש: (22) יין: (25) משיכה: (27)

הלס: (229) יין שרף; (231) שיפחת
אברהם: (232) תבל; (235) הר מתפ-
רץ או מכון בארץ; (237) מין צמח
שריחו חריף; (239) מסמך לתפקיד;
(242) תחילת דבר; (244) מלך סרום
(בראשית "ד": 246) דרך סלולה;
(247) דג קולנועי; (248) נוזל המרי-
ווה נפש; (250) מחוזות, מתוגברת;
(251) צייר צרפתי אימפרסיוניסט;
(254) צלחת הפספז; (255) מישגה
בכתב; (257) "מסורת" בהתנהגות
דתית של מוחמר וחבריו; (258)
שנה; (260) מקום חלש בחומה; (261)
קומפוזיטור צרפתי "בולר"; (263)
רטיבות; (265) ריב; (266) נתן מני-
דבת ליבו; (267) החצי הראשון של
בית בשיר; (268) משוררת יוונית
מהאי לסבוס; (270) בית-סוהר; (271)
זוהר; (272) בכי, יללה; (274) ראה
179 מאוזן; (276) מילת קריאה;
(277) כינוי לאיש הגדול שבחבורה;
(280) שרף ריחני.

הלוי; (180) סכין קטנה; (181) עוף
ארץ רגליים; (182) סכום כסף
שהאחד חיבב לשני; (183) תנועת
מחתרת עברית בימי התורכים;
(185) שאינו עקר; (186) חווה בכוכב
בים; (188) בגד תפור מסכות לסיי-
מן אבלות; (190) הליכה בשקט על
מנת שלא להרגיז (4,2); (192) רור
איים כבר את קצה המינהרה (4,4);
(195) גיבעולים; (197) אי-התעסקות
בעבודה; (199) אסף; (201) גיליון
של כתיבת הארץ; (204) שייח בר —
ניטרים; (206) יורדים; (207) חיל
הרגלים; (208) קיץ; (209) מטבע
דרום-אמריקאי; (211) שור הבר;
(213) בגלגל המזלות; (214) שחר,
תשלום; (216) בלי קץ וגבול (4,3);
(217) תנועת מחתרת צרפתית;
(218) מטבע גרמני; (220) שטוף מרה
שחורה; (223) עיר במערב הולנד;
(225) מחזה של יהושע סובול; (226)
כפר ערבי על-יד רבתי-עמון; (228)

ידי איגנאץ ליוולה; (132) דגי נהר
שטוחים; (134) גוש תאנים מיוב-
שות; (135) כפר ערבי על דרך מס-
לת הברזל לירושלים; (137) דחיקה
החוצה; (139) מוטור; (140) "..... ות"
קילין — טובים ושקולים; (141)
ארץ נכריה; (143) תבלין לקפה;
(144) מעוררת הסערה עם עזר וייצ-
מן בשל פיגוי סיני; (145) אות, סי-
מן; (147) מערב; (148) זן ממקומי;
(149) שובב, רוח משחית; (150)
שילטון עצמי; (151) בוסתן; (158)
רורבה; (159) צליל; (160) משורר
ומספר צרפתי — "טרטרן איש
טרסקון" (ש"מ); (161) אביור בת'
חרות אתלטיקה; (162) קוטב, ציר;
(164) מיכלול הדינים החלים על
יהודים; (166) עיר בצרפת; (168)
אריג דק עשוי חורים; (170) תקין,
רגיל; (171) נאמר בבריתא; (172)
סטלקטיס; (173) נחת; (175) הר "אר-
מית"; (177) חיבור של רבי יהודה

מודע במשאוּמָתן; (86) אמיצי לב
(3,3); (87) טבור; (90) דיקטטור; (91)
גוף שעם להחזקה על פני המים;
(93) ישתוק; (95) מצודה מפורסמת
בגליל התחתון; (96) צמח בר ממיש-
פחת הכפרים; (97) סגור; (98) מעט
מ... כמות קטנה (ארמית); (100)
חופשה; (102) לוחם שוורים; (103)
מלא חן וחסד; (104) קיבוץ עננים;
(106) פתותי לחם יבש מעופש;
(109) רע; (111) שליח רץ; (112) כפר
ערבי בקירבת נצרת; (113) פרוע;
(116) שמו העברי של ואדי ערה;
(118) הוגה-דעות יהודי בגרמניה;
(119) קנייה ומכירה (5,3); (121)
סימלו של ישראל הקטן על-פי
רוש (4,4); (122) סעריה גאון (ר"ת);
(123) תחילתו של ביטוי הלכתי שענ-
יינו: הקרובים לך קודמים בצדקה
(4,4); (125) השטן הממונה על הש'
אול; (128) רוח סערה הרסנית; (130)
מיסדר נזירים קאתולים, (נוסד על-

בוסתן הדורש השקיה; (28) מה
שנתגלה; (30) מפקד ימי; (33) חלי-
קים דקים מן התבן; (34) תולעי רקב
(מ); (36) רמטכ"ל צה"ל 53-1952;
(37) דחק; (41) חברי; (43) יחצנר"ת;
(46) קפריזיה; (48) גנרל בריטי, חוצה
הירקון בכיבוש הארץ; (49) פניית
חיבה לרע; (50) שלמות, היעדר
מיגרציה (מ); (52) אש; (53) חיה
ממישפחת הצבאים; (54) ראשיית
בות שמן של הקהילות היהודיות
החשובות בחבל הריינס; (55) ברור;
(57) לוח מנענעים; (60) נוזל דליק
נטול צבע; (61) פרח סתווי; (64) שם
כולל למיבצע החלל של ארצות-
הברית; (66) איש המרינס האמרי-
קאי; (68) צבוע (ערבית); (71) עוף
טורף; (72) פלצור; (75) ריקוד עם;
(76) תואר לאלוהים כלשון המקובי-
לים; (77) סופר, מחזאי צרפתי; (79)
השחית, קילקל; (81) ענף; (82) אות
בא"ב; (84) אוזן של כלי; (85) מכר,

הגרושה האלמונית חושפת את התיאבון הגדול, גם במין של הסופרסטאר ★ ומה יעשו הנזירות כדי למשוך קהל

מרלון ברנדו

(אוהב גם נדרים)

אחת לתקופה, וכשרות שלי לציבור, אני אציג לפניכם תמונות של אנשים שנראו פעם טוב, והיום כבר לא. זה בא לעודד קצת, שנרע שלא רק אנחנו נראים רע. על מרלון ברנדו הצעיר והמדהים אין צורך לומר מילה. התמונה שלו בצעירותו מעידה על עצמה. כאשר לתמונה השנייה, כאן כבר יש צורך בהסברים. עדימחזאדם הענקית הזאת אינה התשובה האמריקאית לסנקהמרכבה הישראלית, זה בסך הכל מרלון ברנדו כפי שהוא נראה בימים אלה ממש. התמונות התפרסמו בעיתון הבריטי סאנדיי מירור, כשהן מחוברות לראיון סנסציוני שערך העיתון עם מישלה בשם אנה קאשפי, שהיתה נשואה פעם במשך ארבע שנים למרלון ברנדו הגדול (כשהיה כמובן, פחות גדול).

אנה קאשפי זו, כל זכותהיקום שלה היתה בעצם בעובדה שהיתה נשואה פעם לברנדו. לאחר שהתגרשו ב-1959, היא הפכה את העניין הזה של "הייתי אשתו של..." למיקצוץ של ממש, שממנו התפרנסה לגמרי לא רע במשך שנים רבות. בימים אלה, כנראה, התייבשו לה מקורות ההכנסה, או שסתם בא לה פירסומת רעשנית חזקה, והיא נתנה, בביתה שבלוס אנג'לס, ראיון לעיתון האנגלי, וליכלכה לנו קצת את ברנדו.

היא סיפרה שהוא היה גם קצת הומרסקסואל. היא טוענת שהיא ידעה כל הזמן שהוא בוגד בה. אבל הגילוי שהוא בוגד בה עם גברים הרס אותה. כמעט קופסה שלמה של מימחטותנייר חיסלת לי לצורך ניגוב דמעות על מרגורלה של אשה מגוכחת זו, שנזכרה 30 שנה מאוחר מדי לספר לי ולעולם שהיה לה בעל קצת פייגולה.

קאשפי מספרת שברנדו התעקש לקרוא לילד המשותף שלהם כריסטיאן, על שם איזה מאבה צרפתי שהיה לו. אז זו טרגדיה? אני שואל. תארי לעצמך, הגברת קאשפי, שאת נשואה למישוהו כמו ברנדו, אלא שהסטייה אצלו יותר חמורה, ויש לו מלבדך גם סטוץ עם איזו כיבשה בחוזה שלו, שקוראים לה חמדה. ואו, אם הוא מתעקש לקרוא לילד המשותף שלכם חמדה, זו טראגדיה. אבל כריסטיאן? (מה, יחזקאל נשמע לך יותר מתיאם?)

קאשפי מוסיפה שקשה לה להודות בזה באוזני העולם כולו, אבל מרלון אהב גברים באותה המידה שהוא אהב נשים, והוא היה מאוד גאה בתיאבון המיני האדיר שלו. (מה, גם על זה את מתלוננת?)

היא המשיכה להצחיק אותי בראיון שלה, כשהיא סיפרה שבאחד הימים החליט ברנדו להכניס אליהם הביתה את המאהב הצרפתי שלו כריסטיאן (זה מהסיפור על חמדה

הכיבשה, מקודם) ואז החלה עוברת על ברנדו מטמורפוזה, והוא התחיל לצחקק שלא לצורך, ולדבר ולהשמיע קולות של אשה (ואני כבר רואה בדימיון שלי את ברנדו רץ בבית אחרי הקאשפי הזו, כשהוא נועל נעליים על עקבים גבוהים, והם רבים ביניהם מי ילבש בערב את תחתוניהתחרה הוורודים). למען האיוון הקדוש, מביאה קאשפי גם כמה מחמאות שהיא זכתה לקבל ממנו. למשל, שהיא חולת-נפש, היסטריית

ואפילפטית (יעני, חולה במחלת הנפילה) וכו'. אכן, לא היה רגע אחד משעמם אצל חוג הזו.

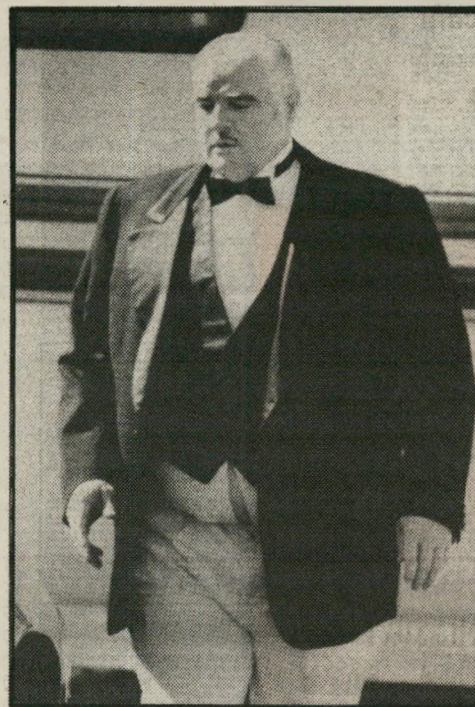
כל הסיפורים האלה על ההומרסקסואליות של ברנדו לא מנעו מהקינדר-מאכר הזה להביא לעולם שישה ילדים, רובם לאחוקיים, הפזורים בשטח, ולא מוזמ, מספרת קאשפי, היא שמעה שהאקס שלה השריץ (מילה שלה), בגיל 65, ילדה נוספת, הפעם מהעזרת המקסיקאית שלו.

אז אני שואל את עצמי: מה היינו עושים אלמלא התחתנו הכוכבים הגדולים שהעריצנו פעם עם בנינו, שהתחילו לתעב כעבור כמה חודשינישואין איש את רעהו ולהוציא אלינו החוצה את הכביסה המלוכלכת שלהם? הרי היה לנו משעמם נורא חברת הכביסה שלנו בלבד.

הנזירות העליזות

ניוירוק

בעת האחרונה אנו עוקבים בחרדה אחר השתלטות הדת על כל חלקה טובה בחיינו, ומתבוננים בדאגה רבה בהתעצמות כוחם של הקיצוניים הדתיים. מי שסובר שהחידקל החרדי תוקף אותנו ואת שכנינו המוסלמיים בלבד טועה טעות מרה. הגנע החל לפני שנים, עם הגעתם של מייסונים רתיים אל כל המקומות השחוריםאל על פני כדורהארץ, ואל כל החברות האנושיות, הנחשלות והפרימיטיביות, בתואנה של אהבת-אדם ועזרה לנחשלים, כאשר המטרה העיקרית היתה, בעצם, הפצת הנצרות בעולם כולו. בדרך להשגת מטרה זו, אם אפשר גם

מרלון ברנדו בפרט, "בפירי אריות" וכיום תיאבון מיני אדיר ללא הבדל מין נזע ודח

לעזור לאיזה נחשל אחד או שניים שהם גם פוטוגניים, אז מה טוב.

אמריקה האדירה והעשירה, למרות עוצמתה, ואולי בעצם בגלל זה, נראית בעיני קרניטייהכנסייה כחברה שבה יש כיסי נחשלות ופיגור רבים, ובכל דרך אפשרית מנסה הכנסייה ומצליחה להאדיר את כוחה ביבשת הזו.

כל מי שביקר ארפעם בארצות-הברית ופתח טלורידה ביום הראשון, לא יכול היה להימלט מעונשה של הכנסייה הטלוורידה, על מסיפיה הצעקניים השואגים עליך מהמירקע שאתה רע, וחוטא, וחולירע, ורק אם תשלח קצת כסף לחשבון הבנק של מיסדר זה או אחר יימחל לך. מיליוני שמוקים חיים היום בארצות-הברית ומאמינים שאם ישלחו 50 דולר לאיזה מטיפ ככין שצרח עליהם, או הפרונקל עם השערות שצמח להם ליד האף יעבור למישהו אחר.

אני רוצה לספר הפעם על ההסתננות האגפית של הדת

התיאטרון בדמותו הכנסייתי התנובות הכנסייה בפתח האחורי

ליסודות החברה האמריקאית (להבדיל מהמיתקפה החזיתית הטלוויזיונית של הכנסייה, שלה אני אקדיש פרק נפרד).

לפני ימים אחדים נודע לי שהמעון החילוני, האחרון לרעתי, בעיסקיהשעשועים של ניוירוק, שעמד בעוז מול המיתקפה של הדת, נשבר ונכנע. תיאטרון MARK HELLINGER, אשר בפינת הרחובות ברודוויי 51, נקלע כנראה לקשיים ונמכר לכנסייה, אשר הפכה אותו לתיאטרון כנסייה. הוא נקרא TIME SQUARE CHURCH. או עכשיו הצליחה הכנסייה להתגנב מפתח צדדי לאיזור ברודוויי, שהוא איזורהשעשועיםוהתיאטרות הנודע וההומה ביותר בעולם.

השבוע פסעתי לי לתומי ברחוב הציבעוני והסואן הזה, כאשר ניגשה אלי צעירה נעימה למדי ודחפה לידי עלון קטן ותמים בצבע אדום, שהכריז שהכנסייה צריכה להיות בית חולים רוחני, שבו אנשים פגועים יכולים להירפא.

בניגוד לכל שיקול רציונלי המשכתי לעיין בדף, וכך גיליתי שהתיאטרון המוכר הזה הפך לכנסייה ושאני, אישית, מוזמן לבקר, גם אם אני לא זקוק לריפוי רוחני. הם מבטיחים שהליכה לכנסייה אינה חייבת להיות שיעמום, אלא יכולה גם להיות מרגשת ועליזה. השירה יכולה להיות חיה, וההטפה הרתית חייבת להצית את הנשמה. (יותר טוב היה אילו היו שורפים לי קצת קלוריות מיותרות, ושיעוב לי את הנשמה). הם גם מבטיחים לי שבביקורי אצלם אני ממש ארגיש בכוח ובנוכחותו של ישוע.

זה קנה אותי. מזמן כבר רציתי לפגוש את הישוע הזה, ולשאול אותו למה יש אנשים שחושבים שסבתא שלי גרמה למותו ושיירד ממנה כבר. חוץ מזה, בדימיון החרגי שלי, השילוב כנסייהתיאטרון עשה לי משהו מזור. בדימוני ראיתי את הנזירות, שמרוב רצון למשוך קהל מרקדות ומקפצות על הבימה, ופה ושם חושפות ציץ לבגבן או רך, וקהל-המאמינים שולח להן קריאות הללויה, היימאן ואמן.

דימינתי גם שעבור קהל-המאמינות ההיסטרי יבצעו כמה נזירים חמודים סטריפטיו. בכלל, רציתי במופע של ממש, שאוכל לכתוב עליו הביתה.

מובן שרצון לחור ומציאות לחור. נכנסתי לתיאטרון, שמע תי שירה רתית יפה, הטפה רתית טולידית וראיתי מטיפים, שהפחידו אותי פחות מהרב יצחק פרץ, ויצאתי, כשאני נוכח שוב בסכנה הטמונה בשטיפת-מוח מייסונרית המועברת בנועם-הליכות.

דרך אגב, ראיתי שם כמה זוגות ישראלים שלא היה להם ברור מה הם עושים שם. כנראה שמישהו בחוץ מכר להם כרטיסים להצגה, והם מאמינים שהם ראו SHOW והם יכולים עכשו לספר בארץ שגם הם היו בכרודוויי וראו מחזמר.

רחל מרחלת על כל העולם

גליה מגליה

יש לה חבר, אין לה חבר, היא מאוהבת, היא לא מאוהבת, ראו אותה עם... זאת בערך תמצית חייה של האלמנה העשירה והמרציאה לאור גליה אלבין. אף אחד לא מתעניין מה היא עושה, כולם רוצים לדעת מי החבר שלה. מעניין למה. באחת המסיבות האחרונות שלה ניגשתי אליה ושאלתי אותה.

"גליה, מי החבר הנוכחי?"

"אין כזה. הלוואי והיה."

"ומה עם הסיפורים על החבר הטייס?"

"סתם רכילות. אם יש אחד כזה, אני רוצה להכיר אותו."

"ומה עם כל האחרים, כמו ביבי נתני?"

"הן?"

"ענייני עבודה בלבד."

או דעו לכם שגליה היא בחורה רצינית, וגם מאוד דיסקרטית. אבל זה לא עוזר לה במיוחד, כי רק לפני שבוע היא בילתה סוף שבוע משגע במועדון היסיתיון באכזב, בחברת קרבי הטייס, ונראה שהם מאוד מאוד מאוד מיוחדים.

גליה אלבין עם בוב גוציזינה ולין גינסון
סוד צבאי

שנתן זהבי יהיה העורך החדש, ושהיא לא תתערב בעריכתו.

אני מאחלת לה כל טוב. אני רק מקווה שהמערכת לא תעלה באש, מסיבות לא ברורות.

את שמו המלא אני לא יכולה לגלות, כי זה סוד צבאי.

גליה חילקה שם לחברות כמה חולצות הנושאות את שם הירחון שהיא מציאה לאור, וגם גילתה לאחת מהן שהיא מאוד שמחה

משולש

שווה צלעות

מיסערה שיש לה כליך הרבה בעיות, לא של אוכל אלא של הבעלים!

ביפו, בגלריית שלוש ענורה וחצי. נפתחה לפני חצי שנה מיסערה צרפתית שהספקיה לאחר בין כתליה את אלפי הפרנקופילים בארץ.

בעלי המסערה הם אישה עסקים מצרפת דויד ביטון ואורט פיונטי, אשתו של ז'אק פיונטי, מהחשובים שבאנשי האופנה בפאריס.

ז'אק הוא המממן העיקרי של בית האופנה קלוד מונטנה, מהמוכילים באופנה בעולם, ואחר מ-10 האופנים החשובים ביותר בפאריס. לז'אק היה יש עוד בית אופנה הנושא את השם שלו.

ז'אק ואורט נשואים שנים רבות, אך חיים

ז'אק פיונטי
ביחד ולחוד

במיסגרת העבודה, אך זה עניין אחר, כי לדויד ביטון יש חברה בשם חני אסולין, יחצנית צעירה ויפה הצמודה אליו כבר הרבה זמן.

מובן שרצתי לחתונה של רכטמן וברגלס, כי הייתי בטוחה שכל העולם יהיה שם, אבל מאוד הופתעתי לגלות שבבוקר הפועלים מתחשבים ברוח הזמנים, והחתונה היתה צנועה יחסית, בהתחשב בעובדה שהיא נערכה במלון קרלטון. במתכונת של ארוחת ערב מפוארת, דבר שמייקר אותה יותר מהחתונות שבהן האורחים צריכים לעוט על המיזנונים לפני שהורזים יותר יחסלו אותם.

ניגשתי, כמוכח, לחתן המאושר וברכתי אותו.

"שלום נת, מזל טוב. בן כמה אתה? ומה עיסוקך כעת?"

"אני בן 27, ואני עובד בעיתון נלובס."

"מה אתה עושה שם?"

"היסוס קל." "תכתבי עור-עורך."

"אתה יורע שחני, חברתך לשעבר, מתחת מחרתיים?"

"הפגנת אדישות והתעלמות מהשאלה."

"אני שמה לב שהכלה שלך יפה."

"כן, היא היתה בעבר מועמדת בתחרות מלכת היופי."

"תהיה מחורתיים בחתונה של חני?"

"לא, אנחנו טסים מחר בבוקר לירח הדבש באיים הקאריביים."

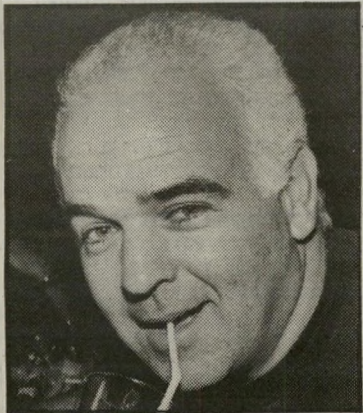
יעל נתי רכטמן
היא היתה מועמדת למלכת היופי

לכאורה אין קשר בין האירועים. אך בעלי הוויכוחן לשטויות ולרכילות, כמוני, בוודאי זוכרים את הרומאן הארוך שהיה לפני ולחני במשך יותר משנה. כולם דיברו על האהבה הגדולה בין השניים, ועל זה שהיא תיגמר בנישואין. אך בנייהווג נפרדו, כל אחד הלך לדרכו, חני הכירה את מלכה, חובב מיסעדות סיניות, ונתי התאהב ביעל, סטודנטית לסר ציולוגיה באוניברסיטת תל-אביב.

המון רעש

פעם, בתקופה שהעיתונות עסקה בעניינים מהותיים, והעיתונאים והכתבים היו רציניים — או לפחות כך זה נראה — היה עיתונאי שעשה הרבה רעש בעיתונות. קראו לו, וגם קוראים לו כך היום, אבי ולנטין. הוא היה כתב לענייניפיללים, והוא התפרסם בסדר רת-כתבות בעיתון הארץ על "הפשע המאור רגון" בישראל. היו מישפטידיבה נגר העיתון, בגלל הכתבות האלה, וכל הארץ השתתפה בהלול-הפשע הזאת. ולנטין הזה, שהוא כיום בן 39, למד שהפשע אינו משתלם — לפחות לא בעיתונות. הוא עבר לכתובת ספרי-מתח.

במשך שבע שנים הוא היה בעלה של דורית ולנטין, מלכת-החן של ישראל לשנת 1976, שייצגה את ישראל לצידה של רינה מור, שזכתה בתואר מיס תבל. אבי ודורית היו הזוג היפה של רמת-

אבי ולנטין

אבי ולנטין
חברה חדשה

השרון, זוג סולירי, מצויד בבית יפה וכל האביזרים הנחוצים, פלוס חברים מתאמים, ואז כיום אחד — וזה קרה בשנה שעברה — הם נפרדו. כל אחד פנה לדרכו.

את דורית ראו בעיר באירועים שונים, אך אבי נעלם.

השבוע, במסיבה רבת-משתתפים, ראיתי אותו עם חברתו החדשה. לא כליך הבנתי מה הוא עושה במקום כזה רועש והמוני, עד שגילו לי שחברתו עוברת כמלצרת במקום הזה, וזאת הסיבה לבואו.

כעת מספרים החברים המשותפים שיש חיכוכים בין דויד לירידתו אורט בגלל חני. מה בריוק קורה במשולש הידידות-ירומאנטי הזה לא ברור לאיש, וכמו אצל משולשים רבים אחרים חשוב לגלות מי מגלם את שתי הצלעות השוות, כלומר מי מן השתיים מהווה את הזוג האמיתי. ואולי יש כאן משולש שווה צלעות, ואז זה באמת מעניין.

מחוץ למיגרש הביתי

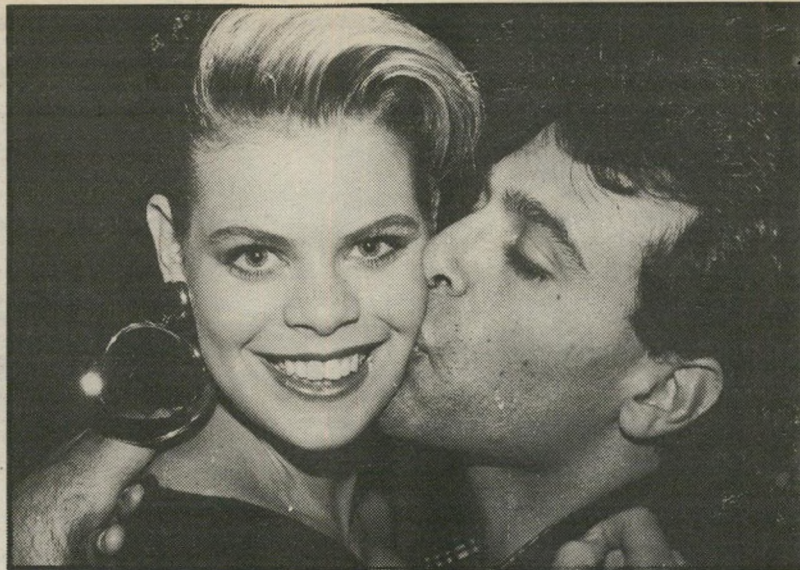
מה קורה בעולם-הכדורגל הנפלא שלנו? השחקן יעקב שוורץ מבית-ירושלים, המחלים מפציעה, מתאושש להפליא בעזרת חברתו, קלינה משיח. שוורץ, הנחשב כיורשו של אורי מלמיליאן הא-גדתי, הוא גבר נאה בן 25, ויש לו מחזירות רבות. אך כולנו יודעים שאהבה גדולה יש רק אחת, ולגבי היותה זאת קלינה, שאותה הוא הכיר עוד בימי שרותו הצבאי. זה בא ללמדנו איזו נחישות יש לספורטאים שלנו.

שחקן אחר, שהוא מאושר כעת, הוא ירון כהן, מבית-ירת-אביב. לפני חצי שנה עזבה אותו חברתו, מפני שהוא שם עינו באחרות. אך היא נוכחה לגלות שירון אוהב אותה על אמת, כמו שהחברה אומרים, והיא נכנעה ללחציו. כעת הם שוב ביחד. לעומתם, השחקן אופיר שמואלי, איש נבחרת-ישראל, מגלה אהבה לתל-מידת-תיכון בשם אבישג.

אני יכולה להמשיך כך עוד ועוד, אבל יש גם מיקרים הפוכים. שחקני-הכדורגל הבוגרים האלה, שהגיעו לשנות ה-30 בחייהם, לא כליך שבעים מחיי האהבה הקונבנציונאליים שלהם, והם מחפשים ריגושים מחוץ למיגרש הביתי.

אני מכירה כמה חברי נבחרת-ישראל ושחקני-מפתח בקבוצות מהליגה הלאומית, המנהלים סיפורי-אהבה-יוסכס עם יפהפיות תל-אביביות שונות מתחת לאפן של נשותיהם החוקיות. שחקנים אלה, שהם ברובם נשואים, טוענים שהם מאוד אוהבים את החוקיות, אך כדי להגביר את האדרנלין בדם הם זקוקים למשהו נוסף, בדמות מאהבת צעירה.

הרי את מקודשת

ניקול הלפרין ורני מאנה
אישור מיוחד מהצבא

אם יספרו לכם שרני מאנה וניקול הלפרין, מלכת-היופי של ישראל, מתחילים, אל תאמינו, כי למעשה הם כבר נישאו

אילת

או ספרד?

מה כבר לא סיפרתי לכם על רני קובי? לנין, בן למשפחת קובלנץ, מבעלי מוסך פיאט המרכזי?

גיליתי לכם על הרומאן שהיה לו בעבר עם בחורה בשם **בילי רובין**, ולאחר-מכן היה לו רומאן שהשתיקה יפה לו, כי מדובר במישהי נשואה, שנגמר לו ממנה. הוא ניהל רומאן עם יצרנית-אופנה בשם **רותי מאירוביץ**, וכי שנגמר לו גם ממנה היא הוריעה לו שזוא השאיר לה מזכרת, עובר בן ארבעה חודשים, שכבר מפוז בביטנה.

אבל רני אינו אומר גואש, ובאחד מטיוליו באמריקה הוא הכיר גרושה יפה ועשירה בשם **אילנה טראוב**, שמכירה חצי מהחשובים והחשובות בלוס-אנג'לס, שם היא מתגוררת. לאילנה זאת יש אח בשם **מאיר טפר**, שהוא איש-עסקים מאוד גדול ומאוד מכובד, ורק השבוע היה כתוב עליו בעיתון שהוא טס לפולין ביחד עם המפיק **ארנון מילצין** והבימאי הפולני **רומן פולנסקי**, כדי לברר אפשרויות של השקעה בבירה הפולנית. מה? קוריקולום-זיטה הקצר הזה אפשר להבין שהיא מטוררת, ויש גם ילד מנישואין קודמים. או רני ואילנה התאהבו זה בזה, ולאחר שהוא חזר ארצה הם ניהלו רומאן טלפוני ארוך.

לפני שבועיים היא באה ארצה כדי לבקר את רני שלה, וגם כדי לראות את החברים. בינתיים הם עושים פוצ'ני-מוציניו זה לזה ושולחים מבטי-אהבה זה בזה וגם קצת מתוור כחים זה עם זה הוכן הם יכלו את חופשתם, באילת או באייספר או במקום אחר, וגם לא עושים חשבון מהעובדה שמפרידות ביניהם כמעט 15 שנה.

כמובן שרני-ג'דרגתי לרני, ושאלתי אותה:

"נו, רני, מה יהיה? מתי כבר תתחתן ותביא נחת להורים הפולניים שלך?"
"לא יודע. בינתיים טוב לי ככה."
"ומה עם הילד שלך, שאמור להיוולד בקרוב?"

"אחרי הלידה אנקש בדיקת-דקמות. אני מקווה לסגור את העניין קודם לכן. האמיני לי שזאת טראומה לגביי. להכריח בן-אדם להיות אבא נגד רצונו היא עושה את הכל במתכוון."

היא והאחרת

המאמן הלאומי של נבחרת-הכדורגל של ישראל, **יצחק שניאור**, הוא אדם מיוחד. כושרו הגופני מרשים ביותר, בהתחשב בגילו. שניאור, גרוש, שהוא אב לילדים גדולים מאוד, ושגם יש לו נכדים, מנהל מזה תקופה ארוכה רומאן עם אשה שמסיבות ברורות, שאני לא יכולה לפרט, לא אנקוב בשמה. אך אתם תבינו בעצמכם שלפעמים מצב מישפחתי אינו מאפשר לגלות פרטים נוספים. במקביל לרומאן הזה יש לו רומאן עם בחורה מאוד נחמדה בשם **עליזה**, דיילת אל-על לשעבר, בת 40, העובדת כמזכירת-ניהול במשרד גדול בתל-אביב.

אני ממש מתפעלת איך אדם בגילו מסוגל גם לאמן את הנבחרת וגם לטפל בשתי הנשים.

השפיונים שלי בעולם-הספורט גילו לי שהוא אוהב יותר את עליזה, ושמע-רכת-היחסים האחרת שלו, עם הראשו-נה, עומדת להסתיים בקרוב בגלל העניין המישפחתי העדין.

קופידון

בשפת-הים

אחרי רומאן עם מפיק הוליוודי, שלקח אור-תה לסאפארי בקניה, ואחרי הרומאן עם **ג'ון הקבר**, עיתונאי נשיונל רדיו של וושינגטון, מצאה השחקנית דורית **שובל** את אהבת חייה.

דורית בת 27, שיחקה בכמה סרטים, ביניהם שניים לדרך של **יגאל לב**, בסרטי האימה הטלוויזיוני של **מיקי בהגן** ובקור מריה המטופשת של **דובי גל**. היא הופיעה גם בכמה הצגות-תיאטרון וסרטי-פירסומת. עכשיו היא הגיעה למסקנה שהדבר שבי-אמת הכי חשוב לה זה אהבה, בעיקר לאחר שהיתה נשואה במשך שנה לעורך-דין וחיה נראו כמו בית-דין ליל.

חברתה הטובה והמרת-ידרנית **מיקי קב**, אמרה לה באחד הערכים שהיא רוצה להכיר לה חבר טוב, ידיד של בעלה **יהודה אדר**, מנהל בית הספר לג'אז רימון. דורית ענתה לה שזה לא כראש שלה להכיר אף אחד, כי באותו השבוע היא זכתה בפרס על מחזה שכתבה

בנוכחות כמה עדים, והמעשה שהיה הוא כדל-הלו:

רני וניקול סערו את ליבם בחברת כמה ידידים בבית-הקפה הצמוד לבית-לסין בתל-אביב. כטוב ליבו בקולה, קם לפתע רני וחסיר את טבעתה של מלכתו והחל לשחק בה. חבר שישב לצידו אמר לו שאם הוא ישים את הטבעת על אצבעה של ניקול, ויכריז בקול רם שהוא מוכן לקחת אותה לאשה ועוד כמה מישפטים מוזרים כאלה, הם ייחשבו כני-שואים לפי החוק.

רני מאנה לא היסס, שם את הטבעת על אצבעה של ניקול וחבר משותף הכריז עליהם כעל בעל ואשה.

לפי דיני הרבנות, תופס המעמד הזה, והי-שניים נחשבים כזוג נשוי לכל דבר.

בינתיים חלפו שבועיים, ניקול קיבלה אישור מיוחד מהצבא כדי לבקר את אמה המתגוררת בלוס-אנג'לס, ובמהלך שהותה שם היא גם נפגשה עם אילנה-הישראלית-אמריקאית **אורי הרקם**, שכבעלותו כמה שבועונים וירחונים בתחום האופנה. ניקול כבר הצטלמה עבור כמה מהם.

רני, שמאז נסיעתה מתקשה לתפקד, החליט השבוע להצטרף לחברת-ראשתו, וכי-יום החמישי הקרוב הוא טס לארצות-הברית בחברת המיסעדות **עמוס כהן**, שערך לאורי הרקם את ההיכרות עם מלכת היופי ניקול.

רני קובלנץ ואילנה טראוב

להכריח בן-אדם להיות אבא נגד רצונו היא עושה את הכל במתכוון.

אם לכם טוב, אז גם לנו טוב לראות אתכם ביחד. אני רק מקווה שלא תעשה ירידה.

"ומה עם הרומאן עם אילנה?"
"טוב לנו ביחד, וזהו."

יצחק שניאור

בגלל עניין מישפחתי עדין

אז אני מציעה שיזדוץ קצת, כי החי-ברים שלו וגם אנחנו רוצים לראות אותו מגיע למסיבה עם החברה, מבלי לחשוש מה תגיד האחרת.

ובימה בשם מה שקרה ביער. שהועלה על-ידי התיאטרון לילדים ולנוער. והיה לה מצב-רוח מאוד טוב. לכן גברים לא עניינו אותה. כמה ימים לאחר-מכן היא היתה בשפת-הים, ושם היא פגשה ביהודה, בעלה של מיקי קב, שהיה בחברת חבר. יהודה פנה לידידו ואמר לו, בהצביעו על דורית, שזאת הבחורה שסירבה להכירו. מסתבר שקופידון עבר שם במיקרה או שלא במיקרה, והוא שילח בשניים חיצים-אהבה.

הם פשוט התאהבו זה בזה ממבט ראשון. לחבר של יהודה, שהוא כיום החבר של דורית,

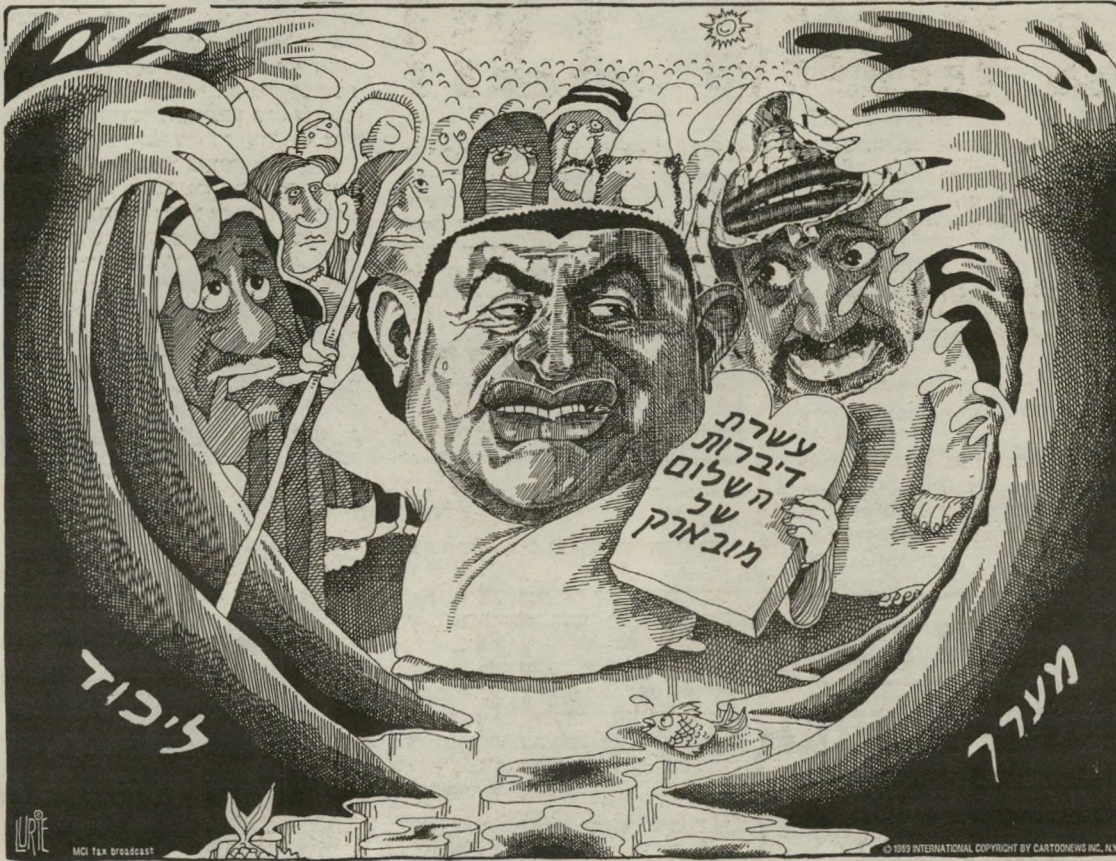
דורית שובל ואורי הרפז

עם מיקי ודוואלד דאק

קוראים **אורי הרפז**, והוא מוסיקאי בן 33, הכנת מוסיקה עבור אולפני וולט דיסני בלוס-אנג'לס, שם הוא הכיר את יהודה, כשלמדו ביחד בבית-ספר למוסיקה. שמעתי שיש איריליה משגעת בין ה-שניים, אך במקביל הם רבים על מקום המגור-רים. דורית רוצה לגור בישראל, ואורי עדיין לא השתכנע סופית שכראי לו לעבור לארץ. אתם חושבים שכראי לו לעבור עבור מחלקת-הסרטים של הטלוויזיה במשכורת שהם מציעים?

רענן לוריא מדבר:

מרדכי הורוביץ הכנות למבול

למדנו כמה טריקים מהם!

ראש הממשלה מר יצחק שמיר יכול עכשיו להתרגן, לגעור בראשי מפלגת העבודה, לט" עון שהם מתרוצצים בכירות העולם ופוגעים במדינה. ואכן — לא נשמע כדבר הזה בשום אומה ולשון ששני שרים בכירים בממשלה כלשהיא יעברו ממקום למקום שלא על דעת הממשלה שבה הם מכהנים ויטיפו לעמדות המנוגדות לעמדות ממשלתם. אנחנו ראינו בסלווייה איך שרים אמריקאים, מראיינים, חברי בתי מחוקקים מביטים בה"פרס ורבין בהשתאות כמו בשני פרוורטים פוליטיים מסוג נריר כלשהו. ואולם ראש הממשלה הר" זהר עוד לפני כמה חודשים מעל דפי "דיעה אחרת" כי זה מה שצפוי לו משותפיו אלה. כמו שאומר הפתגם: מי ששוכב לישון עם כלב, קם עם כינים.

אנחנו גם הבענו מעל דפי מדור זה את דאגתנו בגלל הלחצים הקשים שראש הממש" לה יהיה נתון בהם, הן בעולם והן מצד שותפיו בקואליציה, כתוצאה מיוזמת השלום שלו. היינו בדעה שהיוזמה פותחת פתח ללחצים כאלה שאין אדם שיהיה מסוגל לעמוד בהם. כושר עמידה זה מעורר בנו, במחשבה שניה, דאגה אחרת חמורה מהראשונה. בפרס השנה החרושה אנו מאחלים לראש הממשלה שפע בריאות ואריכות ימים. אך ראש הממש" לה אינו איש צעיר וריר ידוע כי לא לעולם חוסן. האיש שייכנס בבוא העת לנעלי של ראש הממשלה יירש ממנו מצב הצופן כחובו

דני כה

תפילה

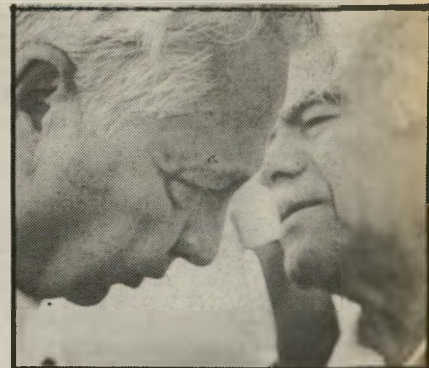
הו אלי!
עשה שיוכח כי עשרה מנגלים התהפכו על הכרמל בעת ובעונה אחת במקומות שונים והם שגרמו לשריפה ביערות, אם תעשה זאת — דיינו!
ואם לא תוכל עשה לפחות שיוכח כי חבורת מופרעים-פירומנים (יהודים, כמובן) הם שהציתו את האש ביערות, אם זאת יוכח — דיינו.
אם לא ניתן, יוכח לפחות שהמציתים היו תושבי השטחים (רצוי מאד ממתנגדי אש"ף) אם כך יהיה — דיינו!
והיה וגם זאת יקשה עליך להראות, תן לפחות עדות שהמציתים אינם קשורים לאף אחת מתנועות השמאל. תן הוכחה שתעמולה עויינת לא הסיתה אותם ויד מכוונת לא היתה מאחוריהם, אם לפחות כך תעשה — דיינו!
אם גם זה בלתי אפשרי, תן בינה בלב העם שיוכח כי מטעים שנעקרו ע"י צה"ל, ע"פ שיקול מפקדיו, כדי למנוע הטלת בקבוקי תבערה ולהציל נפשות, שקולים כנגד יערות הכרמל ושומורותיו, אם העם יקבל זאת — דיינו.
ואם גם זאת נבצר ממך לעשות. אז אנה הקשח את ליבי, שים קורה בין עיני, ועזור לי להמשיך בדרך המיתממים והמתפרסים, כי אהבתי את אויבי ואת מרצחי אעריק, אם כך תסעדי — דיינו!

198

בשבוע שפתח את תש"ן מסרו דובר צה"ל והמשטרה על 5 ערבים שנרצחו על ידי בני עמם.
ססירת, "דיעה אחרת" מראה כי מאז פרוץ מאורעות האלימות הער- בית קמל הטיור 198 איש ואישה, ערבים ויהודים, לפי הפירוט הבא:
● 153 ערבים נדקרו ונורו ונשרפו בידי אחיהם.
● 45 יהודים נרצחו.
● חיילי ישראל נעדרו.

רבים, מתמקדות באישיותו של אריאל שרון. כל מעמד שיינתן לשרון בתוך הליכוד, פרט למעמד של האיש הבא אחרי שמיר, שקול כנגד ניטרול האיש ותיסכול הציבור. על כך גם הליכוד וגם המדינה עלולים לשלם ביוקר.

חידי הראוי לעמוד, בבוא העת בראשות הממ" שלה. כל אדם בישראל, יהודי או ערבי, לאומי או שמאלני, יודע זאת.
יש בציבור הרגשה שהמדינה מתפרקת. אין ספק שתקוות הציבור, כולל שמאלנים

יצחק שמיר ואריאל שרון

ראשיהם ממעלה והורש המחתים לתפקיד

לחצים עצומים. מבין המועמדים האפשריים לרשת את מקומו בבוא העת ישנו רק אדם אחד המסוגל לעמוד בלחצים כאלה — אריאל שרון. כל מינוי אחר יביא עלינו את מימי המבול מיד עם הסתלקותו, במקום או במאחר, של הסקר האנושי ברמות יצחק שמיר.

כל המועמדים האחרים הם אנשים נפלאים אחד אחד. אין כזה ספק. אבל בחלקם הם עור שים כבר עכשיו טעויות הנובעות מאי עמידה נידבת עשר הדקות שהנשיא בוש נידב לשר החוץ משה ארנס, לאחר שבאותו יום עצמו ישב בניחותא כמשך שעה שלמה עם שמעון פרס ודן עמו בעניינים השייכים לת" חום אחריותו של מר ארנס, היתה השפלה בלתי נסבלת ומיותרת לחלוטין.

העיתונות דיווחה כי בפגישה ביקש מר ארנס מהנשיא בוש שיסיר פגישה בין ראש הממשלה ובין הנשיא מובארק. זה היה מהלך שגוי. לא זו בלבד שע"י כך ראש הממשלה הצטרף כסטאטיסט לתסריט של פרס ורבין, אלא שמובארק זכה מעתה במעמד של מי

הצב והעקרב

אם היה איש שרף את רבין, מאז מלחמת ששת הימים, היה זה וייצמן, משום שלא, הומ"ל למטכ"ל על ידי רבין, כשהוא פרש מתפקידו כרמטכ"ל הנצחון האדיר של אותה מלחמה.

וייצמן אהב לתאר כיצד שיחתו הסוערת האחרונה עם הרמטכ"ל רבין, לפני שהאחרון יצא לתפקידו החדש, כשגריר ישראל באר"ב, הוא הטיח בפניו של מי שנחשב אז גיבור המפקדים של "ששת הימים": "אתה הבלוף הכי גדול מאז יהודה המכבי".

אבל את נקמתו האמיתית דחה וייצמן עד לאחר מלחמת יום הכיפורים, ערב ההכרעה במרכז מפא"י (מפלגת העבודה דאז) בשאלה מי יירש את גולדה מאיר כראש ממשלה, רבין או שמעון פרס?

באותו ערב פגשתי את רבין בכינוס המרכז באולם "אוהל" כשהוא חיוור וכידי הרועדות" לת ניקוטין. באותה הזדמנות, סיפר וייצמן, שהופיע למחרת. לפי הדריעה בעמוד ראשון טען וייצמן שרבין, כרמטכ"ל התמוטט בימי

כשמו"מ זה כבר מתנהל. וחיבוק הדב של וייצמן היה יותר מדי, קרוב לוודאי, עבור רבין, כי וייצמן פירושו בעיני הציבור — הכשר גלוי לאש"ף ולערפאת.

■ עזר מספר זכרונות

פעמים רבות לאורך דרכם עמדו וייצמן ורבין בעמדות מנוגדות, מכדי שרווקא עכשיו שרבין חושב שהוא מגיע לפיסגת צ'רצ'יליותו, יזערו יחד להליכה בשיניים.

בלשכתו במפקדת חיל האוויר, לפני כשלו-

או וייצמן וטמיר יפה את תפקידם. עכשיו המצרים יודעים שיש להם קנדידאטים חדשים לגיוס למען עניינם, את רבין ואת יצחק שמיר. המצרים יוכלו אס"כ להעזר בטמיר וייצמן, רק כדי לעדכן את הערכות המצב שלהם ביחס לנעשה בישראל — כדי לנסות להמשיך לקעקע ולפצל אותה מבפנים.

■ רבין עובר את הרוביקון

אבל את החשבון האמיתי עם וייצמן סגר רבין עצמו. וזהו חשבון ארוך, כמעט חשבונות דמים.

את סטירת הלחי המצלצלת ביותר ספג השר עיזר וייצמן מייד שר הביטחון יצחק רבין. רק הכריו וייצמן, בעקבות פגישה עם רבין כי הוא כרת ברית עם שר הביטחון כדי לסייע לו בשמחה. לקדם את תהליך הש"לום" רחה רבין על הסף את היד המושטת: כאילו היה וייצמן מוכה שחין שיש להתרחק ממנו, ולמעשה אמר לו רבין תודה, לא צריך טובות, ארץ להסתדר בעצמי.

ברור מדוע וייצמן ניסה עתה לקפוץ בזריזות על עצלתו של רבין כשם שברור עוד יותר מדוע נמלט שר הביטחון מהטרמפיסט הזה.

בעיני וייצמן המתרוצץ בטל וטוחן מים זו השנה החמישית בממשלת "האחדות הלא-מית" רבין עומד לצלוח את הרוביקון, אם לא עשה זאת כבר. מהרגע שרבין חזר מקהיר והצהיר על מה הסכים עם חוסני מובארכ, יכול היה וייצמן להניח ובצדק, ששר הביטחון מוכן ומוזמן למעשה לשבת לדיונים עם משלחת פלשתינאית, שלאמיתו של דבר תייצג את אש"ף ואת יאסר ערפאת. בכך נתן למעשה

נעם סרנסקי, העולם הזה

ציון צמיר, העולם הזה

אורי דן

ואחרי-אחרי

"ההמתנה" המתוחים ממש ערב מלחמת ששת הימים, נאלץ לקבל זריקת הרגעה מרופא בביתו והעניין הוסווה כאילו רבין סבל מהרע"ל הציע לו רבין לקבל את הפיקוד על צה"ל, משום ש... בגללי עם ישראל עומד בפני מלח"מה". וייצמן חזר והשמיע סיפור זה במשך שנים, בפני כל מי שרצה לשמוע. אולם פרסומו דווקא באותו יום נועד לסייע לפרס לנ"צ במאבק עם רבין. אבל קרה בדיוק ההפוך, כמו שארע למרבית ההערכות המצב המוט"עו של וייצמן לפני ואחרי אותה פרשה.

לכן ברור מדוע בצורה כה בוטה ניפנף רבין מעליו בשבוע שעבר במהירות, את "הב"רית" שניסה לכפות עליו וייצמן. הוא כבר אכל מספיק קש מבן-הברית הזה.

אבל בכל זאת נותרה ברקע, העובדה ללא עוררין, שרבין אכן זקוק היה למזרק של רופא מוכר בתל-השומר כדי להתעורר בימי הלחץ של ערב אותה מלחמה ב-1967.

לכן השאלה היא, האם אין שוב רבין קרוב לעומס של "תקופת המתנה" ממושכת עוד יותר? האם הלחץ של 22 חודשי השתוללות הטרור הפלשתינאי בו מצוי רבין מבלי שמצא לכך פתרון מקצועי, וההתקפות הפומביות עליו המטילות עליו אחריות לפשעים חמור עילי נגד אורחים פלשתינאים — לא הכריעו אותו שוב עד שסוכים עתה להיכנס למעשה למו"מ עם אש"ף? בכך הוא למעשה עלול להפוך לשר הביטחון הישראלי הראשון ששי"בר את עקרונות הצינוני בן כמאה שנה, שמול טרור כזה עומרים ונאבקים, ולעולם לא נכ"נעים.

אחרי

שים שנה, סיפר לי מפקד החיל דאז, האלוף וייצמן על ארוחת צהרים שזה עתה חזר ממנה. שסעד בחברת סגן הרמטכ"ל רבין על שולחנו של ראש הממשלה ושר הביטחון דוד בן-גוריון.

בן-גוריון שידע היטב כמוהו על חלקו המכריע של רבין כקצין בכיר בפלמ"ח ב-1948 בהפגזתה ושריפתה של אניית הנשק של האצ"ל "אלטלנה", מול מלון דן בחוף תל-אביב, שאל את שני האלופים הצעירים האם היו חוזרים ומפגינים את "אלטלנה" אילו היה הדבר חוזר ומתרחש שוב.

וייצמן, שהיה עסוק באותם הימים בהצמ"ח כנפיקרוב ארירות לחיל האוויר המפואר המשיך באוני בסיפורו. רבין השיב בחיוב לשאלת "הזקן" (בן-גוריון) אבל עזר עצמו אמר מיד: "ואני — לא" עזר היה כה גאה בתשובתו עד שתאר לי בלשכתו, שלשמע דבריו נשמתו מידו של בן-גוריון הכך ברעש אל צלחת המרק.

כי היה זה עדיין עזר וייצמן של ארץ יש"ר ראל השלימה, כשאך מעטים חלמו על כך, וייצמן של תעוזה ומנהיגות. היום הוא ורבין מתעלים את המתנחלים וההתנחלויות כמעט במידה שווה. וייצמן כשר ביטחון בשעתו — היה מוכן להשתמש נגדם בכח כדי למנוע את התיישבותם — ובטוח שרבין גם היום לא יסס לעשות שם "אלטלנה" מחודשת ומכופלת.

■ סוגרים חשבון ישרן

לשותף של יצחק שמיר, בלומר רבין, יש לו גם חשבון אישי עם וייצמן.

אפשר להתחיל מהסוף ולאמר שרבין מת-חיל אולי להאמין למה שכתוב בעיתונים שהוא מין צ'רצ'יל חדש. אז למה לצ'רצ'יל להתחלק בנצחון הצפוי ארטרטו עם וייצמן? למה לצב רבין לעבור את הרוביקון שעל גבו העקרב וייצמן? מספיק היה לצ'רצ'יל המקורי בלונדון את הרומן שלו עם דודו של עזר — ה"ר חיים וייצמן, נשיאה הראשון של ישר"אל.

אגב, אם בצ'רצ'יל עסקינו, לפי מרן דרכנו מהשמאל, אז כפועל יוצא האינתיפאדה צרי"כה להיות משולה לבלויץ הנאצי על לונדון ואנגליה. אבל ראייתם מישו, כמו רבין למי של, מנהל את הנוסח הישראלי של הקרב על בריטניה? בינתיים הקרבות הישראליים הגדור לים מתנהלים נגד חיילים ישראלים הנאש"מים בהתעללות ובהריגה בבתי משפט, כאשר רבין חשוד בהוראה המקורית "לשבור להם (לערבים) את העצמות!" והטרור הפלשתינאי ממשך להשתולל. מעולם לא היו רבים כל כך לא חייבים דבר למעטים כל כך בצמרת הביטחון, שהפקירו את ביטחונם של היהודים בארץ לאורך החופים, ביצרות המוצתים, בדרכים ובמרכזי ההרים.

מכל מקום ידו המושטת של עזר וייצמן נשארה תלויה באויר כנראה גם משום שרבין לא רצה להרגיז את פרס, בטרם יהיה מוכן להתמודדות עמו על המועמדות לראשות הממשלה.

כי רבין מהמר על כל הקופה. הוא הנוט לפני יצחק שמיר, הנגרר בשמחה אחריו תוך שרבין שוכח שכפני עיזר לא תשים מכשול. אלא שרבין, כשמיר, חייבים לחזור ולספר לציבור שמעולם לא ניהל מ"מ עם אש"ף גם

לפני

רבין גושפנקא פומבית לשיחות העקיפות עם אש"ף שניהל, בידיעת יצחק שמיר, מאז שיח"ר מהכלא בתחילת השנה את פייצל אל-חוסני.

וייצמן חשב כנראה שזוהי הזדמנות חייו. הרי מי כמוהו הקדים לעשות ולקרוא מאז הצטרף למפלגת העבודה, לשיחות עם אש"ף ויאסר ערפאת, ובשיחות מצרים? והנה חלמו עומד להתממש דוקא בידי יצחק רבין. וייצמן גם חשב אולי, שתהיה לו כאן הזדמנות פו להופיע יחד עם רבין בפומה המנו"פחת החביבה עליו, כמשיח השלום. אבל אז התברר לו שטעה בהערכת המצב שלו, ואין זו הרי הפעם הראשונה.

■ המצרים מחליטים סוסים

שמעון פרס לא נראה כלל מתרגש במלון "וולדורף אסטוריה" בניו-יורק כששמע שמי שנחשב כבן-בריתו במפלגה, וייצמן, משמיע שבועת-אמונים ליי רבין של פרס — רבין. פרס כבר התרגל מזמן לטרונות והטענות של וייצמן שאין הוא עושה מספיק ומה"למען השלום". בדרכו הפחיתות של וייצמן כמוהו.

גם המצרים לא נראו כמו שיצאו מעורם, מרוב שמחה, על הכרזת העידוד של וייצמן לויתורים שעשה רבין אצל חוסני מובארכ. כי המצרים כבר סחטו כמעט כל טיפה מהלימון הזה, וייצמן, ונושאי-כליו החלודים אברשה טמיר. אלה שימשו מכשירים בידי המצרים, במשך שנים, כדי לנגח באמצעותם את ממי"שלת ישראל, ממנהם בגין דרר פרס ועד יצחק שמיר. כסניגורי הויתורים הישראליים לסא"דאט ולמובארכ ובין שניהם — לאש"ף, מיל-

דיאלה אשכנזי

איזון חוזר

העיתונאי כרדרור ימיני האשים "אנשי שלומינ" בתקשורת, בהבלטת יתר ללא כל פרופורציה של כל תנועה קלה שבקלה במחנה השפיריים". טענותיו קיבלו חזק בעמוד 4 בבילון ראש השנה של מעריב: פורסמה תמונה בגודל 5 על 4 אינץ' ומה האירוע המסעיר: עשרות ילדים ובני נוער לובשי חולצות כחולות השתתפו בעצרת במרכז ירושלים. "רוצים פריצת דרך לשלום". בין עשרות בני העשרה, נוכחו שני ח"כים צעירים בנפשם ושני עסקני נוער, ילדי שמנת שעברו זמן את גיל הטיפש הארבעה צוטטו בהרחבה בכתובת לתמונה שהשתרעה על לא פחות מתשעים מילה.

כשהועלו האשמות לחוסר איזון וכיסי מוגזם של ישראל בושינגטון פוסט מבקר הפנים בדי. הפוסט-מורטס מצא שהמבקר רים מבחן צדק. העיתון הכה על חטא. כדאי גם אצלנו שמבקר המערכת בעיתון נים היומיים יבדקו טענות מבקר התקשורת.

★ ★ ★

לפני שנים מספר גילו את הסוד האמיתי בכוחות הרפיו של "הפנצלין היהודי". מרק העוף המסורתי ירד מנכסיו לשמחת הצמיחונים ולמורת רוחה של כל אם יהודית, הד כה שנוכחותו של בעל-הכנף בצלחת היא רק ל"כפורעס" ואינה מרפאה איש. מי המי לח המכילים שבמרק, לעומת זאת, מחול' לים את הגס ופוחתים את דרכי הנשימה. עם תחילת עונת יצוא ההדרים נזכרתי בתגלית שנת שש"ט: "פנצלין יהודי חרש", פרוזה וכשר למחרת, עומד לטרוף פלה משוק תרופות הפלא של תרופות הסכי תא. ד"ר נתן שרון, ביופיזיקאי ממכון ורצ' מן ופרופ' יצחק אופק מבית הספר לרפואה של אוניברסיטת תל-אביב, אומרים שיש יסודות במיי האשכוליות, העשויים למנוע ולעזור לרפא דלקות בדרכי השתן. מסתבר שסיסמת האשכוליות "אשכוליות או לא להיות" אינה משוללת כל יסוד.

★ ★ ★

כבוי מספר האירועים, על רקע לאומני" מקרב ערביי ישראל לא צריך להפתיע איש. יום האדמה השנה היה כה שקט שפיע שר היה לקרוא את הכתובת על הקיר. מעל ראשי המפגינים התנוססה הסיסמה — "מבירות ועד עזה — רק עם אחד". כמובן, לא מדובר ביהודים...

★ ★ ★

בימי מיתון, מי צריך חופש בעיר העב' רית הראשונה, עם אמבטיה פרטית בכל חדר כשיש נופש בעיר העברית הקדומה עם מקוה צמור בצוותא. בהבטחות להחזיר את תך לתקופת האבן בארץ המובטחת, כמה אנשי בראשית פתחו לרווחה את "מלון המערות" בסוסיא שבדרום הר חברון. בע' בור 35 ש"ח תקבל פנמיון מלא במלון 10 בחזקת 20 כוכבים, תחת כיפת השמיים או ללא כוכבים בפתח האדמה. מה שבטוח, את המגבות מצמר העזים לא יסחבו הביתה. בבתי הסדר בארץ ששח המחה לאסיר באגף רגיל עומד על 3 מטר מרובע, באג' פים הצופים בפתח בית 1.8 מטר לארץ — ממש בית הבראה לעומת "מלון המערה". שיהיו אסירי תודה: הכנסת האורחים כסרי סיא עוד יותר צפופה. לרשות הבאים מע' רות מגורים בנות שבעה מטרים מרובעים שמלניות בין חמישה לשימונה איש. כך כתוב.

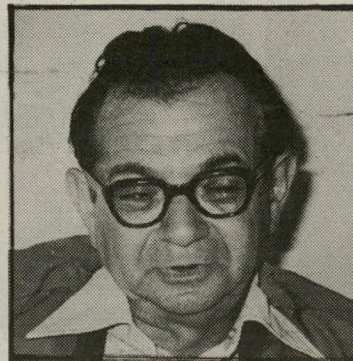
יוסף ברנע

הסכם מדיני

אך מאוד לא ריאלי

הפרופ' מיכאל הרסגור ומוריס סטרון חב' רו להם לכתובת "ישראל והמדינה הערבית-פלסטינאית — כישויות בלתי-אירדנטיות" טיוח". כאשר בהקדמתו כתב האלוף (מיל) יריב כ"י "היכורם... בא בעיתו ויש בו תשובה לצורך קיים גם לחנוך הציבור וגם לחיפוש פתרונות העשויים להסיר ספקות וראגות ולחזק את הנכונות להתקדם בבצועה של המשימה החשובה ביותר המוטלת עלינו: השגת שלום עם שכנינו הערבים..." (ההדג' שות שלי — י.ב.).

במסמך כתבו השניים כ"י. "התקדים ההולך ביותר את המצב הנוכחי במזה"ת הוא החוזה בין אוסטריה לבין ארבע מעצמות הכיבוש... שנחתם ב-1955. החוזה הנ"ל מספק דוגמה לבטחונות שיש בהם כדי להסיר חש'

פרופסור הריסגור

פיתרונות העשויים להסיר ספקות וראגות

שות מלב שני הצדדים". במילים אחרות, חוזה עקב כיבוש בינלאומי באירופה, הוא המתאים להשגת חוזה של שלום, במזרח'ת!

בהמשך כותבים השניים: "אוסטריה קיבלה על עצמה התחייבות להיות בעתיד מזדינה נאציטאלית באופן מתמדי. הדבר נרשם בחוק שהיה לבסיס חוקתי לעצם קיומה הלגיטימי... כמו כן הסכימה... לצמצם את כור' חותיה הצבאיים באופן ניכר". האם הקוראים חדיהיזכרון זוכרים כעבר, מודעות על מכירת עורפי ציוד צבאי של איזשהי מדי' נה ערבית?

בחוזה האוסטרי מוצאים הפרופסורים הנכ' בדים את תרופות הפלא הבאות: "קודם-כל

תזכורת מיצרית

דברי השחץ שיצאו לאחרונה מפי נשיא מצריים צריכים להעיר אותנו מהתרדמה העמוקה שהיינו שרויים בה ביחס אליו בפרט ולמצריים בכלל. צורת ההתבטאות הזו של הנשיא המצרי מראה אולי שעודף הביטחון טימטס לו קצת את השכל הישר ובמעשיו הוא מתחיל להזכיר את "גיבור" מלחמת ששת הימים עבדול נאצר שהוביל את מצריים לאחד מכישלונותיה הגדולים ביותר.

ברם, יש לתופעה זו מימד עמוק יותר. לא רק שחצנות והתנשאות שמענו, מעבר למלים יש בדבריו האחרונים של הנשיא המצרי נימה ישנה אך מוכרת של שינאת ישראל בנוסח הערבי והמוסלמי הקיצוני. לא היו אלו פליטות פה מקריות, הוא אמר את מה שהוא באמת חושב והשקט ברחוב המצרי מוכיח לנו שהעם המצרי מסכים לדבריו.

אנו יכולים לחשוב שדיברי הנשיא המצרי הם ברובם הבל ורעות רוח, אבל המצרים רואים זאת דווקא כביטויים מוצלחים של "נשיאם האהוב" ועל רקע זה עלינו לזכור שבסופו של דבר הערבים עדיין נשארו אותם הערבים שהיכרנו מימים ימימה ומצריים היא עדיין אויב ערבי מוטנציאלי שמחכה להזדמנות להשמידנו.

הנשיא המצרי יכול להמשיך להבטיח לקשקש, להצהיר ולאיים, אך אם נקפיד להתחזק ולהשמר, נשארו דבריו עוד כמה פנטזיות בים הלחג הערבי. גורלו של נאצר יהיה בסוף החשבון גם גורלו שלו.

צבי גרנות

של משטרים דמוקרטיים יודעים להענין: "הסעיף המחייב את אוסטריה בחוזה השלום עליו חתמה, לקיים משטר דמוקרטי, מר' סף תוקף ומשקל לסעיף הקודם, האוסר פעי' לות אירדנטיסטיים... יסום תנאי זה בחוזה השלום הישראלי-פלסטינאי הוא חיוני לביטי' חון ישראל ולביטחון המדינה הפלסטינאית כאחת. סעיף זה יעריב לכך ששום כוח או אירגון קיצוני או טוטאליטארי לא יוכל להשי' תלט על המדינה." אולם לצערינו, קיום המש' פט הבינלאומי הוא פונקציה של רצון המדי' גות אשר פועלות ע"פ האינטרסים שלהן, ובסוגיה זו ראוי לצטט בקצרה מסיפרו של הפילוסוף הכי IN בזמן האחרון, ברוך שפי' נוצה, את הקטע הבא:

.... אם תרצה מדינה אחת להילחם במדינה אחרת ולהשתמש באמצעים קיצוניים כדי להכניע אותה לרשותה, הרבר מותר לה ע"פ דין, הואיל ולשם ניהול מלחמה די לה שתיר' צה בכך, אך אין היא יכולה לקבוע שום דבר לגבי השלום, אלא אם כן נענה לה רצונה של המדינה האחרת... כיוון ששום אדם אינו מתחייב בהסכם לגבי העתיד אלא על יסוד ההנחה שהנסיבות הקורמות עומדות, הרי שבהשתנות הנסיבות משתנה כל המצב מעיקרו... לפיכך אם מדינה מן המדינות מתאוננת שרימו אותה, אין היא יכולה להטיל דופי במהימנות של בעלת בריתה, כי אם בטיפשותה שלה עצמה בלבד, על שהפקידה את שלומה בידי אחר, העומד ברשות עצמו ואשר שלום-שלטונו הוא לו חוק לעיון". (מאמר מדיני עמ' 39-40).

חבל מאוד, שהיכוח המהותי בין ניצים ויוונים, אינו מתנהל לעיתים במגרשה של האצטיונליות והראליות. אוטופיות ומשא' לות לב, אפילו אם הם פרי הגיגיהם של פרופסורים, אין בהן בכדי לתרום בהתמודדות עם קשיי הסיכסוך המזרחי-תיכוני...

אהרון ריבי

להסיר ספקות וראגות

עות טריטוריאליות כלשהן נגד הצד השני או כלפי שכניהם... מצעים פוליטיים פלשתי' נאיים או ישראלים, כגון "האמנה הפלשתי' נאית", המבקשת את הריסת מדינת ישראל, או תוכנית הליכוד התובעות את סיפוח "יהודה ושומרון" או רצועת עזה, יצטרכו להתבטל, והתנועות הדוגלות בהן תיצטרכנה לוותר עליהן בטרם תורשינה לקיים פעילות פוליטית אחרי חתימת חוזה השלום". במילים אחרות הליכוד וימינה, יוצאו אל מחוץ לחוק בישראל (ו), ובקרב הפלסטינאים — מי בעצם לא יוצא אל מחוץ לחוק.

לא רק איסור אירדנטים יודעים הפרוי' פסורים לממש בהבליפהם, אלא גם קיומם

נורמלי

אולי פליטת הפה האומללה של משוררנו הלאומי ביאליק אשמה בפירוש המעוות למונח "עם נורמלי", המתגשם לצערנו הלכה למעשה בחיינו בארץ. לא זו בלבד שיש לנו גנב עברי וזונה עבריה כסימנים לגורמאליות, אלא גם אנס עברי, סוחר סמים עברי ורוצח עברי. הרבה מעבר למצופה ובכמויות שאינן מביישות אף גוי שאנו אמורים להיות לו לאור. מרוב שאיפות נירמול הפכנו לחושך לעצמנו במקום לאור לגויים. עיון בעיתון נותן רושם שמדובר בדיווחים מסדרם ושיקאגו. בחיינו הציבוריים בארץ אין כמעט חלקה טובה אחת שלא הושחתה. לא יאומן, אך העם הזה שאמור להיות סמל למוסריות קלט את כל השלילי והדוחה ממה שגורמאליזציה אמורה לסמל. בתחומי מערכת השלטון והמשפט ובמדיניות החוץ נותרנו כפי שהיינו: חבורת שתרלנים בשלטון המתאמצת בכל מחיר למצוא חן

בעיני הפריץ שמעבר לים ובעיני אויבינו הגרועים ביותר. בכל מחיר, גם במחיר רם יהודי שערכו ירד לרמה שהייתה מקובלת לפני חידוש עצמאותנו. על הרבה פחות ממה שמעוללים לנו רוצחי ערב היה עם אחר ממזנו מראה לפורעים את רלת היציאה — וזה במקרה הטוב... ראה בולגריה.

הגרועים שכרוצחים, בכונה תחילה וממניעים גזעניים, לא זו בלבד שאינם מוצאים להורג אלא גם זוכים לבית הבראה כפרס. על שבוים תמורת שבוים לא שמעו כנראה קברניטיו. במערכת המשפט עושים שמיניות באויר כדי לרחות לאין סוף את עשיית הצדק עם מפלצת נאצית שעמדה בקריטריונים של אייכמן. מחכים או שהפריץ ימות או שהכלב ימות. תחי תדמינתו ההר' מאנית, אך לא ל"גורמאליזציה" כוו ייחלו אבות הציונות. כך זה לא יכול להמשך. אם לא יחול שינוי דראסטי במצב ואם לא תקבל הנורמאליזציה את פירושה האמיתי נאבד, חלילה, את קיומנו המוסרי והפיזי בארץ הזאת. ובינתיים, גמר חתימה טובה.

שמואל שטרן

אש"ף-בירושלים

חזיר כשר

אל... יצחק רבין. אבל שר הביטחון אינו ממונה על מערכת המשפט בישראל!

בבית המשפט הצבאי בלוד הוגשו אישומים פליליים נגד כמה מראשי האנתיפאדה. הם הואשמו בחיבור כרוזי "מפקדת

אליקים העני

ההתקוממות הלאומית" ובקבלת כיסוי אש"ף למימון המרד. ומלי חילק להם את הכספים (למעלה מחצי מלי"ן דולר) 7 הלא הוא סרי נוסף יבה, "הלורד" האריסטוקרטי של האנתיפאדה. ומי נטל תפקיד מרכזי בניסוח כרוזי "ההתקוממות" מס. 32 — 35, לאחר שקיבל הוראות, בטל" פון ממשדרו בירושלים. מנציג אש"ף בצרפת — איש פתח שכנוי, אבו טארק" או "רובר"? ניחשתם: סרי נ" וסייבה!

אך סרי נוסייבה אינו בין הנאשמים. הוא אינו עומד לדין. כתבי האישום גם מגלים לנו ש" רדואן אבו עיאש, ראש אגודת העתונאים ביו"ש — האיש הנושא ונתן היום בקהיר ברשות ישראל!

היה חבר, כנציג הפת"ח, במפקדת "ההתקוממות" עד דצמבר 1988, ערך את ישיבות ה"מפקדה" במשרדו בירושלים וגם ניסח את הכרוזים 30-31.

אך גם אבו עיאש אינו בין הנאשמים. גם הוא אינו עומד לדין. ומה אומרים הכרוזים 32-5?

הם קוראים לזריקת אבנים ובקבוקי תבערה, למלחמת סכינים, להצתת מוסדות הכיבוש, להצטרפות ל"צבא העממי". דורשים מ"חוליות ההלם" לפגוע בחיילי צה"ל, ב"מתנחלים" וב"משטפת הפעולה"; מכריזים על "יום המולד" טוב הפלסטיני.

תארו לכם, שהרב לווינגר היה נתפס בחיבור כרוזים כאלה! שאלו על כך את שר המשפטים, אך הוא היפנה את השואל

ושר הביטחון מזמן כבר הכשיר את "אש"ף-ירושלים", וממלך הוא בונה גשר ל"אש"ף-תוניס". רבין גרם ל- שחרורו המוקדם של ראש אש"ף בא", פייסל חוסייני, שלח לו את מתאם הפעולות גורו, נתן לו יוקרה ובעקיפין שלח אותו — לתוניס! רבין מסר לדראושה את תכניתו כי ידעה, שהוא נוסע לקהיר להעבירה לערפאת ולאבו אייד. ועוזרו נתן ל- ראושה את מספר הפאקס של לשכתו כדי להחזיר לרבין תכנית נגדית, ככתב יד של אבו אייד: רבין שלח אל אליאס פרייג, אל הגשר, בשבועו מי פגישה מצולמת עם ערפאת את מי ושל ריחו — לא עם אזיקים. אלא עם "אהלן וסהלן", לו — וממילא למי שממנו בא.

רבין פותח לערפאת את השער מבפנים, אך דן מרדור מאפשר לו זאת. מרדור מעניק חסינות למנהיגי האנתיפאדה ומאפשר להם לנהל את האנתיפאדה מתוך ירושלים — מחוץ לחוק ומעל לחוק!

אם רציני יצחק שמיר בהכרתו "אש"ף — לעולם לא", יצווה נא לעצור את פרייג, נוסייבה, אבו עיאש, חוסייני ומרעיהם. אם יש אמת בדקלומים של מרדור על "שלטון החוק" — יואיל נא להשליט אותו נגד מנהיגי המרד, לפני שהוא יורד על יהודים, "לוקחי החוק בידים". הלא ישאלו אותו: היה חוק?

ומי שאומר "אש"ף — טריפה", שיחדל תחילה להדביק עליו חותמת "כשר" בראש חוצות, בבירה ירושלים!

תוכנית מובארק

לכיתור שמיר והליכוד

הנוכחית היא לפתור את בעיית השטחים, וישום שלום בין הפלסטינים וישראל. פירוש הדבר שמצרים רוצה פתרון שלום, והתחלה בצעד ראשון והוא בחירות, לאחר מכן יבואו צעדים נוספים.

מתקפת השלום של מובארק מסכימה עם מתקפת השלום הפלסטינית, והיא בעצה ובתיאום עם ערפאת ואש"ף, לפתיחת הדרך לדושייח ישר בין ישראלים לבין הפלסטינים בנושא הבחירות. ולכן עשר הנקודות המצריות, אמורות לחשוף את כוונות ישראל, מצרים רוצה תשובות עליהן. כאשר שמיר רמ"מ ישראל הציג את יוזמתו מטרתו היו שתי: 1. שיפור תרמית ישראל בעולם בהציגן פאן של דמוקרטיה, ושכירת הקפאון במאמצי השלום. 2. להרויח זמן מספיק על מנת להשתלט על האינתיפאדה ולקיים בחירות בתנאים ישראלי, ולא על פי רצון תושבי השטחים.

אין ספק שממיר ניצב בפני איום חיצוני המאיים על הקואליציה בישראל, זאת אחרי שפרס ומפלגת העבודה קידמו בתוכה את רוב ההצעות המצריות, ונכונים לקבל את עשר הנקודות המצריות, עשר הנקודות לא נועדו לבטל את תכנית שמיר, אלא לפתח, שישרתו את העמדה הפלסטינית, ולא כמטרת שמיר, שיפור תרמית ישראל, ולשלם המשכת המבוי הסתום.

מה שכן ברור שמתקפת השלום המצרית, מתחילה להניב פירות, וכיתרה את שמיר ואת ניצי הליכוד, המחלוקת בישראל בנושא ההצעות המצריות — עשר הנקודות, הם הוכחה להצלחת המהלך החרש.

מחמוד ג'ידי קנרלי, מאמר בשבועי עון אחר סאעה, 27 בספטמבר.

מטרת מצרים בעשר הנקודות, לקיים בחירות חופשיות ודמוקרטיות והבטחת זכויות הפלסטינים בחרים ונבחרים כי אחר.

אלה הסבורים שמצרים רוצה לשווק את תכנית שמיר — היוזמה הישראלית — שוגים. ואלה הסבורים שיוזמת מצרים היא על חשבון הפלסטינים גם הם שוגים. אין אינטרס למצרים בשיווקה של איזה שהיא תכנית, וסיוע ליוזמות, אלא אם הן עולות בקנה מידה עם אינטרס השלום, והבטחת זכויות הפלסטינים.

אין אנו רוצים לאבר זמן, והמשך הקפאון. בעשר הנקודות, מצרים מנסה לשכנע את ישראל לקבל את עקרון שיתוף הפלסטינים שמחוץ לשטחים, במ"מ לעריכת בחירות.

עיתונות ערבית

הנציים בליכוד מסרבים למ"מ, אלא עם אישים מהשטחים, והם נגד מ"מ עם אש"ף. עיבור, הבחירות המוצעות כיוזמה, זו הוזמנות לבחירת נציגים מהשטחים שיהלו מ"מ עם ישראל על מצב השטחים בעתיד.

אולם לאש"ף תנאי, שיתוף הפלסטינים מהפזורה הפלסטינית במ"מ. ודרישה שהמ"מ יהיה חלק מתכנית כוללת לש" לום... אני רוצה לומר מתקפת השלום שיוזמה מצרים לקראת החורף היא בזמן מתאים, היא שונה ממתקפת השלום שראה האיזור ב"2 שנים האחרונות.

מצרים השיגה את סיני, והחזירה את טאבה לחיק המולדת. מצרים הגשימה את השלום עם ישראל. מטרת מתקפת השלום

הזיכוח הניטש היום בפוליטיקה המזרח תיכונית אינו מתמ" קד בסמכויות המנהל האוטונומי ולא בהקמת או אי הקמת מדינה פלשתינית. אופציית מובארק הטומנת בחובה מתן ייצוג ל"פלסטינים גולים" או ל"מסיתים מגורשים" גררה את יוזמת שמיר. המתוחכמת" לזיכוח שהפך לגיימי על זכות השיבה הפלסטינית. לא פחות ולא יותר. ●●● מי היה מאמין בערב הבחירות האחרונות שהחוסן השמירי יוביל את עם ישראל לזיכוח על זכויות שיבה, ושאר משיחיות פלסטיניות הקורמות עור וגידים מול עיניהם המשתאות של אנשי "הזרם האנליטי" בישראל. ●●● הקלות הבלתי נסבלת של שחיתת הפרות הקדושות בישראל, שהאחרונה בהן היא "זכות השיבה" עוד תביא עלינו הרהורי כפירה בדבר דחיית תכנית אגנדה שלבטח היתה מתקבלת היום אצל הצר הערבי. ●●● אם אסרו השתתפות ילדים ומבוגרים בסדנאות I.M. בתואנה שסדנאות אלה "גורמות ללחץ נפשי המלווה בשטיפת מוח והשפלות חזרות ונש" נות", מן הראוי שייאסרו השתתפותנו כישראלים ביוזמת מובארק הגורמת לאותם סימפטומים אך בקנה מידה לאר מ"י. ●●● לפני שנתאספו בים התיכון בעקבות נזק נפשי בלתי הפיך, אולי יקום הציבור ויעורר את מנהיגיו לפרוש מהסדנא הזאת שהגורו שמירבין רשם אותנו אליה והוא עצמו אינו יודע איך לגמור אותה בשלום, תרתי מש" מע. ●●● למה בדיוק התכוון עורך מבט, רפיק חלבי, שאמר השבוע לעמיתו לתפקיד, ישראל סגל: אתה מתחל בלשכות של השרים. את החשבון הסופי נעשה איתך מאוחר יותר." איה מאפיה מייצג רפיק "החב"ב" כשהוא מדבר בלשון רבים? מה יהיה גורלו של המתחל סגל "האיום"? מתי יסגר "החשבון"? מי הם ואיפה הם אלה שכבר סגרו איתם חשבון? מדוע אומרים בנטלוויזיה יש מאפיה שמא" לנצי? ●●● ואולי סגל יצטרף לעממות "העם נגד תקשר רת עוינית". ●●● האמריקאים עם 12 אלף החיילים בפני מה אינם מסוגלים לגבות הפיכה. מי ערב לכך שהמנהיגים היבוסים למיניהם, עם חייליהם הכושפים, יתערבו כאשר יש לטו במדינה הפלסטינית חמש דקות מכפר סבא, כוחות החמאס שהמרחק בינם לבין דמוקרטיה גדול מהמרחק בינם לקולונל הפנמי נוריגה. ●●● לתפילת "התרת נדרים" תתווסף השנה תפילת "הזמת מיוזמים" וכל זה "בגלל ההתנ" חלויות" אליבא דה שמעון פרס. ●●● אותו שימון המשמן תרץ את ביטול מאה הפרוייקטים, שהיו אמורים להציל את עיירות הפיתוח מהאבטלה, בקפריזה הנרוטית הכרונית שלו, הגלומה במילים: "לא אשלם כספים להתחליויות". אותם מילים המופיעות כאינסטינקט בלתי מותנה בכל פעם ששימון שלנו לא מצליח לעשות בכסף מהאוצר ככשי לו. ●●● החברים שמעו שגם האחרון בירידת הגשמים השנה והבצורת הממושכת במשך המים נגרמו בשל "הכס" פים של ההתחליויות". אותם כספים ששימל'ה שומר ל- מתיישים אחרים. ●●● ואולי האבטלה בקיבוצים כואבת יותר מהאבטלה בעיירות הפיתוח ואת מובטלי עיירות הפיתוח מותר ואף רצוי להקריב על מזבח הניגוח הפוליטי, הם ממילא לא יצביעו מערך בניגוד לבחורים הטובים בקיבוצים. ●●● בימים טרופים אלה, שהיועץ המשפטי לממשלה החליט להורות למשטרה לפתוח בחקירה נגד עבד אליוהב דראושה שמא הוא מקבל הוראות ישירות ממטה אש"ף בטוניס, החברים אינם שוכחים שעד לפני מספר חודשים לא רב מידי, חש הארון דראושה את ספסלי סיעת המערך בכנסת. ●●● מי יודע איזה דראושים צומחים לנו היום ב"היפרכל" המכונה "המערך". ●●● איך גומרים קאריירה מצליחה של זמר צעיר לפני שהצבא גומר את הקאריירה שלו? שרים שיר שמילתיו אינן יכולות להתנגן יחדיו עם הלחן של המנון ש"ח. ולראייה נציג את "החווה" שהוציאה ברנות מבקרי המוסיקה שלנו על "החוזליתו הישראלי" — גילי נתנאל, שזמר ומירות שלא היו ערבות לזינים הפוליטיים של כמה אחראים. ●●● יורים וש רים. ●●● אוצר השבוע שייר ללא ספק, לשר החברות שמעון פרס שהודיע חד משמעית: "לא יוטל מלווה חובה לקליטת עליה אך נשקלת האפשרות להטיל מלווה מרצון ... חתימה טובה! ●●●"

החברים של אופירה

נ.ב. רק החפטר טון השר פלדמן (אנ"י) ממשרד העבודה והרווחה וכבר הפותח לשכת התעסוקה בחיפה צעירה (מובטלת לעבודה במכון ליו"י ...

הכסף מוסתר. חשבנו שצריך רק לגנוב וללכת, ולא יהיה אף אחד. הם נכנסו ראשונים לדירה, כי הכירו את המקום, ואני נכנסתי אחרון.

נכנסנו דרך חלון-השרותים, ופתאום שמעתי צעקה של התנגדות וגנבים. הוקנה התעוררה מהרעש.

הייתי בחדר אחר. לא לבשנו מסיכות או כפפות, כי לא חשבנו שיהיה משהו בדירה. רציתי להסתלק, אבל בינתיים הם קשרו אותה וסתמו לה את הפה. המשכנו לחפש בדירה, כל אחד בכיוון אחר. שמענו קולות מחדר-השינה, חריקות של המיטה, אבל לא צעקות, כי היא היתה קשורה בפה.

לא מצאנו כלום, אולי גרושים. כל הדירה היתה בלגן אחד גדול, ואי-אפשר היה למצוא כלום. רציתי לצאת כמה שיותר מהר, עזבנו את הדירה דרך הדלת והסתלקנו.

גם לא היה מתאווה-בצע. הם אמרו שברקו את המקום וזה נראה להם בסדר. שזו דירה של אשה זקנה, אבל היא לא נמצאת בבית.

כאשר דרור מגיע לקטע של הרצח עצמו, הוא משתק. קשה לו להוציא את המילים מפיו, גם אחרי כל-כך הרבה שנים. מירה מעודדת אותו לדבר.

דרור: "זה תמיד בראש שלי, העבירה שעשיתי. זה שלקחתי את הנשמה של בראד. זה העונש הכי גרוע. עונש של 10 או 20 שנה בכלא יעבור בסוף, אבל מה שיש בראש שלי לא יעבור אף פעם."

אחרי הפסקה והפצרות של מירה הוא ממי שר.

זה סיפורי: אני הייתי צריך לשמור, ולחפש אתם את הכסף. הם לא ידעו איפה

עדיין קשה לו מאוד לדבר על המיקרה שהביא אותו לכלא.

הוא מספר בקיצור על ילדותו. הוא למד בבית-הספר היסודי ביאליק, אהב ללמוד והציג טיפן בלימודים. לכן נשלח לבית-ספר תיכון ולמד שם מכונאות-מטוסים. את השנה האחרונה ללימודיו עשה בפנימיה הצבאית, אך לא השלים את לימודיו. הוא אמנם שרת ביחידה אוויר, אבל לא כמכונאי-מטוסים, אלא כנהג של בוס. "השרות הצבאי עבר בסדר, לא היו לי שום בעיות."

אחרי השיחור פנה דרור ללישכה להכור נת חילים משוחררים. מכל העבודות שהציעו לו בחר במלצרות, ולמד שנה בבית-הספר לתדמור בהרצליה.

גמרתי את הקורס וידעתי שאצליח ב"מיקצוע. אני מסתדר טוב עם אנשים, אנגלית ידעתי מבית-הספר, קיבלתי תעודת-סיום

דרור לוי וחברתו הקנרית, מירה, נפגשו מאוד מהמילה. רוצח' שהופיעה בכותרת הכתבה "התאהבתי ברוצח" (העולם הזה 27.9.89). למרות שהורשע לפני שמונה שנים ברצח, אין דרור רואה עצמו כרוצח. "לא הלכתי במטרה להרוג, ואני סובל ממה שעשיתי כל לילה", אומר דרור. מירה חושבת שרוצח הוא רק אדם שהחזיק בסכין-הרצח, ודרור הרי לא נגע בקורבן.

פגשתי את דרור, שיצא לחופשת ראש-השנה, בבית שבו נולד, בסימטה קטנה ליד רחוב לבנדה בדרום תל-אביב. מירה, זורחת, יפהפיה מהאוויר האופף אותה, לא זוהר מצידו. היא החזיקה בידו בכל מהלך הראיון, והגישתה לו קפה וסימפטיה.

כאשר משווים את דירתה של מירה לביתו של דרור, מבינים מעט מהמשיכה שלה אליו. דירתה של מירה, בבית משותף באזור אמיד

דרור לוי בביתו (לדור, הידנים של חברתו מירה) אני לא רוצח

היום

אסיר-העולם יושב בביתו וזוכר במה שעולל לו "מזריק הנפט". סיפור של בגידה ואהבה אילנה אלון

לפני שיצאנו מהדירה, חזרתי אליה והוצאתי קצת את הסמרטוט מהפה שלה. הוא היה לחוץ ואני שיתרתי קצת את הלחץ. היא זוהר במיטה והשמיעה גירגורים כאלה. חזרנו יחד לשכונה. רציתי שלא יקרה לה כלום. כאשר עברנו ליד הטלפון הציבורי בי שכונה אמרתי לעצמי שזו ההזדמנות האחרונה

הצללת בביטנו של דרור הוויסמינים היו ססירהמה

והיכיתי לעבודה. היכיתי חורשיים, שלושה, ולא קיבלתי עבודה.

"היה חורף, אבי חלה והיו דיבורים שהוא יפסיק, אולי, לעבוד, או יעבור לחצי-מיטרה. היה אמנם מספיק כסף לאוכל ולצרכים בסיסיים, אבל כאשר אחד מאחיי הצעירים רצה משהו נוסף, שהיה בגדר מותרות, ההורים לא יכלו להרשות את זה לעצמם. אני עצמי קיבלתי רמיזים מההורים, אבל לא ביקשתי מהם שום דבר נוסף, כי ידעתי שאין להם אפשרות. זה כאב לי, כי ידעתי שההורים רוצים לתת לנו מכל הלב, אבל אם הם יקנו לאחי הקטן אופניים, זה יקצץ בתקציב-האוכל של המיטרה."

"לילה אחד חזרתי הביתה מאחר, מבילוי עם בחורה. בדרך הביתה ניגשו אלי שני בחורים שהיכרתי מהשכונה. הם התחילו לדבר איתי, אמרו שיש להם מקום לגנוב כסף ושיאלו אם אני רוצה לבוא איתם. הם ידעו שאני לא עובד ולא עושה כלום."

"פחדתי, אבל באותו רגע לא חשבתי מה יכול לקרות. נסענו למקום, ברחוב בזל בצפון-תל-אביב. בדרך הם סיפרו לי חלק מהתוכנית. הם הבטיחו לי סכום לא-מבוטל כחלק מהשלל. בכסף רציתי לעזור בבית. "לא הייתי נרקומן ולא נזקקתי לסמים. זה

בהרצליה, היא כמעט ריקה. רק המחשב וצעצועיה של בתה ממלאים את החלל הקר והקר. לעומת זאת, ביתו הרגל של דרור, באיזור-העוני שליד התחנה המרכזית החדשה, מלא חום ותשומת-לב.

מסביב לבית הקטנטן, שני חדרים בלבד, צומחים שיחים ופרחים, שאותם מטפחת האם, גילה. שני החדרים מלאים ברהיטים, בספרים ובכובות שאוספת גילה. הקירות גרושים בתמונות ובפאזלים ענקיים ומסוככים, בני אלפי חלקים, שהרכיבו בנייה-המיטרה המורחבת אצל אינק, ומיסגרו. הרבה חום ואהבה ניכרים בבית הישן, שבו גדלו חמשת ילדיה של גילה. דרור הוא הבן האמצעי.

ההורים, יוצאי-תימן, מתגוררים בבית הקרוב טן זה שנים רבות. האב, שנפטר לפני שלוש שנים, עבד כתובנה. גילה לא עבדה. אבל מעולם לא חסר היה אוכל בבית. את החגים נהגו לחגוג בחיק המיטרה המורחבת אצל הסבתא או אחת הדודות. עד היום מלא ביתה של גילה בידורים ובקרובים, המביאים איתם את ילדיהם, והבית הומה מקולות צחוק ושואן מיטח-ילדים.

דרור (29), בחור שחרחר וצנום, מקרין חמימות ונעימות. הוא בחור ערני, נעים-הליכות ומנומנם. אבל גם היום, תשע שנים אחרי,

וכאשר שמעו שאני מתגורר איתו באותו התא הם קישרו את זה. מרוב שאנשים דיברו, זה עלה לי בראש, אבל לא האמנתי שאדם כלי כך קרוב יכול להזיק לי כך. גם אז לא ביקשתי להינתק ממנו.

אחר כך התחלתי לשחזר הכל, עם המיכ" תבים מאוולין ומהבנות שלו, והתרופות שנתן לי, והבנתי שזה הכל סיפור שבנוי על סיפור. היום אני מרגיש אליו שינאה. הרי הוא בן-אדם שרצה לקחת את החיים שלי ולעשות אותי נכה!

עד כאן סיפורו של דרור לוי.

גד משה לוי הוגש כתבי-אישום על גרימת חבלה חמורה לדרור, והוא מוחזק כיום בבית-דור. דרור עדיין מרגיש חלש. הוא אינו יכול

לצאת לחופשה ולבקר אותה, הפסיקו לי פתאום את החופשות. בהתחלה אמרו לי שזה מפני שהפירתי את תנאי-החופשה, אבל אחר כך אמרו לי שהגיע מידע שאני רוצה לברוח. כל אותו זמן האמנתי במשה, לא היה לי כל חשד.

אחרי שעברתי לגור בחדר עם משה לוי, התרבו המיכתבים מאוולין ומהסבתא שלה, ומשה התחיל לתת לי לשתות איזו אבקה, ואמר שזה ויטמינים. הרגשתי שאני נרדם מזה. אחרי זמן-מה חשתי כאבים בצד שמאל של הבטן.

בדרך כלל אני בחור כריא, אבל הכאבים היו כליכך חדים, כמו דקירות מבפנים.

רופא-הכלא ביקר אותי ונתן לי כדורי הרגעה, אבל התחלתי גם לסבול מחום גבוה, היו לי 40 מעלות חום. היו לי צמרמורות של קור וחום, ואז נתנו לי זריקות שהרגיעו את

שלו לא באות, וגם המישפחה שלו נטשה אותו. הוא סיפר לי על חייו לפני הכלא, על כך שהיה קבלן-חשמל מצליח ועל הילדות שלו.

נקשרתי אליו, מפני שהיה לו ראש, אפשר היה לדבר איתו והוא לא השתמש בסמים. גם אני לא השתמשתי מעולם בסמים קשים. מה שלוי סיפר, כאילו רשש ממני להפסיק להשתמש בסמים כתנאי לחברות בינינו, זה לא נכון. הוא באמת אמר לי שכדאי לי להפסיק להשתמש בחשיש, זה היה הסם היחיד שנגעתי בו. אבל גם זה לא היה תנאי לחברות שלנו.

האישפוז הראשון שלי היה באפריל 1988. היתה לי דלקת בדרכיה השתן, והייתי באי-שפוז שבועיים-שלושה. (בבית-החולים גילו הרופאים סיכת ביטחון באיברי-מינו של דרור, והם הצליחו להוציאה בלי לגרום לו נזק.) כשחזרתי מהאישפוז עברנו לגור בחדר

נה לוודא שלא תהיה בעייה, ושלא יקרה לה משהו. ידעתי שלחזור לשם אי-אפשר, אז חי שבתי לשלוח לשם משהו שזו העבודה שלו. מגנדרויד היה במרחק צעדים אחדים מהבית שלה, או טילפנתי למגנדרויד. ביקשו שנזכר, אבל זה היה בלתי-אפשרי. אז במגנדרויד חשבו שזו הודעת-שווא, ולא שלחו אמבולנס. כל אחד מאיתנו הלך הביתה. לא ידעתי מה קורה עם האשה, אבל לא יכולתי לישון בלילה וגם לא בלילות שאחר-כך. על מותה נודע לי מהעיתון אחרי כמה ימים, כאשר גילו את הגופה.

המיטרה חקרה, הגיעה קודם אל שני השותפים שלי, ואחר-כך גם אלי. בבית לא האמינו. היה להם קשה לעכל את זה.

במהלך המישפט לא היה לנו כסף, וקי-כלתי עורך-דין ממשלתי. לא חשבתי שאצא זכאי, אבל גם לא חשבתי שאורשע ברצח.

אני שוונא

אותו!

חשבתי שבית-המישפט יתחשב בזה שנגררתי, ושלא הלכתי במטרה להרוג. זה ברור שלא רציתי לעסוק בפשע, כי לוא רציתי בכך, לא הייתי משקיע מאמצים כל-י מוד מיקצוע. כשהורשעת, ראיתי את כל חיי נחרבים.

חמש שנים ישבתי בכלא באר-שבוע. שם עשיתי חלק מבחינות הבגרות, אנגלית, מת-מטיקה וחיצור. רציתי להמשיך ללמוד כדי להגיע לאוניברסיטה. הייתי גם ספורטאי טוב בכלא, שיחקתי כדורגל וכדורסל.

כאשר אני נפטר, ביקשתי להעביר אותי לכלא יותר קרוב לאמא, כי היא לא צעירה. אין לה מכוננית, והיה לה קשה להגיע פעם בשבועיים לבאר-שבוע. היא לא התלוננה, והיתה באה לכל ביקור, אבל כמה פעמים התעלפה מעייפות וחולשה.

ח צי שנה אחרי שהועברתי לכלא-איילון היכרתי את משה לוי.

שנינו עברנו בשילוט. התחלנו לדבר, והוא היה בא אלי לחדר. הוא סיפר לי מרע הוא יושב, אבל ידעתי כבר, והוא לא היה צריך לספר לי. למשה לוי לא היו ביקורים בכלל. הבנות

אחד. משה שאל אם אני רוצה שהוא יכיר לי בחורה. היו באות אלי לביקור כמה ידידות, אבל שום דבר רציני, ומשה אמר שאוולין היא קרובה שלו, בחורה רצינית מחולון. התחילו להגיע מיכתבים מאוולין אלי. הייתי עונה, ושאלתי מתי היא תבוא לביקור. בשבת שהיתה צריכה לבוא היא לא הגיעה. משה צילצל אליה ואמר שהיתה לה תאונת-דרכים. הוא היה מתקשר ונותן לי לדבר עם בחורה. היא נשמעה חמודה. אולי, אילו הייתי חוקר אותה על המיכתבים שלנו, הייתי מגלה כבר אז שהכל סיפורים. אבל הוא משך אותי עוד תקופה, ואחר-כך הגיעה גם תמונה שלה. בתמונה היא נראתה שחרחרת, שיער מתול-תל, עיניים כהות, ממש חמודה.

מהמיכתבים התפתח רומאן רציני. מההת-חלה הכוונה שלנו היתה לא סתם להעביר את הזמן, אלא להיות רציניים. כאשר הייתי צריך

הכאב לכמה שעות. אבל כאשר עברה השפעת הזריקה, חזרו הכאבים. בסוף החליטו לשלוח אותי לצילום רנטגן.

למולי המכונה בכלא היתה מקולקלת, ושלחו אותי לבית-החולים אסף הרופא לצי-לום. שם גילו שיש לי מורסות פנימיות. ניתחו אותי מיד והוציאו מהבטן שלי כמויות גדולות של מוגלה, אבל זה לא עזר. הכאבים נמשכו, וגם הרגל התנפחה לי. אז הכניסו אותי לניתוח שני, ובניתוח הזה הפסקתי לנשום. אמי ראתה את הרופאים רצים עם האלונקה לטיפול נמרץ, ואמרו לה שאני גוסס, אבל הצליחו להחזיר אותי לחיים.

בניתוח השאירו את המעיין שלי בחוץ, כדי שלא יזדהמו, והחזירו אותי לכלא. שכבתי במירפאה בכלא. לא החזירו אותי לתא עם משה לוי, לפי הוראות ההנהלה. אבל היינו באותו האגף, הוא קיבל אישור והיה מבקר אותי בכל יום במירפאה. הוא ראה לי, הביא לי את הכדורים ושתיה, והיה נראה שהוא כואב יחד אתי.

בבית-החולים אמרו לי הרופאים שזה לא ויהם טיבעי, אבל לא האמנתי להם. צידדתי במשה לוי. אבל היו כמה פרופסורים בבית-החולים שזכרו את המיקרים הקודמים של משה לוי, כי הם היו מיקרים נדירים ומזוהים,

לשחק כדורגל וכדורסל כמו קודם לכן, יש לו כאבים פנימיים, והרופאים אינם יודעים כיצד יתפתח מצבו, מכיוון שאין לכך תקדימים. דרור ומישפחתו זועמים על הפירסומים שנעשו בעיתונות, כאילו משה לוי תמך באמו של דרור.

אף פעם לא לקחתי ממנו כסף! מה, אני מתה ברעב? אמרה גילה.

מירה סיפרה שפעם אחת, כאשר דרור שכב בבית-החולים, הביא אחד הסוהרים לגילה 200 ש"ח, מתנה ממשה לוי. גילה סירבה בתוקף לקחת את הכסף, אבל הסוהר אמר לה שהוא אינו יכול להחזיר את הכסף והיא חייבת לקחת אותו. את הכסף הזה תרמה גילה לבית-הכנסת.

גילה לועגת לקמיעות וללחשים שאוולין וסבתה שלחו לה למכביר במכתביהן.

משה היה קורא לי, אמא, אמרתי לו שיש לי חמישה בנים ואני לא זקוקה לעזר בן. מה פתאום אמא שלו?

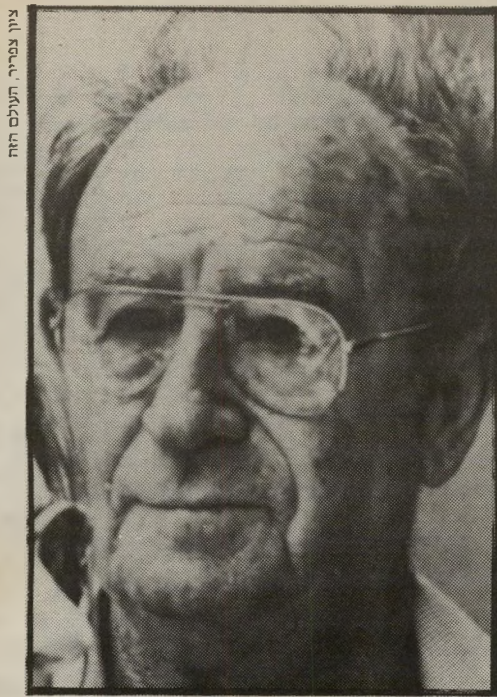
תיקוות כל בני המישפחה היא בבקשת-החנינה, שהגישו לנשיא. הם מקווים שהוא יתחשב בנסיבות המיוחדות של המקרה, וי-חון את דרור.

מירה בטוחה שדרור ישוקם, ושהם יקימו מישפחה מאושרת.

דרור בחוג מישפחתו פאזל על הקיר

ללאווין נוסקביץ, חושית

ציון צפיר, תעלים הזה

אמנון דרור:

יש תחושה שהממשל הישראלי מתנהג בציניות!

אן פולארד יצאה בשבוע שעבר לעשרה ימי-חופשה מבית-הסוהר בדנברי, שם היא מוחזקת. ביום השלישי בבוקר היא כבר תחזור לכלא, אבל ב-30 במרס היא תשתחרר סופית, עם ריצוי מלוא עונשה. בעוד כמה ימים תוגש בקשת חנינה לוועדת-החנינה העליונה, אך סיכוייה מוערכים כנמוכים. כעת תתרכז המערכה בשיחורורו של ג'ונתן פולארד. את הפעילות למען בני הזוג פולארד מרכז הוועד המרכזי למען פולארד, המאגד 53 סניפים בארצות-הברית ואירגונים רבים. גם בארץ פועל ועד מולא-רד, המרכז כשמונה ועדים. פניתי לאמנון דרור, מהפ-עילים המרכזיים של הוועד בארץ, לשאול אותו איך מתכוונים לנהל את המאבק למען שיחורורו של ג'ונתן פולארד.

הבעייה המרכזית היא באמת עם ג'ונתן. לפי התקנות בארצות-הברית עליו לשבת עוד שש שנים (עד שיימלאו 10 שנים למאסרו), עד שתהיה לו הזכות לבקש חנינה. האיש צריך להיות בכידור מוחלט 10 שנים, והוא מנסה למלא כל שעה ודקה ביממה בתוכו, כדי שלא להשתגע. זהו מצב מאוד קשה, גם לאדם כמוהו, שהוא מאוד חזק, אינטי-לינגטי ויודע להעסיק את עצמו.

● אז איזה פיתרון אפשרי?

אני יכול לומר בוודאות כמעט מלאה שהפיתרון הוא אך ורק מדיני, על בסיס פנייה והסכם בין ראש ממשלת-ישראל

פרשת פולארד

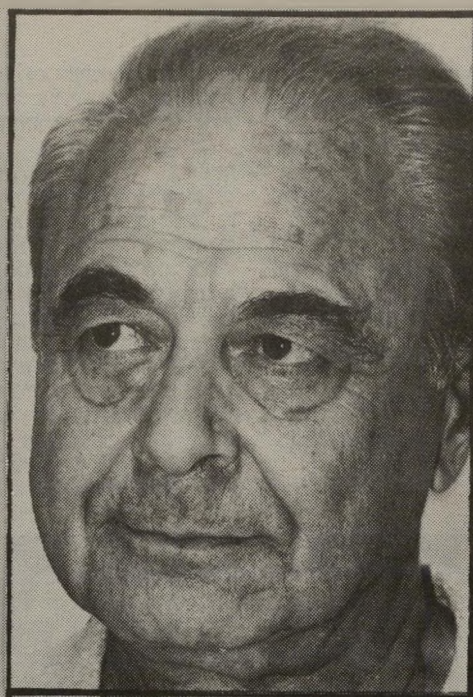
לנשיא ארצות-הברית. פוליטיקאים אמריקאים וישראלים, וביניהם שרים בממשלת-ישראל, חיוו באוונזי דיעה ששום נזק לא ייגרם למדינה וליחסינו עם ארצות-הברית, כתוצאה מפנייה כזו.

זה לא נכון שהממשלה לא עושה כלום בעניין, אך היא לא עושה מספיק, ולא עושה את הדבר העיקרי: פנייה ישירה כו, שתשים קץ לפרשה. התחושה היא שהממשל הישראלי מתנ-הג באופן ציני כלפי אנשים שחירפו את נפשם למען ישראל.

● ומדוע אין, להערכתך, פנייה כזו?

הבעייה היא עם אובדן שרי הקבינט המצומצם. לכל שאר שריהקבינט יש עמדה חיובית בנושא. הם נוהגים מדיניות המוסכמת ביניהם שעד שלב מסוים פועלים, ומשלב מסוים לא לעשות כלום. אני רוצה להרגיש שההערכה, ששום נזק לא ייגרם לישראל ולחסייה עם ארצות-הברית כתוצאה מפנייה כזו של ראשהממשלה לנשיא האמריקאי, היא חובת-כל.

(נדעון טער-סרצ'וסקי)

אלי דסל, תעלים הזה

יהודה טוקטלי:

נבר ה'ו 3.7 מעלות מתחת לאפס!

ענן קטן ואפור הופיע בשמיים, וזה הספיק לי כדי להיזכר בחורף הנורא. כדי להרגיע את עצמי, אולי, טילפנתי ליהודה טוקטלי, מי שהיה במשך שנים רבות החזאי הראשי של השרות המטאורולוגי, ושאלתי אותו איזה חורף מצפה לנו.

זה עדיין מוקדם להגיד.

● וזה נכון שהעולם הולך ומתקרר או הולך ומתחמם?

ההנחה היא שהעולם הולך והופך למין חממה, בגלל התג-אים האטמוספריים.

● אולי תסביר קצת לעמך?

בגלל היתרבות גזים מסוימים באטמוספירה, נוצר על הקרקע מצב הרומה לזה שנוצר בחממות. כלומר השמש מקרינה מחומה על האדמה, והחום נלכד באטמוספירה. זה מצב שמעורר התחממות.

● אז בעוד כמה שנים יהיה חם יותר?

אנחנו לא מרבירים על שנים יחידות. דברים אלה נבדקים לפי ממוצעים של 30 שנה, כדי לוודא שהתיאוריות אכן נכונות.

● אם אנחנו עוסקים כבר בחום או בקור, אולי

תאמר לי מה היתה הטמפרטורה הגבוהה ביותר והנמוכה ביותר שנרשמה בארץ?

מזג-האוויר

הגברת שרה רוכין, מנהלת יחידת-האקלים, בדקה. הטמפר-טורה הגבוהה ביותר שנרשמה בארץ היתה בטירת-צבי ב-21 ביוני 1942 — 54 (חמישים וארבע) מעלות צלזיוס. והכי נמוכה נרשמה ב-7 בפברואר 1950 בבקעת בית-נטופה — 13.7 מעלות צלזיוס מתחת לאפס.

● מה דעתך, מר טוקטלי, האם מדינה עם מזג אוויר בלבד לא-משתנה זקוקה לתוכנית יומית כמו "שבשבת"?

כמעט לכל המדינות במזרח התיכון יש תוכנית כזאת כבר זמן רב. אנ חושב שזה שאין גשם בארץ במשך כמה חודשים זה לא אומר שמוג-האוויר כל-כך יציב. יש אנשים שהבדל של שתיים-שלוש מעלות, והבדל של כמה אחוזי-לחות, משפיע עליהם מאוד. תוכנית על מזג-האוויר רצויה מאוד-מאוד.

● ו"שבשבת" היא תוכנית טובה, לדעתך?

בקווים כלליים היא בסדר. (דניאלה שפי)

אלי דסל, תעלים הזה

אדם קלר:

„אני אהיה תקוע להם כעצם בגרון!“

החנינה שהוענקה לחיילי „גיבעתי“ לקראת ראש-השנה הרתיחה רבים. אדם קלר לא נשאר שווה-נפש. הוא שלח מיכתב לשר-הביטחון, ובו פירט מדוע אינו יכול ללבוש את מדי-צה"ל ולצאת לשרות-מילואים.

שאלתי את אדם אם הוא יודע מה מצפה לו. באיזה שהוא שלב אני אקבל צו-גיוס למילואים, ואז אני אגיע ליחידה, אמסור לקצין-הקישור העתק מהמיכתב שש-לחתי לרבין ואחזור על מה שכתבתי, שבצבא המשחרר קלג-סים אני לא מוכן להיות חבר, ושאני מסרב להתחיל, מסרב ללבוש מדים. אני מניח שאז אני אשלח לכלא צבאי, וגם בכלא אני מתכוון להגיד שאני מסרב ללבוש מדים ושאני לא מעוניין להיות חלק מהמיסגרת של הכלא, שהיא מיסגרת צבאית. ואז אני אעמיד את הצבא לפני הבעייה מה לעשות איתי. אני אהיה תקוע להם כמו עצם בגרון.

● ומה אז?

הגישה של הכלא היא שכאשר מגיע אדם המסרב לשרת בשטחים, אומרים לו שמה שהוא עשה בחוץ לא מעניין. שם אתה כמו כולם: השכמה, מוסדרים. בפעם הקודמת שהייתי בכלא השתתפתי במישוק. הפעם אין לי כוונות כאלה. אם הם רוצים, שישמו אותי בצינוק.

● אתה לא מרגיש שאתה נלחם מלחמת-יחיד?

קיבלתי כבר הרבה תגובות, והגישה של אנשים, שאני מכבד את דעתם, היא מעוררת. יש מי שאומרים: „מצויין, תמשיך.“ יש מי שאומרים: „אנחנו לא מסכימים איתך. אבל אנחנו מכבדים את דעתך.“ יש אנשים ביש וכול, תנועה שאני בשבילי. ברגע שהוא החליט, בניבוי, ואולי אפילו בלחץ של רבין, להעניק חנינה, החלטתי לנקוט בצעד כזה.

סירוב

מבינים את המניעים שלי ואת המאבק המצפוני שלי. זה צעד שלא הייתי עושה לפני שנה. האמת היא שבשנה האחרונה התחלתי לחשוב על הרעיון לסרב לשרת בצה"ל והיססתי, ולפני שבועיים, כששמעתי על החנינה המובטחת לחיילי גיבעתי, החלטתי לתת לאלוף מתן וילנאי להחליט בשבילי. ברגע שהוא החליט, בניבוי, ואולי אפילו בלחץ של רבין, להעניק חנינה, החלטתי לנקוט בצעד כזה.

התחושה שלי היא שעל אורח מוטלות חובות, אבל זה לא דבר חריג. יש חווה בין האורח למדינה, ואני מרגיש שה-מדינה הפרה את הצד שלה בחווה ופטרה אותי מהצד שלי.

● אתה חושב שהצעד שלך ישנה משהו, או שהוא נועד להשקיע את מצפונך?

אני לא מצפה שמחר בבוקר תקום תנועה המונית של סרב-נים. אני חושב שזה צעד שמתאים למציאות שבה אנו חיים. (אורית ורובבל)

אלי דסה, העולם הזה

חגי כהן:

„כאשר מנסים להוכיח לאחרים, זה מה שקורה!“

ביום השבת האחרון נפצע רונן קליין, אופנוען, בכי ביש ערד-סדום. המיטרה, העיתונות והתיקשורת בכלל התלבשו על התאונה כמוצאי שלל רב, למרות שלא היתה זו התאונה הראשונה בכביש.

מה בדיוק קרה שם, שאלתי את חגי כהן, אופנוען. זאת היתה שטות אחת גדולה להזכיר את הכביש הזה בטלוויזיה, לדבר עליו יותר מדי. מאז התחילו להגיע לשם יותר מדי אופנועים. היה ברור שיהיה פיצוץ.

● **אתה חושב שהתאונה תשנה משהו לאופנוענים?**

אם הם לא יגיעו לשם, הם ימצאו מקום אחר. אבל בעיקרון זה לא ישנה שום דבר.

● **למה התלבשו על הכביש דווקא עכשיו?**
כי הכביש הזה הוא חם עכשיו, וזה היה ברור שיתלבשו עליו. היתה חסרה תאונה קטנה למצוא צידוק כדי לסגור את הכביש. בסך-הכל לא נהרג שם אף אחד. לא היו שם הרבה תאונות. זו אולי התאונה השניה או השלישית, שמישהו נפצע באורח בינוני.

● **ימצאו לכביש תחליף?**

אין כביש ברמה כזאת בשום מקום בארץ. גם ככה נוסעים שעתיים מתל-אביב, כדי להגיע לשם. זה כביש חדש. 120-130 סיבובים ב-25 ק"מ. הייתי שם בשבוע שעבר, אבל אני לא אוהב קבוצות גדולות. אני לא צריך לחץ של אחרים לפני ואחריי.

אופנועים

● **הלחץ הקבוצתי הוא שגורם לאנשים להשתולל?**

„שופוני“ — כל אחד צריך להוכיח לחברה שהוא משכיב חזק יותר, וכאשר מנסים לדרוף אחרי מישהו שרוכב חזק יותר — זה מה שקורה.

● **ואחרי תאונה כזאת, אפשר להמשיך לרכוב, באילו לא קרה כלום?**

אני רואית תאונה יותר קשה, אבל זה לא שינה לי. זה אולי יוצר קצת פחד לתקופה מסוימת, אבל מתגברים. זה חלק מהסיכון. אנחנו יודעים שאנחנו עלולים להחליק באיזה יום. חבר שלי, למשל, שהחליק בסיבוב, לא מסוגל להשכיב סנטי מטר מאז ההחלקה. הוא נהיה סמרטוט. לא מסוגל לעשות השכבה בישרות. עליו זה השיפי. עד שהוא החליק הוא היה פסיכי. היה לו ביטחון עצמי מופרז. אבל מאז הוא הפסיק להשכיב, ואפילו החליף אופנוע. ממש נכנס לו פחד.

(אורית זרובבל)

שושנה בהט:

„לא יזיק לעם ישראל ללמוד עברית!“

למי שלא יודע — שנת תש"ן היא שנת השפה העברית. מישרד-החינוך והאקדמיה פתחו במבצע להנחלת השפה העברית.

שאלתי את שושנה בהט מהאקדמיה, לוחמת נודעת להנחלת השפה, מה מטרתיה של שנת השפה העברית. קודם כל, המטרה היא להזכיר מאורע חשוב, שבהחלט יכול לנסוך בנו גאווה, שהחינוך שפה של כתב ועשינו אותה לשון של דיבור, למרות שלא האמינו שהיא יכולה להיות לשון חיה. זה בהחלט פלא גדול.

שנית, יש לנו עדיין צורך להרים את קרנה של הלשון העברית. לא רק שנקפיד על דיוק, אלא שנהיה נאמנים ללשון הזאת, מבלי להידרש לזרזון של עם אחר, כמו אנגלית, למשל, שמשום-מה אנחנו חושבים שהיא יוקרתית יותר מהלשון העברית. זה סימן לתרבות קלוזקלת, לא רק בתחום הלשון, אלא גם בתחומים אחרים. „סנטר“ הוא רוגמה מובהקת. דבר שלישי, לא יזיק לעם ישראל ללמוד קצת יותר טוב עברית.

● **על מה אתם מתכוונים לשים דגש?**

על כל מה שכרוך בתחיית הדיבור העברי.

● **למי אתם בעצם פונים?**

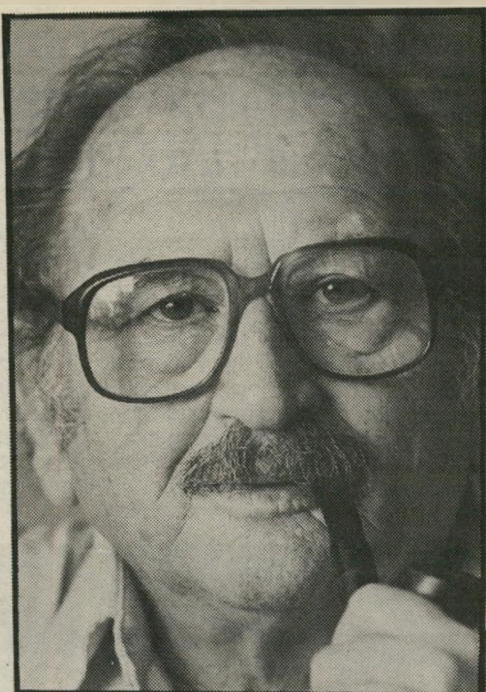
לכלל ישראל. אנחנו מוכנים לתת את עזרתנו לכל אחד.

עברית

● **איך בדיוק?**

ביקורים באקדמיה, למשל. חוגגים את יום הלשון בכל מיני יישובים. עובדים עם ציוותי מורים ומדריכים. אנחנו מקווים שהעיתונות יעזרו לנו להביא את זה ליריעת הציבור בצורה חיובית, להפסיק ללגלג, להפסיק להציג אותנו כמי שרורשים יותר מדי ואיננו מתחשבים בהתפתחות הלשון הטיבעית וכל מיני טענות, שלמעשה גורמות לנסיגה, ולא להתקדמות. אנחנו לא רוצים ליצור שתי לשונות: עברית מדוברת ולישון גורמטית. אנחנו רוצים שהלשון תהיה ידועה. קודם כל, צריך לדעת את מה מבקרים, ובשביל זה צריך כדארים קודם כל ללמוד.

אין לנו שום התנגדות למה שקוראים סלנג, ובעברית לשון-עגה. זה דבר שהי בפני עצמו. אין שום יריבות בין הלשון השובבית החברה-מנית ללשון הנורמטיבית המתוקנת. הקהל מבלבל בין לשון המונית של בורות ללשון-עגה, שגם אני יכולה להשתמש בה בשעת הצורך. (אורית זרובבל)

אריה צוקר:

„חוק פרקינסון חי בעיריית תל-אביב!“

השבוע התבשרו תושבי תל-אביב על מינויו של סמנכ"ל חדש לעירייתם. סמנכ"ל אחד כבר קיים בעירייה (לאירגון), והסמנכ"ל החדש הוגדר כ„סמנכ"ל לענייני זיכרון ובקרה“. לתפקיד נבחר (במיכרז) תתי אלוף (מיל') מאיר אלרן. האופוזיציה בעירייה תקפה את המינוי החדש בחריפות.

שאלתי את אריה צוקר (מפ"ס), חבר מועצת העיר מהאופוזיציה, על מה יצא הקצף.

בלי להיכנס לפרטים על מהות תפקידו של הסמנכ"ל החדש, ברור לי שבימים שצריך לוותר על 300 עובדי-עירייה קבועים, וכשנערכים קיצוצים בשרותים החיוניים ביותר — רוחה, חינוך (שעות-העשרה), בריאות ועוד — למנות סמנכ"ל חדש, אין כזה מהטעם הטוב. זו התעלמות מהצרכים האלמנטריים של העיר הזאת.

עיריות

צריך לזכור שמדובר בסמנכ"ל עם ליסכה וכל הכרוך בזה. חוץ מזה, יש כבר מנכ"ל, ויש כבר סמנכ"ל אחד. הניפוח הזה של המטה, תוך כמה שנים, מוכיח שחוק-פרקינסון לא מת. הוא קיים בעיריית תל-אביב.

● **הגדרת התפקיד של הסמנכ"ל החדש מלמדת שבין היתר הוא יעסוק ב„קביעת סידרי עדיפויות ומימוש התוכניות בהתאם למיגבלות התקציביות“.** אולי, בסופו של חשבון, הסמנכ"ל החדש יביא דווקא ליותר ייעול וחיסכון בעירייה?

אינני מתייחס למהות התפקיד, אלא לשעה ולרקע שבו הוא נערך.

חוץ מזה, יש די כוחות בעירייה שיכולים להתייחס גם לבעייה הזו של ייעול.

כרגע יש צימצומים הכרחיים במערכת, ובשעה כזו לא בונים תפקיד חדש. מה עוד שבאחרונה כבר נוספו מיספר בכירים לעירייה. (נידעון סער-סרצ'נסקי)

אלי דסה, העולם הזה

אך אחד לא מוכן להסביר איך פתאום ושארה הפילהרמונית הישראלית עם הרבה מונויים לאימכורים. מה שהיה פעם הלהיט של צפון תל-אביב איבד את ערכו. ירידה ברמה? ניהול לא מוצלח? אולי סתם שנה רעה

העלייה הרוסית הביאה עימה נגנים רבים. טכנוקרטים בעיקרם, "חסרי אינטלקט מוסיקלי וחסרי-ברק", וכפי שאומר אחד הוותיקים, כמוכחן שלא-לציטוט. "עכשיו, כשאומרים שאומרים להגיע 100 אלף עולים מרוסיה, אנחנו צוחקים ואומרים שבטח 70 אלף מהם יצהירו על עצמם ככנרים מהשורה הראשונה", הוא מוסיף, עדיין לא-לציטוט. האח הגדול רוסם נקודות-חובה על התבטאות כאלה. "אסור שהתיזמורת תיפול, בשום אופן", אומר חנוך רון. "התיזמורת היא כותל-המזרח

להם את הסכומים הנדרשים, מדוע מפרסמים את דבר כואם מלכתחילה? כשננסים להעלות השגות בדבר כפלי-התפקידים של המנצח זובין מהטה, נתקלים בקיר אטום. כוחו כה רב, שאיש אינו מוכן להסתכן, גם לא מי שהסיכסוך של מהטה אי-תם עשה בשעתו כותרות ענקיות. כזה הוא המיקרה של אריה ישראלי, שהיה סגן-יו"ר ראשי, ושעזב את התיזמורת בעיקר בות-הילוקי-דעות עם מהטה. "אינני יודע מה קורה. התיזמורת מצויינת, ואין שום בעייה", הוא מוכן להגיד, ולא עוד.

הפרטואר, בין השמרנות לחדשנות. קהל-המאזינים הישראלי הוא שמרן. על התיזמורת מוטל תפקיד חינוכי. היא צריכה לחנך את הקהל להרחבת-אופקים. התיזמורת צריכה למצוא את הדרך לעשות זאת כך, שהקהל יהיה מוכן לקבל גם את הדברים החדשים, מבלי להעלב. היות והדרך היחידה של התיזמורת לממן את עצמה, היא הדרך של כרטיסי-המנוי, עליה להיות קשובה לקהל מאזיניה. חנוך רון: "הקהל הישראלי אינו טיפס. אני מוריד לפני הקהל את הכובע. זהו קהל המבין

מי היה מאמין? בפעם הראשונה פורסמו בעיתון הצעות לקהל הרחב לרכוש כרטיסי-מנוי לסדרות התיזמורת הפילהרמונית. עד לפני כמה שנים היתה הדרך היחידה להשגת כרטיסי-מנוי לפתוח את הצוואה של הדודה ולמצוא בה את הווכה המאושר. לא עוד. לכל הסדרות, אף לסידרה הראשונה והיוקרתית, נותרו כרטיסים. ההערכות נעות בין 1000 ל-2000 כרטיסי-מנוי. בתיזמורת הפילהרמונית מכחישים מיספרים אלה, ומדברים על כמה מאות. מה זה כמה מאות לעומת 35 אלף מונויים?

זובין מהטה מנצח

האם ניתן לנהל תזמורת כשנמצאים בה רק חודשים מעטים בשנה?

שלנו. היא המבדילה בינינו לבין אבור-בי. אני חושב שניתנה לתיזמורת ההזדמנות הגדולה לשנות. התיזמורת יכולה עכשיו לפנות לקהל צעיר. הקהל הפעיל בכל תחומי האמנות האחרים בארץ. הקהל של שיינקין. שציערים ייכנסו לאגודת-השוחרים של התיזמורת. שיישבו בקהל, רבים ככל האפשר. מורת. שיישבו בקהל, רבים ככל האפשר. בקונצרט גרוע, שיעקו בו. זוהי הדרך היחידה להנער את התיזמורת. זה הזמן וזו ההזדמנות, אסור לקונן ואסור לוותר לתיזמורת.

קצת קשה לפנות לצעירים ולקרוא להם לבוא בהמוניהם. לא כל אחד יכול לשלם את מחירי המנוי, הנעים סביב 500 שקלים למקור מות הפחות-טובים והמגיעים עד ל-1000 למקומות הטובים יותר.

התיזמורת יכולה לפנות לצעירים, אם על-ידי הוזלת הכרטיסים, אם על-ידי שינוי די-רפרטואר והכנסת מוסיקה עכשווית. יש לביטל את החרם על השמעת ואגנר ושטראוס. מהטה ניסה לעשות זאת בעבר, ללא הצלחה. מגוון שהקהל, המגיע לקונצרט במכרניות גרמניות, יציע בו מוסיקה של מלחינים גרמנים. ומישהו בממשלה, מאותם שאינם מחמיצים פרמיירה נוצצת אחת, חייב להבין שמוסיקה זקוקה גם לכסף.

זובין מהטה הגיע לישראל ב-1967. היה זה אחרי שאריק ליינסרדורף, מנצחה של תזמורת רת-בוסטון, קיבל עליו את התפקיד, אך פחד לבוא לארץ כמלחמת ששת-הימים. מהטה נחשב אז ככישרון מבטיח. אין מערערים על כישורו. אך האם ניתן לנהל תזמורת, כשנמצאים בה רק חודשים מעטים בשנה? האם זה טוב שהמנצח הוא גם המנהל המוסיקלי? ואיך אפשר לחלק מנצח ומנהל יחד עם התיזמורת של ניו-יורק? כרגע, זובין מהטה הוא גם מועמד לניצוח על הפילהרמונית של ברלין. המצדדים במהטה מנפנפים בכך כהוכחה לכישורו. פעם ניפנפו כך בתזמורת של ישראל.

אנשי דור-המייסדים של התיזמורת היו אנשים בעלי אינטלקט מוסיקלי יוצא-דופן, לא רק נגנים הירדעים לפרוט על הכלי. הם חוויר על-ידי מיטב התיזמורות בעולם. חלקם אכן החליט לעזוב. רבים מבין העוזבים רצו לשלב אחרי תקופת-מה, והסתבר להם שאין להם מקום בתיזמורת. כבר ב-48' עזב יוסל'ה ברנשטיין, כנר. אחריו עזבו הכנרים גרינש' לג, פניכש וברגמן. לאחר שעזבו חלק מאנשי דור-המייסדים החלה התיזמורת לחזק את מעמד המקומיים, שכמה מהמבנים טוענים שהיו פחות-תרבותיים, שחסר להם הברק שעושה נגן ל-גדול.

במוסיקה. קהל המטייל הרבה בעולם ויודע בדיוק מה שווה תזמורת. השנה שעברה היתה שנת השינוי הגדול. בעיקבות ביקוריהן של התיזמורת הפילהרמונית של ניו-יורק, והתיזמורת הפילהרמונית של מינכן בניצוחו של צ'ליבידאקה, התחרו אצל קהל-המאזינים הקרטיסיונים. לצערי, כרגע, נטה הכף לכיוון התיזמורת מבחוח. את שתי התיזמורות, וכן הרכבים מוסיקליים שונים מן השורה הראשונה בעולם, מכינים בשנים האחרונות אמרגנים פרטיים, בעי-קר פינחס פוסטל.

כמה אחוים, לעומת סריכל המנויים, לא נראה לי נורא בכלל, "אמר גידעון פו, שותפו של פוסטל. "את התיזמורת לא מסכסדים, והיא נאלצת לעשות שינויים באוויר כדי לגמור את השנה ברגעון מיוערי". כל הקשורים בדרך זו או אחרת לתיזמורת הפילהרמונית אינם מעזים להשמיע ולוא מילת-ביקורת אחת. יחס-יגומלין מוזרים. מה בין קשיים כלכליים לבין חוסר-התאמה מתמיד בין התוכנית המקורית, המפורסמת לפני תחילת עונת-הקונצרטים, לבין התוכנית המתבצעת בפועל? בעונה של 10 קונצרטים, מבטלים את כואם ברגע האחרון מנצחים אורחים, כנרים כיצחק פרלמן, פסנתרנים וזמרים. אם הסיבה היא כלכלית, ואין אפשרות לשלם

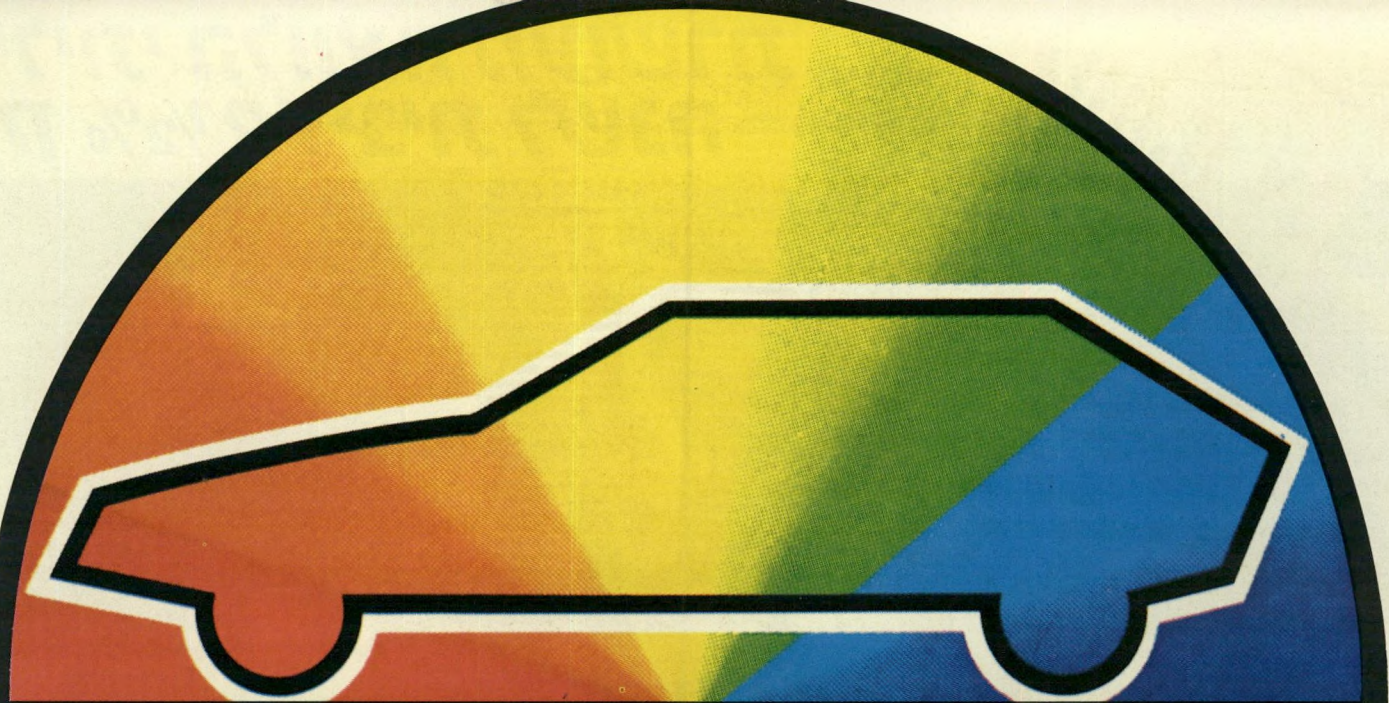
לא עומדים בתור

שרית רום

אולם משהו איננו בסדר. איך נשארו לתיזמורת הפילהרמונית מנויים פנויים יומיים לפני תחילת העונה? בעבר הלא-רחוק, לא זה בלבד שלא נותרו כרטיסים, אלא שרשימת-הממתנים למנוי מתפנה היתה גדולה לאין שיעור ממספר הכרטיסים הפנויים היום. "התפיסה האמנותית של התיזמורת היתה כושלת", אומר חנוך רון, מבקר-המוסיקה. "במשך 12 השנים האחרונות היה וילול בקהילה-מנויים. האויבת הגדולה של התיזמורת היא התיזמורת עצמה והנהלתה, שלא השיגה לקרוא את התווים על הקיר. העניינים יגיעו. מתייחסים לתיזמורת הפילהרמונית כאל פרה קרושה, כאל שגרירה של מדינת-ישראל. מי מינה אותם לשגרירי רים?"

תפקיד התיזמורת הוא לנגן, ולנגן בצורה הטובה ביותר. אם מישוה אכן רואה בתיזמורת שגרירה של המדינה, עליו לתת את הדעת לכך שתיזמורת ללא תקציבים, בעלת גרעון מצטבר מדי שנה, אינה יכולה שלא להתחשב בדרישות הקהל, אינה יכולה להזמין את הנגנים והמנצחים מן השורה הראשונה. זה עניין למישרד-החינוך, ואם מוכרים על "שגרירי רים", אולי למישרד-החוץ. מישוה צריך לעזור לתיזמורת להתחבר במוסיקה ולא במכירת כיסאות-כבוד בהיכל. לא זו הדרך.

אני כבר 20 שנה לא בתיזמורת. קשה לי להגיב על הדברים שקורים בה היום, אומר אורי טפליץ, חלילן מדרום-המזרח, שהיה חבר בוועד. "אני יכול להגיד שמאז ומתמיד מהלכת התיזמורת על חבל דק מאוד בבחירת

זכותך להתעקש ולדרוש בתוקף מהצבעי שיצבע
את מכוניתך בצבעי **דופון** — בשיטת
ה"סנטארי" — CENTARI הממוחשבת של דופון.

שיטה ממוחשבת זו הינה **הערובה היחידה** לקבלת
צביעה מקצועית ואמנותית, המחזירה למכוניתך
את צבעה המקורי אחרי תאונה.

פנה לאחד מ־300 הצבעים המוסמכים.
זהה אותם
על פי שלט הקשת הצבעוני של דופון.

דופון — גדול יצרני הצבעים בעולם
החברה שפיתחה בין היתר את ה"טפלון" — TEFLON, את צבעי
ה"דוקו" — DUCO הידועים וכיום את שיטת ה"סנטארי" — CENTARI
עם הטכנולוגיה המתקדמת והמהפכנית לצביעת מכוניות.

יבואנים בלעדיים: קומט את פרורס בע"מ
רחוב יצחק שדה 39-41, תל-אביב, טל' 03-5618174/9

דופון - עיטור צבעי למכוניתך

**גיליתי הלוואה מעושרת
רק 2½% ריבית לשנה**

טמיר כהן (עקבסון)

חשבון מעושר

עו"ש עם זכויות יוצאות מהכלל

חשבון מעושר מיועד ללקוחות המקבלים משכורתם בחשבונם בבינלאומי, או לקוחות שלזכותם השקעות של 10,000 ש"ח ומעלה. **חשבון מעושר זהב** מיועד ללקוחות שלזכותם השקעות של 50,000 ש"ח ומעלה. **פרטים נוספים בסניפים.**

ריבית זכות - בבינלאומי תקבל ריבית על יתרות זכות יומיות של עד 1,000 ש"ח.

הנחות - בבינלאומי הנחות על כרטיסי אשראי ודמי שימוש ב"טלרפון".

ב"חשבון מעושר זהב" הטבות ייחודיות נוספות:

- גם פטור מדמי ניהול חשבון (למעט משכית שיקים) וגם "שיק זהב" - פנקס שיקים מיוחד המכיל שיקים אמנים שלא יוחזרו מסיבת חוסר כיסוי.

כבעל "חשבון מעושר זהב" בבינלאומי, יש לי זכות להלוואה צמודת מדד לתקופה של 25 חודש, בריבית קבועה של 2½% לשנה בלבד!

גם אתה יכול ליהנות מיתרונות השיטה החדשנית לניהול חשבון עובר ושב בבינלאומי - "חשבון מעושר" ו"חשבון מעושר זהב".

משכית יתר - בבינלאומי משכית יתר גדולה במיוחד בריבית "פריים" + 0.75% לשנה בלבד!

עד 10,000 ש"ח ב"חשבון מעושר זהב".
ועד 6,000 ש"ח ב"חשבון מעושר".

- משכית היתר, הלוואה ופנקס "שיק זהב" ינתנו כנגד בטחונות, כוהוג בבנק.
- ההטבות תינתנה בחשבון שבו מופקדות ההשקעות.
- הבנק יהיה רשאי לשנות מפעם לפעם את התנאים ולעיל, כולם או מקצתם.

הבנק הבינלאומי הראשון. יוצא מהכלל.